

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KEMAL TAHİR'İN ROMANLARINDA BİR ÜSLUP ÖGESİ OLARAK
“DİYALOG”**

Hazırlayan

Doğan KIRICI

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Alpay Doğan YILDIZ

TOKAT-2020

“Kemal Tahir’in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog”

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: / /

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız

.....

Üye : Doç. Dr. Muhammed Hüküm

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emel Hisarcıklılar

.....

Bu tez, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü:

Mühür
İmza

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzu'na göre, Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız danışmanlığında hazırlamış olduğum “Kemal Tahir’in Romanlarında Bir Üslup Öğesi Olarak Diyalog” adlı yüksek lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün olarak yazdığımı ve aksi bir durumda her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

05/08/2020
Doğan KIRICI

ÖN SÖZ

Kemal Tahir Cumhuriyet döneminin önemli romancılarından birisidir. Yazarın romanları üzerine bir kısmı doktora düzeyinde olmak üzere, yapılmış lisansüstü pek çok çalışma, akademik makaleler ve kitaplar vardır. Çalışmanın “Giriş” kısmında söz edilen bu çalışmalarda yazarın romanlarının daha çok tematik yönü üzerinde durulduğu görülür. Kemal Tahir’in romanlarının üslup yönü hakkında yapılan çalışmalar daha azdır. Kemal Tahir’in romanları okunduğunda, onun roman kişilerini çokça konuşuran, tartıştıran bir yazar olduğu hemen fark edilir. Fakat farklı başlıklar altında, yazarın romanlarındaki diyalog kullanımı üzerine değerlendirme ve tespitler yapılmıştır. Bu çalışmanın içeriğinde ise Kemal Tahir’in romanlarında yer alan ‘diyalog tekniğinin’ yeni bir çalışma; yüksek lisans tez konusu olarak ele alabileceğini değerlendirdik. Yazarın romanlarında sıkça kullandığı diyalog tekniğinin onun üslubuna nasıl etki ettiği sorusuna cevap aradık.

Çalışmaya örneklem olarak Kemal Tahir’in *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* ve *Kurt Kanunu* romanlarını seçtik. Bu romanları örneklem olarak seçmemizdeki amaç; bu romanların Kemal Tahir denilince akla gelen ilk romanlar olması sebebiyledir. Romanlarda kullanılan diyalogları “Katılımcı Yönüyle Diyalog Kullanımı”, “Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı” ve “Öykülemeadaki Dağılım Yönüyle Diyalog Kullanımı” olmak üzere üç ayrı başlık altında ele aldık. Her romanı önce bu başlıklar altında değerlendirdik ve romandaki diyalog kullanımını üslup açısından yorumladık. Sonuç bölümünde ise dört romanın incelenmesinden ortaya çıkan tespitleri; “Kemal Tahir’in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog” adlı bu çalışmadan elde edilen veriler olarak değerlendirdik.

“Kemal Tahir’in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog ” başlıklı bu çalışma, Türk edebiyatının ünlü romancılarından olan Kemal Tahir hakkında yapılacak değerlendirmelere, özellikle onun üslubu hakkında daha sağlıklı yorumlara katkı sağlayacaktır. Yüksek lisans tez konumun belirlenmesinde ve çalışma sürecinde yanımda olan hocam Prof. Dr. Alpay Doğan Yıldız’a teşekkür ediyorum.

Doğan KIRICI

2020

ÖZET

Kemal Tahir, Cumhuriyet döneminde yazdığı eserlerle adından sıkça söz ettirmiştir. Yazdığı romanlar farklı görüşlerden Türk insanı tarafından çokça okunmuş, sevilmiş ve aynı zamanda eleştirilmiştir. Yazar ününü sadece romancı kimliğine değil, Türk toplumu hakkında düşünce ve söylemlerine de borçludur.

Biz, bu çalışmamızda *Kemal Tahir'in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog* başlığı altında yazarın, romanlarında geniş yer kapladığını gözlemlediğimiz “diyalog” kullanımı konu edindik. Örneklem olarak “Esir Şehrin İnsanları”, “Esir Şehrin Mahpusu”, “Yol Ayrımı” ve “Kurt Kanunu” romanlarını seçtik. Sanatçının üslubuyla diyalog kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçladık. Diyalog kullanımını katılımcılara, hacimsel olarak anlatıda kapladığı yere ve öykülemeindeki dağılıma göre ayrı başlıklar altında inceledik. Bu çalışmanın amacı daha çok tematik bakış açısıyla ele alınan Kemal Tahir romanlarını anlatım, üslup açısından belli bir bakış açısıyla incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Kemal Tahir, Diyalog, Üslup, Türk Romanı

ABSTRACT

Kemal Tahir made a name for herself with the Works she wrote during the Republican era. The novels he wrote were widely read, loved and criticized by Turkish people from different views. The author owes his reputation not only to his novelist identity but also to his thoughts and discourses about Turkish society.

In this study, we focused on the use of “dialogue” which we observe that the author took up a lot of space in her novels under the title of “Dialogue as a Stylistic Element in Kemal Tahir’s Novels.” As a sample, we chose the novels *Esir Şehrin İnsanlar*”, “*Esir Şehrin Mahpusu*”, “*Yol Ayrımı*” and “*Kurt Kanunu*.” We aimed to reveal the relationship between the artist’s style and the use of dialogue. We analyzed the use of the dialogue under separate titles according to the participants, the volume it occupies in the narrative and te distttribution in the narration. The aim of this study is to examine Kemal Tahir novels, which are mostly handled from a thematic point of view, with a certain perspective in terms of expression.

Key Words: Kemal Tahir, dialogue, stylistic, Turkish novel

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KEMAL TAHİR VE ROMANCILIĞI.....	15
1.1 Kemal Tahir'in Romancılığı	15
1.2 Üslup	19
1.3. Kemal Tahir'in Romanlarında Dil ve Üslup	21
1.4. Anlatım Teknikleri ve Üslup.....	24
BÖLÜM 2: KEMAL TAHİR'İN ROMANLARINDA BİR ÜSLUP ÖGESİ OLARAK DİYALOG.....	31
2.1. ESİR ŞEHRİN İNSANLARI	32
2.1.1. Roman Hakkında.....	32
2.1.2. Esir Şehrin İnsanları Romanında Diyalog Kullanımı	35
2.1.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog	35
2.1.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog	35
2.1.2.1.2. İkiden Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog.....	49
2.1.2.2. Esir Şehrin İnsanları'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı	56
2.1.2.3. Esir Şehrin İnsanları'nda Öyküleme Dağılım Yönüyle Diyalog.....	61
2.1.2.4. Esir Şehrin İnsanları'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog	66
2.2.ESİR ŞEHRİN MAHPUSU	67
2.2.1. Roman Hakkında.....	67
2.2.2. Esir Şehrin Mahpusu Romanında Diyalog Kullanımı.....	69
2.2.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog	70
2.2.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog	70
2.2.2.1.2. İkiden Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog.....	78

2.2.2.2. Esir Şehrin Mahpusu'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı	86
2.2.2.3. Esir Şehrin Mahpusu'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog.....	89
2.2.2.4. Esir Şehrin Mahpusu'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog	93
2.3.YOL AYRIMI.....	95
2.3.1.Roman Hakkında.....	95
2.2.2. Yol Ayrımı'nda Diyalog Kullanımı	99
2.3.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog	99
2.3.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog	99
2.3.2.1.2. İkidenden Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog.....	107
2.3.2.2. Yol Ayrımı'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı.....	112
2.3.2.3. Yol Ayrımı'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog	117
2.3.2.4. Yol Ayrımı'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog	121
2.4. KURT KANUNU	123
2.4.1. Roman Hakkında.....	123
2.4.2. Kurt Kanunu Romanında Diyalog Kullanımı	126
2.4.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog	126
2.4.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog	126
2.4.2.1.2. İkidenden Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog.....	132
2.4.2.2. Kurt Kanunu'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı	135
2.4.2.3. Kurt Kanunu'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog.....	138
2.4.2.4. Kurt Kanunu'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog.....	141
SONUÇ.....	142
KAYNAKÇA	149

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: Hacim Yönüyle Diyalog.....	32
Tablo 2: Esir Şehrin İnsanları Bölümler	33
Tablo 3: Esir Şehrin İnsanları Karakterler	33
Tablo 4: Esir Şehrin Mahpusu Bölümler	68
Tablo 5: Esir Şehrin Mahpusu Karakterler	69
Tablo 6: Yol Ayrımı Bölümler	97
Tablo 7: Yol Ayrımı Karakterler	98
Tablo 8: Kurt Kanunu Bölümler.....	124
Tablo 9: Kurt Kanunu Karakterler.....	125

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Esir Şehrin İnsanları Hacim Yönüyle Diyalog	61
Şekil 2: Esir Şehrin İnsanları'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog	64
Şekil 3: Esir Şehrin Mahpusu'nda Hacim Yönüyle Diyalog.....	89
Şekil 4: Esir Şehrin Mahpusu'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog.....	91
Şekil 5: Yol Ayrımı'nda Hacim Yönüyle Diyalog.....	117
Şekil 6: Yol Ayrımı'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog.....	119
Şekil 7: Kurt Kanunu'nda Hacim Yönüyle Diyalog.....	138
Şekil 8: Kurt Kanunu'nda Öykülemde Dağılım Yönüyle Diyalog.....	140

KISALTMALAR

Kemal Tahir'in Romanları

EŞİ: Esir Şehrin İnsanları

EŞM: Esir Şehrin Mahpusu

YA: Yol Ayrımı

KK: Kurt Kanunu

Diğer Kısaltmalar

TDK: Türk Dil Kurumu

İAS: İslam Ansiklopedisi

Ed: Editör

S: Sayı

C: Cilt

Hzl: Hazırlayan

s: Sayfa

ss. Sayfa sayısı

YL: Yüksek Lisans

DR: Doktora

GİRİŞ

Kemal Tahir¹, Cumhuriyet Dönemi romanında önemli isimlerden biridir. Şiir ve öykü çalışmaları da olan yazar, asıl ününü romancılığı ile kazanmıştır.² 1910 yılında

¹ Kemal Tahir'in hayatı, *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt II (Yalçın, 2010: 618-620)* adlı kitapta şöyle verilmektedir:

Asıl adı İsmail Kemalettin Demir, (Önceki soyadı Tipi, Benerci soyadını da kullandı.) Nurettin Demir, Cemalettin Mahir, İsmail Kemalettin, Körduman, Bedri Eser, Murat Aşkın, Samim Aşkın, Ali Gıncırlı, F. M. İkinci, Celal Dağlar imzalarını da kullandı. Abdülhamit'in hünkâr yaverliğini, Yıldız Sarayı özel marangozluğunu yapmış Şebinkarahisarlı Yüzbaşı Tahir Bey ile Nuriye Hanım'ın oğlu. İlköğrenimini gezginci hastaneler inzibat subaylığı yapan babasının yanında çeşitli kentlerde tamamladı. Mütareke'den sonra Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa Rüştüyesi'ni bitirdi (1923). Aynı yıl girdiği Galatasaray Lisesi'nin onuncu sınıfa kadar okudu. Annesinin ölümü üzerine okulu bıraktı. Avukat kâtipliği, Zonguldak Kömür İşletmesi'nde ambar memurluğu yaptı (1928-32). 1932'de Yakup Sabri, Ertuğrul Şevket, İsmail Safa, Arif Nihat Asya ile birlikte Geçit (10 Ekim 1932-14 Temmuz 1934, 7 sayı) adlı bir sanat dergisi çıkardı. Gazeteciliğe başlayarak Vakit, Haber, Son Posta gazetelerinde düzeltmen, röportaj yazarı çevirmen olarak çalıştıktan sonra Yedi Gün ve Karikatür dergilerinde sekreterlik, Karagöz gazetesinde başyazarlık ve Tan gazetesinde yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu (1932-38). Babıali yıllarında Y. Z. Ortaç, A.M. Dıranas, N.F. Kısakürek, S. Simavi, Cemal Nadir, Naci Sadullah, N.N. Tepedelenlioğlu, Sadri Ethem, Suat Derviş, H.T. Us, Z.Sertel, S.Sertel vb pek çok ünlü kişiyle dostluğu ve tanışıklığı oldu. Bir Süre İzmir Ticaret gazetesinin İstanbul temsilciliğini yaptı, iktisadi konularda telif ve çeviri yazılar yayımladı. 12 Ağustos 1937'de öğretmen Fatma İrfan'la evlendi. 15 Haziran 1938'de, aralarında deniz atsubayı Nuri Tahir ve Nazım Hikmet'in de bulunduğu bazı sivil ve askerlerle birlikte "Donanmayı ayaklanmaya kışkırtmak"tan sanık olarak tutuklandı; 19 Ağustos 1938'de Donanma Kumandanlığı Askeri Mahkemesi'nce 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı. 1940'ta Fatma İrfan kocasından ayrılma isteği ile mahkemeye başvurdu ve 10 Haziran 1940'ta ayrıldılar. İstanbul Tevkifhanesi (1938-40), Çankırı (Aralık 1940- Mayıs 1941), Malatya (Mayıs 1941-Ekim 1944), Çorum (Ekim 1944-Kasım 1949), Nevşehir (Kasım 1949- Nisan 1950) cezaevlerinde 13 yıl yattı. Çorum cezaevinde iken Sedat Simavi'nin isteği üzerine "Zoraki Nişanlı", "Bir Nedim Divanının Esrarı", "Camı Kıran Çocuk", "Halk Plajı", "Gönül Denilen Hayvan", "Aşk Pınarı" gibi birtakım serüven romanları yazarak Sedat Simavi'ye yolladı. 1950'de Demokrat Parti'nin çıkardığı Genel Af Yasası'ndan yararlanarak hapisten çıktıktan sonra geçimini yazarlıkla sağlamaya çalıştı. Çeşitli takma adlarla çeviriler yaptı. (Kastil Büyücüsü, Saygon Geceleri, Dehşet Yolcuları ve Mayk Hammer dizisi.) F.M. İkinci takma adıyla çevirdiği Mayk Hammer polis romanlarının gördüğü ilgi üzerine bu kitapların benzerlerini kalme aldı. Bunlar çevirilerden daha fazla rağbet gördü. İlk zamanlarda kendi romanlarından birkaçını da (Sağırdere, Esir Şehrin İnsanları) gazetelerde takma adlarla tefrika etti. Sıdika (emiha) Uzunhasan ile evlendi. 1955'te, 6-7 Eylül olayları'na karıştığı iddiasıyla 6 ay tutuklu kaldı. 1957'de Aziz Nesin'le birlikte Düşün Yayınevi'ni kurdu. Yakın arkadaşları olan Metin Erksan, Halit Refiğ ve Atıf Yılmaz gibi rejisörlerle birlikte bir yan iş olarak film senaryoları üzerinde çalıştı. Bu senaryolardan bazıları film haline geldi. ("Haremde Dört Kadın", yön. H.Refiğ, 1965; "Namusum İçin", yön. M.Ün, 1965; "Yarın Bizimdir", yön. A. Yılmaz 1963). 1968'de davet edildiği Sovyetler Birliği'ne gitti. 1970'te akciğeri tamamen alındı. İyileşmeye yüz tutuktan sonra yeniden çalışmalarına döndü. Ancak taslak halinde kalan birçok romanını tamamlayamadan tartışmalı geçen bir ziyaret dönüşünde kalp krizi geçirerek vefat etti. Erenköy Sahrayı cedit Mezarlığı'nda gömülüdür.

² Kemal Tahir'in eserleri, Toprakla Boğuşmak Yumuşatır Adamı (Tepe, 2019: 142-147) adlı kitapta şöyle verilmektedir:

Romanları: Sağırdere (1955), Esir Şehrin İnsanları (1956), Körduman (1957), Rahmet Yolları Kesti (1957), Yediçınar Yaylası (1958), Köyün Kamburu (1959), Esir Şehrin Mahpusu (1961), Kelleci Memet (1962), Yorgun Savaşçı (1965), Bozkırdaki Çekirdek (1967), Devlet Ana (1967), Kurt Kanunu(1969), Büyük Mal (1970), Yol Ayrımı (1971), Namuscular (1974) (Ölümünden sonra eşi Semiha Demir tarafından

İstanbul'da doğan Kemal Tahir, İkinci Abdülhamid'in Hünkâr Yaverlerinden alaylı deniz subayı ve Yıldız Sarayı'nda Abdülhamid'in özel marangozu Tahir Bey'in oğludur. Tam adı Kemal Tahir Demir'dir. Ailenin en büyük erkek çocuğu olan Kemal Tahir, 1923'te İstanbul Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa Rüştüyesi'nden mezun oldu. Galatasaray Sultanisi'nde 10.sınıfta okurken annesinin vefatı üzerine eğitimini yarıda bırakarak çalışmaya başladı. İstanbul Karaköy Palas'ta Avukat kâtipliği, kömür işletmelerinde ambar memurluğu gibi çeşitli işlerde çalıştı.

1932'de gazeteciliğe adım atan Kemal Tahir, Sedat Simavi'nin yayınladığı haftalık *Yedigün* ve *Karikatür* dergilerinde düzeltmenlik, *Karagöz* dergisinde başyazarlık yaptı. Tahir Alangu, Kemal Tahir'in gazetecilik serüvenini şu şekilde anlatır:

“Önce Vakit ve Haber gazetelerinde, sonra Son Posta gazetesinde musahhihlik, röportaj yazarlığı, çeviricilik yaptı(1930-1933). Sonra Yedigün ve Karikatür dergilerinde sekreterlik, Karagöz gazetesinde ise başyazarlıkta bulundu (1935-36). Tan gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptıktan sonra (1938-39), 13 yıl kadar basın işlerinden ve İstanbul'dan ayrı kaldı, ancak 1950 yılının temmuz ayında dönebildi. Bir süre İzmir Ticaret Gazetesi'nin İstanbul mümessilliğini yaptı, iktisadi konularda telif ve çeviri yazılar yazdı. Bir aralık Aziz Nesin'le birlikte Düşün Yayınevi'ni idare ettiler(1957-58)...”(Alangu, 1965:446)

Kemal Tahir, 1937 yılında Fatma İrfan'la evlendi. 1938'de Nazım Hikmet'le birlikte Askeri Mahkeme'de “isyana teşvik” suçlamasıyla yargılandı. 15 yıl hapse

yayınlandı), Karılar Koşusu (1974) (Ölümünden sonra eşi Semiha Demir tarafından yayımlandı), Damağası (1977) (Ölümünden sonra eşi Semiha Demir tarafından yayımlandı), Bir Mülkiyet Kalesi (1977) (Ölümünden sonra eşi Semiha Demir tarafından yayımlandı)

Öykü: Göl İnsanları (1955)

Notlar: Kemal Tahir'in Notları (15 Cilt)

Mektup: Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar (1979)

Tefrika Romanlar: Biz Böyle Delikanlılar Değildik (1947-1951), Yedek Sevgili- Karikatür Dergisi(11 Eylül 1947- 23 Ocak 1948), Sevmek Hakkı- Yedigün Dergisi (24 Kasım 1947- 7 Temmuz 1949), Camı Kıran Çocuk- Hürriyet Gazetesi (11 Ağustos 1949- 30 Ağustos 1949), Sevenlerin Zaferi-Son Saat Gazetesi (16 Ocak 1950), Zoraki Nişanlı- Hürriyet Gazetesi (12 Temmuz 1950-17 Ağustos 1950), Bir Nedim Divanı'nın Esrarı (12 Ağustos 1951- 23 Mart 1951), Bu Roman Olan Şeylerin Romanıdır- Tan Gazetesi (12 Mart 1937), Sahte Serseri- Karikatür Dergisi (6 Ocak 1938- 21 Nisan 1938), Aşk Modası- Karikatür Dergisi (28 Nisan 1938- 28 Temmuz 1938), Acayip Bir Aile- Karikatür Dergisi (2 Eylül 1945- 4 Nisan 1949), Ödeşmek- Yedigün Dergisi (14 Eylül 1947-20 Ekim 1949), Muhallebi Çocuğu- Son Saat Gazetesi(3 Mart 1947- 25 Nisan 1947), Bir Gecenin Beyliği- Karikatür Dergisi (19 Mayıs 1947- 4 Eylül 1947), Gönül Denen Hayvan- Son Saat Gazetesi (15 Haziran 1947- 5 Eylül 1947), Aşk Çetesi Karikatür Dergisi (1937), Halk Plajı- Çağlayan Yayınevi (Samim Aşkın müstear adıyla) (Şubat 1954), Bütün Ahmetler Ayağa Kalksın- Yedigün Dergisi, Mollalar Asker- Yedigün Dergisi, Yalancı Şahit- Yedigün Dergisi, Kuş Kafesleri- Yedigün Dergisi, erkesi Durduran Adam- Yedigün Dergisi, Ezilmiş Adam- Yedigün Dergisi, Üstadın Ölümü- Yedigün Dergisi, Rayların Sesi- Yedigün Dergisi, Dülger- Yedigün Dergisi.

Telif Polisiye: Derini Yüzeceğim (15 Eylül 1954), Ecel Saati (15 Kasım 1954), Kara Nara (15 Ocak 1955), Kıran Kırana (15 Mayıs 1955), Gangstarler Kraliçesi (1 Nisan 1955), Merhaba Sam Krasmer (1957).

Çeviri Romanları: Kanun Benim (1954), İntikam Peçesi (1954), Kahreden Kurşun (1954), Kanlı Takip (1954), Ölüm Dansı (1954), Son Çılgılık (1954), Karanlıkta Vuruşanlar (1953), Lükres'in Günahları (1955), Kastil Büyücüsü (1955), Evvel Zaman İçinde (1955), Saygon Geceleri, İnsan Harası(1953), Gece Hırsız (1955), Macun Hokkası (1956), Dolar Yağmuru (1958), Karanlık Tuzak (1957).

mahkûm oldu. 1938'den 1950'ye kadar 13 sene Çankırı, Çorum, Malatya ve Nevşehir Cezaevleri'inde yattı. Mahkeme kararı şu şekildedir:

“Kitaplar vasıtasıyla telkinlerde bulunduğu ve bu suretle maznunun, askeri isyana teşvik suçunu işlediğine tam vicdani kanaat hâsıl etmiştir, istihsal edilmek istenen neticenin vehameti takdiri şiddet sebebi addiyle takdiren on altı yıl müddetle ağız hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hidematı-ı ammeden müebbeden mahrumiyetine.” (Bozdağ, 2003:38-39).

Romanlarını “toplumcu gerçekçi” prensiple yazan Kemal Tahir, uzun yıllar tanık olduğu hapisane gerçekliğine romanlarında yer vermekten çekinmedi. Bu gerçeklik ona Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda önemli bir yer kazandırdı.

1950'de genel aflu tahliye edildi. Bu sırada ikinci eşi Semiha Hanım'la (Semiha Uzunhasan) evlendi. *İstanbul Ticaret* gazetesinin yazarlığını ve temsilciliğini yaptı. Maddi kaygıyla müstear isimlerle *Çağlayan Yayınları*'na çeviriler yaptı, macera kitapları ve mizah öyküleri yazdı. 1953 yılında Nureddin Demir takma adıyla *Yeni İstanbul* gazetesinde *Esir Şehrin İnsanları* romanını yayınladı. 1955'te 6-7 Eylül olayları sonrasında tekrar hapis yattı (Özsoy, 2004:189). Suçsuz olduğu anlaşılınca serbest bırakıldı. Yazarın 6-7 Eylül olaylarıyla ilgili yaşadıklarını, doktoru ve hapisane arkadaşı Hulusi Dosdoğru'nun hatıralarında bulabiliriz:

“Kemal Harbiye'de hiç ferdi hareket etmedi. Toplum için, toplumcu gerçekçi hareket ederdi her yerde. Şahsi hareket ettiğini hiç görmedim. Polis sabıka defterinden bulduğu isimlere göre topladı bizi. Kemal Tahir de polisçe komünist bilindiği için içeri alındı. Sudan sebeplerle bizi içeri aldılar ve taş odalarda yatırdılar. Harbiye'nin koridorlarında ilk kez karşılaştığımızda bana, 'Haberin olsun çok büyük tehlike geçirdik, ama hala tehlikeli açmazın içindeyiz. Bu kadar sorumsuzca suçlanmanın arkasında kancıkça bir oyun yatıyor, bu oyunu dünya yutmaz. Türkiye'de solun aynı anda İzmir, Ankara ve İstanbul'da ortalığı ayağa kaldırmaya gücü olmadığını dünya biliyor. Bunu dünya yutmaz, bunlara kimse inanmaz. Biz bu noktadan kurtuluruz' dedi. İçeri alınmamıza doğru teşhis koymuştu. Harbiye'de Kemal Tahir Aziz Nesin'le aynı koşuştaydı. Yalnız Aziz'le oturup konuşmazdı. Serbest olduğumuzda hep benim yanıma gelirdi. Hücreye kilitlenene kadar beraber olduk. Ben hücrede Tabelacı Ziya'yla kalyordum.” (Özsoy, 2004: 189).

Kemal Tahir edebiyata toplumsal içerikli şiirlerle başladı. Türk Edebiyatı'nda romancı kimliğiyle bilinen yazarın, bu kimliğinin oluşmasında şüphesiz onun şiir, hikâye ve çevirileri büyük önem arz etmektedir.

“(…) İlk şiirleri 1931'de İctihad dergisinde yayınlandı. Yeni Kültür, arkadaşlarıyla birlikte kurdukları Geçit, Var ve Ses dergilerinde şiirleri yayınlandı. İlk öyküleri 1941'de yayımlandı, daha sonra roman çalışmalarına başladı. İlk önemli eseri olan dört bölümlük Göl İnsanları adlı uzun öyküsü Tan gazetesinde tefrika olarak yayınlandı, 1955'te basıldı. Göl İnsanları'nı okuyan Nazım Hikmet, 'Göl İnsanları, Türk edebiyatının en güzel dört hikâyesi olarak kalacaktır' demiştir”(Tepe, 2019: 8).

Kemal Tahir, roman ve hikâye yazmaya başladığı sürecin başında ilk olarak köy ve köylü sorunlarına değindi ve bu amaçla yazdığı *Sağırdere* romanıyla adını duyurdu. *Sağırdere* ve devamı niteliğindeki *Kördüman* romanlarında gurbete çalışmaya giden bir gencin burada yaşadığıve köyüne döndükten sonraki hadiseleri anlattı.

“*Sağırdere*’nin bir bölümü hariç, iki roman da köyde geçmektedir. Romancının iddialarından biri, köyü ve köy insanını anlatmaktır. Bu sebeple, romanda yer aldığı şekliyle köy, önemlidir. Yine bu romanın 1941 yılında yazıldığı, o yıllarda da Türk edebiyatında köy romanlarının ‘moda’ olduğu düşünülürse, Kemal Tahir’in bu romanları vasıtasıyla ortaya koyduğu iddianın önemi fark edilir. Yazar, ‘toplumsal gerçekçi’ diğer birçok romancının anlattığı köyün ‘dışında’ bir köy anlatma gayesi içindedir.” (Coşkun, 2012: 186)

Yediçınar Yaylası(1958), *Köyün Kamburu* (1959) ve *Büyük Mal*(1970) üçlemesinde ağalık kurumunun çıkışı üzerinde durdu ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerine kadar kırsal yaşamdaki toplumsal değişmeyi anlattı. *Rahmet Yolları Kesti*(1957) romanında eşkıyalık konusunu işledi. *Kelleci Memet*’te (1962) ağasını öldürüp hapishaneye düşen bir genci anlattı. *Namuscular*(1974), *Karılar Koğuşu*(1974) ve *Damağası* (1977) romanlarında da köy yaşamına değindi.

Kemal Tahir, romanlarının konusunu, köy yaşamından uzaklaştırarak İstanbul ve Mütareke dönemine kaydırıldı. Bu amaçla şehir romanları yazdı. *Esir Şehrin İnsanları* (1956) bu amacın ilk ürünü oldu. Bu romanı *Esir Şehrin Mahpusu* (1961) ve *Hür Şehrin İnsanları* (1976) takip etti. *Devlet Ana*’da (1967), Osmanlı Devleti’nin kuruluşunu, *Kurt Kanunu*’nda (1969) Atatürk’e düzenlenmek istenen İzmir Suikasti’ni, *Yorgun Savaşçı*’da (1965) milis güçlerin birleşerek Millî Mücadele’ye başlamasına kadar geçen süreci anlattı. *Yol Ayrımı*’nda (1971) Serbest Fırka’nın kuruluş sürecini, *Bozkırdaki Çekirdek*’te (1967) ise köy enstitülerini eleştirel bir bakış açısıyla anlattı.

Kemal Tahir, hiçbir düşünce kalıbının içinde yer almaz. Sürekli gerçeği anlatma kaygısıyla eserlerini yazar. Toplumcu gerçekçi anlayışla yazdığı yazarlık serüveninde eserlerinde sade bir dil kullandı. Anadolu ağzını başarıyla yansıtan diyaloglarla romanlarını zenginleştirdi, gerçekçi karakterler meydana getirdi. Hayattayken 16, öldükten sonra 5 olmak üzere toplam 21 romanı yayınlandı ve edebiyatımızın en üretken en sahici yazarlarından biri oldu. 21 Nisan 1973’te 63 yaşında Kadıköy Şaşkınbakkal’daki evinde hayata gözlerini yumdu.

Kemal Tahir hakkında 16 doktora 44 yüksek lisans çalışması yapılmıştır.

Kemal Tahir ile ilgili yapılan doktora tezleri şunlardır:

Esat Pınarbaşı'nın "Kemal Tahir'de Batılılaşma: Türk Modernleşmesine Farklı Bir Yaklaşım" (Pınarbaşı, 2000) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in Batılılaşma fikrine nasıl baktığı üzerinde durulmuştur. Nevzat Yavuz'un "Kemal Tahir'in Siyasal ve Toplumsal Görüşleri" (Yavuz, 2000) adlı doktora tezinde; gerçekçi romanın edebiyatımızdaki önemli temsilcilerinden olan Kemal Tahir'in, Osmanlı'dan günümüz Türkiye'sine kadar geçen tarihi süreçte Türk toplumuyla ilgili görüşleri açıklanmıştır. Davut Ekşi'nin "Cumhuriyet Dönemi Siyasal Kültüründe Üç Çizgi Üç Yazar (Y. Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir, Tarık Buğra)" (Ekşi, 2006) adlı doktora tezinde; Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından olan Y. Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir ve Tarık Buğra'nın eserlerinde ağırlıklı olarak tarih üzerine durdukları tespit edilmiştir. Tezin ilerleyen kısmında ilgili kişilerin eserleriyle bir siyasi çizgi ortaya koyduklarından bahsedilmiştir. Yusuf Ziya Sümbüllü'nün "Kemal Tahir'in Tarihi Romanları Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Eleştiri Bakımından İnceleme" (Sümbüllü, 2006) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in 'Esir Şehrin İnsanları', 'Esir Şehrin Mahpusu', 'Yol Ayrımı', 'Kurt Kanunu' ve 'Yorgun Savaşçı' romanları, 'Oluşumsal Yapısalcı Eleştiri' metodu vasıtasıyla incelenmiştir. Sezai Coşkun'un "Kemal Tahir- Şahsiyeti, Eserleri, Fikirleri" (Coşkun, 2006) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in şahsiyeti, eserleri ve fikirleri üzerinde durulmuştur. Rezan Karakaş'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Halkbilimi Unsurları" (Karakaş, 2010) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in Türk Halkbilimi unsurlarını eserlerinde yoğun bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir. Tezin ilerleyen kısmında yazarın geleneksel, maddi ve manevi kültür malzemesini modern edebiyat vadisinde yeni imajlar oluşturmada nasıl kullandığına değinilmiştir. Olgun Gündüz'ün "Türk Romanında Toplumsal Gerçeklik: Kemal Tahir Örneği" (Gündüz, 2011) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in toplumsal gerçeklik meselesini ele alış biçiminden bahsedilmiştir. Tuba Dalar'ın "Kemal Tahir Romanlarında Yapı ve İzlek" (Dalar, 2015) adlı doktora tezinde; yazarın romanları, yapı ve izlek başlıkları altında incelenmiştir.

Muhammed Hüküm'ün "Kemal Tahir Romanlarının Edebiyat Sosyolojisi Açısından İncelenmesi" (2016) adlı doktora tezinde; edebiyat sosyolojisinin imkânlarından hareketle Kemal Tahir'in romanları incelenir. Hasan Harmancı'nın "Abdurrahman Eş-Şarkavi ve Kemal Tahir'in Romanlarında Sosyal Problemler" (Harmancı, 2016) adlı doktora tezinde; modern Mısır edebiyatının önemli isimlerinden

Abdurrahman eş Şarkavi ve Türk romancı Kemal Tahir'in romanlarında toplumsal sorunları nasıl ele aldıkları üzerinde durulmuştur. Vahdettin Ayçiçek'in "Yağmur Beklerken ve Yol Ayrımı Romanlarına Etnometodolojik Bir Yaklaşım" (Ayçiçek, 2016) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in *Yol Ayrımı* ve Tarık Buğra'nın *Yağmur Beklerken* romanlarını, Grafinkel'in 'Etnometodoloji' kuramı çerçevesinde incelemeye çalışılmıştır. Hilal Akça'nın "Kemal Tahir'in Romanlarında Yolculuk Arketipi" (Akça, 2016) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in romanlarından hareketle, romanların olay örgülerinden yola çıkarak karamanların psikolojik gelişmeleri takip edilmiş; Kemal Tahir'in romancılığı hakkında elde edilen bulgulardan yazarın romancılığı değerlendirilmiştir. Yıldıray Çavdar'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Söz Varlığı" (Çavdar, 2018) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in *Yediçınar Yaylası*, *Bozkırdaki Çekirdek*, *Devlet Ana* ve *Karılar Koşuşu* adlı romanlarındaki söz varlıkları tespit edilmiştir. Özgül Reis'in "Türk ve Alman Edebiyatından Seçilen Eserlerde Engelli Karakterlerin Sunuluş Biçimleri (Kemal Tahir- Köyün Kamburu, Hasan Ali Toptaş- Sonsuzluğa Nokta, Stefan Zweig- Ungeduld Des Herzens, Günter Grass-Blechtrommel)" (Reis, 2019) adlı doktora tezinde; edebi eserlerde engelli bireyi kaleme alan yazarların tutumu seçilen dört roman üzerinden değerlendirilmiştir. Aziz Şeker'in "Kemal Tahir, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal'in Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın-Karşılaştırmalı Bir İnceleme" (Şeker, 2019) adlı doktora tezinde; Orhan Kemal, Kemal Tahir ve Yaşar Kemal'in romanlarını toplumsal cinsiyet bağlamından hareketle kadın karakterler açısından karşılaştırmalı olarak analiz etme amaçlanmıştır. Mustafa Dere'nin "Kemal Tahir'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı-Tema" (Dere, 2019) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir'in Türk toplumunu ilgilendiren hadiseleri sosyalist çevrede incelemesine değinilmiştir. Tezde yazarın toplumsal ve teorik görüşleri de esas alınarak birtakım sonuçlara varılmıştır.

Kemal Tahir ile ilgili yapılan yüksek lisans tezleri şunlardır:

Dilek İmançer'in "Türk Sinemasında Kemal Tahir Uyarlamaları" (İmançer, 1995) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in sinemaya uyarlanan romanları üzerinde durulmuştur. Erem Sarıkoca'nın "Kemal Tahir Düşüncesinde Batılılaşma Olgusu" (Sarıkoca, 1996) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in Batılılaşma olgusu hakkındaki düşüncelerinden örnekler verilmiştir. Yazarın toplumumuzun içinde bulunduğu sorunlara çözüm bulmak amacıyla toplumumuzun yapısını incelemeye

yönelmiştir. Kemal Tahir'e göre Anadolu halkının yapısı ve kurduğu devletler Batı'dan tamamen farklıdır. Bu açıdan Türk toplumunun Batı girişimleri umulan başarıyı sağlamamıştır. Özlem Fedai Durmaz'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Tarih ve Toplum" (Durmaz, 1998) adlı yüksek lisans tezinde; Osmanlı'nın kuruluşundan, Demokrat Parti yıllarına kadar Türk tarihinin önemli evrelerini romanlarında ele alan Kemal Tahir'in, romanlarında tarihe bakış açısı üzerinde durulmuştur. Özgür İldeş'in "Kemal Tahir'in Köy Romanlarında Mekân" (İldeş, 2003) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in *Sağırdere*, *Körduman*, *Rahmet Yolları Kesti*, *Yediçınar Yaylası*, *Köyün Kanburu*, *Kelleci Memet* ve *Büyük Mal* adlı köy romanlarında mekânlar belirlenerek bu mekânların romanda yüklendiği değer üzerinde durulmuştur. Seçkin Sevim'in "Kemal Tahir'in Türk Romanı Düşüncesi" (Sevim, 2003) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in Türk romanı düşüncesinin kuramsal gerçekliği sorgulanmıştır. Yüksel Yıldırım'ın "Kemal Tahir Düşüncesinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Süreci ve Osmanlılık Siyasetinin Anlamı" (Yıldırım, 2003) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ve Osmanlı hakkındaki düşünceleri verilmiştir. Mustafa Aydemir'in "Kemal Tahir'in Romanlarında Sosyal Problemler" (Aydemir, 2003) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in romanlarındaki sosyal problemler tespit edilmiştir. Faruk Nafiz Fazlıoğlu'nun "Türk Düşüncesinin Yeniden Şekillenmesi Aşamasında Bir Aykırı Yaklaşım: Kemal Tahir ve Kimlik Sorunu" (Fazlıoğlu, 2004) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in ülke sorunlarına getirdiği çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Nihayet Arslan'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Şahıslar Dünyası" (Arslan, 2005) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in bütün romanlarında yer alan şahıslar incelenmiştir. Söz konusu şahıslar sosyal konumu, meslek ve aktivitelerine göre sınıflandırılmıştır. Alkan Yılmaz'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Şahıslar Kadrosu" (Yılmaz, 2005) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in; köy, kasaba, mahpushane ve tarihi romanlarından hareketle romanlarda bulunan şahıslar ele alınmıştır. Fatih Cihangir Tekin'in "Kemal Tahir'in 'Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı' Adlı Eserlerinde Devrik Yapı" (Tekin, 2006) adlı yüksek lisans tezinde; romanlardaki cümlelerin tamamı taranarak devrik yapıda olanlar belirlenmiştir. Daha sonra da devrik cümlelerin kullanıldıkları yerler ve anlatıma yaptıkları etki üzerinde durulmuştur. Elif Pınar'ın "Kemal Tahir'in Hikâye ve Romanlarında Anadolu" (Pınar, 2007) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in çağdaş bir bakış açısıyla yöneldiği Anadolu insanını

eserlerinde inceleyiş biçimi üzerinde durulur. Gökhan Yetişen'in "Gerçekliğin Değişkenliği Kemal Tahir Örneği" (Yetişen, 2007) adlı yüksek lisans tezinde; ilk olarak gerçeklik kavramı açıklanmıştır. Daha sonra Kemal Tahir'in romanlarında gerçekliğin sosyolojik boyutu incelenmiştir. Yılmaz Daşlı'nın "Kemal Tahir'in Düşün Eserlerindeki Bazı Sosyolojik Tartışmalar" (Daşlı, 2007) adlı yüksek lisans tezinde; tarihi konulara sıkça değinen Kemal Tahir'in toplumsal içerikli konular işleyerek Türk insanının ve toplumunun sorunlarına çözüm üretmeye çalışması üzerinde durulmuştur. Mehmet Gökyayla'nın "Sinema-Edebiyat İlişkisi Çerçevesinde Türk Sinemasında Modernleşme: Kemal Tahir ve Halit Refiğ Örneği" (Gökyayla, 2007) adlı yüksek lisans tezinde; sinema-edebiyat ilişkisi kavramında modernleşme kavramı irdelenmiştir. Halit Refiğ'in filmlerinde Kemal Tahir'in etkisi üzerinde durulmuştur. Hilal Doğan'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Kadın Kahramanlar" (Doğan, 2008) adlı yüksek lisans tezinde; romancının kişiliğinden bahsedildikten sonra romanlarında bulunan kadın kahramanlar incelenmiştir. Ömer Özdamar'ın "Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Kemal Tahir'in Romanlarında İttihat Ve Terakki Cemiyeti" (Özdamar, 2008) adlı yüksek lisans tezinde; Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Kemal Tahir'in romanlarında İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerinin uyguladıkları politikalara değinilmiştir. Özgür Günay'ın "Kemal Tahir'in Tefrika Halinde Kalmış Romanları Üzerine Bir İnceleme"(Günay, 2010) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in tefrika halinde yayınladığı romanlar üzerinde, onun geçirdiği evreler belirlenmeye çalışmıştır. Mehmet Emin Gürçi'nin "Kemal Tahir'in Polisiye Romanları" (Gürçi, 2010) adlı yüksek lisan tezinde; yazarın polisiye romanlarında esinlendiği şahıs olan Mickey Spillane ve eserleri ile Kemal Tahir'in polisiye ile ilgisi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Kemal Tahir'in polisiye romanları kurgusal olarak ele alınıp incelenir. Aysu Aslaner'in "Kurmaca Anlatıda Anlatılabilirlik'in Stilistik Tezahürü Olarak Anlatıcı Özne Üzerine Bir Mukayese: Küçük Ağa ve Yorgun Savaşçı" (Aslaner, 2011) adlı yüksek lisans tezinde; aynı konuları işleyen Küçük Ağa ve Yorgun Savaşçı romanlarının kurmaca metin yapısında, aynı anlatım malzemesinin nasıl farklı biçimde tezahür ettiği üzerinde durulmuştur. Daha sonra da anlatıcı özne üzerinden, anlatım bilimi yöntemiyle romanlar incelenmiştir. Nihat Tarkan'ın "Kemal Tahir ve Luis Martin-Santos'un Eserlerinde Aydın" (Tarkan, 2011) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in *Esir Şehri İnsanları* ve Luis Martin Santos'un *Tiempo de Silencio* romanlarından hareketle her iki yazarın aydınlara bakış açısı üzerinde durulmuş, yazarlar ve eserleri

arasında karşılaştırma yapılmıştır. Harun Çolak'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Erkek Kahramanlar" (Çolak, 2011) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in 1955'ten sonra yayımlanan romanlarındaki erkek kahramanların fiziksel, ruhsal ve sosyal özellikleri üzerinde durulmuştur. Oğuzhan Atlı'nın "Kemal Tahir'in Eserlerinde Halk Bilim Unsurları" (Atlı, 2011) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in ideolojisini, inancını ve geleneksel unsurları kullanıp yeni bir dünya kurmak amacıyla eserlerini yazdığı üzerinde durulmuştur. Ayşegül Gülşen'in "Tarihi Gerçek ve Roman Gerçeği Açısından Kemal Tahir'in Romanları" (Gülşen, 2012) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in tarihi, tarihi gerçekleri aktarmak için mi yoksa sadece kurguyu sağlamak için mi kullanıldığı tartışılmıştır. Emel Akbal'ın "Kemal Tahir'in Romanlarında Kadın ve Eğitim" (Akbal, 2012) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in eğitilmiş kişilere genellikle tarihi romanlarında yer verdiği tespitinde bulunulmuştur. Bunun dışında romanlarında yer alan "Osman Kadın" diye nitelendirilebilecek kadınların yanında suça meyilli veya suç işlemiş kadınlara da yer verildiğinden bahsedilmiştir. İrfan Yiğit'in "Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Kemal Tahir'in Yeri" (Yiğit, 2013) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in düşüncelerinden hareketle toplumumuzun geçirmiş olduğu demokratikleşme süreci üzerinde durulmuştur. Aylin Turgut Ecevit'in "Kadın Mahkûmlar Arasındaki Hiyerarşik Yapı: Kemal Tahir'in Karılar Koğuşu Örneği" (Ecevit, 2014) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in kendi hapis hane deneyimlerinden edinerek aktardığı *Karılar Koğuşu* romanında anlatılan kadın kahramanlar arasındaki hiyerarşik yapılanmanın altından yatan nedenleri ortaya koymaya çalışılmıştır. Satı Sarıaslan'ın "Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir'in 1950-1960 Yılları Arasındaki Köy Romanlarında Halk Kültürü Unsurları" (Sarıaslan, 2014) adlı yüksek lisans tezinde; halk kültürü üzerine açıklamalar verilmesinin yanında, üç yazarın romanlarından hareketle halk kültürü unsurları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ramazan Şener'in "Kemal Tahir'in Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme" (Şener, 2014) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in hikâyeleri ve hikâyeciliği üzerinde durulmuştur. Mehpere Tuba Acar'ın "XX.Yüzyıl Türk Romanında Engelli Karakterlerin 'Küçük Ağa' ve 'Köyün Kamburu' Romanları Çerçevesinde Değerlendirilmesi" (Acar, 2015) adlı yüksek lisans tezinde; Tarık Buğra'nın *Küçük Ağa* romanında yer alan 'Çolak Salih' ve Kemal Tahir'in *Köyün Kamburu* romanında yer alan 'Çalık Kerim' karakterlerinin benzeyen ve ayrılan özellikleri üzerinden 'engellilik' kavramı üzerinde durulmuştur. Hamide Ergül'ün

“Kemal Tahir’in Devlet Ana Romanı İle Tarık Buğra’nın Osmancık Romanının Söz Dizimi Çalışması” (Ergül, 2015) adlı yüksek lisans tezinde; Osmancık ve Devlet Ana romanlarının Çağdaş Türkçenin geldiği yeri bizlere işaret ettiği üzerinde durulmuştur. Bu amaçla romanlardaki cümleler sözdizimi açısından incelenmiştir.

Kadir Korkutan’ın “Kemal Tahir’in Romanlarındaki İkilemelerin Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi” (Korkutan, 2016) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir’in *Bozkırdaki Çekirdek*, *Damağası*, *Körduman*, *Rahmet Yolları Kesti*, *Sağırdere* romanlarındaki ikilemelerin Türkçe öğretimi bakımından durumu üzerine durulmuştur. Feyza Betül Aydın’ın “Kemal Tahir’in Romanlarında Osmanlı’ya Bakış” (Aydın, 2018) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir’in romanlarında Osmanlı olarak nitelendirilen roman kahramanları üzerinden Osmanlı’ya bakış açısı üzerinde durulmuştur. Elif Namalır’ın, “Kemal Tahir’in Romanlarında Eğitim” (Namalır, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir’in romanlarında yer alan eğitim konusu incelenmiştir. Eğitim dünyasında meydana gelen değişimler ve geleneksel eğitim kurumları birer ölçüt olarak değerlendirilerek, Kemal Tahir’in bu konudaki düşünceleri romanları aracılığıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayça Gülünay’ın “Cemil Meriç ve Kemal Tahir’in Eserlerinde Türk Toplum Yapısı” (Gülünay, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Türk sosyolojisinin önemli isimlerinden Cemil Meriç ile sosyolojiyi romanlarıyla harmanlayan Kemal Tahir’in Türk toplum yapısına yaklaşımları, çağdaş sosyoloji kuramları çerçevesinde incelenmiştir. İbrahim Veli Sözer’in “Kemal Tahir’in Öykülerinde Mizah” (Sözer, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Yazarın toplumsal ve siyasi eleştirilere bolca yer verdiği öykülerinden yola çıkarak mizacı ve bu mizacın etkisiyle kullandığı mizah anlayışına değinilmiştir. Mehtap Gümüş’ün “Kemal Tahir’in Sosyalizm Anlayışında Devlet” (Gümüş, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir’in Marksizm’le ilgili görüşlerinden hareketle devlet hakkındaki fikirlerinden bahsedilmiştir. Halil İbrahim Akbulut’un “Türk Romanında Eşkîya Tipolojisi: Yaşar Kemal ve Kemal Tahir” (Akbulut, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir ve Yaşar Kemal’in eşkıyalık olgusuna bakışları ve yazdıkları romanlarda yarattıkları eşkıya tiplerinin özelliklerinden bahsedilmiştir. Can Çelikleş’in “Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Kemal Tahir’de Aydın Kimliği: Esir Şehir Üçlemesi Örneği” (Çelikleş, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; sosyolojik bakış açısıyla Kemal Tahir’in *Esir Şehir Üçlemesi* örneklerle incelenmiştir. Bunun yanında aydın kimliğinin *Esir Şehir Üçlemesi*’nde nasıl ele

alındığına da değinilmiştir. Ebru Yılmaz'ın “Fakir Baykurt ve Kemal Tahir Yapıtlarında Köy ve Köylülük Olgusu: Karşılaştırmalı Sosyolojik Bir Değerlendirme” (Yılmaz, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir ve Fakir Baykurt'un köy ve köylüler hakkındaki bakış açılarının karşılaştırılması ve toplumsal gerçeklikleri edebi olarak nasıl kurguda verdikleri incelenmiştir. Merve Dinç “Kemal Tahir'in Eserlerinde Türkiye'de Tek Parti Dönemi” (Dinç, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; 1923-1946 yılları arasında tek parti olan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Kemal Tahir'in romanlarında nasıl ele alındığı incelenmiştir. Zehra Karaca'nın “Kemal Tahir'in Tarihi Romanlarında Sosyal Olaylar” (Karaca, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; tarihi olaylara değinen Kemal Tahir'in sosyal olaylara bakış açısını romanlarından hareketle ortaya koyulmuştur. Elif Kabaca'nın “Kemal Tahir'in Din ve Toplum Görüşleri” (Kabaca, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in dinle ilgili değerlendirmelerine ve benimsediği Marksizm görüşüyle dine bakışı incelenmiştir. Alican Çınar'ın “Kemal Tahir ve Kemalizm: Resmi İdeoloji ve Edebiyat” (Çınar, 2019) adlı yüksek lisans tezinde; Kemal Tahir'in görüşlerinden hareketle Kemalizm'e bakış açısı verilmiştir.

Kemal Tahir ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; onun romancılığının farklı açılardan incelendiği ve daha çok tematik incelemeler yapıldığı söylenebilir. Yazarın romanlarının yalnız anlatım yönü, üslubu hakkında yapılan çalışmaların sayısı azdır. Yukarıda bahsettiğimiz Tuba Dalar'ın “Kemal Tahir'in Romanlarında Yapı ve İzlek” (Dalar, 2015) adlı doktora tezinde Kemal Tahir'in romanlarında kullandığı dil ve üslubun özellikleri belirlenmiştir. “hazırlık dönemi ve etkileri”, “romanlarındaki anlatım teknikleri” ve “Kemal Tahir'in dil anlayışı ve üslubunda öne çıkan özellikler” başlıklarında; yazarın yaşam öyküsünden hareketle, üslubuna etki eden yaşam parçalarına değinilmiştir. Ayrıca yazarın romanlarında uyguladığı anlatım tekniklerinden yola çıkılarak cümlelerin yapısal analizi yapılmıştır.

Kemal Tahir'in dil ve üslubuna değinen bir diğer çalışma, Muhammed Hüküm'ün “Kemal Tahir Romanlarının Edebiyat Sosyolojisi Açısından İncelenmesi” (Hüküm, 2016) adlı doktora çalışmasıdır. Bu çalışmanın son bölümünde Kemal Tahir'in romanlarında kullandığı atasözü ve deyimlerin yazarın anlatımında önemli bir özellik olduğuna ve yazarın Anadolu ağızlarından yararlanarak özgün bir roman dili oluşturduğuna değinilmiştir. Muhammed Hüküm, doktora çalışmasını³ kitaplaştırmıştır.

³ Muhammed Hüküm, *Şair-Sosyolog Kemal Tahir*, İthaki Yay., İstanbul, 2017.

Kemal Tahir'in dil ve üslubu üzerine makale çalışmaları da yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında, Yılmaz Daşcıoğlu "Dil ve İdeoloji: Devlet Ana'da Üslup Sorunları" (Daşcıoğlu, 2010) adlı makalesinde; Kemal Tahir'in *Devlet Ana* romanında üslup özelliklerini; romanın tezini öne çıkarmak kaygısıyla tercih ettiği üzerinde durmuştur. Daşcıoğlu, *Devlet Ana* adlı eserin bütününe bakıldığında; yazarın Evliya Çelebi, Dede Korkut ve Orta Anadolu ağzı konuşmaları üslubunu ortaya çıkararak öğeler olarak ortaya koymasını, romanın okunurluğunu artırmasına rağmen tarihsel dekoru tamamlamadığından aksine romana ironik bir etki kattığına değinir.

Sümeyye Dinler Köksal'ın "Kemal Tahir'in Notlar'ına Yansıyan Roman Poetikası" (Köksal, 2017) adlı makalesinde, Kemal Tahir'in *Notlar* serisinden hareketle poetikasına değinilmiştir. Makalede yer alan "dil dosyası" bölümünde Kemal Tahir'in dil meselesi üzerine belirttiği görüşlerinden bahsedilmiştir. Köksal, Kemal Tahir'in dil üzerine düşüncelerini şu şekilde özetlemiştir: "*Sanatçıyı dil üzerinde etkin bir karakter olarak gören Kemal Tahir, o günün ortamı içinde her Türk yazarının dil endişesi taşıması gerektiğini belirtir. O, bu endişeyi her Türk yazarı, her Türk aydını hatta her Türk okurunun taşıması gerektiğine inanmaktadır*" (Köksal, 2017: 34).

Kemal Tahir'le ilgili doktora ve yüksek lisans çalışmalarının dışında kitaplar da yazılmıştır. Yazarla ilgili incelediğimiz kitaplar şunlardır:

Dr. Tülay Er'in "Kemal Tahir'in Altı Romanının Halkbilimsel Açından Değerlendirilmesi" (1986) adlı kitapta; *Sağırdere, Körduman, Yediçınar Yaylası, Köyün Kamburu, Büyük Mal* ve *Bozkırdaki Çiçek* romanlarındaki halkbilimsel öğeler incelenmiştir. Tülay Er'in çalışmasına bu kitapları almasının sebebi, Anadoluyu, özellikle de Çorum-Çankırı yöreleriyle ilgili birçok töreyi önemli ölçüde aktarması sebebiyledir. Hece dergisinin Bülent Güler hazırlığında çıkardığı "Türkiye'nin Ruhunu Arayan Aydın Kemal Tahir" (2011) adlı süreli yayında; "hayatı, kişiliği, düşüncesi", "romancı olarak Kemal Tahir", "yazı ve eserlerinin açısı", "mektuplarıyla Kemal Tahir", "Soruşturma" başlıkları altında Kemal Tahir'in romancılığı birçok yönden incelenmiştir. Bu yayında geçen Necati Mert'in "Kemal Tahir'in Dil Anlayışı, Dili ve Üslubu" (2011) adlı çalışmasında; Kemal Tahir'in düşüncelerinden hareketle dil anlayışıyla ilgili birtakım çıkarımlarda bulunulmuştur. Yazıda, Kemal Tahir'in öz Türkçecilerin savunduğu sadeleşme hareketine karşı çıkararak; Türk dilinde yapılan sadeleşmeyle Osmanlı geleneğinin yok sayıldığı görüşü üzerinde durulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığının,

Ertan Eğribel ve M. Fatih Andı editörlüğünde çıkardığı “Kemal Tahir 100 Yaşında” (2001) adlı kitapta; “Kemal Tahir’in biyografisi ve kaynakçası”, “Kemal Tahir ve Türk toplum düşüncesi”, “Kemal Tahir ve Türk edebiyatı” adlı başlıkları altında, Kemal Tahir’in yazarlığıyla ilgili birçok tematik konu üzerinde durulmuştur. Kitapta bulunan, Sezai Coşkun’a ait “Teori ve Uygulama Bağlamında Kemal Tahir’in Dili” adlı yazıda; Kemal Tahir’in dili kullanma biçimi üzerinde durulmuştur. Sezai Coşkun, Kemal Tahir’in eserlerinde kullandığı dilin üç aşamalı bir gelişim gösterdiği üzerinde durmuştur. Kemal Tahir’in öncelikle eserlerinde başarısız bir dil kullandığını daha sonra bir geçiş dönemi yaşayarak kendi dilini bulduğu belirtilmiştir. Sezai Coşkun, Kemal Tahir’in dil ve üslubunun oluşmasında yazarın Anadolu’da kaldığı 13 yılı önemli bir etken görür. Bağlam yayınlarının Ayşegül Yaraman yayın yönetmenliğinde çıkardığı “Biyografya Kemal Tahir 4” (2004) adlı çalışmada; Kemal Tahir’le ilgili kapsamlı bir biyografi çalışması yapılmıştır. Ercan Tepe’nin “Kemal Tahir/ Toprakla Boğuşmak Yumuşatır Adamı” (2019) adlı kitabında; “yaşamı ve ailesi”, “Kemal Tahir’de toplumsal yaklaşım”, “Kemal Tahir’de ideoloji”, “romanlarında dil ve üslup”, “roman karakterleri ve drama düşmüş insan” başlıkları altında, Kemal Tahir’le ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Kitapta geçen “romanlarında dil ve üslup” adlı başlık altında, Kemal Tahir’in dil ve üslubu; Sezai Coşkun’un daha önce bahsettiğimiz çalışmasından hareketle incelenmiştir. Halit Refiğ’in “Kemal Tahir’le Birlikte” (2015) adlı kitapta; Kemal Tahir’in yakın arkadaşı olan Halit Refiğ’in yazarla ilgili hatıralarından bahsedilmiştir. Sezai Coşkun’un “Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir/ İnsan, Eser, Fikir” (2012) adlı çalışma; Kemal Tahir üzerine yapılan en kapsamlı çalışmalardan birisidir. Sezai Coşkun’un Kemal Tahir’in dil ve üslubuyla ilgili çalışmalarından tezimizde de faydalanılmıştır.

“Kemal Tahir’in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog” adlı bu çalışmada onun romanlarının anlatım yönünü en azından bir açıdan ayrıntılı olarak incelenip yorumlanacaktır. Kemal Tahir, romanlarında diyalog tekniğine sıkça yer veren bir yazardır.

Kemal Tahir’in romanlarını okuyunca onun bol bol sahneleme ve diyalog kullanan bir yazar olduğu görülmektedir. Onun bu yönü üzerinden dilini ve anlatımını, incelemeye ve yorumlamaya çalıştık. Türk Edebiyatı’nın önemli isimlerinden biri olan Kemal Tahir’in romanlarında “diyalog tekniği”nin kullanım alanlarını detaylı olarak göstermek ve bunun yazarın üslubuna yansımalarını yorumlamak bu çalışmanın başlıca

amacıdır. Çalışmanın ortaya koyduğu tespitler yazarın üslubu hakkında daha doğru yorumlara imkân sağlayacaktır.

Bu çalışmada Kemal Tahir'in romanlarında kullanılan diyalog tekniği, "katılımcı yönüyle diyalog", "hacim olarak diyalog", "öykülemeindeki dağılım yönüyle diyalog" başlıkları altında incelenmiştir. Çalışmamıza örneklem olarak *Esir Şehir Üçlemesi* olarak bilinen *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* ve *Yol Ayrımı* romanları ile *Kurt Kanunu* romanını almamızın sebebi; bu dört romanın yazarın daha çok söz edilen, okunan romanları olmasıdır.

BÖLÜM 1: KEMAL TAHİR VE ROMANCILIĞI

1.1 KEMAL TAHİR'İN ROMANCILIĞI

Kemal Tahir, edebiyat dünyamıza ilk olarak şiirleriyle girer. *Geçit* dergisinde şiirler yazar, bunları *Heykel Seviyor* adında kitaplaştırmayı düşünse de bu proje hayata geçemez. Kemal Tahir'in şiir faaliyetleri değişik yayın organlarında da devam eder. (Coşkun, 2012). 1938-1950 yıllarında sosyalist olması nedeniyle hapis yatar. On beş yıl ağır hapisle cezalandırılan yazar, 1950 yılında genel af tahliye olur. Onun hapisanede edindiği izlenimler daha sonra yazacağı romanlara zemin hazırlayacaktır.

“Nazım Hikmet ile dostluğu ve Yavuz zırlılısında gedikli çavuşu olan kardeşi Nuri Tahir'e okuması için verdiği iddia edilen sol kitaplara dayandırılarak verilen bu mahkûmiyetini Çankırı- Çorum- Malatya- Nevşehir cezaevlerinde çekmekteyken, ilgi ve çalışma alanı şiirden hikâye ve romana doğru kaymış, ilerde yayımlayacağı romanlarından birçoğunun ilk şekillerini bu sırada yazmıştır.”(Refiğ, 2015: .87)

Kemal Tahir'in yazarlık sürecinde olgunlaşmasını sağlayan etkenlerden en önemlisi, şüphesiz, cezaevlerinde kaldığı dönemdir(1938-1950). Kemal Tahir, hapisanede yazdığı romanlarını “sarı defterler” inde toplar. Bu defterde topladığı notları daha sonraki yazılarında kaynak oluşturacaktır. Tezimizin konusu olan romanlardan *Esir Şehrin Mahpusu* (1961) yazarın bizzat hapisanede tanık olduğu olay ve kişileri, kurguda malzeme haline getirdiği romanıdır. “*Kemal Tahir'in tuttuğu 'sarı defterler' in ilki Kanun Namına adlı bir roman müsvedesini içermektedir. Roman çalışması, önceki yıllarda tefrika ettiği hikâyelerine göre, edebi kaygıyla yazdığı ilk eseri olması bakımından önemlidir. Ancak yayımlanmamıştır*” (Coşkun, 2012: 62). Kemal Tahir, roman yazma gayesini, içinde yaşadığımız toplumun hayatını irdelemek olarak görür. Türk tarihinin geçirdiği evreleri çarpıtmadan anlatma amacı güden yazar, gerçeklerimiz üzerindeki yanlışları kaldırmayı amaçlar:

“Anadolu Türk Cumhuriyeti, 1300 yılında tarih yüzüne çıkmış, 600 yıl yaşamış, dünyanın en büyük imparatorluklarından birinin, Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir parçasıdır. (...) Anadolu Türkleri, Türkleşmiş Osmanlı insanları, imparatorluk kurucusu, yüzlerce yıl geliştiricisi, yıkılma çağında savunucusu olmuşlardır. Anadolu Türklüğü'nün ana karakterini, en basit köylüsünden, en okumuşuna kadar bu tarihsel özellik biçimlemiştir. Bu açıdan bakılırsa, imparatorluğu yıkılmış Anadolu Türklüğü, bütün yıkılma çağı insanları gibi, geçmişe bağlı bir acıklı romantizmin sürekli etkisi altındadır.(...) Bir Türk romancısı olarak önce Türk halklarına, sonra dünyanın çalışkan insanlarına, onları gerçekten yüceltecek birbirlerine tanıtıp sevdirecek büyük romanlar yazmaktan başka hiçbir sorumluluğum olmadığına ben inanıyorum. Yapılan evrensel boğuşmada, edebiyatçının yeri, edebiyat alanı, silahı, edebiyat eseridir” (Tahir, Notlar 1: 41-43).

Kemal Tahir, topluma yabancı olan bir yazar değildir. O, geçmişte yaşanan olayların geleceği belirleyeceğini bilir ve “tarihsel gerçeklik” peşinde koşar. Kemal Tahir’in, Türk toplumunun tarihinde, ortaya koymak istediği “gerçek”, romanlarının iç dinamiklerini oluşturan bazı düşünsel kaynaklara dayanmaktadır. Yazar, romanın Türk toplumundaki fonksiyonunu; masal dünyalarının olağanüstülüklerine dalarak gerçeklikten kaçan insanlarımızı, gerçekliklerle ilgilenir hale getirmek olduğunu düşünür. Nilay Işıksalan, Kemal Tahir romanlarının dinamiklerini sağlayan gerçeklik olgusunun düşünsel kaynaklarını dörde ayırır:

“1.Batılılaşma Olgusu: Batılılaşma adı altında ülkeye giren, devleti, hükümeti, resmi-özel kurum ve kuruluşları dolaylı ya da açıktan yöneten, etkileyen, denetleyen dış güçler ile onların yerli örgüt ve uzantıları.

2.Osmanlılık Olgusu: Osmanlı toplumunun batıyla ilgisi olmayan yapısal ve yönetsel özgünlüğü, feodal bir yapıya sahip olmadığı gerçeği, devlet kuran Anadolu insan tipinin özellikleri, imparatorluğun çöküş nedenleri, İttihat ve Terakki ile Abdülhamit yönetimi, İkinci Meşrutiyetin ilanı, Seferberlik felaketi.

3. Ulusçuluk Olgusu: Kurtuluş Savaşı yılları, Kuvayı Millîye Hareketi, düzenli ordu-başbozuk çeteler, Anadolu halkının örgütlenmesi, uyandırılmak istenen ulusal direniş bilinci.

4.Cumhuriyet ve Devrimler Olgusu: Mustafa Kemal’e suikast, Birinci ve İkinci Meclisteki İttihat Terakki anlayışı, devrimlerin yerleşememe nedenleri, batılılaşma olgusuyla tabu haline getirilen iç ve dış kandırmalar, yeni değer kılığına sokulmak istenen eski değerler üzerinde yapılan spekülasyonlar, Türk aydınının niteliği ve sorumluluğu, geleneksel sanat eserlerimize sahip çıkıp onlardan yararlanma bilinci”(Işıksalan, 2012: 211).

Yazarın yakın arkadaşı olan Dr. Hulusi Dosdoğru, İskender Özsoy’a verdiği röportajda Kemal Tahir’in gerçekçiliğiyle ilgili şunları söyler:

“Kemal Tahir’in bulunduğu gerçek Türkiye gerçeğidir. Batıya, doğuya benzeyelim görüşlerine karşıdır. Türkiye’de gelecek ona göre; kendi cevherinden beslenecek yönetimle mümkündür. Gelecek bu gerçeğin üzerine kurulmalıydı.(...) Kemal, roman yazmaya başlamadan büyük dünya romancılarını, gerçek romanı ayakta tutan romancıların hepsini okumuştur, onları iyi tanıyordu. Cervantes, Victor Hugo, Emile Zola, Gogol, Balzac’ı defalarca okumuş ve bu romancıları ayakta tutan gerçeklik olgusunu ve dramı iyi kavramıştı” (Özsoy, 2004: 183).

Kemal Tahir’in romanlarında ağırlıklı tarih üzerine yoğunlaşır. Böylece tarih üzerine yaptığı çalışmaları roman vasıtasıyla duyurma yoluna gider. Bu duyuruları yaparken de gerçeklik olgusunu her zaman ön planda tutar. Türk tarihinin önemli olaylarını onun eserlerinde görebiliriz. Tezimizin konusu olan *Esir Şehrin İnsanları* (1956), *Esir Şehrin Mahpusu* (1961), *Kurt Kanunu* (1969), *Yol Ayrımı* (1971) romanları tarihî gerçekleri gün yüzüne çıkarma amacıyla yazılan ürünler olarak sıralayabiliriz.

Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2* eserinde Kemal Tahir'in romancılığını iki başlık altında inceler: “1. *Türk romanında insanın ve toplumun dramı*. 2. *Türk romancısının ödevi*”(Moran, 2016: 175). Moran, birinci dönemde; yazarın, Batı insandan farklı olan Türk insanının dramının romanlarda anlatılması gerektiği fikrinden bahseder. Kemal Tahir'in, 1965'ten sonraki romanlarında (*Yorgun Savaşçı, Devlet Ana, Kurt Kanunu, Yol Ayrımı*) bireyin dramı yerine toplumun dramından bahsettiğine değinilir. İkinci dönemde ise Kemal Tahir'in Türk romancısına yüklediği ödevden bahsedilir. Yazar'a göre romancının görevi; tarihçinin, sosyoloğun, ekonomistin görevlerini de içerir. Bu amaçla Türk romancısı, bulduklarını okura aktarırken bir bilim adamı gibi davranmak ve romanını yer yer bir sosyoloji, ekonomi ya da tarih makalesine dönüştürmek zorundadır (Moran, 2016: 176).

Tarihe ve Osmanlı toplum yapısına yoğun ilgi duyan yazar, bu amaçla roman kurgusunda tarih merkezli bir roman formu oluşturur. O, dönemdeki köy gerçekliğini anlatan yazarların aksine romancı olarak Türk tarihinin geçirdiği sosyal değişimleri işler. Kemal Tahir'in roman anlayışında genel olarak drama düşmüş insan vardır. Yazar, notlarında bu durumu şu şekilde dile getirir:

“Roman anlayışım, toplumun tarihsel gelişi içinde drama çatmış tek insana dayanır. Drama çatmış insanın kendisiyle ve çevresiyle boğuşmasını derinlemesine inceledikçe, Anadolu Türk insanının geleceğine, bu insanın dünya insanlığını zenginleştirecek özel cevhere sahip olduğuna güvenim artmıştır. İnsan dramı, insanın kapana kısılmış gibi görüldüğü yerde vardır. Buradaki kısıtlanmışlık, bence, insanın dış itilmeleriyle yakalandığı bir tuzak değildir. Daha çok kendi kişiliğindeki özelliklerle gelip girdiği bir kapandır.”(Tahir, Notlar 1: 176).

Kemal Tahir, drama düşmüş insanı en çok *Esir Şehrin Mahpusu*'nda Kâmil Bey üzerinden anlatmaktadır. Romanda Kâmil Bey'in hapisanedeki dramı verilmektedir. Alışık olmadığı bir çevrede bulunan Kâmil Bey'in kızı ve eşinden ayrı kalması ve ülkenin içinde bulunduğu karışıklık, onun dramıyla verilmektedir. Kemal Tahir de drama düşmüş insanı eserlerinde anlatmayı yazarın ödevi olarak görür.

Kemal Tahir, Marksist bir yazardır. Yazar, Marksizm'in ülkemizde yanlış anlaşıldığını ve uygulandığını söyleyerek Marksizm'in yeniden yorumlanması gerektiğini düşünür:

“Marksizm, toplumumuz gerçeklerine uydurulacak yerde, toplumumuzu kafamızdaki yarım yırtık, yani aptallığımızın Marksizm 'ine uydurmak istemiştir. Bunun için gerçekleri kendimize göre değiştirmeye, yanlış görmeye, hiçbir şey görmediğimiz halde uydurmaya kalkışmışızdır. Memleketimizde 50 yıllık Marksizm çabalalarının içine düşürüldüğü durum Marksizm 'i tersine çevirdiğimizden gelir” (Yavuz, 2012:365).

Bu bakımdan yazar, Marksizm'in de tarihe dayanması vasıtasıyla, Türk toplumunun tarihsel gerçekliğini doğru bir şekilde ortaya çıkarmayı bir yazar vazifesi olarak görür.

Sonuç olarak Kemal Tahir, bir yazar olarak eserlerinde sürekli bir şeyleri irdeleyen, tarihsel gerçeklik üzerine yoğunlaşan ve romanı toplumsal sorunlara çözüm üretmek üzere kullanan bir yazardır. Kemal Tahir, genel olarak tarihe yönelmiş bir yazardır. Bu bakımdan eserlerinde içerik olarak tarihten beslendiğini söyleyebiliriz. Yazarın tarihe bu kadar eğilmesi onun Türk Edebiyatı'nda özgün bir yer kazanmasını sağlar. Romanlarını, Türk toplumunun Anadolu'ya ayak basmasından, özellikle de Osmanlı Devleti'nden itibaren cereyan eden bazı tarihsel olaylar üzerine tahlil eder. Yazarın tarihsel olaylara bu kadar değinmesindeki amaç; Türk toplumunun tarihî şuur kazanmasını ve geçmişte yaşananları daha iyi anlayarak bunlardan ders alınmasını istemesinden kaynaklanmaktadır.

1.2. ÜSLUP

Bir edebî metin tahlil edilirken onun diline ait özelliklere de bakılmalıdır. Bütün edebî eserler içerik ve biçimden oluşmaktadır. İçerik eserde tartışılan konuyken biçim ise eserin diliyle ilgili unsurlardır. Üslup, eserin anlatma yönüyle ilgili bir konudur.

Üslup üzerine yapılan tanımlamalara bakacak olursak, üslup, köken bakımından Arapça bir kelimedir. Üslup sözcüğü Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te şu şekilde geçmektedir:

“1.Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz; 2.Bir sanatçıya, bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil; 3. Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatışındaki özelliği veya bir türün, bir çağın kendine özgü anlatış biçimi, biçem, tarz, stil”(TDK, 2020).

İslam Ansiklopedisi sözlüğünde üslup sözcüğünün, yazarın teknik ve estetik olarak ulaştığı bütünlüğü arz ettiğinden bahsedilir:

“Sözlükte “izlenen yol, benimsenen tarz” anlamına gelir. Dil ve edebiyatta üslup kişinin kendi duygu, düşünce ve heyecanlarını dile getirme şekli, dili kullanma biçimidir. Bu bakımdan üslup biliminin (stilistik) ilgi alanı yazarın dil malzemesini kullanırken gramer ve dizim kurallarının, belâgat esaslarının icrasında gösterdiği biçimsel- bireysel özellikleri incelemektir. Üslup incelemesi gramer, belâgat ve edebî tenkidin verilerine dayanarak yazarın kelimeleri konuya uygun biçimde seçme ve kullanma tarzı, terkip ve cümleleri oluşturma biçimi, icâz-ıtnâb gibi belâgat türlerinde gösterdiği özgünlükleri ve bireysel nitelikleri irdeler. Üslup ayrıca yazarın diliyle, kullandığı dilin kuralları arasındaki sapmaların toplamı ve bu sapmaların eserin konusu ve amacı bakımından yerinde ve özgün olması demektir. Böylece üslup hem teknik hem estetik bütünlük arz eder. Bir yazar veya edibin duygu ve düşüncelerini aktarırken dil malzemesini kullanma biçimi onun karakteri ve ahlâkıyla yakından ilgilidir” (Durmuş, 2012: 383).

Ömer Faruk Huyugüzel'in “Eleştiri Terimleri Sözlüğü”nde üslup kavramının dar ve geniş anlamda kullanımlarından bahsedilir:

“(…) Genel anlamdaki üslupta bir tür, devir, akım veya bölgede dilin kendine özgü bir şekilde kullanımı kastedilir. “şiir üslubu, gazel üslubu, gazeteci üslubu, Romantik üslup, Servet-i Fünun üslubu, Acem üslubu, gazeteci üslubu, sebk-i Hindi ve Rumi üslup” gibi ifadeler üslubun genel kullanımın örnekleridir. Dar anlamdaki üslup ise bir yazarın eser veya eserlerinde dili kendine özgü şekilde kullanışı demektir. “Ali şîr Nevayî'nin, Fuzulî'nin, Nefî'nin, Nedim'in, Halit Ziya Uşaklıgil'in veya Ahmet Hamdi Tanpınar'ın üslubu” gibi ifadelerde üslup, sadece bir yazara özgü olarak başka yazardan farklı dil kullanımı anlamındadır. (...) Dar anlamda üslup, yani bir yazarın üslubu veya kullandığı anlatım yollarıyla esasen kastedilen şeyler, şiir ve nesirde yazarın kelime seçimi, cümle ve sözdizimi yapıları, kullandığı ritim kalıpları, imajlar, söz ve anlam sanatları, paragraflandırma biçimi ve benzeri yollardır. Bütün bunlardaki kendine özgü kullanımlar beraberce üslubu meydana getirir.(…)” (Huyugüzel, 2018: 518-519).

Ömer Faruk Huyugüzel'in tanımlamasını şu şekilde özetleyebiliriz: *Üslup*; kişiye özgü bir ifadedir (Kemal Tahir'in üslubu); bir edebî grubun kendilerine özgü anlatım özelliğidir (II. Yeni üslubu). Bu örneklerin sayısı çoğaltabiliriz.

Mehmet Önal da *Edebi Dil ve Üslup* adlı makalesinde üslubun tanımını daha önce verdiğimiz tanımları özetlercesine şu şekilde ifade etmiştir:

"İnsan, yaratılışı gereği, her insanda bulunabilen ifade ve tavırlar gösterirken, herkeste olmayan, kendine has bazı tavır ve ifadeleri de sergiler. İşte o zaman orijinal bir üsluptan bahsedilebiliyor. Pek tabiidir ki, bir grupta, bir mekânda, bir mahalde, bir millet içinde, bir cemiyetin parçası olarak yaşayan insanların müşterek üsluplarından da bahsedilebilir. Hattâ su içme üslubu, selam verme üslubu, "a" harfini telaffuz etme üslubu, affetme üslubu, savaş üslubu... gibi hemen her davranış yahut tercihin bir üslubu da bulunabiliyor. Bizim mesleğimizde gerekli olan üslup tanımı, kelimelerin edebî eserde, şekil ve muhteva ile ilgisini de kurarak ve orijinal bir söyleyişe uzanarak kullanılmasından doğan kendine haslık, anlamını ihtiva etmelidir" (Önal, 2008:33).

Sanatçının duyusu, görüşü, düşüncesi, geçmişi vb. durumlar üslubun ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Üslup kelimesi dile göre biraz daha bireyseldir. Üslup, yazarın kalemine onun duyuş ve düşünceleri ekseninde kendiliğinden dökülerek meydana gelir. Duygu ve düşüncelerini kâğıda döken yazar, yoğun bir olayı, üslubuyla akıcı bir hale getirebilir. Cümlelerin diziliminde yaptığı değişikliklerle, karışık olayları bir bütün haline getirebilir:

"Üslup sentetiktir; parçaları birbirine bağlamak için bir ilmik arayan sanatçı, aynı anda iki veya daha çok unsuru, iki veya daha çok bakış açısını ele alabilir, onları birleştirir ve karşılaştırır; bir anlamda gerekli ilgiyi atmaya çalışırken, başka bir anlamda da mesajını zenginleştirmiş olur veya tek bir cümle ile, iki cümlenin yapacağı işi yapabilir. Eski tarihçilerin kullandığı, birbirini takip eden anlamca sığ cümlelerden, büyük bir sentezin mahsülü olan yoğun ve aydınlık cümlelerin akışına dönüşte, hem zengin bir felsefe, hem de nükte vardır. (...) Çünkü en tabii olan üslup, olayları oluş sıralarına göre, basit ve sığ cümlelerle gevşek bir doku içinde eder; yoğun bir özü en zarif ve akıcı bir şekilde ifade etmeyi başarabilen bir üslup, en kusursuz üsluptur" (Stevenson,2017: 198).

Üslubun yaratıcısı olan sanatçı, fikirlerini yaymada üslup ögesini kullanır. Dolayısıyla üslubu ne kadar başarılı olursa okunurluğu da o kadar çok olur.

Mehmet Tekin de üslup kavramını şu şekilde özetlemektedir:

"Gündelik hayatımızda bir olayı veya bir olguyu anlatırken, onu değiştirerek, bir anlamda "stilize" ederek, karşı tarafa aktarır, anlatırız. Bu eylemi gerçekleştirirken, mizaç ve felsefemizin, hatta hayata bakış tarzımızın müsaadesi nispetinde anlatılan şeyi değiştirir, süsleriz. Basit anlatımıyla üslup budur." (Tekin,2017:190).

Bütün bu tanımlardaki ortak yön ortaya koyuyor ki sanatçının yapıtı ve üslubu arasında güçlü bir bağ vardır.

Bir eserin üslubunu ortaya koymak için çok farklı çalışmalar yapılabilir. Bir romancının anlatımında kullanılan anlatım tekniklerini, bu tekniklerin anlatıda dağılımı üzerine yapılacak çalışmaları üslupla ilgili çalışmalar arasında sayabiliriz. Anlatım tekniklerinden birisi olan diyalog kullanımı da yazarın üslubuyla ilgili bir konudur.

1.3. KEMAL TAHİR'İN ROMANLARINDA DİL VE ÜSLUP

Bir romanı veya romancıyı değerlendirirken kullanılacak önemli değerlendirme ölçütlerinden biri de yazarın eserinde dili kullanma biçimidir. Türk Edebiyatı'nın en önemli isimlerinden olan Kemal Tahir'i diğer yazarlardan ayıran özelliklerden biri onun eserlerinde kullandığı dil ve üsluptur. Kendine özgü bir dil ve üslup yaratan yazar, bir dil ustasıdır. Bu ustalığın oluşmasında yaşantısının büyük bir payı vardır:

“Onun dil ve üslubunun oluşumunda Anadolu’da kaldığı 13 yıl en büyük etkidir. Kemal Tahir, Çorum ve yöresinde kullanılan dil ile Dede Korkut’tan başlayıp öncelikle Yunus Emre olmak üzere Osmanlı şiir tecrübesiyle süzülüp olgunlaşan kendi edebi dilini inşa eder. Hemen her romanında bu dilin yansımalarını görmek mümkündür. 1960’a kadar yazdığı ve İstanbul’da geçen romanlarda, büyük oranda İstanbul Türkçesini kullanır. Bu dil özelliğini Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu ve Hür Şehrin İnsanları’nda görmek mümkündür.”(Coşkun, 2012: 175).

Kemal Tahir, düşüncelerini romanlarında kullandığı dil vasıtasıyla ifade eder. Yazar bu amaç doğrultusunda kahramanlarını bol bol konuşturur. Kahramanlarını konuştururken bir bakıma kendi fikirlerini ifade eder. Yazar, *Notlar-1*'de dil ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade eder:

“Konuşulan dilimizden başka, -bunun dışında- bir roman dili olabileceğini kabul etmiyorum.(...) Romancı, konuyu, özü, şekli anlatırken, kendisine uygun bir seçme yaparak realiteye zaten işin başında müdahale etmiş olur. Seçtiği kişileri konuştururken de bu müdahale devam eder. Yani bence bir romanın kişileri aynı zamanda hem kendi dilleriyle hem de romancının diliyle konuşurlar. Bu iki şahsiyetli konuşma birbiriyle ne kadar kaynaşmışsa romanın konuşma dili o kadar muvaffakiyete yaklaşmıştır.” (Tahir, Notlar 1:45).

Kemal Tahir'in romanlarında sade bir anlatım vardır. Yazarın -ifade ettiği üzere- yaşadığı toplumun dilini kullandığı görülür. Dili yegâne anlaşma aracı olarak gören yazar, sanatçmayı, içinden çıktığı topluma derdini yanmak isteyen adam olarak görür. Kemal Tahir, sanatçının halkına anlatacak bir şeyi kalmadığı zaman, halkın anlayamayacağı bir dille yazması gerektiğini söyler (Tahir, Notlar 1: s.47).

Kemal Tahir'in dili anlattığı insanların gerçekliğinden kopmaz. Yazarın dili ve anlattığı insanların dünyaları arasındaki bağ onun hapisane yaşamıyla ilgilidir. Yazar, hapisane yaşamıyla edindiği yöresel ağızlara eserlerinde sıkça yer verir:

“Kemal Tahir, köy romanlarında ve 1960'tan sonra yazdığı romanlarında anlatıcı olarak da Anadolu ağzını kullanır. Bunun yanı sıra adeta bu ağzın dil zenginliğini ve üslup güzelliğini göstermek istercesine, Kurt Kanunu'ndan Yorgun Savaşçı'ya, Esir Şehrin İnsanları'na hemen her romanında Çorum- Çankırı yöresinden bir kahraman inşa eder. Kullandığı üslup, bu dilin uzantısı olarak belirmektedir. Kısa cümlelerle rahat bir konuşma tarzında inşa edilen üslup, zaman zaman şark hikâyeciliğine doğru kaymaktadır”(Coşkun,2012: s.176).

Kemal Tahir'in halk deyişine bu kadar hâkim olmasında onun Çorum'da 1944'ün sonlarından 1950'ye kadar hapis yatması etkili olmuştur. Hayatı maceralarla dolu olan yazar, Çankırı, Malatya, Çorum ve Nevşehir olmak üzere çeşitli illerde hapis yatmıştır ve bu hapis hayatı onun dil ve üslûbunda kendini göstermektedir:

“Çorum, sadece en uzun kaldığı yer değil aynı zamanda edebi şahsiyetinin oluşumunda Anadolu şehirleri içinde en büyük etkiye sahip dönemdir. Özellikle Kemal Tahir'in edebi şahsiyetinin temel özelliklerinden olan dili, çok büyük oranda bu yörenin ağzı etrafında şekillenmiştir. Bu yöreden de diğer şehirlerde olduğu gibi birçok roman konusu derler”(Coşkun,2012: 71).

Yazarın, özellikle *Esir Şehrin Mahpusu* romanında yazarın hapisane ortamına ait argo sözcüklere yer vermesi onun dil ve üslûbuyla ilgili dikkat çekici bir unsurdur. “kayorto”, “puşlavat”, “gebeş”, “fayraplanmak”, “kopil”, “sotaya düşmek”, “çakozlanmak”, “nallanmak”, “kıblesi şaşmak”, “katakulli”, “kıyak dalga”, “fertiklemek”, “gebe zar”, “mangiz”, “racon”, “taş arabası” vb. örnekler yazarın argoya ne kadar hâkim olduğunun göstergesidir.

Kemal Tahir üzerine detaylı çalışmaları olan Sezai Coşkun, Kemal Tahir'in romanlarının ve hikâyelerinin dilini üç evrede inceler: “1. Henüz Bir Edebi Dilin Teşekkül Etmediği Dönem. 2. Anadolu Tecrübesi Arasında Gelgitler. 3. Türk Dilinin Tarihi Tecrübesi Işığında Bir Kimlik Olarak İnşa Edilen Edebi Dil.” (Coşkun, 2010:53-59).

Sezai Coşkun, ilk dönem içerisine romanlarını ve tefrika hikâyelerini alır. Yazarın genellikle para kazanma kaygısıyla yazdığı tefrika romanlarında gramer hataları ve dağınık cümle biçimleri mevcuttur. Bu bakımdan bu dönemde henüz bir edebî dil teşekkül etmemiştir. Belirlediği ikinci dönemi ‘ses düzeyinde yöresel ağızların taklidine dayanan iğreti’ bir dil olarak nitelendiren Coşkun, bu dönemde Kemal Tahir'in 1938'den başlayan Anadolu serüveninin romanları üzerindeki etkisi üzerinde durur. Kemal Tahir,

İstanbul Türkçesiyle Anadolu'daki söyleyiş arasında mekik dokur. Sanatçı 1950'den sonra yazdığı eserlerinde artık dilini tam olarak oturtur. Üzerinde en çok durulan dönem Sezai Coşkun'un kimlik inşası olarak nitelendirdiği üçüncü dönemdir. Bu dönem, yazarın dil olarak geldiği son düzeydir (Hüküm, 2017: 404).

Kemal Tahir, bütün romanlarında üçüncü şahıs bakış açısıyla romanlarını anlatır. Osman Akpürçek, yazarın bu bakış açısını kullanmasını ve üslûbunu şu şekilde eleştirir:

“Kemal Tahir hikâyelerini hep üçüncü tekil şahısla anlatıyor. Romanında olduğu gibi. Hikâyeleri büyük; kadro geniş, zaman da biraz uzunca tutulduğu için hikâyeyi birtakım bölümlere ayırmak zorunda kalıyor. Bereket ki bunlar, aleyhte bir durum yaratmıyor. Yaratmıyor ama hikâyeyi yer yer kuruluğa düşürüyor. Dil de bir hayli kararlı. Osmanlıca kelimelere rağmen duru. Cümleleri kurallı. Hiç 'devrik' yapmıyor. Anlatım da sanatsız, yalın. Yalın olunca esere bir ağırlık çöküyor. Zaman zaman yapılan "...rüzgârda orman, ölü duası okuyorlarmış gibi inliyordu.", "Bayat çayının bir parçası, yeni doğan güneşin altında, yeni bilmiş eğri bir bıçak gibi parladı", "yorgun bir kadın gibi sevimliydi" gibi dokunaklı ifadeler de olmasa Kemal Tahir'in üslubu bir hayli hareketsiz kalacak..."(Ünlü, Özcan, 2005: 274).

Dil konusunda Marksist bir yaklaşıma sahip olan Kemal Tahir, toplumun meydana getirdiği dil ve kültürü birbirinden ayırmaz. Marksist anlayışla toplumdan insanların ifadelerine yer veren Kemal Tahir'e göre toplum kültür açısından üstün olduğu kadar dil açısından da üstün olmalıdır. Ercan Tepe, Marksist dil felsefesi hakkında şunları söyler:

“Marksist dil felsefesi, dilin, bilinçten türeyen bir özerk yapı olduğu düşüncesine karşıdır. Marks'a göre ideoloji bilinçten türemez. Bilinç, örgütlü bir grubun kendi toplumsal etkileşim sürecinde yarattığı göstergelerin oluşturduğu malzemedeki biçim kazanır ve varlık edinir. Bireysel bilinç, toplumun yarattığı bu göstergelerden beslenir ve gelişmesinin kaynağı bu toplumsallık tarafından var edilen göstergelerdir. Bilinç, bu göstergelerin mantığını ve yasalarını kabul eder ve yansıtır. Sonuç olarak, bireylerin bilinci, toplumun yapısını belirlemez; bilakis toplum, bireyin bilincini yarattığı dil vasıtasıyla belirler.” (Tepe, 2019: 80).

Kemal Tahir de dilin sosyal bir olgu olduğunu ve fikirlerin dil vasıtasıyla ortaya çıkacağını düşünür. Kemal Tahir'in Türk Edebiyatı içerisinde farklı bir noktada bulunmasının sebebi onun eserlerinde tartıştığı konular yanında kullandığı dil ve üslûptur. Yazar Orta Anadolu bölgesinde (özellikle Çorum yöresinde) kullanılan halk dilinden kendi üslûbunu meydana getirdiği söylenebilir.

1.4. ANLATIM TEKNİKLERİ VE ÜSLUP

Roman, hikâye anlatan bir türdür. Yazarlar da hikâye anlatmak için birçok anlatım tekniğinden yararlanırlar. Roman türünde uygulanan anlatım teknikleri, yazarın hikâyeyi anlatma aracıdır. Yazar, romanda anlattığı hikâye ile farklı konuları tartışır:

“Roman diğer türlere kıyasla, toplumu ve bireyi anlatmada bazı avantajlara sahiptir. Güçlü, kapsamlı ve –en azından- modern toplumun problemlerini yansıtmaya yatkın bir türdür. Bundan dolayıdır ki, insanı ve toplumu ilgilendiren çeşitli sorunlar, öteden beri romanın konusu olmuş, romancılar, bu türün kendilerine sunduğu imkânlarla bu sorunları anlatmaya, irdelemeye çalışmışlardır” (Tekin, 2017: 201).

Romancı, gördüğü sorunları iletişim aracı olarak gördüğü roman vasıtasıyla okuyucuya gönderir. Bu gönderimi yaparken anlatım tekniklerini kullanır. Anlatım teknikleri genel olarak yazarın konuyu işleyiş biçimiyle de ilgilidir. Yazarın seçtiği anlatım tekniği romanın anlatımını meydana getirecektir. Anlatım tekniklerinin iyi kullanımıyla roman daha ilgi çekici bir hal alabilir.

Roman, hikâye anlatma üzerine kurulu bir türdür. Hikâye anlatmak roman türüne gelene kadar bir gelişim gösterir:

“Destan, masal, menkıbe, efsane, halk hikâyesi, mizahi fikra gibi dönemin anlatma esasına bağlı edebi türlerinin anlatıcıları, gerçek birer insandır. Etiyle kemiğiyle dinleyicilerin karşısına çıkan bu anlatıcılar, somut birer varlıktır. Ustasından öğrendiği ve hafızasında sakladığı hikâyesini, somut bir insan olarak dinleyicilere anlatırlar. Anlatma yeteneği, hafıza gücü, kullandığı bazı yardımcı aksesuarları (saz, baston, mendil vb.) jest ve mimikleri kadar dinleyicilerin tepkileri de, onların anlatmalarını şu veya bu ölçüde etkiler. (...) Yazılı edebiyat dönemine geçildiğinde, gerçek birer insan olan anlatıcılar ortadan çekildiler, çekilmek zorunda kaldılar. Bu noktada hikâye ve roman yazarları, ciddi bir anlatıcı problemi ile yüz yüze kaldılar.(...) Sanki karşısında dinleyiciler varmış gibi bir anlatma tarzı oluşturma gayreti içine girdiler”(Çetişli, 2014: 102).

Bu çaba içerisinde olan yazarın en büyük yardımcısı anlatım teknikleri oldu. Romandaki estetik dokuyu oluşturmak isteyen yazarın kullandığı dili düzene koyma aracı anlatım teknikleridir. Anlatım tekniklerinin romanda nasıl kullanıldığı romanı inceleyecek eleştirmenin sorması gereken bir sorudur:

“Anlatım teknikleri, sadece romancıyı ilgilendiren bir husus değildir kuşkusuz. Okuyucunun ve özellikle eleştirmenin de bu konudan haberi olması gerekir. Romancı, romanını kaleme alırken anlatım tekniklerinden yararlanmalı, anlatı örgüsünü sağlam temeller üzerine oturtmalıdır.(...) Bir romanda estetik dokuyu meydana getiren, romanı roman yapan yani anlatım tekniklerinde aramak gerekir. Roman, bir dil sanatı ise, roman dilini yoğuran biçimlendiren de anlatım teknikleridir kuşkusuz.” (Tekin, 2017: 203).

Kemal Tahir, romanlarını alışılmış roman yazma geleneğiyle meydana getirmemiştir. Edebiyatı; içinde bulunduğumuz mutlu ve onurlu çağda insanların daha zor karşılanan moral, kültür ve estetik açlıklarını doyumlarında başyardımcı bir tür olarak gören yazar, kendine has anlatımını oluştururken romanlarını dinamik kılmak için anlatım tekniklerinden de yararlanmıştır (Tahir, Notlar 1: 39).

Kemal Tahir'in romanlarında kullanılan diyalog tekniğini detaylı bir şekilde incelemek amacıyla Hakan Sazyek'in *Romanda Temel Anlatım Yöntemleri Üzerinde Bir Sınıflandırma Çalışması* başlıklı makalesinden ve Mehmet Tekin'in *Roman Sanatı-1* adlı kitabından yararlanılmıştır.

Mehmet Tekin, *Roman Sanatı-1* adlı eserinde anlatım tekniklerini şu şekilde sınıflandırır:

1. Anlatma-Gösterme Tekniği
2. Tasvir (Betimleme) Tekniği
3. Mektup Tekniği
4. Özetleme Tekniği
5. Geriye Dönüş Tekniği
6. Montaj Tekniği
7. Otobiyografik Anlatım Tekniği
8. Leitmotiv Tekniği
9. Diyalog Tekniği
10. İç Diyalog Tekniği
11. İç Çözümleme Tekniği
12. İç Monolog Tekniği
13. Bilinç Akımı Tekniği (Tekin, 2017: 205).

Hakan Sazyek ise *Romanda Temel Anlatım Yöntemleri Üzerinde Bir Sınıflandırma Çalışması* makalesinde anlatım tekniklerini şu şekilde sınıflandırır:

- I. Sahneleme
 - 1.1. Diyalog
 - 1.2. Tasvir
 - 1.3. Ayrıntılı Eylem
2. Özetleme
 - 2.1. Zaman Atlaması
 - 2.2. Olay Genellemesi
3. Anlatma
 - 3.1. Kişi Tanıtımı
 - 3.2. Olay Anlatımı
 - 3.3. Bütüncül Geriye Dönüş
 - 3.4. İç Çözümleme
 - 3.4.1. Doğrudan İç Çözümleme
 - 3.4.2. Dolaylı İç Çözümleme
 - 3.4.3. Aksiyonel İç Çözümleme
4. Gösterme
 - 4.1. İç Konuşma
 - 4.2. Bilinç Akışı
 - 4.3. Kısmi Geriye Dönüş (Sazyek, 2004).

Hakan Sazyek ve Mehmet Tekin'in anlatım tekniklerini sıralaması büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Hakan Sazyek, diyalog tekniğini, sahneleme tekniğinin bir alt başlığı olarak gösterir. Buna karşılık Mehmet Tekin, anlatma-gösterme tekniğini ve diyalog tekniğini bağımsız bir başlık altında ele almıştır. Mehmet Tekin, gösterme tekniğini Ünal Aytür'ün anlatımıyla şu şekilde ifade etmektedir:

“Gösterme, bir olayı ya da durumu, belli bir zaman ve yer içinde, daha çok kişiler arası konuşma ve eylem biçiminde okuyucuya sunmaktır.(...) Gösterme yönteminde okuyucuyu kendini iyice olayların içinde hisseder; çünkü olaylara sanki geçtikleri sırada tanık olmaktadır. Bu yüzden duyguların yoğun olduğu anlar için kullanılır” (Tekin, 2017: 208).

Hakan Sazyek ise Mehmet Tekin'in ifade ettiği “gösterme tekniği” yerine “sahneleme tekniği” ifadesini kullanır. Sazyek'e göre “sahneleme”; “görünen yaşantıyı” aktarırken “gösterme”; “görünmeyen yaşantıyı” aktarmaktadır.

Yazar, eserini meydana getirirken farklı “anlatım teknikleri” kullanma imkânına sahiptir. Bu anlatım tekniklerinden birisi de Mehmet Tekin'in kullandığı anlamda “gösterme” ve Hakan Sazyek'in kullandığı anlamda “sahneleme” tekniğidir. “Anlatma ve gösterme tekniği” genel olarak romanlarda birlikte kullanılsa da birbirinden ayrı iki teknik olarak karşımıza çıkar. Romandan önceki türlerde bir olayı anlatmada ilk başvurulan yol anlatma tekniğidir fakat bu teknikte anlatıcının araya girmesi ve dikkati kendi üzerine çekmesi bir yetersizlik olarak görülmüştür. Mehmet Tekin, bu yetersizliği şu şekilde anlatmaktadır:

“Anlatıcıyı metnin önüne veya üstüne çıkaran bu yöntemin yetersizliği, ilk defa realistler tarafından gündeme getirilir ve realistler, bu yöntemin kusur ve yetersizliğini ortadan kaldırmak için “gösterme” yöntemini devreye sokarlar. Tiyatrodan ödünç alınan ve genellikle “anlatma” ile birlikte kullanılan “gösterme” yöntemiyle, roman sanatının yapısı değişir; daha önce işaret edilen anlatıcının ağırlığı nispeten zayıflar ve anlatım, daha objektif ölçülerde gerçekleşir” (Tekin, 2017: 206).

Hakan Sazyek, Mehmet Tekin'in ele aldığı “gösterme” terimi yerine “sahneleme” terimini kullanır. “Sahneleme” görünen yaşantıyı anlatırken “gösterme” görünmeyen yaşantıyı yani kahramanın psikolojik yaşantısını aktarır. Sazyek, “sahneleme”yi şu şekilde açıklar:

“Romandaki öykülemenin “görülen yaşantı” şeklindeki temelini oluşturan ve karşılıklı konuşma (diyalog), ‘tasvir’ ve ‘ayrıntılı eylem’leri kapsayan yöntemdir. ‘Sahneleme’, yaygın anlayış içerisinde sıklıkla ‘gösterme’ kastedilerek kullanılır. Oysa ‘gösterme’, sadece ‘görülmeyen yaşantı’yı aktaran bir yöntemdir. Dolayısıyla ‘sahneleme’ ile ‘gösterme’ arasındaki en belirgin ve önemli fark bu noktada ortaya çıkar. Birinci yöntem sadece görülebileni; ikinci ise görülmeyeni aktarır.(...)” (Sazyek, 2004).

Hakan Sazyek, romanda sahneleme yapmak için “diyalog, tasvir, ayrıntılı eylem” tekniklerinin kullanıldığını belirtir (Sazyek 2020: 287). Mehmet Tekin ise anlatım teknikleri içerisinde “anlatma-gösterme teknikleri”ni ayrı bir başlık altında inceleyip ‘anlatma yöntemiyle birlikte yan yana’, ‘bağımsız’, ‘yine anlatma yöntemiyle birlikte iç içe’ kullanılmıştır şeklinde ifade etmiştir. (Tekin, 2017: 211).

Hakan Sazyek, diyalog tekniğinin de yer aldığı “sahneleme”nin iki temel işlevi olduğunu şu şekilde ifade eder:

“Bunların ilki, kurmaca içeriğe dahil olan hareket, kişi, mekan gibi temel materyal öğeleri bütün ayrıntılarıyla resmetmek; ikincisi de böylesi bir pitoresk ortamı izleyiciye/okuyucuya aktarma bağlamında- tiyatrodan olduğu gibi- ‘figür olmayan anlatıcı’yi devreden çıkartarak bir aracısızlık algısı meydana getirmektir. Her ne kadar roman sanatının tiyatrodan esinlenerek kendi bünyesine uyarladığı bir yöntem olsa da ‘sahneleme’, kurmaca içerikteki somut ortamı ve dış dünyayı olanca ayrıntısıyla dilsel ifadeye ve böylelikle okura aktarabilme noktasında en elverişli yöntemdir” (Sazyek 2020, 287).

Yazarlar ‘sahneleme’ yöntemini kullanarak öykünün aracısız bir şekilde doğrudan canlandırılmasını sağlarlar. Öykünün “sahneleme”de canlandırılması yapılırken kullanılan tekniklerden biri de diyalogdur.

Hakan Sazyek, “diyalog tekniği”ni şu şekilde tanımlamaktadır:

“Figür olmayan anlatıcıyı bütünüyle silikleştirerek okuyucuyla figür merkezli içeriği doğrudan karşı karşıya getirmek ve böylece içeriğin uyandıracığı gerçeklik izlenimini pekiştirmek amacıyla kullanılan bir tekniktir. Özellikle realizm akımıyla birlikte romanda kendisine geniş bir yer bulan ‘diyalog’ tekniği sayesinde figürlerin duygu ve düşünce evreleri, kendileri tarafından, dolayısıyla aracısız sergilenir.”(Sazyek 2004).

“Anlatma” sanatı yazarın hikâyede gerçekleşen olayları okura aktarmasıyken “sahneleme”, Mehmet Tekin’in de kullandığı anlamda yazarın olayları kahramanlar arasındaki diyaloglar vasıtasıyla okura aktarmasıdır. Diyalog tekniği, anlatıda karakterlerin karşılıklı konuşmasıdır. Bu konuşma sayesinde okur, kahramanı doğrudan tanıır ve daha iyi çözümleyebilir. Kahramanlar arasında geçen diyaloglar eseri anlatım tekniğinin olası sıkıcılığından kurtararak daha samimi bir üslûp katabilir.

Realist romanlarda yazarlar kişiliklerini gizler, dolayısıyla sözü artık karakterlere verir. Duygu ve düşüncelerini doğrudan anlatma imkânına sahip olan karakterler, böyle bir avantajın yanında bazı kısıtlamalara da maruz kalır:

“Bu kısıtlama iki yönlüdür. Öncelikle ve anlatıcının konuşma cümleleri arasındaki küçük katkılarına rağmen figür, kendini ve birikimini yeteneğin ve bağlamın verdiği izin kadarıyla

ifade edebilme, aktarabilme imkânına sahiptir. Kısıtlılığın diğer yönü ise okuyucuya dönüktür. O, figürü onun diyaloglarda söylediği kadarıyla tanıyabilir” (Sazyek 2004).

Tiyatroda izleyiciler, sahnede konuşan kişilerin duygu ve düşüncelerini, nasıl gördükleri kadar algılıyorsa romanda da yazar, okuru diyalog vasıtasıyla karakterle baş başa bıraktığı için okur karakterin duygu ve düşüncelerini karakterin konuştuğu kadarıyla algılamaktadır.

Mehmet Tekin’e göre diyalog tekniğinin anlatı türünün önemli yapı taşlarından biri olmasını sağlayan bazı işlevleri vardır:

- a) Olayın gelişiminde rol oynar,*
- b) Kahramanların psiko/sosyal konumlarının açıklanmasına yarar,*
- c) Anlatımına doğallık izlenimi verir,*
- d) Düşünce ve felsefelerin yansıtılmasını, etkileşimini sağlar,*
- e) Farklı kişilerin bir araya gelmesine, dolayısıyla farklı kültür ve konuşmaların, üslupların ortaya çıkmasına vasıta olur,*
- f) Metnin muhtemel ağırlığını hafifletir.” (Tekin, 2017: 278).*

Görüldüğü üzere “diyalog” hikâye anlatmanın önemli bir parçasıdır. Diyalog tekniği, karakterlerin duygu ve düşüncelerini aktarmasında bir aracı olmuştur. Bu teknik roman boyunca ağırlıklı bir şekilde kullanılabilceği gibi aralıklı da kullanılabilir. Diyalogun romanlarda kullanım yoğunluğunun iyi ayarlanması gerekmektedir.

“Diyalog, okuyucuyu roman dünyasının içine sokmanın en açık ve belli şeklidir. Bununla beraber, hikâyeyi diyaloglarla anlatmanın da yetersizlikleri vardır, çünkü bir hikâyenin tamamen veya önemli bir ölçüde diyaloglarla anlatılması romana esnekliğini kaybettirir. Böyle bir roman, roman olarak karakteristik özelliklerini kaybedecek kadar bir tiyatro eserinin yapısına sahip olur.” (Medilow, 2017: 245).

Diyalog tekniği romanlarda farklı tarzlarda kullanılmaktadır. Diyaloglarda anlatıcı kimi zaman aradan çekilir ve sözü kahramana verir. ‘Dedi vb.’ aktarma ifadesiyle verilen diyaloglarda da anlatıcının müdahalesi hissedilir. Yavuz Demir, *Anlatıcılar Tipolojisi* adlı eserinde bu durumu şu şekilde açıklar:

“Meddah gibi bazen anlatı eyleyenleri ile alıcı arasına giren anlatıcının metin içerisinde sıfır düzeyine çekildiği yerler mevcuttur. Diyaloglar buna örnek olarak gösterilebilirler. Burada anlatıcı aradan çekilir, bağımsız dolaysız konuşma aktarımı (Free Direct Speech) ile aktör ve alıcı hiçbir aktarıcının varlığına ihtiyaç duymaksızın iletişim kurarlar. Olay örgüsünde, karakter, tasvir vb. hususlarda, anlatıcının bütünüyle hâkim olduğu ‘sözeylem anlatı aktarımı’ (The Narrative Report of Speech Act) formunu seçen anlatıcı, diyaloglarda aktarım için ‘bağımsız dolaysız konuşma’yi kullanır (Demir, 1995: 61-62).

Yazarlar diyalog tekniğini kullanırken karakterlere ait konuşmaları, birtakım işaretlerle verirler. Hakan Sazyek, “Roman Terimleri Sözlüğü”nde bu durumla ilgili şunları söyler:

“Diğer tekniklerden farklı olarak, diyalog tekniğini oluşturan konuşma cümlelerini genellikle [-] işaretiyle başlatılır ve çoğunlukla da “ ” imleri arasında belirginleştirir. Figür olmayan anlatıcıya ait “dedi”, “diye söyledi” gibi ibareler de bu bağlamdaki konuşma cümlelerinin neredeyse gelenekleşmiş tamamlayıcı öğeleridir” (Sazyek 2020: 112).

Kemal Tahir’in incelediğimiz romanlarında da “diyalog tekniği”nden yararlandığı görülmüştür. Yazar, kimi diyaloglarında aktarma ifadelerine yer verirken kimi diyaloglarında da aktarma ifadesi kullanmaz. Yazar diyalog cümlelerini genellikle “... ” işaretiyle vermeyi tercih eder. Yazarın tezimizin konusu olan *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* ve *Kurt Kanunu* romanlarını incelediğimizde, diyalog cümlelerini konuşma çizgisiyle “-” verdiği sahne yok denecek kadar azdır.

Tuba Dalar, “Kemal Tahir Romanlarında Yapı ve İzlek” (Dalar, 2015) adlı doktora tezinde; Kemal Tahir’in romanlarındaki diyalog kullanımını şu şekilde ifade etmektedir:

“Kemal Tahir romanlarında, diyalog tekniği farklı amaçlarla kullanılır. Bu amaçlardan biri, karakteri metnin içinde tanıtmaktır. Böylece, karakter blok olarak anlatılmaz; okurun karakter hakkında bilmesi gerekenler, yeri ve zamanı geldikçe diyaloglar aracılığıyla verilir. Karakter, bazen kendi kurduğu diyalogla kendini anlatır; bazen de başka bir karakterin bakış açısıyla anlatılır. Her iki durumda da varlığı ortadan kalkar ve okur, kendi kendini anlatan ile baş başa kalır” (Dalar, 2015: 500).

Kemal Tahir’in romanları genel olarak aksiyonu bol romanlardır. Bu yapının gereği sürekli bir dinamizm peşinde olan yazar, başarılı bir anlatıcı olmanın gereği olarak teknik açıdan güçlü diyebileceğimiz eserler kaleme almıştır.

Kemal Tahir, roman kahramanlarını tanıtmak için yararlandığı diyalog tekniğini, kimi zaman geriye dönüş tekniğiyle birlikte vererek, kahramanın olay zamanında meydana gelen davranışının nedenini geçmişte yaşananlar vasıtasıyla açığa kavuşturur. Yazarın diyalog tekniğinden yararlanma gayelerinden diğeri; romanları vasıtasıyla ortaya koyduğu düşüncelerini okura yansıtmaktır. Bu amaç doğrultusunda da düşüncelerini romandan seçtiği bir kahraman vasıtasıyla ifade eder. Kemal Tahir’in bu doğrultuda oluşturduğu diyalogların hacmi oldukça fazladır. Yazarın düşüncelerini ifade etmek vasıtasıyla yararlandığı diyaloglar; onlarca sayfa uzar ve romanın akışını yavaşlatır.

Kemal Tahir'in diyaloglardan yararlanma amaçlarından bir diğeri de üslûbunu anlatıya aktarmaktır:

“Romanda, konuşmalar da birer aksiyondurlar, eğer romancı bu anlayışa varabilmiş, anlayışı da yazıya aktarabilmişse... Roman yazarı ancak kendisini yazma çizisini aşıp, roman kişilerini anlatmayı başarabildiği zaman, gerçekten roman yazarı olmuş sayılır. Bir sanatçı kendi sanatını yaparken kendi kişiliğini de meydana getirmiş... Ne mutlu o sanatçıya ki, sanatını yaparken kendi kişiliğini berbat bir hale getirmesin! (Notlar, 2016: 248).

Romanlarında halk ağızına önemli ölçüde yer veren yazar, romanlarının tamamına yakınında Çankırı-Çorum-Yozgat yörelerinden bir kahramana yer verir. Bu kahramanların romanlarda olması da üslûbun değışmesine, dolayısıyla romanda dinamizmin sağlanmasına katkı sağlar.

BÖLÜM 2: KEMAL TAHİR'İN ROMANLARINDA BİR ÜSLUP ÖGESİ OLARAK DİYALOG

Bu çalışmamızda Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları* (1956), *Esir Şehrin Mahpusu* (1961), *Yol Ayrımı* (1971), romanlarından oluşan Esir Şehir üçlemesiyle; *Kurt Kanunu* (1969) romanındaki diyalog kullanımını incelenmiştir.⁴ Bu romanlarda yazar, Türk tarihinin önemli dönüm noktalarına ve politik olaylarına değinmektedir. Yazar, değindiği tarihî olayları okura sunarken romanı, tarihi anlatımın sıkıcılığundan kurtarmak maksadıyla diyaloglara sıkça yer verir. Yazarın sahneleme tekniğinden bolca yararlandığı bu romanlarında, bizler okur olarak romanı adeta bir tiyatro sahnesindeki oyunu izler gibi okuruz.

Kemal Tahir'in eserlerinde en çok kullandığı anlatım tekniklerinin başında “diyalog tekniği” gelmektedir. Sezai Coşkun, Kemal Tahir'in romanlarındaki diyalog kullanımını şu şekilde değerlendirmektedir:

“Kemal Tahir, bütün romanlarında üçüncü şahsın anlatımını tercih eder. Ancak yazar, anlatıcıyı olabildiğince aradan çekmeye, kahraman ile okuyucuyu yüz yüze getirmeye çalışır. Bunun sonucu olarak diyalog tekniğini çokça kullanır. Belki de Türk edebiyatında diyalogla anlatımın en usta örneklerini veren Kemal Tahir, psikolojik tahlil gibi genelde anlatıcı şahsa veya monologla kahramana yaptırılan işleri dahi diyalogla çözümlenmeye çalışır ve başarır”(Coşkun,2012:176-178).

Bu çalışmada Kemal Tahir'in romanlarındaki diyalog kullanımını üç başlık altında inceledik. Bunlar sırasıyla “Katılımcılar yönüyle diyalog”, “Hacim yönüyle diyalog”, “Öykülemeadaki dağılım yönüyle diyalog” şeklindedir.⁵

“*Katılımcılar yönüyle diyalog*” bölümünde, romandaki diyalog tekniğinin kaç kişi arasında geçtiği incelenmiş olup “*iki kişi arasında geçen diyalog*” ve “*birden fazla kişi arasında geçen diyalog*” şeklinde ayrı başlıklar altında verilmiştir. Hacim yönüyle diyalog bölümünde, romandaki diyalog kendi içinde “*kısa diyaloglar, orta uzunlukta diyaloglar ve uzun diyaloglar*” olarak ayrılmış ve grafik üzerinden gösterilmiştir:

Hacim yönüyle diyalogların gösterim şekli şu şekildedir:

⁴ Çalışmada eserlerin şu baskısı ele alındı:

Kemal Tahir, *Esir Şehrin İnsanları*, İthaki Yay., İstanbul 2015.

Kemal Tahir, *Esir Şehrin Mahpusu*, İthaki Yay., İstanbul 2016.

Kemal Tahir, *Yol Ayrımı*, İthaki Yay., İstanbul 2016.

Kemal Tahir, *Kurt Kanunu*, İthaki Yay., İstanbul 2016.

⁵ Romanların kısaltmaları şu şekildedir: *Esir Şehrin İnsanları*: EŞİ; *Esir Şehrin Mahpusu*: ESM; *Yol Ayrımı*: YA; *Kurt Kanunu*: KK.

Kısa diyalog	.
Orta uzunlukta diyalog	..
Uzun diyalog	...

Tablo 1 Hacim Yönüyle Diyalog

“Öykülemedeki dağılım yönüyle diyalog” bölümünde ise diyalogların öyküleme sürecinde nasıl dağıldığı konusu üzerinde durulmuştur. Romandaki diyalog kullanımı grafik boyutunda gösterilmiştir.

2.1. ESİR ŞEHİRİN İNSANLARI

2.1.1. Roman Hakkında⁶

“Esir Şehir Üçlemesi” olarak bilinen serinin ilk romanı olan *Esir Şehrin İnsanları* ilk olarak Martı Yayınları tarafından 1956 yılında İstanbul’da yayımlanır. Roman ilk olarak 1953 yılında *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilir, 1956 yılında kitap halinde yayımlanır.

Selim Paşa’nın oğlu Kâmil Bey, Galatasaray Lisesi’nden mezun olduktan sonra eğitimini Batı’da tamamlar. Eğitiminin ardından elçiliklerde görev yapar. Ekonomik sebepler nedeniyle İstanbul’a dönmek zorunda kalan Kâmil Bey, memleketiyle ilgili olaylardan pek haberdar değildir. İstanbul’a geldiğinde, babasından kalan mirası elden çıkarmaya çalışır. Bu esnada Galatasaray Lisesi’nden arkadaşıyla tanışır. Anadolu’daki Millî Mücadele’ye yardım eden arkadaşları, çıkardıkları *Karadayı* isimli gazetede Kâmil Bey’in kendilerine yardım etmesini ister. Kâmil Bey, gazetede çalışmaya başlar fakat Anadolu’ya istihbarat sağlayacak bir belgeyi göndermek üzereyken yakalanır ve hapse atılır. Gazeteyi beraber çıkardıkları Nedime Hanım’ı ele vermek karşılığında kendisine elçilik kâtipliği teklif edilse de bunu kabul etmez. Artık Kâmil Bey, olaylar karşısında duyarsız değil aksine kellesini Millî Mücadele’ye vermekten kaçınmayacak bir aydın kimliği kazanmıştır. Yedi yıla mahkûm edilir.

⁶ Roman hakkındaki bilgiler için Sezai Coşkun’un *Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir* adlı eserinden yararlanılmıştır.

Esir Şehrin İnsanları; “Esir İstanbul”, “Bulanık Su”, “Kâmil Bey” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm mekâna, ikinci bölüm olaya, üçüncü bölüm ise şahsa vurgu yapmaktadır.

Romanın bölümleri ve sayfa aralıkları aşağıdaki gibidir:

ESİR ŞEHRİN İNSANLARI	
ESİR İSTANBUL	7 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı:1-208.
BULANIK SU	3 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı:211-274.
KAMİL BEY	7 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı:279-437.

Tablo 2 Esir Şehrin İnsanları Bölümler

Esir Şehrin İnsanları, Kâmil Bey ve ailesinin İstanbul’a gelmesiyle başlayıp Kâmil Bey’in yedi yıl hapis cezası almasıyla biter.

Roman karakterlerini dört grupta toplayabiliriz:

Kuvayı Millîye’yi Destekleyenler:	Kâmil Bey, Fuat Bey, Ramiz Efendi, Mehmet Ali, Nedime Hanım, Suat Bey, Ahmet, İhsan Bey, Fatma Hanım, Yakup Cemil, Nuri Usta.
Millî Mücadele Karşıtı Olanlar:	Nermin Hanım, Hala Hanım, Enişte Bey, Sabriye, Abdülvahap Çavuş, Binbaşı Burhanettin Bey, Yüzbaşı, Teğmen Şerif Efendi.
Yabancı Kahramanlar:	Direktör Bey, Mösyö Rözaltı, Sör Henri Dikson, Mıgırtıç Efendi.
Diğerleri:	Ayşe, Dülger Cemil Usta, İmam, Ahmet Rasim, Abdullah Ağa, Abuzer Ağa, Çerkez Ethem, Kadir, Gardiyan Asker İbrahim.

Tablo 3 Esir Şehrin İnsanları Karakterler

Kâmil Bey: Kâmil Bey, Kemal Tahir’in romanlarında oluşturduğu karakterler arasında önemli bir yere sahiptir. “Esir Şehir Üçlemesi”nde özellikle ilk iki romanda başkişi olarak eserde yer alır. *Yol Ayrımı* romanında ise aralıklı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tip olarak yakışıklı olan Kâmil Bey, Galatasaray ve Oxford gibi önemli okullarda okumuş, Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca’yı çok iyi bilen, İngilizce’ye yabancı olmayan bir Türk aydınıdır (EŞİ, s.10-11). Kâmil Bey, Batı kültürünü çok iyi bilmesine rağmen ülkesine yabancısıdır. Romanın başında, ülkesine yabancı bir aydın olan Kâmil Bey, İstanbul’da arkadaşlarının kendisini bulup Millî Mücadele adına kendilerine yardım etmesini istemeleriyle, sorumsuz aydın anlayışı son bulur.

Kâmil Bey, olaylara göre şekillenen bir karakterdir. *Karadayı* dergisinde çalışmaya başlamasıyla birlikte artık işgale karşı çıkanların tarafında geçer. Dergide çalışmaya başlamasıyla birlikte yaptığı en önemli iş La Fransez şirketiyle görüşüp İnebolu'ya giden cephaneyi kurtarmaktır. Yunan kuvvetlerinin saldırı planlarını içeren belgeleri Nedime Hanım'ın dadısının evinden alır. Bu belgeleri Ankara'ya gönderilmek üzere Ramiz Bey'e teslim etmek üzereyken suçüstü yakalanır.

Kâmil Bey, sorgucu yüzbaşı tarafından sorguya alınır. Yüzbaşı bütün suçun Nedime Hanım'a atılması için Kâmil Bey'e direktse de Kâmil Bey, Nedime Hanım'ı korur. Galatasaray'dan arkadaşı olan Ahmet, her şeyi Nedime Hanım'ın yaptığını itiraf eder. Kâmil Bey, bunun bir iftira olduğunu Ahmet'in Nedime Hanım'a âşık olduğunu ve aşkına karşılık alamayınca iftira attığını söyler.

Kâmil Bey, Bekirağa bölüğünde hücreye kapatılır. Burada içinde bulunduğu durum üzere sık sık düşünür. Ahmet'e yapılan işkencelerin kendisine yapılmasından korkar. Korkudan her şeyi itiraf etme ihtimaline karşı intihar etmeyi bile düşünür.

Kâmil Bey, hücrede kaldığı sürede eşi Nermin Hanım'la eşini vatan için feda eden Nedime Hanım'ı karşılaştırır. Nedime Hanım'ı suçlaması karşılığında evine döneceği ve elçilikte bir görev verileceği teklifine karşı kayıtsız kalır. Mahkemeye çıkarılan Kâmil Bey yedi yıl hapse çarptırılır.

Esir Şehrin İnsanları romanında, olaylar kronolojik olarak ilerler. Romanda verilen tarihler romanın gerçek zamanının bir yılı kapsadığı sonucunu bize verir. Zaman ifadesine ilk olarak Kâmil Bey ve ailesinin İstanbul'a doğru yolculukları sırasında rastlarız: “Önü sıra sürüklediği kurşuni bulutlarla ufuktaki dağları silerek Ege Denizi'ne ağlamaklı bir şubat akşamı iniyordu.” (EŞİ, s.1).

Romanda geçen ikinci zaman ifadesine Kâmil Bey ve İngiliz Haberalma Şefiyle geçen konuşmasında rastlarız: “Bugün 1920 yılı Mart ayındayız!” (EŞİ, s.3.)

Romanın son ara bölümünde geçen aşağıda verdiğimiz ifadeler de romandaki zaman hakkında bilgi vermektedir:

“İkinci İnönü Zaferi'nden beri, ihtiyar İstanbul'un bakımsız sokaklarında, kafesli tahta evlerinin çarpık çurpuk cephelerinde, servilerinde, çınarlarında, güvercinlerinde somurtkan rutubetli ilkbahar, gökyüzünde, saadeti insanı yoran bir bayram sevinci kimildiyordu.” (EŞİ, s.424)

Zamanla ilgili verilen bu bilgilerden (2. İnönü Zaferi) romanın 1 Nisan 1921’de bittiğini anlarız. Genel olarak denilebilir ki romanın başlarında zaman yavaş akarken zaman atlamalarıyla 1921 yılına gelinir. Eserdeki olayların geçmiş anlatımı özetleme tekniğiyle okura sunulur.

Esir Şehrin İnsanları romanında mekân İstanbul’dur. ‘Esir Şehir’ vurgusuyla genel olarak “İstanbul” kastedilse de aslında esaret insanlarla ilgili ele alınır. Eserde mekân tasvirlerine sıkça yer verilmektedir. Tasvirler sayesinde okur üzerinde dönemin durumu gözler önüne serilmektedir.

2.1.2. Esir Şehrin İnsanları Romanında Diyalog Kullanımı

Kemal Tahir; *Esir Şehrin İnsanları* romanında diyalog tekniğini kullanırken konuşmaları, kimi zaman anlatıcı tarafından ‘dedi’, ‘söyledi’, ‘diyor’ gibi ifadelerle verilmiş; kimi zaman da anlatıcıyı aradan çekip iki veya daha fazla kişi karşılıklı konuşurma yolunu seçmiştir. Yazar, sahneleme tekniği içinde değerlendirilen diyaloglar vasıtasıyla romanı durağanlıktan kurtarır.

2.1.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog

2.1.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog

Esir Şehrin İnsanları romanında birinci bölüm yedi ara bölümden oluşan ‘Esir İstanbul’dur. Romanda olaylar başkişi Kâmil Bey etrafında dönmektedir. Kemal Tahir, Kâmil Bey’in, İstanbul’un ve burada yaşayan halkın içinde bulunduğu durumu göstermek amacıyla diyalog kullanımına sıkça yer vermiştir.

Esir İstanbul bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı 31’dir. Bu diyalogların büyük çoğunluğunda konuşmanın muhataplarından biri Kâmil Bey’dir. Bu bölümde romanda önemli gördüğümüz diyaloglardan örnekler sunulmuştur.

Romanda geçen ilk diyalog Kâmil Bey ve Osmanlı elçisi arasında geçen diyalogdur. Bu diyalogda anlatıcı, ‘söyledi’, ‘dedi’ gibi ifadelerle konuşmayı bizlere dolaylı yoldan anlatır. Kâmil Bey, ülkenin içinde bulunduğu durum karşısında ne yapması gerektiğini danışmak için gittiği elçilikte gönüllü çalışmaya başlar. Kâmil Bey’in çalıştığı süre zarfında savaş gelişir ve Kâmil Bey, bir yolunu bularak ailesiyle birlikte İstanbul’a doğru yola çıkar.

Romanda iki kişi arasında geçen ikinci diyalog, Kâmil Bey ve bindikleri geminin ikinci kaptanı arasında geçer. Bu diyalog da dolaylı yoldan okuyucuya verilmektedir. Yazar, diyalog tekniğiyle anlatma tekniğini bu bölümde birlikte vermiştir. Bu diyalog romanın 11. Sayfasında verilmiştir.

Yazar, anakaleli iki satıcıyı, anlatıcıyı araya sokmadan kendi aralarında doğrudan konuşturur. Kâmil Bey de bu konuşmaları dinler ve ülkenin içinde bulunduğu durumla ilgili herkesin birbirini tutmayan saçma fikirlere sahip olduğuna tanık olur. Bu diyalog 15-17. sayfa aralığında verilmiştir.

İki kişi arasında geçen bu diyalogdan sonra güvertede tek başına sigara içen Kâmil Bey'in yanına geminin ikinci kaptanı gelir ve ikili arasında bir diyalog gerçekleşir. Bu diyalogda; ikinci kaptan, Kâmil Bey'e ülkenin ve sultanın içinde bulunduğu durum hakkında duyularını söyler. 19 ve 20. sayfada verilen bu diyalog, Kâmil Bey'in Batılılar hakkındaki düşüncesinin oluşmasında önemli bir yere sahiptir.

Kâmil Bey ve ailesi gemi güvertesinden İstanbul'u görür. Nermin Hanım ve Ayşe çok heyecanlanır. Buradaki diyaloga "anlatma tekniği" hâkimdir. Diyaloglar dolaylı bir biçimde aktarılmıştır. Bu diyalog birinci ara bölümün son diyalogu olup 21. sayfanın sonundan itibaren verilmiştir.

Kâmil Bey ve ailesi, İstanbul'a gelince Nermin Hanım'ın halasının evinde kalmaya başlar. Nermin Hanım'ın halası ve eniştesi işgalci askerlerin subaylarına bu evde sık sık eğlence tertip eder. Enişte Bey, işgalci gleri kendi çıkarı için kullanan bir tiptir. Bu eğlencelerin birinde İngiliz Yakındoğu Müttefik Başkomutanlığı Kurmay Başkanlığı Haber alma şefi Söz Henri Dikson da vardır. Henri Dikson'un Enişte Bey'in konağına gelmesinin bir amacı vardır. Sr Henri Dikson, misafirlik boyunca daima Kâmil Bey ile ilgilenir. Kâmil Bey ve Henri Dikson arasında bu bölümde bir diyalog geçer. Bu diyalog işgalci glerin gerçek yüzünün gerçek yüzünün gösterilmesi açısından önem teşkil eder. Henri Dikson'un gözü Kâmil Bey'in Musul'daki topraklarındadır:

"Topraklarımı satarsam beni savunacak mı İngiliz İmparatorluğu?"

"Aslında İngiliz İmparatorluğu'na satacak değilsiniz topraklarınızı..."

"Ya?"

"Glbenkyan adında bir vatandaşınıza satacaksınız. 'Bir eski vatandaşınız' demek daha doğru... Ermeni vatandaşlarınızdan biridir bu Glbenkyan... Toprağınızı bir Ermeni'ye satmakla savaş içinden işlenen Ermeni kırımı suçundan da temizlenmiş olacaksınız bir bakıma..."

"Suçlu muyum ki? Olay yerinden binlerce kilometre uzakta bulunurken..."

"'Manevi suçluluktan' diyelim... Rahatlayacaksınız. Beklenmez zntlerden kurtulacaksınız"

(...) (Eşİ, s.46).

Bu diyalogun devamında Sir Henri Dikson, ev halkını Garden Bar'a götürür. Burada Kâmil Bey'in yanına Nermin Hanım'ın kuzeni Sabriye Hanım gelir. Sabriye Hanım'ı Kâmil Bey'in Musul'daki arazilerin satılması konusunda ikna olmaması üzerine babası Enişte İbrahim Bey göndermiştir. Bu durumu anlatıcı sayesinde öğreniyoruz. Kâmil Bey ve Sabriye Hanım arasındaki sahneler oldukça iğrenç bir hal alır. Çünkü Sabriye Hanım, Kâmil Bey'i ikna etmek için kadınlığını kullanma yoluna gider fakat eşine sadık olan Kâmil Bey, Sabriye Hanım'a kulak asmaz. Diyalog 50-53 sayfa aralığında geçmektedir.

Gecenin sonunda Kâmil Bey ve Nermin Hanım, yatmak için odalarına gider. Kâmil Bey, Enişte Bey'in uzun uzun neler anlattığını karısına sorar. Bu diyalog 53 ve 54.sayfada geçmektedir.

Kâmil Bey, kendisini sığıntı gibi hissettiği bu evde daha fazla kalmak istemez. Ertesi gün uyandığında ilk iş olarak anneannesinden kalan evi görmeye Bağlarbaşı'na gider. Burada çocukluk arkadaşı Fuat Bey'i görür, Kâmil Bey, Fuat Bey'in görünüşüne çok şaşırır. Çünkü Fuat Bey artık Derviş Fuat Bey olmuştur. Bu pasajda anlatıcı; Kâmil Bey'in zihninden geçenleri bizlere aktarır. Anlatma tekniğiyle diyalog tekniğinin iç içe olduğu bir diyalog gerçekleşir. Diyalog 58-63 sayfa aralığında geçmektedir.

Pasajın ilerleyen kısmında Fuat Bey, Kâmil Bey'i Dülger Cemil Usta'yla tanıştırır. Dülger Cemil Usta, Kâmil Bey'in evini yapacak olan kişidir. Bu konuşma 67.sayfada geçmektedir.

Pasajın devamında Kâmil Bey, Fuat Bey'in yanına uğrar ve yemek yerler. Yemekte yalnız kaldıkları bir sırada Kâmil Bey, Fuat Bey'e dervişliğe nasıl geçtiğini sorar. Fuat Bey, intihar etmeyi denediğini fakat başarılı olamadığını, daha sonra gelişen olaylar vasıtasıyla da derviş olduğunu şu şekilde anlatır. Diyalog 69-72 sayfa aralığında geçmektedir.

Devam eden bölümde zaman atlaması olmuştur. Kâmil Bey, kızı Ayşe'yle birlikte yeni evlerine doğru yürürler. Bu bölümde Ayşe, Kâmil Bey'e; Fuat Bey'le ilgili sorular sormaktadır. İkili arasında geçen diyalogun ilk bölümü doğrudan verilir fakat sonlara doğru anlatıcı araya girerek diyalog dolaylı bir hale dönüşür. Bu bölümde geçen diyalog 73.sayfada verilmiştir.

Olayın devam eden kısmında Ayşe bahçede koşmaya başlar ve Kâmil Bey’le Fuat Bey, yalnız kalır. Fuat Bey, Ayşe’yi gördüğünde annesiyle birlikte kendisini terk eden kızı aklına gelir. Kâmil Bey ve Fuat Bey arasında geçen diyalog 74-80 sayfa aralığında verilmiştir.

Eserde geçen bir diğer iki kişi arasında geçen diyalog Kâmil Bey’le Sabriye Hanım arasındadır. İstanbul işgal edilmiştir, Halanım ve Sabriye de bu haber üzerine Kâmil Beylere oturmaya gelirler. Sabriye Hanım da yalnız kaldıkları bir anı fırsat bilip Kâmil Bey’le konuşur. Kâmil Bey, bu diyalogda pasif konumdadır. Sabriye Hanım konuşur, Kâmil Bey dinler. Bu diyalog dolaylı yoldan verilir. Sabriye Hanım ve Kâmil Bey arasında geçen diyalog 82.sayfada verilmiştir.

Romanın 89 ve 90.sayfalarında Kâmil Bey ve eşi Nermin Hanım konuşur. Kâmil Bey, Nermin Hanım’a Don Kişot romanını çevirmek istediğini söyler:

İki kişi arasında geçen bir diğer diyalog Dülger Cemil Usta ve binbaşı emeklisi Hasan Bey arasında mahalle kahvesinde geçer. Bu diyalogda bulunan kişiler İmam Mümin Hoca, Kâmil Bey, Hasan Bey ve Cemil Usta’dır fakat Mümin Hoca ve Kâmil Bey sadece dinleyici pozisyonundadır. Konuşmalar karşılıklı olarak Hasan Bey ve Cemil Usta arasında yapılır. Diyalogun önemi Millî Mücadele’ye karşı olan Hasan Bey ve Millî Mücadele yanlısı Cemil Bey arasında yapılmasındandır. Kâmil Bey, bu konuşmalar vasıtasıyla Millî Mücadele’yi anlar ve bu mücadeleden galip gelineceğini düşünür. Bir tiyatro sahnesindeymiş izlenimi veren bu diyalogda anlatıcı silinmiş ve diyalog doğrudan verilmiştir:

“Cemil Usta güvenli, sakın karşılık veriyordu.”

“İttihatçı ayıracak sıramız değildir. Vatan kurtarmaya elbirliğiyle çabalamak sırasındır.”

Topçu binbaşılığında emekli Hasan Bey de kendisinden emindi. Elini kaldırdı:

“Orada dur bakalım dülger ustası... Bu zamana kadar sen hiç ‘Vatan batıracağım’ diye ortaya çıkanı gördün mü?”

“Ne demek?”

“Şu demek ki azizim, herkes vatan kurtarmaya çıkar. İttihatçısı da, Jöntürkü de, bilmem kimi de hep vatan kurtarmak çabalamasındadır. Şimdi, aklın varsa, az biraz düşün de karşılığını ver bakalım! Anadolu’daki ‘Millîciler’ dediğin padişaha, hilafete bağlı mıdır?”

“Elbette... Şüpheli mi var? (...)” (EŞİ, s.97).

Romanda geçen bir diğer ikili diyalog Kâmil Bey ve avukat arasındadır. Kâmil Bey, babasından kalan mirasın durumunu öğrenmek üzere avukatının yanına gider. Kâmil Bey, Adliye Nezareti’ni görerek bir devlet kurumunu yakından tanıma fırsatını bulur. Bu diyalog 107.sayfada geçmektedir.

Pasajın devamında Kâmil Bey, Suat Bey'in davasına tanık olur. Eşi, Suat Bey'i boşamak ister fakat Suat Bey buna yanaşmaz. Çok şaşırın Kâmil Bey, avukatıyla bu durum hakkında konuşur. Bu konuşmalardan avukatın Millî Mücadele karşıtı olduğu anlaşılır. Bu diyalog 116 ve 117.sayfada verilmiştir.

Gördükleri karşısında oldukça şaşırın Kâmil Bey, sersemlemiş bir şekilde Adliye Nezareti'nden çıkar. Bu sırada Galatasaray Sultanisi'nden eski sınıf arkadaşı 116 Ahmet'i görür. Kâmil Bey ve Ahmet arasında bir konuşma geçer. Bu konuşma okura doğrudan aktarılır. Diyalog arasında anlatıcı araya girerek karakterlerin ruh hallerini aktarır. Bu diyalog romanın devamında önemli bir rol oynar. Kâmil Bey, ülkenin içinde bulunduğu olaylar karşısında kendisini işe yaramaz hisseder ve bu konuşmadan sonra Kâmil Bey, eski okul arkadaşı İhsan'ı görmeye gidecek ve Ahmet'le İhsan'ın ortak kararıyla *Karadayı* dergisinde çalışmaya başlayacaktır. Ahmet ve Kâmil Bey arasında geçen diyalog 117-126 sayfa aralığında verilmektedir.

Konuşmanın devamında Ahmet, Kâmil'i İhsan'ın yanına götürür. Ortamda Ahmet, Kâmil, İhsan ve lakabı Çukur olan bir çocuk vardır. Ahmet'in dinleyici pozisyonunda olduğu sahnede diyalog, İhsan ve Ahmet arasında geçer. Diyalog 126-129 sayfa aralığında verilmiştir.

Hapis ziyaretinden ayrıldıktan sonra eve geçen Kâmil Bey, burada eşi Nermin Hanım'la konuşur. Bu sahnede anlatıcı kahramanların duygu hallerini vermenin dışında araya girmez. Bu diyalog 141.sayfada geçmektedir.

Kâmil Bey, *Karadayı* dergisinde çalışmaya doğru Babıali'ye gider. Dergiye gittiğinde gördüğü ilk kişi Nedime Hanım'dır. Kâmil Bey ve Nedime Hanım bu bölümde tanışılır. Yazıhane oldukça sefil bir durumdadır. Nedime Hanım hamiledir. Birlikte konuştukları bu bölümde Nedime Hanım, dergide sadece yazı faaliyetlerinin yapılmadığını başka işlerin de yapıldığından bahseder. Sahneleme tekniğini başarıyla uygulandığı bu pasajda anlatıcı, mekân tasvirlerinin yanında yer yer araya girerek karakterlerin konuşma sırasındaki duygularını da aktarır. Bu konuşma 146 ve 147.sayfada geçmektedir.

Anlatının ilerleyen kısmında zaman atlaması yapılır. Kâmil Bey, *Karadayı* dergisindeki sefaleti görünce buraya bir şeyler almaya karar verir. Bu bölümde diyalog Kâmil Bey ve manav arasında geçer. Kâmil Bey evdeki birkaç eşyayı dergiye götürmek

için manavdan yardım ister. Anlatıcının araya girmediği sahnede doğrudan diyalog kullanılır. Bu konuşma 151.sayfada geçmektedir.

Olayın devamında Kâmil Bey, derginin ihtiyacı olan malzemeleri almak için daha önce almış olduğu antika bir parçayı satmak üzere antikacıya gider. Antikacı Salamon Efendi ve Kâmil Bey arasında bir diyalog gerçekleşir. Bu diyalogda da anlatıcı karakterlerin ruh hallerini ortaya koymak amacıyla araya girer. Bu konuşma 151 ve 152.sayfada geçmektedir.

Kâmil Bey aldıkları malzemeleri dergiye götürür. Burada Kâmil Bey ve Süleyman Ağa arasında bir konuşma geçer. Anlatıcı yer yer araya girerek Süleyman Ağa'nın kim olduğunu okura aktarır. Bu konuşma 153 ve 154.sayfada geçmektedir.

Kâmil Bey ve Süleyman Ağa'nın konuşmasının devam ettiği bölümde Nedime Hanım gelir. Nedime Hanım, eşyaları dışarıda görünce işgalcilerin dergiye gelip ortalığı karıştırdığını düşünür. Gerçeği öğrenince durumu bozuntuya vermez. Nedime Hanım, diyalogun devamında Kâmil Bey'e çarşaf ve memleketi ilgilendiren meselelerin yanında işgalci güçlere karşı duyduğu korku ve nefretten de bahseder. Nedime Hanım'ın diyaloglarda söyledikleri ideal Millîci kadın tipinin Kemal Tahir'in o dönem kafasındaki prototipini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bu bölümde geçen diyalog 155-159 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumun sebebini sorumsuz aydın geçinen tiplerde arar. Anadolu'daki direnişin çok kutsal ve şerefli bir iş olduğunu düşünmekle beraber eski düzenin devam etmesiyle ve direnişin bir amaca yönelik olmamasıyla savaşı kazanmanın hiçbir öneminin olmayacağını düşünür. Bu düşüncelerini Nedime Hanım'a açar ve ikili arasında bu konu üzerinde bir konuşma geçmektedir. Bu konuşma her ne kadar iki kişi arasında geçse de diyalogda konuşma Nedime Hanım üzerinden ilerler. Diyalog 173-176 sayfa aralığında verilmiştir.

Esir İstanbul bölümünün son ara bölümünde Nedime Hanım, Kâmil Bey ve ailesini ziyaret etmek üzere Kâmil Bey'in evine gelir. Bu pasajın başlangıcında konuşmalar birden fazla kişi arasında geçer fakat ilerleyen zamanda Ayşe ve Nedime Hanım tek kalırlar. İkili arasında geçen diyalogda Nedime Hanım, bir öğretmen gibi Ayşe'ye ders verir. Bu diyalogda Nermin Hanım ve Nedime Hanım'ın karşılaştırılması gibi bir işlevi de vardır. Diyalogda Nedime Hanım'ın düşünceleri öne çıkarken; Nermin Hanım'ın kadın-erkek ilişkisi hakkındaki düşünceleri eleştirilir. Bu sahnede anlatıcı

karakterlerin durumlarını ve konuşmanın geçtiği zamanı göstermek vasıtasıyla araya girmesinin dışında görünmez:

“Yemekten sonra Ayşe, misafire kazları göstermek istedi. Kâmil Bey, ‘Olmaz’ dedi ama fayda vermedi.”

En büyük kaz -Ayşe buna ‘Baba kaz’ diyor- küçük kızı galiba tanıdı. Öfkeli zannedilen keskin sesler çıkarıp başını tehdit ediyormuş gibi alçaltarak tele yaklaştı. Fakat Ayşe bu palavraya hiç aldırmadı:

“Sakin korkmayın! Hiç ısırılmaz. Dışarıda olsa biraz eteğinizi çeker. Adını biliyor musunuz?”

“Hayır!”

“Baba kaz’dır bunun adı, pek cesurmuş. Babam diyor ki, ‘Eve hırsız girse hemen bağırır.’ diyor. Vaktiyle bir evde bir baba kaz varmış. Hırsız gelince kıyametleri koparmış da, evdeki küçük kızı kurtarmış.”

“Evet...”

“Yoksa bu masalı siz de duydunuz mu?”

“Duydum.”

“Güzel bir masal. Babam bana o baba kazın resmini de yaptı. Resimdeki kaz baba, doğrusu bizim baba kazdan daha büyüktü. (Kollarını açtı) Şu kadar... Kocaman...”

“Baban senin resmini de yaptı mı?”

“Yapmaz mı? Beni çok güzel yapmış. Hâlbuki ben o kadar güzel değilmişim. Annem böyle söylüyor.”

“Seninle şakalaşmış yavrum. Sen bütün resimlerden daha güzelsin.”

(...)

El ele havuzun yanına geldiler. Ayşe, merhametli bir kadın gibi kederle sordu:

“Balıklar hiç üşümezler mi efendim?”

“Üşürler elbette...”

“Evet, üşürler tabii... Kışın onları bahçede bırakmamalı. Sabriye ablamın evinde balıklar var. Onlar, balıkların salonda bulunduruyorlar.”

“Sen hiç asker gördün mü?”

“Gördüm efendim.”

“İşte o askerler de kışın dışarıda kalıyorlar. Balıklara acıyacağına, onlara acıyacaksın, anladın mı? (EŞİ, s.186-187).”

Yazar, olayların devamında ‘geriye dönüş tekniği’ni kullanır. Aşağıdaki pasajda sözü anlatıcıya veren yazar, geriye dönüş tekniğiyle Nedime Hanım’ın Babialı esnafıyla ilgili düşüncelerini İhsan Bey’e aktarması 199 ve 200.sayfada verilir.

Yukarıdaki pasajın devamında Karadayı dergisi hakkında bilgi verilmeye geçilir. Bu dergiye yazarlar, şairler ve ressamların dışında zabıtlar ve gizli örgütlerde çalışan çeşitli insanlar da gelmeye başlar. Aşağıdaki pasajda da Nedime Hanım ve dergiye gelen acemi örgütçü arasında geçen diyalog verilmiştir. Bu diyalogda Kâmil Bey, ortamda bulunmasına rağmen pasif konumda olup konuşma Nedime Hanım ve örgütçü arasında geçer. Bu örgütçü yedek subay oluşunu söyler ve elinde Anadolu için son derece önemli belgeler olduğunu, bu belgelerin Karadayı vasıtasıyla Anadolu’ya gönderilip gönderilmeyeceğini sorar. Bu konuşma 205 ve 206.sayfada geçer.

Kâmil Bey, idarehaneye hafiyelerin gelmesinden oldukça tedirgin olur. Kahveden döndüğü bir gün Cemil Usta, Kâmil Bey'in izlendiğini aralarında geçen konuşmada anlatır. Bu konuşma 206 ve 207.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, Cemil Usta'yla konuşması bittikten sonra tedirgin bir şekilde evine girer ve eşiyle karşılaşır. Kâmil Bey ve Nermin Hanım arasında geçen konuşma 'Esir İstanbul' bölümünün son diyalogudur. Bu konuşma 207.sayfada geçmektedir.

"Esir İstanbul" bölümü romanın en hacimli bölümlerindedir. Bu bölümde işgal altındaki İstanbul'un durumu Kâmil Bey, etrafında dönen diyaloglar vasıtasıyla okura sunulmuştur. Bu bölüm, Kâmil Bey'in dönüşümünü, duyarlı bir yurttaş olma sürecini vermesi açısından önemlidir. Fethi Naci, Kâmil Bey'in roman açısından önemini şu şekilde verir:

"Kâmil Bey'in hali, memleketin halinden düşünülemez, incelenemez. Çünkü Kâmil Bey'e biçim veren, bir tarihten sonra, artık memleketin halidir. Kemal Tahir, romanında, özel olarak aristokrat aydın Kâmil Bey'le Millî Mücadele içindeki Türkiye'nin durumunu, karşılıklı ilişkilerini incelerken, genel olarak, bireyle toplumun ilişkilerini ustaca sezdiriyor. İnsanların tarihlerini nasıl kendilerinin yaptıklarını, bunu yapmaya nasıl mecbur olduklarını bütün roman boyunca görüyoruz. Kâmil Bey'in gelişmesi, bir bakıma, bu bilince varması oluyor." (Naci, 2017: 243).

Romanın ikinci bölümü olan "Bulanık Su" hacim açısından romanın en dar kısmıdır. Üç ara bölümden oluşan "Bulanık Su" bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı 15'dir. Bu bölüm olayların gelişmesi açısından önemli bir rol oynar. Nedime Hanım, Kâmil Bey'e ilk defa ne zaman hıçkırığa hıçkırığa ağladığını anlatır. Nedime Hanım, bu konuşmada Niyazi Efendi'nin kim olduğundan bahseder. Nedime Hanım'a göre: *"İzmirli Niyazi Efendi'yi tanımak, Meşrutiyet'i, Balkan'ı, seferberliği, Kuvayı Millîye'yi, tek bir adam gibi tanımak demektir." (EŞİ, s.214).*

Kâmil Bey, ertesi gün Nedime Hanım'a Niyazi Efendi'nin kim olduğunu sorar. İkili arasında geçen bu konuşmada Nedime Hanım geriye dönerek Niyazi Efendi ile arasında geçen konuşmayı aktarır. Bu konuşma 217 ve 220 sayfa aralığında, diyalog içinde diyalog şeklinde verilmiştir.

Bu bölümde Kâmil Bey ve Nedime Hanım arasında geçen bir diğer diyalogda Nedime Hanım, Kâmil Bey'e telaşlı bir şekilde Niyazi Ağabey'in gelmediğini söyler. Gazetelerden aldıkları haberlere göre Yunanlılara karşı düzenli ordu tarafından zafer kazanılmıştır. Bu haber karşısında oldukça heyecanlanırlar ve İhsan Bey'e müjdeli haberi

vermek üzere doğruca hapishaneye giderler. Bu konuşma 221-223 sayfa aralığında verilmektedir.

Aynı gün dergiye bir büyük şairle iki genç şair gelir. Şairler gittikten sonra Nedime Hanım ve Kâmil Bey şairler üzerinden toplumla ilgili değerlendirmeler yaparlar. Millî Mücadele’de aydınların pasifliği eleştirilmektedir. Diyalog 225 ve 226.sayfada verilmiştir.

İkinci ara bölüm; Ahmet’in telaşlı bir şekilde dergiye gelmesiyle başlar. İnebolu’ya cephaneye gönderilecektir ve ertesi güne kadar otuz dokuz bin lira para bulunması gerekmektedir. Ahmet, cephaneyi götürecektir. Rozaltı’nın daha fazla para istediğini söyler. Cephaneyi götürecektir olan vapur, Kâmil Bey’in Enişte Bey, vasıtasıyla tanıdığı La Fransez şirketindedir. Kâmil Bey, Ahmet’i alarak La Fransez şirketinin direktörünün yanına gider. İkili arasında geçen konuşma 241-243 sayfa aralığında geçmektedir.

Ahmet ile Kâmil Bey, direktörün yanına gittiklerinde Ahmet ortamda bulunmasına rağmen konuşmaya dâhil olmaz. Kâmil Bey ile Direktör’ün konuşmasında Direktör’ün istenilen yüksek paradan haberdar olmadığı ve Direktör’ün Millî Mücadele’yi takdirle karşıladığı anlaşılır. Burada geçen konuşmada dolaylı diyaloga örnek verilecek yerler de vardır. Bu bölümde geçen diyalog 243-247 sayfa aralığında verilmiştir.

Ertesi sabah Kâmil Bey, dergiye gelmeden vapurun gerçekten gidip gitmediğini görmek için Kuruçeşme’ye gider. Gittiğinde Ararat vapurunun yerinde yeller eser. Dergiye geldiğinde Ahmet ile arasında bir konuşma geçer. Bu konuşma 247 ve 248.sayfada verilmektedir.

Kâmil Bey dergide gazete okurken içeri heyecanlı bir şekilde Niyazi Efendi girer ve Kâmil Bey’e Nedime Hanım’ın direktörü nereden tanıdığını sorar. Ahmet, Niyazi Efendi’ye direktörle konuşma işini Nedime Hanım’ın yaptığı söylemiştir. Bu sürprizin bozulmasını istemeyen Kâmil Bey, sesini çıkarmaz. İkili arasında geçen konuşma 248 ve 249.sayfada verilmiştir.

“Bulanık Su” bölümünün son bölümü olan üçüncü ara bölümü tamamıyla iki kişi arasında geçen diyalog üzerine kurulmuştur. Bu bölümde Kâmil Bey’in tutuklanana kadar ki geçen sürede başından geçenler anlatılır. Nedime Hanım’ı hamileliği sebebiyle sancılı

tutar. Kâmil Bey, Nedime Hanım'ın dinlenmesi için bir araba çağırır ve onu evine gönderir. Bu konuşma 250-252 sayfa aralığında verilmiştir.

Nedime Hanım çıktıktan sonra dergiye Niyazi Efendi gelir ve Ahmet tutuklandığı için çok telaşlıdır. Niyazi Efendi, Kâmil Bey'e düşmanın saldırıya geçeceğini ve düşmana ait planların Nedime Hanım'da olduğunu bunların acilen Ankara'ya gönderilmek üzere Gülcemal vapurunda birine teslim edilmesi gerektiğini söylemektedir. Kâmil Bey, kendisine güvenilmediğini düşünerek Niyazi Efendi'ye Nedime Hanım'ın yerini yanlış söyler, böylece haberi kendisi verecektir. İkili arasında geçen bu konuşma 252-256 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, takip edilip edilmediğini anlamak için önce sandalla Unkapını'na gider oradan da faytonla Nişantaşı'na geçer. Bu bölümde kayıkçı ve faytoncuyla konuşur. Bu konuşmalar 259-261 sayfa aralığında verilmiştir.

Nedime Hanım'ın yanına giden Kâmil Bey, burada hizmetçi kadınla konuşur. Bu diyalog 261 ve 262. sayfada verilmiştir.

Nedime Hanım ile konuşan Kâmil Bey, belgelerin kendisinin teslim etmek istediğini söyler, bunu kabul eden Nedime Hanım, Kâmil Bey'in ne yapması gerektiğini ona anlatır. Kâmil Bey, evden çıkmak üzereyken Nedime Hanım'dan birkaç şey ister. Bu konuşma 262-266 sayfa aralığında verilmiştir.

Nedime Hanım'ın evinden ayrılan Kâmil Bey, evine geçer. Nermin Hanım, merak içinde Kâmil Bey'i beklemektedir. Kâmil Bey, nerede kaldığını soran karısına, ilk olarak yalan söylese de daha sonra gerçeği anlatır. Nermin Hanım, içinde buldukları durum hakkında şikâyetçidir ve kocasına eniştesinin bir iş ayarladığını yanına gitmesi gerektiğini söyler. Bu durumdan hoşnut olmayan Kâmil Bey, eşi yattıktan sonra düşüncelere dalar. Karı koca arasında geçen bu diyalog 266-271 sayfa aralığında verilmiştir.

Ertesi gün Kâmil Bey, belgelerin olduğu sandığı almak üzere Nedime Hanım'ın dadısının evine gider. Dadı ve Kâmil Bey arasında geçen diyalog 273 ve 274. sayfada verilmiştir.

“Bulanık Su” bölümünün sonunda Kâmil Bey, sandığı Gülcemal vapuruna bırakmak üzereyken suçüstü yakalanır. Bu pasaj, zaman atlamasının ardından bir bakıma sürpriz sonla biter.

“Kâmil Bey” başlıklı üçüncü ana bölüm romanın ilk bölümü “Esir İstanbul” ile birlikte romanın en hacimli kısmıdır. Bu bölüm 7 ara bölümden oluşmaktadır. Kâmil

Bey'in sorgusuyla başlayan bölüm yine Kâmil Bey'in yedi yıl hapis cezası almasıyla biter. "Kâmil Bey" bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı 22'dir. Bu diyalogların tamamında diğer konuşmalarda olduğu gibi muhataplardan biri Kâmil Bey'dir.

"Kâmil Bey" bölümü Kâmil Bey'in sorgusuyla başlar. Bu bölümün ilerleyen kısmında bütün suçu Nedime Hanım'a atan Ahmet kriz geçirerek bayılır. Görevli Yüzbaşı, askerlerden Ahmet'i dışarı çıkarmalarını emreder. İçerde baş başa kalan Görevli Yüzbaşı ve Kâmil Bey arasında bir konuşma gerçekleşir. Bu konuşmada Kâmil Bey, Ahmet'in okulda da hastalıklı bir çocuk olduğunu ve babasından frengi aldığını söyleyerek yalan söyler. Bu diyalogda anlatıcı araya girerek kahramanların ruh halleriyle ilgili bilgi verir. Bu diyalog 293.sayfada gerçekleşir.

Bu konuşmanın devamında ilk Önce Ramiz Efendi'ni daha sonra arabacının sorgusu yapılır. Arabacı gittikten sonra Kâmil Bey ve Sorgucu Yüzbaşı arasında yine iki kişilik bir diyalog geçer. Bu diyalogda Kâmil Bey, bütün bildiklerini anlatacağını söyler ve işi tamamen Ahmet'in üzerine yıkmaya çalışır. Önceki ifadesinden farklı bir ifade verir. Böyle yaparak hem kendisini hem de Nedime Hanım ve Ramiz Efendi'yi temize çıkarmaya çalışır. Yüzbaşı, Kâmil Bey'e ifadesini imzalatır ve bölüm sona erer. Buradaki konuşma 301-303 sayfa aralığında geçmektedir.

"Kâmil Bey" bölümünün ikinci ara bölümünde Kâmil Bey'i, Bekirağa Bölüğü'ne gelince Ramiz Efendi'den ayırarak kapattıkları yere götürürler. Gardiyan İbrahim ve Kâmil Bey arasında geçen bu bölümde konuşmalar ikisi arasında geçer. Gardiyan İbrahim, Kâmil Bey'e İttihat ve Terakki fedailerinden Yakup Cemil Bey'in idama gidiş sürecini anlatır. İkili arasındaki konuşma 304-316 sayfa aralığında gerçekleşir.

Üçüncü ara bölüm Kâmil Bey'in hapisanedeki ikinci gününün sabahıyla başlamaktadır. Bu bölümde Kâmil Bey, kendi kendine düşüncelere dalarak ülkenin içinde bulunduğu durum üzerine düşünür. Daha sonra Niyazi Efendi ve Ahmet'i hatırlar. Kâmil Bey, Niyazi Efendi'nin tutuklanıp tutuklanmadığını merak eder. Gardiyan İbrahim, Niyazi Efendi diye birinin getirilmediğini öğrenir. Kâmil Bey, Gardiyan İbrahim'den Ahmet'in intihar ettiğini öğrenir. Bu durum üzerine Kâmil Bey, Niyazi'nin hain olduğunu kanaat getirir. Kâmil Bey ve İbrahim arasındaki konuşmalar 326-330 sayfa aralığında verilmiştir.

Olayın devamında Kâmil Bey'in yanına subay ve Abdülvahap Çavuş girer. Buradaki konuşmada subay, Kâmil Bey'e bir ihtiyacı olup olmadığını sorar. Kâmil Bey, tıraş olmak ister. Kâmil Bey ve subay arasında geçen konuşmada Abdülvahap Çavuş da bulunmasına rağmen dinleyici pozisyonunda olup konuşması bulunmamaktadır. Buradaki konuşma 334.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, tıraş olduktan sonra iki süngülü askerle birlikte Kurmay Binbaşı Burhanettin'in odasına gider. Kâmil Bey ve Burhanettin Bey arasında geçen konuşmada Burhanettin Bey, kendince Millî Mücadele'nin akıl dışı bir girişim olduğunu açıklamaya çalışır. Burhanettin Bey'in sözleri üzerine Kâmil Bey, açık yüreklilikle Millî Mücadele hakkında düşündüğü bütün şeyleri söyler. Paşa, Kâmil Bey'i sormak için telefon eder. Kâmil Bey, her şeyi itiraf ederse Roma elçiliğinde başkâtip olarak görevlendirilecektir. Kâmil Bey, bu konuşma üzerine Millî Mücadele'yle ilgili kafasındaki bütün çelişkileri çözer ve şahsi çıkar peşinde koşmaması gerektiğini anlar. Burhanettin Bey, Kâmil Bey'i ikna etmeye çalışsa da Kâmil Bey ikna olmaz. Bunun üzerine tutulduğu yere geri gönderilir. Bu konuşmalar 337-349 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, odasına çekildiğinde İbrahim gelir. Kâmil Bey, İbrahim'e kendisine alay komutanlığı verildiğini; fakat tümen komutanlığı verilmediği için başka bir şeye razı olmadığını açıklar. Kâmil Bey, İbrahim'e söylediği bu yalan sayesinde sözünün İbrahim tarafından dinleneceğini düşünür. İkili arasında geçen diyalog 351-353 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde, İbrahim, Kâmil Bey'in yalanına kendini inandırmıştır. Artık Kâmil Bey ne derse yapacak seviyededir. Bunu fırsat bilen Kâmil Bey, Ramiz Efendi ile konuşmak için İbrahim'den yardım ister. İbrahim, Ramiz Efendi tuvalete çıkınca Kâmil Bey'i de çıkararak ikiliyi konuşturur. Kâmil Bey ile İbrahim'in konuşması 355.sayfada verilmiştir.

Ramiz Efendi ile baş başa kalan Kâmil Bey, sorgu sırasında kimseye hiçbir şey söylemediğini ve gerçek suçlunun Niyazi Efendi olduğunu, Nedime Hanım'ı korumaları gerektiğini söyler. İkili arasında geçen konuşma 356.sayfada verilmiştir.

Konuşmanın devamında Kâmil Bey, İbrahim'e Ramiz Efendi'yi tanımadığını birine benzettiğini söylese de daha sonra pişman olur. İbrahim, Ramiz Efendi'nin Abdülvahap Çavuş'tan nasıl dayak yediğini anlatır. Bu konuşma 357 ve 358.sayfada verilmiştir.

İlerleyen bölümlerde Kâmil Bey'in ziyaretine eniştesi ve karısı Nermin gelir. Aralarında geçen konuşmadan sonra Kâmil Bey, öfkeyle odasına döner. Burada Gardiyan İbrahim ile arasında bir konuşma geçer. Kâmil Bey, İbrahim'e yalan söylemeye devam eder. Daha sonra çay getirmeye giden İbrahim, kapıyı aralık bırakarak gider. Bu durum İbrahim'in Kâmil Bey'e ne kadar güven duyduğunu göstermektedir. Kâmil Bey ile İbrahim arasında geçen konuşmada Kemal Tahir'in dil ve üslubunun yansımalarını görürüz. Yazar, Çankırlı olan İbrahim'i yer yer yöresel ağızda konuşturur. Kâmil Bey ve İbrahim arasında geçen diyalog 374-379.sayfa aralığında verilmiştir:

“Kâmil Bey” bölümünün beşinci ara bölümünde ertesi gün anlatılır. Kâmil Bey'i, mahpushane müdür vekilliği yapan Teğmen Şerif Efendi'nin odasına götürürler. Buradaki konuşma Kâmil Bey ile Şerif Efendi arasında geçmektedir. Odaya Şerif Efendi'nin emir eri girse de bir diyalogu yoktur. Kâmil Bey'e Nermin Hanım, bir bavul içinde istediği şeyleri göndermiştir. Şerif Efendi, Kâmil Bey'in bavulunda bulunan kâğıtların sakıncalı olabileceğini düşünerek vermek istemez, Kâmil Bey de kâğıtları alabilmek için, Şerif Efendi'yle dostu Katya'nın resmini çizebileceğini teklif eder. Şerif Efendi bu teklifi kabul ederek Kâmil Bey'in bavulu hücreğine götürmesine izin verir. Kâmil Bey ve Şerif Efendi arasında geçen konuşma 384-387 sayfa aralığında verilmiştir.

Bavuluyla birlikte odasına geçen Kâmil Bey burada Gardiyan İbrahim'le konuşur. Gönderilen eşyalar karşısında çocuk gibi sevinen Kâmil Bey'e Nermin Hanım, hırkasının içinde bir zarf göndermiştir. Zarfın içinde Ayşe'nin fotoğrafı çıkar. Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim arasında geçen konuşma 388 ve 389.sayfada verilmiştir.

Bir gün Kâmil Bey'i acele bir şekilde yukarıya çıkarırlar. Kâmil Bey'i götüröenler arasında Abdülvahap Çavuş da vardır. Kâmil Bey ve Abdülvahap Çavuş arasında geçen konuşma 394 ve 395.sayfada verilmiştir. Anlatıcı konuşma arasında araya girerek kişilerin durumlarını okura aktarır.

Yukarıya götürölen Kâmil Bey'in yanına Kâmil Bey'i ikna etmek için Paşa gelmiştir. Kâmil Bey'in babası Selim Paşa'yı tanıyan Paşa; Kâmil Bey'in içinde bulunduğu durumun kabul edilemez olduğunu ve Nedime Hanım'ın ismini vermesi halinde serbest bırakılacağını söyler. Kâmil Bey, daha önce olduğu gibi Nedime Hanım'ın bu işlerin içinde bulunmadığını ve namuslu bir insana iftira atamayacağını söyler. Paşa ve Kâmil Bey arasında geçen konuşmalar 395-399 sayfa aralığında verilmiştir.

Konuşmanın devamında Paşa'nın yanından ayrılan Kâmil Bey'i odasına Abdülvahap Çavuş götürür. Abdülvahap Çavuş, Kâmil Bey'e Paşa hazretleri ile ilgili sorular sorar, Kâmil Bey de baştan savma cevaplar verir. Bu konuşma 399.sayfada verilmiştir.

Altıncı ara bölümden itibaren dava başlar. Arabacıyı bırakmışlardır. Nedime Hanım ile ilgili tek bir delil bulamadıkları için ortada Ramiz Efendi ile Kâmil Bey'den başka suçlu yoktur. Kâmil Bey ve Ramiz Efendi artık sorgulanmadıkları için aynı odaya verilmişlerdir. Kâmil Bey ve Ramiz Efendi bu durumdan istifade edip içinde buldukları durum hakkında detaylı konuşma fırsatı bulurlar. Memleketten her gün birbirini tutmayan haberler gelmektedir. Bu haberler Kâmil Bey ile Ramiz Efendi'nin telaşlı bir şekilde beklemesine sebep olmaktadır. Kâmil Bey, kötü haberler gelmesini kâğıtların yetişmemesine bağlamaktadır. Kâmil Bey ile Ramiz Efendi arasında geçen konuşma 402-408 sayfa aralığında verilmiştir. Bu konuşmalar bir defa da konuşulup bitmez. Kâmil Bey ve Ramiz Efendi arasında geçen konuşmalar zaman atlamalarıyla verilmiştir.

Kâmil Bey ve Ramiz Efendi'yi eşleri ziyarete gelir. Ziyaretçiler gittikten sonra Kâmil Bey ve Ramiz Efendi, Fatma Hanım'ın getirdiği haber karşısında sevinçten birbirlerine sarılırlar. Ramiz Efendi'nin karısı Fatma Hanım, İnönü'de galibiyet elde edildiği müjdesini getirmiştir. Kâmil Bey, Nermin Hanım'ı Fatma Hanım'la karşılaştırır. Nermin Hanım'ın yaşananlar karşısındaki tavrı Kâmil Bey'i üzer. Arkadaşının üzüldüğünü anlayan Ramiz Efendi, Kâmil Bey'i teselli eder. Kâmil Bey ile Ramiz Efendi arasında geçen konuşmalar 415-423 sayfa aralığında verilmiştir.

“Kâmil Bey” bölümünün son ara bölümü, yargılama sahnesini içerir. Yargılamada beşinci oturuma geçilmiştir. Dava sonucu kendini aklayan Ramiz Efendi salıverilir fakat Kâmil Bey, yedi yıl kürek cezasına çarptırılır. Asker İbrahim, Ramiz Efendi ve Kâmil yürümektedirler. İbrahim yanlarından gittikten sonra Ramiz Efendi ve Kâmil Bey arasında romanın son diyalogu gerçekleşir:

“Gardiyan çıkıp kapıyı üstlerinden kilitleyince, Ramiz Efendi Kâmil Bey'in beklemediği bir şey yaptı, elini tutup öptü.”

“Aman rica ederim kardeşim! Ne yapıyorsunuz, rica ederim...”

“Aslında yalnız sizin elinizi öpmedim, bütün kahramanların ellerini öptüm. İnönülerde ölenlerin... Sakat kalanların... Mahpus arkadaşların... ‘Yutkundu.’ Beni bağışlayın! Duruşmalarda yaptığım maskaralıklar için bağışlayın. İkinci İnönü müjdesi yetişmeseydi, bu heriflerin karşısında soytarılık etmeye gücüm yetmezdi. Beni ayıplamıyorsunuz değil mi?”
Kâmil Bey, yaşaran gözlerinin buğusunda çok daha çelimsiz görünen Ramiz Efendi'yi kucakladı:

“Ayıplamak ne haddime! Bütün ömrümce sizin gibi soytarılık edebilmeye çalışacağım. Bütün ömrümce sizin soytarılıklarınıza layık olabilmeye...”

Ramiz Efendi, tabakasını acele çıkardı:

“Yakın! Şu ayı gelmeden birer de kahve içelim!”

Gaz ocağının durduğu yere gitti, çömeldi, arkası dönük konuştu:

“İşin sonuna geldiğimizi biliyorsunuz. Buradaki misafirliğiniz çok çok daha birkaç ay sürer. Dayanma gücünüzü artırmaya yeltenmek aklımdan geçmez. Hanumefendi için üzülüyorum. Bizimki de çok kederlenecek... Ben Anadolu'ya geçsem de, geçmesem de Fatma Hanım size mutlaka uğrar!”

“Teşekkür ederim. Hiç yorulmasınlar. Bize getirdikleri İkinci İnönü müjdesini ömrümün sonuna kadar minnetle hatırlayacağım. Bunu kendilerine lütfen söyleyin.” (EŞİ, s.436).

2.1.2.1.2. İkiden Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog

Esir Şehrin İnsanları romanının ilk bölümü olan “Esir İstanbul” bölümü yedi ara bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde sadece ikinci ara bölümde ikiden fazla kişi arasında diyalog geçmez. Bunun dışında ikiden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı 13'tür.

Esir İstanbul bölümünün birinci ara bölümü Kâmil Bey ve ailesinin İstanbul'a geliş sürecini anlatır. Bu bölümde Kâmil Bey, Nermin Hanım ve gemi kaptanı arasında üç kişilik bir konuşma geçer. Nermin Hanım, gemi kaptanını aramaktadır. Bozcaada yakınlarında bir gemi serseri bir torpil yüzünden batmıştır. Aynı şeyin kendi başlarına gelme ihtimalini düşünen Nermin Hanım, gemi kaptanını aradığı sırada kocasıyla karşılaşır. Konuşmalarında Fransızca olduğunu anladığımız bu diyalog 7-10 sayfa aralığında verilmiştir:

“Pardon mösyö, yerinde mi kaptan?”

Nermin bunu Fransızca sormuştu. Sesi telaşlıydı. Akşam alacasında kocasını tanıyınca durakladı:

“Siz misiniz? Üşümediniz mi?”

“N'apacaksınız kaptanı?”

Şilebin Fransız süvarisi kaptan köşkünden çıkmış, kapelasının siperliğini iki parmağıyla tutarak Nermin'in önünde eğilmişti:

“Emrinizdeyim aziz madam!”

“Yok bi'sey... Özür dilerim! Bozcaada'yı soracaktım. Gece mi geçeceğiz?”

“Bozcaada! Hangi Bozcaada? 'Kaptan hemen hatırladı.' Anladım! Hay Allah! Anladım, neden sorduğunuzu!”

Kâmil Bey araya girdi:

“Neden sormuş olabilir Mösyö kaptan?”

“Kadınlar deniz kazalarıyla ilgilenmemelik edemez. Sayın Madam amil, oysa hikâyeyi dinlerken ilgisiz görünmüşlerdi.”

Nermin, yarım ağız yalanlamaya çalıştı:

“Yok hayır! Nereden çıkardınız? Hangi hikâye? Unuttum bile çoktan...”

Kâmil Bey karısına dikkatle bakarak yumuşacık sordu:

“Korktunuz mu sahi? Çocuk gibisiniz Nermin! Adı üstünde... Serseri torpil... Hepsi gelip birikecek değil ya Bozcaada önünde bunların...”

Süvari keyifle güldü:

“Kadının korkmazından korkarız biz Fransızlar aziz beyim! Bu yüzden bizim kadınlarımız korkmadıkları yerde bile korkmuş gibi görünürler!”

Nermin bu kez başını gururla kaldırdı:

“Ben korkmam! Hele Kâmil yanımdayken hiç korkmam!”
 “Bravo!”
 “Kurtarır bizi çünkü... N’apar yapar kurtarır!”
 “Bir bravo daha!”
 “Kurtarır!” (EŞİ, s.7-8.)

İlk bölümün bir diğer çoklu diyalogu geminin ikinci kaptanı Mösyö Albert, ismi verilmeyen diğer şahıslar, Ayşe, Nermin Hanım ve Kâmil Bey arasında geçmektedir. Buradaki konuşmalar sosyalizm ve Bolşeviklik hakkındaki görüşleri içermektedir. Sosyalist dünya görüşüne sahip olan Kemal Tahir, emperyalist güçlerin sosyalizm hakkındaki görüşlerini Mösyö Albert üzerinden okura aktarmıştır. Buradaki diyalog 11-14 sayfa aralığında verilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün üçüncü ara bölümünde birden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı üçtür. Bunların ilki Kâmil Bey, Derviş Fuat Bey ve Dülger Cemil Usta arasında geçer. Anneannesinden kalan eve giden Kâmil Bey, evin virane bir hal aldığını ve artık oturulmayacak halde olduğunu görür. Derviş Fuat Bey, Kâmil Bey ve Dülger Cemil Usta evin tamiratı hakkında konuşurlar. Buradaki konuşmalar 65 ve 66.sayfada verilmiştir.

Bu ara bölümün bir diğer çoklu diyalogu Derviş Fuat Bey, Kâmil Bey ve Derviş Laleci Zülfi arasında geçer. Evin tamiratını yaptıran Kâmil Bey, evine gittiğinde Derviş Fuat Bey’in evin bahçe işleriyle uğraştığını görür. Derviş Fuat Bey, Kâmil Bey’i arkadaşı Derviş Laleci Zülfi’yle tanıştırır. Bu diyalog 68.sayfada verilmiştir.

Üçüncü ara bölümün son çoklu diyalogu Kâmil Bey, Fuat Bey ve Ayşe arasında geçmektedir. Ayşe ve Kâmil Bey tamirat halinde olan evlerine doğru giderler. Eve geldiklerinde Fuat Bey’le karşılaşan Ayşe, Fuat Bey’e bel kırarak selam verir. Derviş Fuat Bey, Ayşe’yi görünce kendisini annesiyle birlikte terk eden kızını hatırlar. Bu bölümde geçen diyalogda, Fuat Bey’in çocuk eğitimi ve batılılaşma hakkındaki görüşleri önemlidir. Buradaki diyalog 73 ve 74.sayfada verilmiştir.

“Esir İstanbul”un dördüncü ara bölümünde Kâmil Bey ve kızı Ayşe konuşurken yanlarına Dülger Cemil Usta gelir. Dülger Cemil Usta, İstanbul’un işgal edildiği haberini getirir. Bu konuşma 81 ve 82.sayfada verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde verilen bir diğer çoklu diyalog Kâmil Bey’in evinde gerçekleşir. Sabriye Hanım ve Hala Hanım, Kâmil Bey’leri ziyarete gelir. Buradaki konuşmada Hala Hanım, Millî Mücadele taraftarlarıyla ilgili düşüncelerini aktarırken

ortamda bulunan Sabriye Hanım, Kâmil Bey ve Nermin Hanım, dinleyici pozisyonudur. Buradaki diyalog 83.sayfada verilmiştir.

Romadaki bir diğer çoklu diyalog kahvede geçmektedir. Buradaki diyalogda İmam Mümin Hoca, Kâmil Bey, Cemil Usta, binbaşı emeklisi Hasan Bey ve kahve halkı arasında geçmektedir. Bu konuşmada İmam Efendi, Hz. Ömer ile ilgili bir menkıbe anlatırken Cemil Usta araya girerek İmam Efendi'yi kızdırır. İmam Mümin Efendi ve Hasan Bey, Millî Mücadele karşıtıdır. Kemal Tahir, kişileri buldukları ortama göre konuşturur. Buradaki diyalog 94-99 sayfa aralığında verilmiştir.

Beşinci ara bölümde Kâmil Bey ve avukatı, Kâmil Bey'in babasından kalan mirasın durumunu öğrenmek üzere Adliye Nezareti'ne giderler. Kâmil Bey, ilk defa bir devlet kurumunu görür. Bu ara bölümdeki çoklu diyaloglardan biri mahkemede yargılanmak üzere getirilen Suat Bey ekseninde geçer. Suat Bey eksenindeki diyaloglar 109-116 sayfa aralığında; duruşma öncesi, duruşma sırası ve duruşma sonrası geçen diyalogları kapsamaktadır. Buradaki sahnede bulunan kişiler: Suat Bey, Suat Bey'in eşi Fahriye Hanım, Şipşak, Kâmil Bey, Kâmil Bey'in avukatı, zabıt kâtibi, Suat Bey ve Fahriye Hanım'ın avukatları, hâkim, jandarmalar, mübaşir ve meraklı kişilerdir. Kemal Tahir, bu bölümdeki kişileri buldukları ortama göre konuşturur. Suat Bey, Anadolu'ya silah kaçırma suçundan hapsedilmiştir. Ağır cezayla yargılanmakta olan Suat Bey'e eşi tarafından boşanma davası açılmıştır:

“Yargıç ellerini çaresizlikle açarak Suat Bey'e döndü:

“Ne dersiniz?”

“Ben boşanmaya razı değilim. Boşanmayacağım. İki çocuğumuz var... Buhran geçiriyor bu... Zamana bırakın. Akli başına gelir.”

“Baksana hanım, iki çocuğunuz varmış. Günahdır.”

“Ben çocuklarıma bakacak kadar zenginim... Boşanacağım!”

Suat Bey adeta yalvardı:

“Çocuklara bakmak mesele değil... Onları yetim bırakmak istiyorlar.”

Kadın, belli bir şey, isteklerine karşı gelinmesini hiç sevmiyordu. Buna alışık olmadığı meydana... Çocuklarını yetim bırakacak kadar ne çirkindi ne de aptal!

“İstemiyorum efendim! Kanun bana hak veriyor.”

Erkek karısına döndü. Kadın, nefretle başını çevirdi.

(...)

Kadının avukatı, yüzde yüz kazanılmış bir davada bütün usta avukatların yaptıkları gibi sakin bir sesle konuşuyordu:

“Kanun açıktır. Beş yıl ağır hapse mahkûm edilenler, cezaları kesinleşince babalık, kocalık haklarını kaybederler. Biz bu kanuna dayanarak sayın mahkemenizin önüne gelmiş bulunuyoruz. Mahkûmiyet kararı sureti savcılıktan getirildi. Vekili bulunduğum hanımefendi, şerefli bir aileye mensuptur. Ağır cezaya mahkûm edilmiş bir adamla arasındaki evlilik bağı daha fazla sürdüremez. Bu hal şerefini lekeler. Çocukların varisliğinin de bize verilmesi...”

“Fakat hâkim beyefendi...”

“Siz susunuz... Başka?”

“Başka bir diyeceğimiz yok. Boşanma kararı istirham ediyoruz.”

Reis, davalıya döndü:

“Şimdi buyrun!”

Suat Bey, belki sözü kesildiği için, belki de biraz düşünme fırsatı bulup sözün faydasızlığını anladığından usanmış bir hareketle omuzlarını silkti, kelimeleri arayarak açıkladı:

“Ben şereflekeleyecek bir suçtan mahkûm edilmedim. Ben de yüksek bir ailenin çocuğuyum! Bugün mahpussam, fikir uğruna... Vatan uğruna...”

Reis, biraz ürkek elini kaldırdı:

“Buralar mahkemeyi ilgilendirmiyor! Avukatın söylediklerine bir diyeceğiniz var mı?”

“Nasil ilgilendirmez! Dava şerefsizlik temeline dayandırılmakta... Ben şerefsiz bir iş yapmadım.”

“Mahkeme orasını düşünür, düşünecektir. Mahkeme bitti. Bir an dışarı buyrun!” (EŞİ, s.115-116).

Adliye Nezareti’nden ayrılan Kâmil Bey, Galatasaray Sultanisi’nden arkadaşı Ahmet’le karşılaştıktan sonra hapiste yatan arkadaşları İhsan’ın yanına giderler. Hapishanede geçen bu çoklu diyalog ortamında bulunanlar: Kâmil Bey, İhsan Bey, Ahmet, Çukur ve Abdullah Ağa’dır. Diyalogun başlangıcında Kâmil Bey, İhsan ve Ahmet konuşurken daha sonra ortama Abdullah Ağa gelir. Bu bölümde geçen diyalog 125-138 sayfa aralığında geçmektedir.

Altıncı ara bölümde, Kâmil Bey, sefil bir halde bulunan *Karadayı* dergisine bir takım eşyalar alır. *Karadayı* dergisine getirilen eşyaları taşımaya yardım eden Süleyman Ağa ile Kâmil Bey konuşurken Nedime Hanım gelir. 155.sayfada verilen bu bölümde üçlü arasında bir diyalog gerçekleşir.

“Esir İstanbul” bölümünün son ara bölümünde Nedime Hanım, bir Cuma sabahı Kâmil Bey’in eşi Nermin Hanım’ı görmeye gider. Bu bölümde ortamda bulunanlar Nedime Hanım, Ayşe, Kâmil Bey ve Nermin Hanım’dır. Buradaki diyalogda zaman zaman Kâmil Bey zaman zaman da Nermin Hanım, diyalogdan çıkmaktadır. Nermin Hanım, İhsan Bey’in tutukluluğuyla ve gazetecilikle ilgili bir takım sorular sorar:

“Nermin, gazetecilik eden Nedime Hanım için kocasına sormadığı bazı sorular hazırlamış olmalıydı. Bu sorular belki de, halasıyla, kızı Sabriye’yle konuşmalardan kalmıştı. Kocasının dışarı çıkmasından faydalandı:

“Gazete sizi yoruyor mu efendim?”

“Tersine, kuvvet veriyor. Övünüyorum, uyduruyorum sanmayın! Biraz da dinlendiriyor...”

“Biz... Ben başka türlü düşünmüştüm. Erkek işi... Hele bizim memleketimizde... Bir sürü yabancı adam... Hem de kaba insanlar...”

“Önceleri ben de öyle sanıp biraz ürkmüştüm. Meğer yanıltıyormuşuz. Bizim erkeklerimiz, kadınlara karşı kasıtlı bir acıma duyuyorlar. Avrupalı erkekler bu yiğitliği ya büsbütün kaybetmişler ya da kaybetmek üzeredirler. Orada kadın, çoktan beri erkeğin ekme parasına ortak olmuş. Biz henüz, ‘efendilerimiz’ için böyle bir tehlike değiliz.”

“Kasıtlı acıma mı? Sırnaşık deseniz daha doğru olmaz mı?”

Nedime Hanım, belli belirsiz kaşlarını çatı:

“Sırnaşıklık başka bir mesele... Çarşafa, peçeye almışlar, biz maskeliyken, erkeklerimiz de bir maskeli balo yahut karnaval panayırı hayatı yaşıyorlar. Sırnaşıklık buradan geliyor. Bir

kere açık yüzle karşılaştık mı dünyada bizim erkeklerimizden daha terbiyeli, daha sıkılgan yaratıklar bulunmaz. Eğer yüzümüzü sadece beğendirmek için açmıyorsak...”
Kâmil Bey büyük fincanlarla kahve yapmıştı. Tepsiyle içeri girince Nermin telaşla kalktı:
“Ne ayıp! Özür dilerim! Dalmışım! Beni affedin.”
“Rica ederim Nermin! Siz güzel güzel konuşuyordunuz. Bir koşu yaptım işte... Alıştığımız gibi olmadıysa kusura bakmazsınız.”
“Neden zahmet ettiniz? Bu kocaman hanımefendi, Nedime halasına kahve pişirmeyi beceremiyor mu?”
“Ben, dün akşam babama balık pişirdim. Annemle beraber...”
“Ne balığı?”
“Balık...”
“Adı yok mu?”
“Balık işte...”
“Her balığın ayrı adı olur. Bu dünyada bir sürü kız çocuğu var ama hepsinin adı Ayşe değil ki...” (EŞİ, s.180-181).

Son ara bölümdeki bir diğer çoklu diyalog Babıali esnafı arasında geçmektedir. Bu diyalog 199.sayfada verilmektedir:

“Bulanık Su” bölümü üç ara bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde ikiden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı ilk ara bölümünde üç, ikinci ara bölümünde bir olmak üzere dördtür. Son ara bölümde çoklu diyalog geçmez.

Bu bölümün ikiden fazla kişi arasında geçen ilk diyalogu Kâmil Bey, Nedime Hanım ve Niyazi Efendi arasındadır. Buradaki diyalogda Kâmil Bey ve Niyazi Efendi tanışırlar. Bu konuşma 216 ve 217.sayfada verilmiştir.

Dergiye bir büyük şairle iki tane genç şair gelir. Bu şairler, Nedime Hanım ve Kâmil Bey arasında geçen diyalog 223-225 sayfa aralığında verilmiştir.

Bu konuşmanın devamında dergiye akşamüzeri sevindirici haberlerle Niyazi Efendi gelir. Kâmil Bey, Niyazi Efendi ve Nermin Hanım arasında üçlü bir konuşma gerçekleşir. Bu diyalog birinci ara bölümün son konuşması olup 227 ve 228.sayfada verilmiştir.

İkinci ara bölüm; Ahmet’in telaşlı bir şekilde *Karadayı* dergisine gelmesiyle başlar. Ahmet, İnebolu’ya götürülmek üzere hazırlanan cephaneyi taşıyacak olan Rozalti’nin yaptıkları anlaşmadan cayarak daha çok para istediğini söylemektedir. Bu duruma göre Rozalti’ye verilmek üzere otuz dokun bin lira bulunmalıdır. Buradaki konuşmalar başlangıçta Ahmet, Nedime Hanım ve Kâmil Bey arasında geçerken 235.sayfada Niyazi Efendi dâhil olur. Bu diyalog 229-241 sayfa aralığında verilmiştir.

Esir Şehrin İnsanları romanın son bölümü olan “Kâmil Bey” bölümü “Esir İstanbul” ile birlikte romanın en hacimli bölümüdür. Bu bölüm de yedi ara bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde ikiden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı 10’dur. Kâmil

Bey'in sorgusuyla başlayan bölüm, yine Kâmil Bey'in yargılanıp yedi yıl ceza almasıyla bitmektedir. Bu bölümün ilk çoklu diyalogu Kâmil Bey'in sorgusu sırasında gerçekleşmektedir. Sorgu sahnesi birinci ara bölümün tamamını kapsamaktadır. Kâmil Bey, Sorgucu Yüzbaşı ve yazıcı asker; bütün diyaloglarda sorgu odasında bulunmaktadır. İlk olarak Ahmet Bey'in sorgusuna başlanır, sonra sırasıyla içeriye Ahmet, Ramiz Efendi ve arabacı girer.

Kâmil Bey'in tek sorgusu 288.sayfaya kadar devam eder. Kâmil Bey'den Nedime Hanım'ı suçlaması istense de kabul etmez. 288.sayfada sorgu odasına bir süngülü erin önünde Ahmet girer. Ahmet, dayak yemekten perişan bir haldedir. Dayak yemekten bitap düşen Ahmet, her şeyi Nedime Hanım'ın yaptığını itiraf eder. Ahmet'in bu itirafına karşı çıkan Kâmil Bey; Ahmet'in Nedime Hanım'a âşık olduğunu aşkına karşılık alamayınca da zavallı kadına iftira attığını söyler. Bu diyalog 288.sayfada Ahmet'in odaya girmesiyle başlayıp 292.sayfada yine Ahmet'in bayılmasıyla sona erer.

Ahmet çıktıktan sonra içeriye Ramiz Efendi girer. Ramiz Efendi, gençliğinde bir dönem tulumbacılık yaptığından argoyu iyi kullanır. Sorgusunda da argo sözcükler sıkça kullanılmıştır. Ramiz Efendi'nin sorgusu 294-299 sayfa aralığında verilmiştir.

Ramiz Efendi'nin sorgusu bittikten sonra içeriye Kâmil Bey'in Nedime Hanım'ın evine giderken bindiği arabanın arabacısı getirilir. Kemal Tahir, bu romanı tam olarak halk kültürüne ait öğelerin yer aldığı bir roman olarak kurgulaması da bu bölümde, yanlış anlaşılmalara üzerine kurulu bir seyirlik oyunlarda karşılaşılan sahnelerle rastlanır. Her şeyden habersiz olan arabacının ihtiyarlığı yüzünden kulakları duymaz. Bu nedenle Sorgucu Yüzbaşı'nın sorularına duyduğu şekilde cevap verir. İkili arasında geçen diyalog, okuyucu güldüren bir hal alır. Bu diyalog 299-301 sayfa aralığında geçmektedir.

"Kâmil Bey" bölümünün ikinci ara bölümünde üçüncü kişinin dâhil olduğu bir diyalog geçmemiştir. Üçüncü ara bölümde, Kâmil Bey, görevli subaya tıraş olmak istediğini söyler. Bunun üzerine Kâmil Bey'in odasına berber çağırılır.334-336 sayfa aralığında verilen bu bölümde Kâmil Bey, Gardiyan İbrahim ve berber arasında bir konuşma gerçekleşir.

Kâmil Bey, odasında uyuduğu vakit odasına önde teğmen, arkada Abdülvahap Çavuş girer ve Kâmil Bey'i Binbaşı Burhanettin Bey'in odasına çıkarırlar. Bu bölümde geçen diyalog 358 ve 359.sayfada verilmiştir.

Binbaşı Burhanettin Bey'in odasına giren Kâmil Bey, içeride Nermin Hanım'ı görür. Enişte İbrahim Bey ve İngiliz Yüzbaşısı da gelmiştir. Nermin Hanım, Kâmil Bey'e oldukça kızgındır. Nermin Hanım ve odada bulunan diğer kişiler, Kâmil Bey'den Nedime Hanım hakkında bildiklerini anlatmasını isterler. Burada geçen diyaloglar bazen Fransızca bazen Türkçe geçmektedir. Bu diyalog 360-369 sayfa aralığında verilmiştir.

“Kâmil Bey” bölümünün beşinci ara bölümünde, Kâmil Bey, Abdülvahap Çavuş ve subaylar arasında bir diyalog gerçekleşir. 394 ve 295.sayfada geçen bu diyalog, “dolaylı diyalog aktarımı”na örnek olarak gösterilebilir.

Altıncı ara bölümde Kâmil Bey'in ziyaretine Nermin Hanım gelir. Nermin Hanım'ın tek gelmesi Kâmil Bey'in canını sıkır. Karşılıklı konuşmaların geçtiği bu bölümde; Nermin Hanım, Kâmil Bey, Teğmen Şerif, Ramiz Efendi bulunur. 411.sayfada Ramiz Efendi'nin eşi Fatma Hanım ve oğlu gelerek konuşmaya ortak olurlar. Bu konuşmaların tamamı 408-414 sayfa aralığında verilmiştir.

Romanın son ara bölümü, Kâmil Bey ve Ramiz Efendi'nin davasından ibarettir. İnönü zaferinden sonra Kâmil Bey'in Harp Divanı üyelerine bakışı değişmiştir. Kâmil Bey'e davayla ilgili sorular sorulsa da o başka şeyler düşünmektedir. Ramiz Efendi'nin birtakım kafa karıştırıcı konuşmalarla kendisini aklamasına rağmen Kâmil Bey, yedi yıla çarptırılmıştır:

“Yazıcı dönüp reise yavaşça bir şey fısıldadı. Reis, ‘Oku bakalım!’ dedi.”
“Okunması emrolunan kâğıt bulundu. Bu bir mahalle mazbatasıydı. Kocamustafaşa'dan Etyemez'e kadar beş altı mahallenin muhtarı, imamı, ihtiyarları, Ramiz'i temize çıkarıyorlar. Her ne kadar önceleri biraz uçarı imişse de... Buna karşılık küçüğünü sever, büyüğünü sayarmış. Yangınlarda yararlılığı olmuş, birkaç paşa konağının ateşten kurtarılmasında kişisel çabaları görülmüş. Hatta bir defasında kavrulup gitmesine bıçak sırtı kalmış imiş... Muhaberede iyi bir asker imiş. Mahallesinde, ırza, namusa yan batığı zinhar yok... Anadolu'daki eşkiya ile hiçbir ilişkisi bulunmadıktan başka, mahalle kahvesindeki bir tartışma sırasında Kuvayı Milliye taraftarlığından şüpheli bir subaya iki sille aşk ettiği meşhurmuş. Devlet, millet, din, diyanet uğruna bir de aslan gibi ağabeyini şehit vermiş ki, onun bergüzarları, -yani bir kızla bir oğlan çocuğu- bunun eline bakıyorlarmış.”

Reis paşa savcıya dönüp sordu:

“Ne buyruluyor?”

Savcı ayağa Kaltı:

“Durum aydınlanmıştır. Kâmil Bey suçu üstüne alıyor. Suç ortağı ise kendisini feda ediyor. Nedime isimli kadının bu işle ilintisi meydana çıkarılmadı. Ada'da olduğu doğru olmadığı gibi, Ararat vapuru meselesine karıştığına dair de hiçbir delil bulunamadı. Ramiz'in ise cahilliğinden yararlandığı anlaşılıyor. Meydana çıkan esrar kaçakçılığının işbu dava konusuyla ilintisi olmadığından salıverilmesini isterim. Kâmil Bey'e gelince...”

Ramiz birden ileri geçip var gücüyle bağırmaya başladı:

“Padişahım çok yaşaa! Yaşayın adalet, müsavat, uhuvvet aman!”

Reis Paşa şaşkınlıktan kurtulup çıkıştı:

“Sus be herif! Allah belanı versin!” (EŞİ, s.431-432).

Yargılama bittikten sonra odasına dönen Kâmil Bey ve Ramiz Efendi'ye Gardiyan İbrahim eşlik eder. Yazar, İbrahim'i yerel ağızla konuşturmuştur. 435 ve 436.sayfada geçen bu diyalog romanın son çoklu diyalogudur.

2.1.2.2. Esir Şehrin İnsanları'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı

“Esir Şehir Üçlemesi”nin ilk kitabı olan *Esir Şehrin İnsanları* romanında kişilerin birbirleriyle kurduğu diyalogun hacim yönüyle romanda tuttuğu yer, bu bölümde verilmiştir. 437 sayfadan oluşan roman, üç ana bölüm içermektedir. Bu bölümlerde geçen diyalog kullanımı; kısa diyalog, orta uzunlukta diyalog ve uzun diyalog olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

“Esir İstanbul” bölümü 1-208 sayfa aralığında yedi ara bölümden oluşmaktadır. Diyalogların romanda hacim yönüyle kapladığı yer aşağıda gösterilmiştir:

“Esir İstanbul” bölümünün birinci ara bölümde toplam yedi diyalog gerçekleşmiştir. Bu diyaloglar şekilde de gösterildiği üzere; 4-5 sayfa aralığında kısa diyalog, 7-8 sayfa aralığında kısa diyalog, 11.sayfada kısa diyalog, 11-14 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 15-17 sayfa aralığında kısa diyalog, 19-20 ve 21-22 sayfa aralığında kısa diyalog şeklindedir.

“Esir İstanbul” bölümünün ikinci ara bölümde üç diyalog geçmektedir. Bu diyaloglar; sayfa 38-50 sayfa aralığında uzun diyalog, 50-53 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 52-54 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde tabloda gösterilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı sekizdir. Bu diyaloglar; 58-62 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 63-66 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 66-67 sayfa aralığında kısa diyalog, 67-69 sayfa aralığında kısa diyalog, 69-72 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 73.sayfada kısa diyalog, 73-74 sayfa aralığında kısa diyalog ve 74-80 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 81-82 sayfa aralığında kısa diyalog, 83.sayfada kısa diyalog, 83-90 sayfa aralığında uzun diyalog, 94-96 sayfa aralığında kısa diyalog, 97-99 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün beşinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 107.sayfada kısa diyalog, 109-116 sayfa aralığında uzun diyalog, 116-117 sayfa aralığında kısa diyalog, 117-125 sayfa aralığında uzun diyalog, 125-138 sayfa aralığında uzun diyalog ve 141.sayfada kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün altıncı ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 146-149 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog,150-151 sayfa aralığında kısa diyalog, 151-152 sayfa aralığında kısa diyalog, 153-154 sayfa aralığında kısa diyalog ve 154-159, 173-176 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Esir İstanbul” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı ondur. Bu diyaloglar; 174-184 sayfa aralığında uzun diyalog, 184-186, 186-187 sayfa aralığında kısa diyalog, 187-193 sayfa aralığında uzun diyalog, 194-198 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 199.sayfada kısa diyalog, 199-204 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 205-206, 206-207, 207-208 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Bulanık Su” bölümü romanın hacim olarak en küçük bölümüdür. Bu bölüm; 211-275 sayfa aralığında üç ara bölümden oluşmaktadır.

“Bulanık Su” bölümünün birinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı yedidir. Bu diyaloglar; 211-214 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 216-217 sayfa aralığında kısa diyalog, 217-220 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 221-223, 223-225, 225-226, 227-228 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Bulanık Su” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördtür. Bu diyaloglar; 229-241 sayfa aralığında uzun diyalog, 241-243 sayfa aralığında kısa diyalog, 243-247 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 247-249 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Bulanık Su” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı sekizdir. Bu diyaloglar; 250-252 sayfa aralığında kısa diyalog, 252-256 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 259-260, 260-261-, 261-262 sayfa aralığında kısa diyalog, 262-266, 266-271 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 273-274 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

Esir Şehrin İnsanları romanının üçüncü ana bölümü “Kâmil Bey”, 279-437 sayfa aralığında yedi ara bölümden oluşmaktadır.

“Kâmil Bey” bölümünün birinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 279-288 sayfa aralığında uzun diyalog, 289-292 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 292-293 sayfa aralığında kısa diyalog, 294-299 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 301-303 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kâmil Bey” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı birdir. Bu diyalog 304-316 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

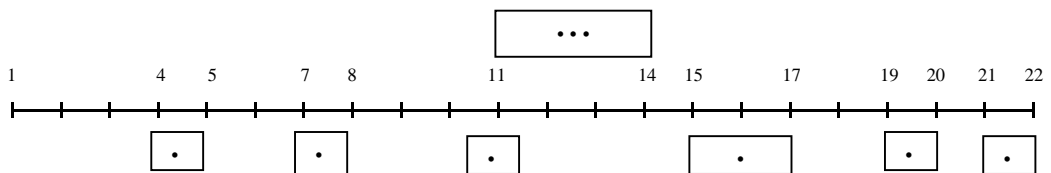
“Kâmil Bey” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 326-330 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 334.sayfada kısa diyalog, 334-336 sayfa aralığında kısa diyalog, 337-349 sayfa aralığında uzun diyalog ve 351-353 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

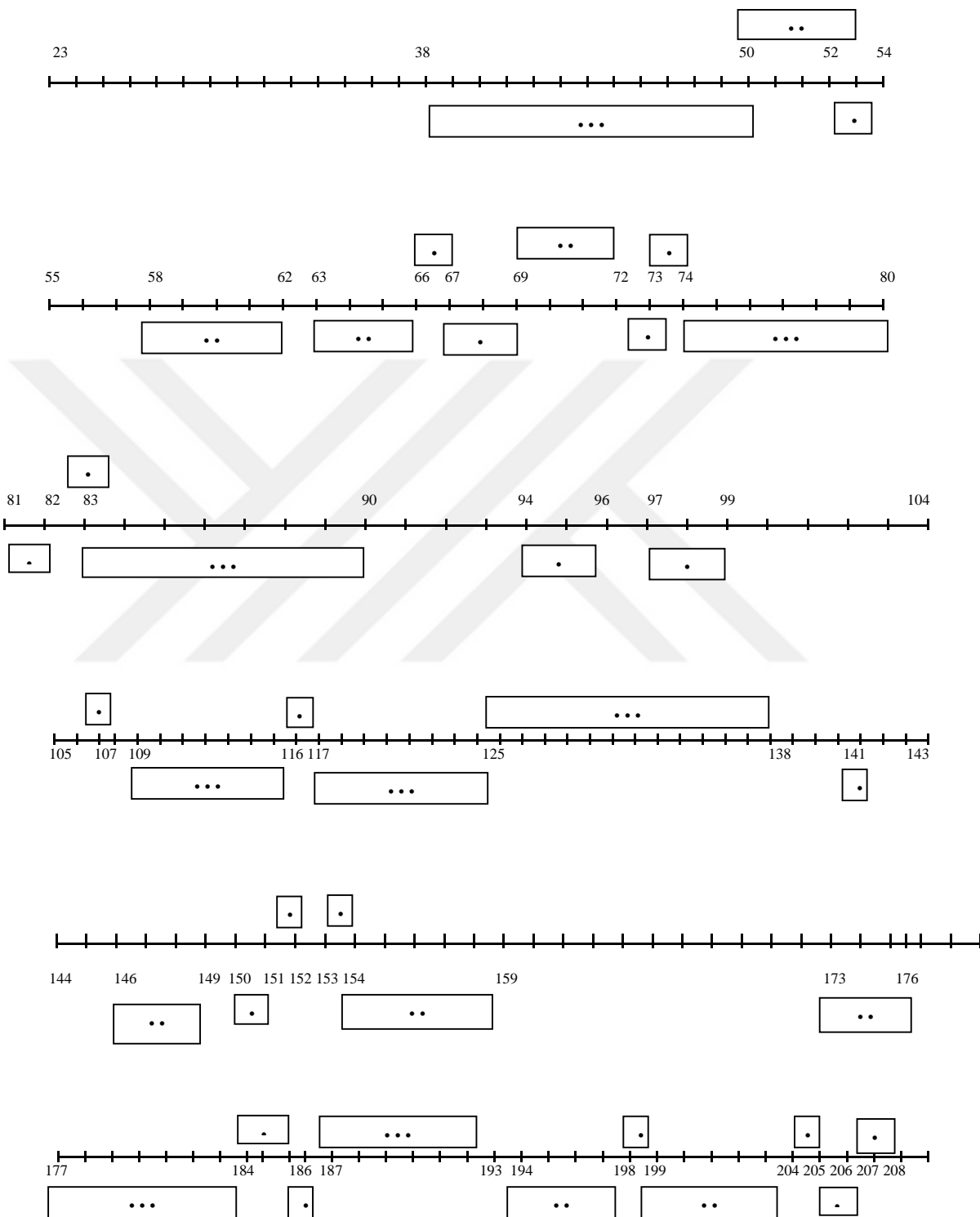
“Kâmil Bey” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 355.sayfada kısa diyalog, 356.sayfada kısa diyalog, 357-358 sayfa aralığında kısa diyalog, 358-359 sayfa aralığında kısa diyalog, 360-369 sayfa aralığında uzun diyalog ve 374-379 sayfa aralığında orta uzunluk şeklinde grafikte gösterilmiştir.

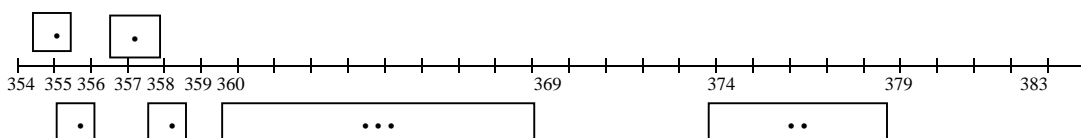
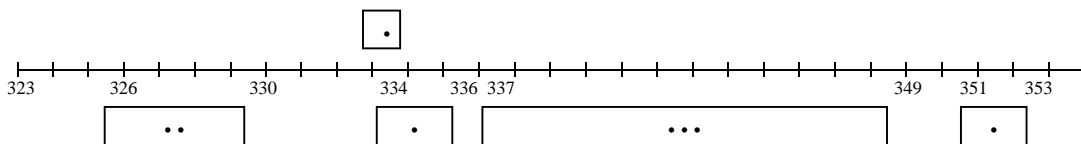
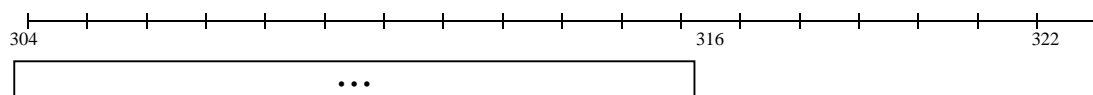
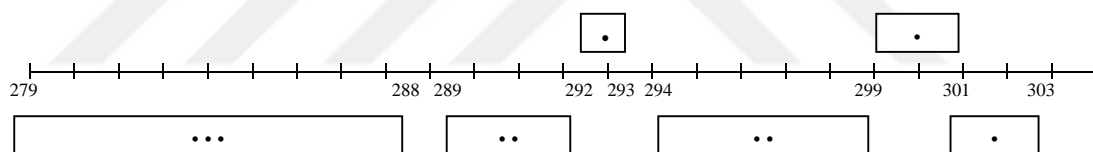
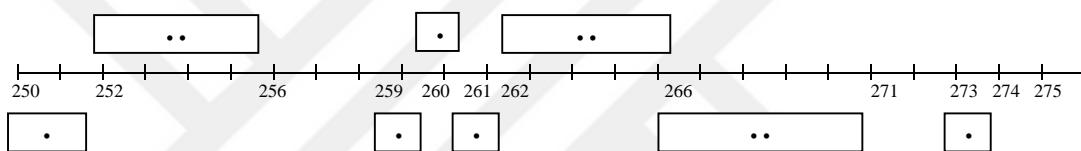
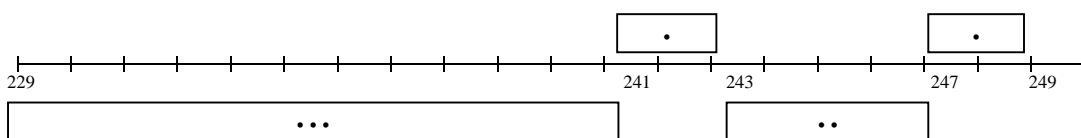
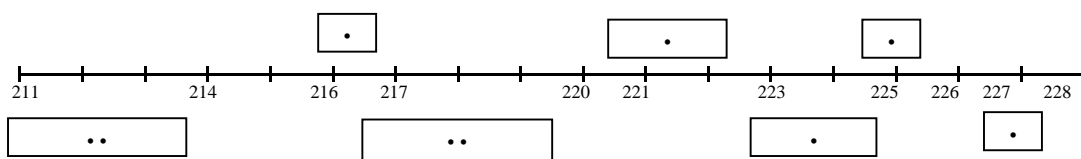
“Kâmil Bey” bölümünün beşinci ara bölümünde verilen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 384-387 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 388-389 sayfa aralığında kısa diyalog, 394-395 sayfa aralığında kısa diyalog, 395-399 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 399.sayfada kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

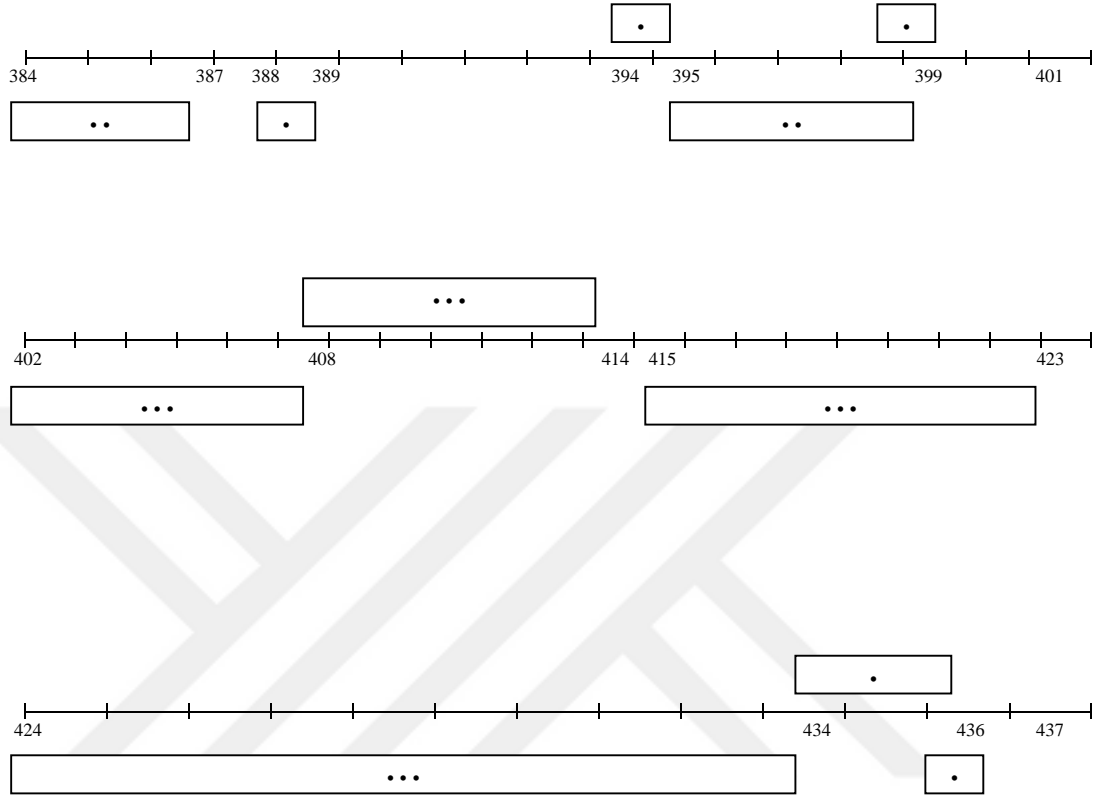
“Kâmil Bey” bölümünün altıncı ara bölümünde verilen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar; 402-408, 408-414, 415-423 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kâmil Bey” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar 424-434 sayfa aralığında uzun diyalog, 434-436 sayfa aralığında kısa diyalog ve 436.sayfada kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

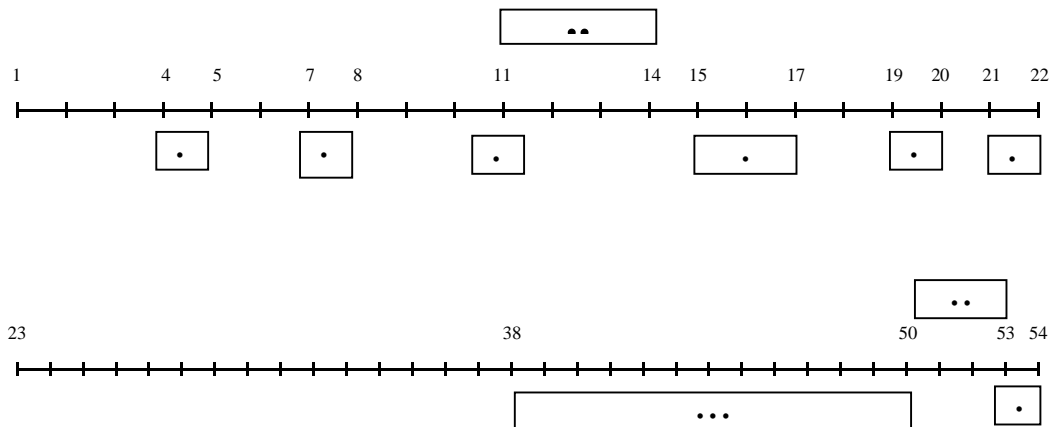

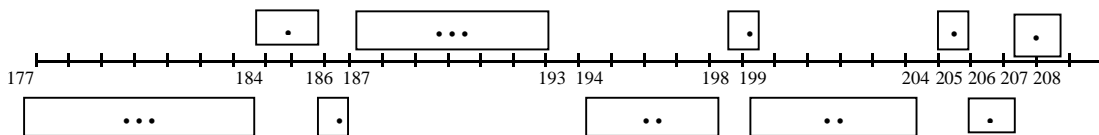
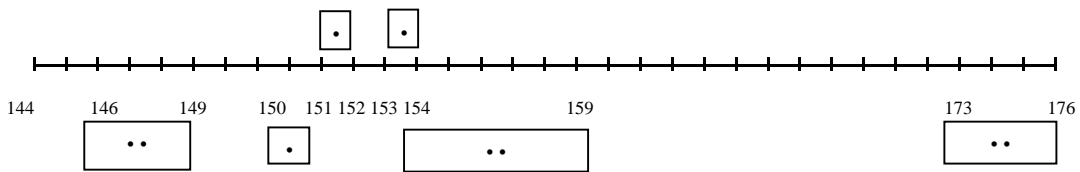
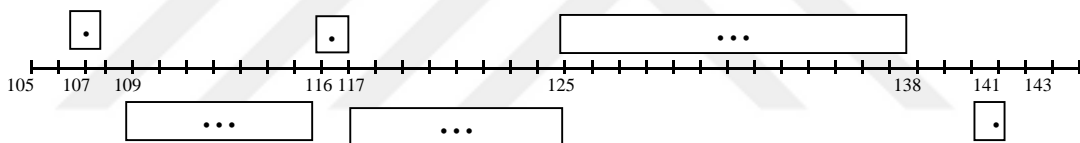
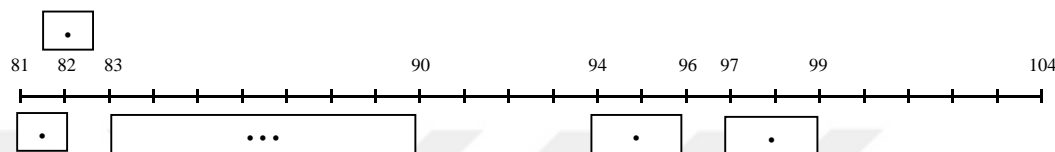
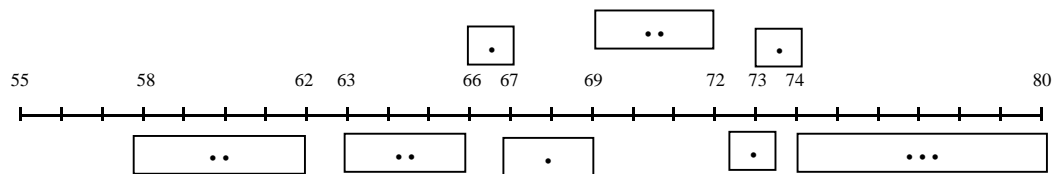

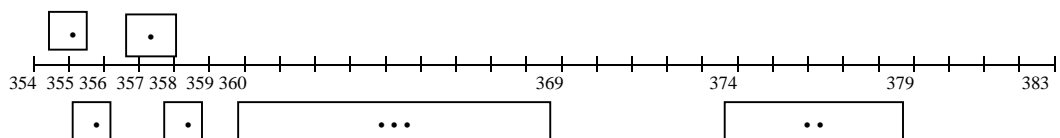
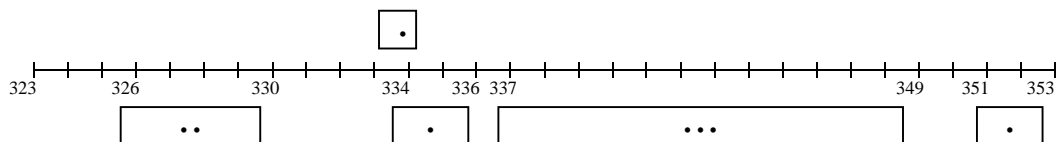
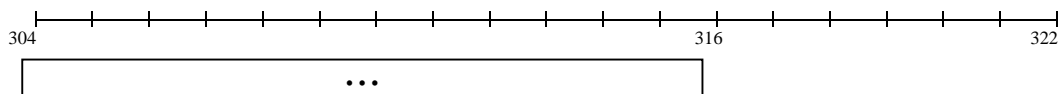
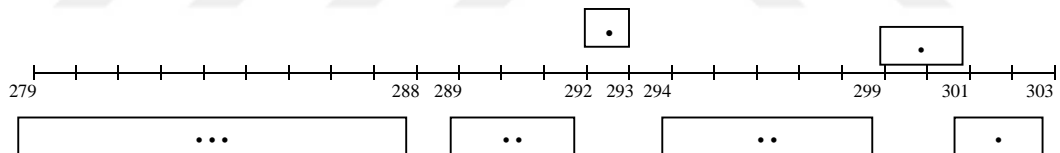
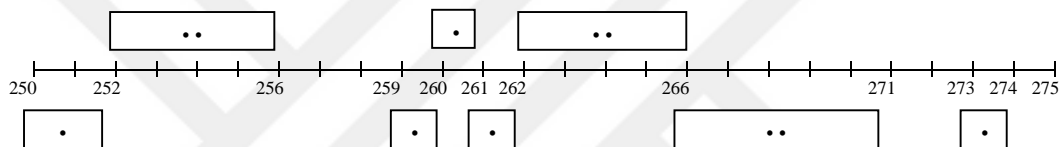
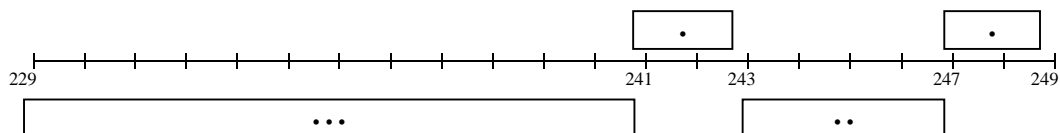
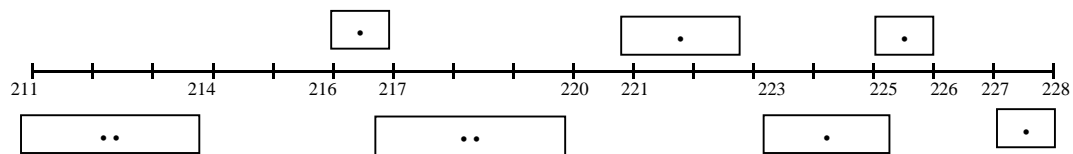
Şekil 1 Esir Şehrin İnsanları Hacim Yönüyle Diyalog

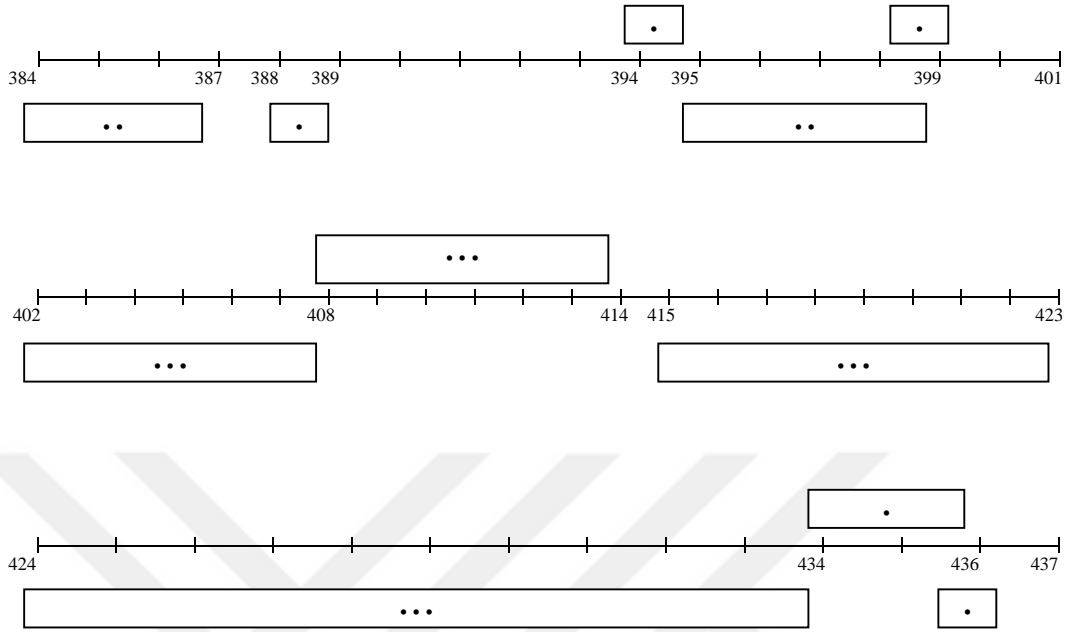
2.1.2.3. Esir Şehrin İnsanları'nda Öyküleme Dağılım Yönüyle Diyalog

“Esir Şehrin İnsanları” romanı 437 sayfadan oluşmaktadır. Romanda 93 diyalog geçmektedir. Bu diyalogların; 54’ü kısa, 22’si orta uzunlukta, 17’si ise uzun diyalogdur. Diyalogların neredeyse tamamında muhataplardan biri Kâmil Bey’dir.

Şekil 2 Esir Şehrin İnsanları'nda Öyküleme Dağılım Yöntüyle Diyalog

Romanda geçen diyalogların dağılımı şu şekildedir: Osmanlı elçisinin odasında Kâmil Bey ve Osmanlı elçisi; İstanbul'a yolculuk ettikleri gemide Nermin Hanım, Kâmil Bey ve gemi kaptanı; İstanbul'a yolculuk ettikleri gemide Kâmil Bey ile geminin ikinci kaptanı; İstanbul'a yolculuk ettikleri gemide Kâmil Bey, Nermin Hanım, Ayşe ile Mösyö Albert; İstanbul'a yolculuk ettikleri gemide Çanakkaleli iki satıcı; İstanbul'a yolculuk ettikleri geminin güvertesinde Nermin Hanım ile Ayşe; Nermin Hanım'ın halasının evinde Kâmil Bey ile Henri Dikson; Garden Bar'da Kâmil Bey ile Sabriye Hanım; yatak odasında Kâmil Bey ile Nermin Hanım; Derviş Fuat Bey'in evinde Kâmil Bey ile Fuat Bey; Derviş Fuat Bey'in evinde Kâmil Bey, Fuat Bey ile Dülger Cemil Usta; Kâmil Bey'in anneannesinin evinde Kâmil Bey ile Dülger Cemil Usta; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey, Fuat Bey ile Derviş Laleci Zülfi; Fuat Bey'in evinde Kâmil Bey ile Fuat Bey; Kâmil Bey'in bahçesinde Kâmil Bey, Ayşe ile Fuat Bey; Kâmil Bey'in bahçesinde Kâmil Bey, Ayşe, Dülger Cemil Usta; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey ile Sabriye Hanım; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey, Nermin Hanım, Sabriye Hanım ve Hala Hanım; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey ile Nermin Hanım; mahalle kahvesinde Kâmil Bey, Dülger Cemil Usta, Hasan Bey ile İmam Mümin Hoca; Adliye Nezareti'nde Kâmil Bey ile avukat; Adliye Nezareti'nde Suat Bey, Suat Bey'in eşi Fahriye Hanım, Şişsak, Kâmil

Bey, Kâmil Bey'in avukatı, zabıt kâtibi, Suat Bey ve Fahriye Hanım'ın avukatları, hâkim, jandarmalar, mübaşir ve meraklı kişiler; Adliye Nezareti'nden çıkışta Kâmil Bey ile Ahmet; hapisanede Kâmil Bey, İhsan Bey, Ahmet ve Abdullah Ağa; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey ile Nermin Hanım; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım; sokakta Kâmil Bey ile manav; antikacıda Kâmil Bey ile Antikacı Salamon Efendi; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Süleyman Ağa; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Süleyman Ağa ve Nedime Hanım; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey, Nedime Hanım, Nermin Hanım ile Ayşe; Babıali esnafı arasında geçen konuşma; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Nedime Hanım ile örgütçü; kahvede Kâmil Bey ile Cemil Usta; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey ile Nermin Hanım; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Nedime Hanım ve Ramiz Efendi; Karadayı dergisinde Nedime Hanım ile Kâmil Bey; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Nedime Hanım ile bir büyük iki genç şair; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Nedime Hanım ile Ramiz Efendi; Karadayı dergisinde Kâmil Bey, Nedime Hanım, Niyazi Efendi ile Ahmet; La Fransez şirketinde Kâmil Bey, Ahmet ile direktör; Karadayı dergisinde Ahmet ile Kâmil Bey; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Niyazi Efendi; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım; Karadayı dergisinde Kâmil Bey ile Niyazi Efendi; Kâmil Bey ile kayıkçı; Kâmil Bey ile faytoncu; Nedime Hanım'ın evinde Kâmil Bey ile hizmetçi; Nedime Hanım'ın evinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım; Kâmil Bey'in evinde Kâmil Bey ile Nermin Hanım; Nedime Hanım'ın dadısının evinde Kâmil Bey ile Nedime Hanım'ın dadısı; hapisanede Kâmil Bey, Yüzbaşı, Ahmet, Ramiz ile arabacı; nezarethanede Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim; ertesi gün yine nezarethanede Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim; Kâmil Bey'in kaldığı yerde Kâmil Bey, subay ve Abdülvahap Çavuş; Binbaşı Burhanettin Bey'in odasında Kâmil Bey ile Binbaşı Burhanettin Bey; Kâmil Bey'in kaldığı yerde Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim; tuvalette Kâmil Bey ile Ramiz Efendi; Kâmil Bey'in kaldığı yerde Gardiyan İbrahim ile Kâmil Bey; Binbaşı Burhanettin Bey'in odasında Kâmil Bey, Nermin Hanım, Enişte Bey, İngiliz Yüzbaşı ve Burhanettin Bey; Kâmil Bey'in kaldığı yerde Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim; mahpushane müdür vekilliği yapan Teğmen Şerif Efendi'nin odasında Kâmil Bey ile Teğmen Şerif Efendi; Kâmil Bey'in tutulduğu yerde Kâmil Bey ile Gardiyan İbrahim; hapisanede Kâmil Bey, Abdülvahap Çavuş ile subaylar; hapisanede Kâmil Bey ile paşa; Kâmil Bey'in odasında Kâmil Bey ile Ramiz

Efendi; hapisanede Kâmil Bey, Nermin Hanım, Ramiz Efendi, Fatma Hanım ile Teğmen Şerif; Kâmil Bey'in odasında Kâmil Bey ile Ramiz Efendi; Harp Divanı'nda Kâmil Bey, Ramiz Efendi ile sorgucu hakimler; sorgu sonrası Kâmil Bey, Ramiz Efendi ile Gardiyan İbrahim; Kâmil Bey'in odasında Kâmil Bey ile Ramiz Efendi.

2.1.2.4. *Esir Şehrin İnsanları'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog*

Esir Şehir üçlemesinin ilk kitabı olan *Esir Şehrin İnsanları*, diyalog bakımından oldukça zengindir. 437 sayfadan oluşan romanda 93 diyalog geçmektedir.

Esir Şehrin İnsanları romanındaki “Katılımcı yönüyle diyalog” başlığında, romanda geçen diyalogların kaç kişi arasında geçtiğini inceledik. Romanda geçen 93 diyalogun 68'i iki kişi arasında geçerken, 25'i de ikiden fazla kişi arasında geçer. İki kişi arasında geçen diyalogların neredeyse tamamında Kâmil Bey'in katılımcı olarak diyaloglarda yer aldığı görülür. Bu durumun sebebi; romanda verilmek istenen mesajın, romanın başkişisi olan Kâmil Bey üzerinden verilmek istenmesindedir. İki den fazla kişi arasında geçen diyaloglara baktığımızda da bu diyalogların genelde üç kişi arasında geçer, dört ve dörtten fazla kişi arasında geçen diyaloglarda da yazarın genellikle üç kişiyi kendi arasında konuşturduğu, diğer kişilerin de konuşmanın tamamında bulunmasına rağmen bir veya birden fazla sözle diyaloga katıldığı görülür.

Kemal Tahir, romanda geçen diyaloglarda, İstanbul ağzıyla Orta Anadolu ağzını birlikte kullanır. Romanın ilk bölümü olan “Esir İstanbul” ve ikinci bölümü olan “Bulanık Su” bölümünde geçen diyalogların neredeyse tamamında İstanbul ağzı hâkimdir. Romanın son bölümü olan “Kâmil Bey” bölümünde geçen diyaloglara baktığımızda da bu bölümde romana dâhil olan Gardiyan İbrahim, Ramiz Efendi ve Fatma Hanım'ın içinde olduğu diyaloglarda İstanbul ağzından Anadolu ağzına geçildiği görülür. Gardiyan İbrahim'in Çankırlı olması yazarın da bir süre Çankırı'da hapis yatması, Gardiyan İbrahim karakterini canlı bir şekilde ortaya koymasında hiç şüphesiz etkili olmuştur. Ramiz Efendi'nin Kâmil Bey'le karşılıklı diyaloglarında İstanbul ağzını kullandığı görülürken, üçüncü kişinin dâhil olduğu diyaloglarda külhanbeyi ağzıyla konuşturulduğu tespit edilmiştir.

Esir Şehrin İnsanları romanındaki “Hacim yönüyle diyalog” başlığında romanda geçen diyalogların hacim yönüyle romanda tuttuğu yer grafikler yardımıyla gösterilmiştir. Romanda geçen 93 diyalogun; 54'ü kısa, 22'si orta uzunlukta, 17'si ise

uzun diyaloglardır. Romanda geçen diyaloglara baktığımızda bunların; olayın gelişiminde ve kahramanların durumlarını, konumlarını ortaya koymada büyük rol oynadığı görülür. Kemal Tahir, diyaloglarla “Esir Şehir” deki insanların esarete bakış açısını diyaloglar vasıtasıyla bizlere sunar. Bu doğrultuda diyaloglar, okurun kahramanları daha iyi anlamasını sağlar.

Esir Şehrin İnsanları romanındaki “Öykülemde dağılım yönüyle diyalog” başlığında da öykülemde geçen diyalogların dağılımı grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafiklere baktığımızda üç bölümden ve 437 sayfadan oluşan romanın neredeyse tamamında diyaloglardan yararlandığı görülmüştür. Romanda diyalog geçmeyen sayfa sayısı 99’dur. Öykülemde diyalogların dağılımı oldukça düzenlidir; diyaloglar, belli bir bölüme yığılma göstermez. Sonuç olarak öykülemde diyalogların dağılımı düzenli bir görünüm gösterir. Bu da romanda diyaloglar üzerinden bir anlatım olduğunu gösterir.

2.2.ESİR ŞEHRİN MAHPUSU

2.2.1. Roman Hakkında⁷

“Esir Şehir Üçlemesi”nin, ikinci kitabı olan *Esir Şehrin Mahpusu* romanı, Millî Mücadele dönemine mahpusluk penceresinden bakar. Roman ilk olarak 1961 yılında, İstanbul’da Düşün Yayınevi tarafından yayımlanır.

Kemal Tahir, *Esir Şehrin İnsanları*’nda, aydın çevreyi İstanbul ve Millî Mücadele ekseninde daha geniş bir ortamda anlatma fırsatı bulur. *Esir Şehrin Mahpusu*’nda ise, artık İstanbul’un suçlularının Osmanlı’ya, Millî Mücadele’ye ve esarete bakış açılarını hapisane ortamında anlatır. İlk kitapta olduğu gibi bu romanda da başkişi Kâmil Bey’dir.

Kâmil Bey, üç ay yirmi gün kaldığı Bekirağa Bölüğü’nden bir kanun çavuşuyla birlikte Sultanahmet’e gider. Burada yanlış anlaşılardan dolayı hırsızlıktan hüküm giydiği sanılarak adi suçlar işleyen kimselerin koğuşuna verilir. Geldiği koğuşun ağası olan Faytoncu Osman Ağa, Kâmil Bey’i sürekli dolandırmaya başlar. Bir süre sonra Faytoncu Osman Ağa’nın yaptıklarına dayanamaz ve onu döver. Daha sonra Selim Paşa’nın oğlu olduğu ve siyasi sebeple hapisanede bulunduğu anlaşıldığından Binbaşı

⁷ Roman hakkındaki bilgiler için Sezai Coşkun’un *Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir* adlı kitabından ve Mustafa Dere’nin *Kemal Tahir’in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı-Tema* adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.

Arif Bey'in yanına verilir. Kâmil Bey, burada daha iyi şartlarda olmasına rağmen sürekli huzursuzluk içindedir. Romanın sonunda, bir burjuva olan Nermin, Kâmil Bey'in mahpusluğunu kabullenemez ve eskiden beri dost olduğu batılıların programlarına katılır. Bundan çok rahatsız olan Kâmil Bey, onu boşar.

Romanın olay örgüsü düz bir işleyişe sahiptir. *Esir Şehrin Mahpusu*, “Hafız Ağa” ve “Millîci Abi” olmak üzere iki bölümden oluşur. Roman, başkışı Kâmil Bey ekseninde ilerler. Yazarın mahpus olarak Kâmil Bey'e yoğunlaşmasıyla *Esir Şehrin İnsanları* romanından farklı bir Kâmil Bey, karşımıza çıkarmaz. Ancak Kâmil Bey, ilk romandan farklı olarak bu romanda, mekânın da etkisiyle daha çok düşünmektedir.

Esir Şehrin Mahpusu, *Esir Şehrin İnsanları* romanının devamı niteliğindedir. Kısa bir zaman atlamasından sonra Kâmil Bey'in yeni tutulduğu tevkifhaneye gitmesiyle başlayıp yine Kâmil Bey'in eşi Nermin Hanım'ı boşamasıyla son bulur. Romanda sürekli olarak gündelik hayattan kesitler sunulmaktadır. Bu da esere Çehov tarzı hikâye özellikleri kazandırır.

Romanın bölümleri ve sayfa aralıkları aşağıdaki gibidir:

Hafız Ağa	6 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 1-177
Millîci Abi	5 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 1-342

Tablo 4 *Esir Şehrin Mahpusu* Bölümler

Esir Şehrin Mahpusu'nda mahkûmluk ve Millî Mücadele, karakterlerinin oluşumunda ve tanınmasında son derece önemlidir. Romandaki karakterleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Millî Mücadele'ye destek olanlar:	Kâmil Bey, Fatma Hanım, Binbaşı Arif Bey, Binbaşı Rahmi Bey, Murat, Ramiz Efendi, Zeybek Niyazi, Zeynep, Şükrü Bey.
Millî Mücadele'ye karşı çıkanlar:	Nermin, Veznedar Sıtkı, Sabriye, Hala Hanım, Hapishane müdürü, Osman Ağa, Dr. Lütfü, Zekeriya Hoca
Ağalar:	Paytoncu Osman Ağa, Sarafim Kaptan.
Ağaya hizmet edenler:	Zekeriya Hoca, Fayrap Ömer, Seringel, Laz Ali, Pandeli, Tanaş Ağa, Kesik Süleyman, Terlikçi Falçata Seyfi, Mehdi Bey, Veznedar Sıtkı.

Diğer mahkûmlar:	Amcabey, Kömürcü İbrahim Efendi, Cüce Hıdır, Toycu Mahmut, Zarzar, Köprücü İbrahim, �r�c� Recep, Kekeç İbiş, Cami İmami, Sakanın Naci.
Hapishane görevlileri:	Kanun �avuşu, Vahap Onbaşı, Berber, Hapishane Müdürü, Gardiyanlar.
Yabancı kahramanlar:	Rum Kızı Eleni, Pandeli.

Tablo 5 *Esir Şehrin Mahpusu Karakterler*

Esir Şehrin Mahpusu'nda, olaylar kronolojik olarak ilerlemektedir. Kâmil Bey,  c ay yirmi gündür Bekiraĝa B l ĝ 'ndedir: “*Her Şey toplandıktan sonra, Kâmil Bey,  c ay yirmi gündür içinde yaşadıĝı odaya son defa baktı.*” (*EŞM, s.2*).

Roman, Kâmil Bey'in Sultanahmet'teki yeni kalacaĝı hapishaneye g t r ld ĝ  1921 yılının Şeker Bayramı arifesinde başlayıp; Kâmil Bey'in eşi Nermin Hanım'ı bořadıĝı 16 Temmuz Cumartesi 1921 tarihinde son bulur. Romanın “Hafız Aĝa” başlıklı birinci ana bölümün ilk dört ara bölümlerinde arife günü geçen olaylar anlatılır. Bu bakımdan birinci ana bölümünde toplam  c günlük bir anlatım söz konusudur. “Millici Abi” bölümünde de zaman atlamalarıyla birlikte otuz yedi günlük süreç anlatılır.

Esir Şehrin Mahpusu'ndaki ana mekân Kâmil Bey'in romanın başında g t r ld ĝ  Sultanahmet'teki tevkifhanedir. Bu bakımdan roman dar bir mekânda geçiyor denilebilir. Romanın ilk bölümü tamamıyla koĝuřta geçerken. Mahk mların  ıktıĝı bahçe ve hapishanede bulunan kilise ve cami diĝer mek nlara örnek olarak verilebilir.

2.2.2. *Esir Şehrin Mahpusu Romanında Diyalog Kullanımı*

Esir Şehrin Mahpusu,  c nc  Şahıs bakış açısıyla anlatılmıştır. Bu romanda da serinin ilk romanı olan *Esir Şehrin İnsanları*'nda olduĝu gibi; Kâmil Bey merkezli bir anlatım vardır. *Esir Şehrin Mahpusu*'nda, *Esir Şehrin İnsanları*'nda olduĝu gibi diyalogların önemli bir yeri vardır. İlk romanda diyalogların neredeyse tamamında olan Kâmil Bey, bu romandaki diyaloglarda dinleyici konumunda olup arada diĝer kahramanlara sorular sorarak diyalogun oluşmasını saĝlamaktadır. Kemal Tahir, hapishanedeki karakterlerin Millî Mücadele yanlısı olup olmadıĝını diyaloglar vasıtasıyla bizlere verir. Bu bakımdan diyaloglar, kahramanların psiko/sosyal durumlarını ortaya koymada son derece önemlidir.

Esir Şehrin Mahpusu'nda sahneleme tekniĝinin önemli bir yeri vardır. Kâmil Bey ve diĝer mahkûmların karşılıklı konuşmaları birer sahne olarak kabul edilebilir.

2.2.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog

2.2.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog

Esir Şehrin Mahpusu romanı iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk ana bölüm olan “Hafız Ağa” altı ara bölümden, ikinci ana bölüm “Millîci Abi” beş ara bölümden oluşmaktadır. “Hafız Ağa” bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı 31, “Millîci Abi” bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı 17’dir. Bu bölümlerde olaylar Kâmil Bey üzerinden ilerler. Ancak Kâmil Bey, diyalogların tamamında katılımcı değildir. Kimi diyaloglarda muhataplardan biri kimi diyaloglarda da konuşmayı sorularla başlatan kimsedir. İki kişi arasında geçen diyaloglarda ortamda kimi zaman ikiden fazla kişi bulunmasına rağmen genellikle bu kişiler diyaloglara katılmayıp dinleyici pozisyonundadır.

“Hafız Ağa” bölümünün ilk ara bölümünde Kâmil Bey, Bekirağa Bölüğü’nden alınarak yeni tutulacağı yere doğru götürülür. Bir araba tutulur ve Kâmil Bey ile kanun çavuşu yeni tevkifhaneye doğru giderler. Bu bölümde eserde, iki arasında geçen ilk diyalog gerçekleşir. Kanun çavuşu, Kâmil Bey’e suçunu sorar ve onun hırsızlık yüzünden cezaya çarptırıldığını düşünür. Kâmil Bey, yeni kalacağı yeri İhsan Bey’in yanı zannetse de araba farklı bir yola sapar. Bunun üzerine Kâmil Bey, büyük bir şaşkınlık yaşar. Kanun çavuşuna bir yanlışlık olduğunu söylese de yanlışlık yoktur. Bu bölümde ortamda arabacı da bulunmasına rağmen diyaloglarda herhangi bir işlevi söz konusu değildir. Buradaki diyalog 8-12 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde Kâmil Bey, yeni tutulacağı yerededir. Kanun çavuşu Kâmil Bey’i teslim ettikten sonra, Kâmil Bey ilk olarak Amcabey olarak bilinen Şahabettin tarafından kayıt altına alınır. İki kişi arasında geçen bu diyalog 16-17.sayfada verilmiştir.

Kayıt işlemi biten Kâmil Bey, Amcabey tarafından üstü aranması üzere Vahap Onbaşı’nın yanına gönderilir. Vahap Onbaşı ve Amcabey arasında geçen konuşma 17.sayfada verilmiştir. Ortamda Kâmil Bey de bulunur fakat herhangi bir diyalogu yoktur.

Arama işlemi sırasında Kâmil Bey ve Vahap Onbaşı arasında birtakım diyaloglar gerçekleşir. Bu diyaloglar da 17-20 sayfa aralığında verilmiştir.

Arama işlemi bittikten sonra avluda Fayrap Ömer görünür. Kemal Tahir, burada geçen konuşmada kahramanları bulunduğu ortama göre konuşturur. Bu diyalogda Kâmil Bey, ortamda bulunmasına rağmen herhangi bir konuşması yoktur. Diyaloglar, 22-23 sayfa aralığında verilmiştir.

“Bu abi kimlerden onbaşım, ben bilemedim?”
 “İftiracı... Yeni başlamış.”
 “Çaktım. Şuna ‘Hafız’ desene... Tutuklu mu, hükümlü mü?-Bilmem! Kanun çavuşu getirdi.”
 “Askeriyeden öyleyse... Nerde Emine ablam? İfademiz var”.
 “Demim pazara gitti. Parlak kâtip yukarda olsa elinle koymuş gibi bulurdum.”
 “Yahu babacım, bunlar ipin ucunu temelli kaçırdılar. Tozuttular ki Fayrap... Biz de kendimize göre delikanlıyız. Ben tutkun karı çok görmüşüm. Dinim hakkın için böylesini kitap yazmamış. Emine ablam resmen asıntı... Osman Ağamın yerinde olsamı kısım pencerelerine bilet kesirm! Seyri beş kuruş...”
 “Hele uydurukçu domuz...”
 “Ne uydurması anam babam! Siz burda horlayın bakalım. Sizin boynuzların ışıltısından içerde gözlerimiz kamaşıyor” (EŞM, s.22-23).

İkinci ara bölümün son ikili diyalogu Fayrap ile sübyan koğuşunda bulunan bir çocuk arasında geçmektedir. Bu diyalog 33.sayfada verilmiştir.

Üçüncü ara bölüm Kâmil Bey’in koğuşa getirilmesiyle başlar. Seringel, Kâmil Bey’i Zekeriya hocaya teslim eder. Zekeriya Hoca, bu bölümde koğuş düzeni hakkında Kâmil Bey’e bilgi verir. İkili arasındaki diyalog, yemek çağrısı yapılmasıyla son bulur. Bu diyalog 37-41 sayfa aralığında verilmiştir.

Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’e abdest alıp namaz kılmasını söyler. Çünkü Osman Ağa, namaz kılmayanlardan hoşlanmaz. Bu sırada bir çocuk ‘bakkal gidiyor,’ diye seslenir. Çocuğun bağırması Osman Ağa’yı ürkütür ve çocuğa çıkarır. Buradaki diyaloglar iç içe geçmesine rağmen konuşmalar farklı kişiler arasında gerçekleşir. Bakkalı gören Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’e dışarıdan aldıracağı bir şey olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Kâmil Bey, Zekeriya Hoca’dan peynir, ekme ve sigara almasını ister. Bu diyalog 43 ve 44.sayfada verilmiştir:

“Çorbasını alıp gelen Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’in kolunu dürttü:
 “Senin de aptesin yoktur herhal! Varsa da tazelesen iyi... Osman Ağa pek yüze gelmez ama namaz kılmayanlara kızar. Musluklar şimdi kalabalıktır. Birazdan gideriz. Yarın öbür gün sana bir çift nahın uyduralım. Ağa namaz kılsa, toplu kılar. Toplu kılınan namazın sevabı büyük...”
 Kâmil Bey yıllardır namaz kılmamış, hangisinin kaç rekât olduğunu bile çoktan unutmuştu. ‘Kılmasak olmaz mı? Bir çaresi yok mu?’ diyeceği sırada kapıdan içeriye kafasını uzatan biri, ‘Bakkal gidiyor! Bakkal gidiyor haaa!’ diye bağırды.
 Osman Ağa boş bulunup ürkmüş olmalı ki çıkıştı:
 “Ulan namussuz! Ulan ben sana, ‘Bu koğuşta anırmayacaksınız!’ demedim mi? Ulan Seringel! Şuna şamarı yetiştir oğlum!”
 Bağırان herif aldırmadı, sırtarak bir daha naralanıp savuştu. Zekeriya Hoca, gizli bir şey söylüyor gibi fısıldadı:
 “Seni bugün ekmeğe yazmamışlardır. Tayının çıkmaz. Öteberi aldırıcaksan, bakkal gitmeden alalım. Cigaran, kibritin var mı? Gece tükenirse, paket başına bir kuruş, iki kuruş fazla verirsin.”
 “İyi ki hatırlatınız. Biraz peynir, ekme. Bir paket de sigara... ‘Cüzdanını çıkardı’ Ben gütsem yolu bulabilir miyim?”
 Zekeriya Hoca, kalkmaya davranan Kâmil Bey’i kolundan tutup oturttu:

“Sen bulamazsın. Kısım kapısı çoktan çekildi. Ver ben alıvereyim.”
 “Zahmet olacak...”
 “Zahmet neymiş? Ver ver...” (EŞM, s.43-44).

Üçüncü ara bölümde geçen ikili diyaloglardan bir diğeri yine Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca arasındadır. Bu konuşmada da Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’e hapisane ve hapisanedeki kişiler hakkında bilgi vermektedir. Buradaki diyalogda, Zekeriya Hoca ve Kâmil abdest almaya doğru gider. Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’in terliği olmadığı için yan yatak komşusundan terlik ister. Daha sonra Abdest aldıkları yerde birisi Zarzar’ı sorar ve Kâmil Bey, Zarzar’ı nereden tanıdığını Zekeriya Hoca’ya anlatır. Bu konuşmalarda diyaloglar hep iki kişi arasında geçmektedir. Kâmil Bey, ortamda üçüncü kişi olmasına rağmen dinleyici pozisyonundadır. Bu diyalog 47-49. sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde Laz Ali, Pandeli’yi ite ite getirir. Pandeli, Zarzar ile kumar oynamış ve kaybetmiştir. Pandeli, Osman Ağa’ya nasıl kaybettiğini anlatır. Buradaki diyalog 55 ve 56. sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, yatma zamanı gelip tuvalete gittiğinde arkasından bilmediği bir ses ona yatak bulması konusunda uyarılarda bulunur. Buradaki konuşma 64. sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey yatma hazırlığı yaptığı sırada yanına Zekeriya Hoca gelir ve hapisane hayatı üzerine konuşmaya başlarlar. İkisi arasında geçen konuşma 69-83 sayfa aralığında verilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün ilk dört ara bölümü Kâmil Bey’in koğuştaki ilk gününü anlatır. Beşinci ara bölüm Şeker Bayramı’nın ilk günüdür. Kâmil Bey uyandığında Zekeriya Hoca’ya gazete almak istediğini söyler. Zekeriya Hoca, Osman Ağa’nın gazete sesinden hoşlanmadığını söyler. Zekeriya Hoca, Kâmil Bey’in rüyasını yorumlamak ister, ilk önce rüya görmediğini söyleyen Kâmil Bey, daha sonra uydurduğu bir rüyayı yorumlatır. Kâmil Bey, yeni kalacağı yerle ve mahkûmlarla ilgili birtakım sorular sorar. İkili arasında geçen diyalog 84-88 sayfa aralığında verilmiştir.

Koğuştaki bayramlaşma merasimi bittikten sonra Kâmil Bey, maltada dolaşırken yanına adembabalar gelerek sigara ister. Bunu gören Zekeriya Hoca adembabaları uzaklaştırır. Daha sonra Kâmil Bey, Zekeriya Hoca’ya adembabalar hakkında birtakım sorular sorar. İkili arasındaki konuşmalar 91-94 sayfa aralığında verilmiştir.

Hapisane müdürü gittiğinde Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca konuşmaya devam eder. Kâmil Bey, Zekeriya Hoca’ya Osman Ağa’nın tepkisini çekmemek için Millî

Mücadele karşıtı *Alemdar* gazetesini aldırır. İkili arasında geçen konuşma 96-97 sayfa aralığında geçer.

Kâmil Bey, Zekeriya Hoca'ya Osman Ağa'nın dikkatini çekmemek için Millî Mücadele karşıtı *Alemdar* gazetesi aldırır. Bu sırada yanına gelen mahkûmlardan Kömürcü İbrahim, Kâmil Bey'i Millî Mücadele karşıtı sanarak ona laf atar. Diyalog ortamında Zekeriya Hoca da olmasına rağmen konuşmada herhangi bir sözü olmayıp Kömürcü İbrahim gidince Kâmil Bey'e Kömürcü İbrahim ile bilgi verir. Kömürcü İbrahim ve Kâmil Bey arasındaki diyalog 100.sayfada verilmiştir.

Kömürcü İbrahim gittikten sonra bahçeye çıkan Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca konuşmaya başlar. Zekeriya Hoca bu konuşma sırasında Kâmil Bey'e hem hapisshaneden hem de mahkûmlardan bahsetmeye devam eder. Kâmil Bey, Zekeriya Hoca'ya sigara aldırarak ister ve bu zaman zarfında hapisshanenin kilisesini ve camisini görmeye gider. Bu diyalog 101-108 sayfa aralığında verilmiştir.

İlk olarak camiye görmeye giden Kâmil Bey'i caminin imamı karşılar. Cami imamı Kâmil Bey'i ilk önce hırsız daha sonra da kadınları gözetlemeye gelen biri sanır. İkili arasında geçen diyalog 109-111 sayfa aralığında verilmiştir.

Camiden sonra kiliseye giden Kâmil Bey'i burada da Hıdır adında akli dengesi bozuk biri karşılar. Bu diyalog 111 ve 112.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, karısı Nermin gelirse onunla hapisshane ortamında nerede görüşeceğini düşünür ve telaşa kapılır. Zekeriya Hoca, iskemle kiralama teklifinde bulunur. Bu fikre Kâmil Bey sıcak bakar. Bu konuşma 117 ve 118.sayfada geçmektedir.

Kâmil Bey, gün içinde camide başına gelenleri hatırlayarak Zekeriya Hoca'ya cami imamının nasıl biri olduğu hakkında sorular sorar. Zekeriya Hoca, Kâmil Bey'e eğer para verirse kadınlar koğuşunu izleyebileceği teklifinde bulunur. İkili arasında geçen konuşma 119-123 sayfa aralığında verilmiştir.

Aynı bölüm içinde bir diğer sahne Kâmil Bey'in uyanmasıyla başlar. Kâmil Bey, Nermin'in o gün geleceğini düşünür ve Zekeriya Hoca'dan iskemle kiralamasını rica eder. Bu konuşma 126 ve 127.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, Nermin Hanım'ın geleceğini düşünse de Hala Hanım'ın Rum hizmetçisi Eleni gelir. Kâmil Bey, Eleni'ye Nermin ve Ayşe ile ilgili birtakım sorular sorar. Eleni, biraz para bir de mektup getirmiştir. Kâmil Bey, bunları cebine koyar ve

kendisine yatak getirmelerini tembihler. Kâmil Bey ve Eleni arasında geçen konuşma 129-132 sayfa aralığında verilmiştir.

Eleni gittikten sonra Kâmil Bey'in yanına Zekeriya Hoca gelir. Kâmil Bey ve arasında geçen konuşma 132.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, akşam yemeğinden sonra Osman Ağa tarafından kahve içmeye çağrılır. Osman Ağa'nın Kâmil Bey'i çağırmasındaki amaç ona kumar oynatmaktır. Kâmil Bey, kumar oynamayı bilmediğini söyleyince Osman Ağa, ondan kumar parası ister ve aldığı bütün parayı kaybeder. Bunun üzerine yatağına geçen Kâmil Bey'in yanına Zekeriya Hoca gelir. Zekeriya Hoca, Kâmil Bey'e kumar bitince neden kalkıp gitmediğini sorar. Kâmil Bey, Zekeriya Hoca'nın anlattıklarından sonra mahkûmların nasıl kimseler olduklarını daha iyi anlama fırsatı bulur. Bu bölüm sonunda Kâmil Bey, beş parasız kalmıştır. Buradaki diyaloglar 145-147 sayfa aralığında geçmektedir.

Birinci ana bölümün son kısmında Kâmil Bey, Osman Ağa tarafından borç adı altında soyulur. Daha sonra sigara aldırma için koridora giden Kâmil Bey'in yanına onu daha önce yatak aldırması için tuvalette uyaran Köprücü Arslan gelir. Kâmil Bey, Köprücü Arslan'ı korkak olarak gördüğü için yanından kovar. Buradaki sahnede de anlatma ve diyalog iç içedir. Anlatıcı araya girerek kahramanları üçüncü bakış açısıyla anlatır. Onların ruh halleri hakkında bilgi verir. Bu sahnedeki konuşmalar 157 ve 158.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, bu konuşmadan sonra karşısına çıkan bir kişiye sigara aldırma ister. Adam geri döndüğünde Kâmil Bey'e başka bir para getirir ve parasının geçmediğini, az kalsın başının belaya gireceğini söyler. Buradaki konuşma 158 ve 159.sayfada verilmiştir.

Adam gittikten sonra Kâmil Bey'in yanına Zekeriya Hoca gelir. Zekeriya Hoca adamın onu tuzağa düşürdüğünü söyleyerek parayı başka birisine verebilmeyi düşünür. Bu olaydan sonra Kâmil Bey koğuşa döner. Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca arasında 159-161 sayfa aralığında geçen bu diyalog, dolaylı diyaloga örnek olarak verilebilir.

Kâmil Bey, koğuşa döndüğünde onu Seringel karşılar. Seringel, Kâmil Bey'den koğuşu koğuşun süpürüleceğini bu yüzden koğuştan gitmesini söyler. Buradaki konuşma 162.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, koğuştan çıktıktan sonra yanına Zekeriya Hoca gelir. Zekeriya Hoca, sesini alçaltarak koğuştan dönen pisliklerden bahseder. Buradaki konuşmalar 163 ve 164.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, ziyaretlerine gelen Fatma Hanım, Kadir ve Murat'ı uğurladıktan sonra Zekeriya Hoca ile konuşmaya tutulur. Buradaki konuşmada Zekeriya Hoca Kâmil Bey'e birtakım sorular sorar. Burada geçen konuşmalar 170 ve 171. sayfada verilmiştir.

“Millîci Abi” bölümü, kavgadan bir gün sonrasının anlatıldığı birinci ara bölümle başlar. Kâmil Bey, kavgadan sonra, Binbaşı Arif Bey'in yanına -revire- alınmıştır. Kâmil Bey, uyandığında komodinin üzerinde daha önce rehin verdiği saati ve Fatma Hanım'ın kurabiye paketini görür. Arif Bey'in hizmetçisi Sefer, Kâmil Bey'in uyandığını görünce elinde kahve fincanıyla birlikte içeriye girer. Ara bölümün başında Sefer ile Kâmil Bey konuşurlar. Sefer, Binbaşı Arif Bey'i anlatır. Bu sırada dışarıdan gazeteci geçer. Sefer, gazete almak için dışarı çıkar. Kâmil Bey, gazete okur. Binbaşı Arif Bey'in emriyle Kâmil Bey için sıcak su hazırlanmıştır. Kâmil Bey ile Sefer, konuşmaya devam ederler. Sefer, harp sırasında ve sonrasında yaşadıklarını anlatır. Kâmil Bey ile Sefer arasında geçen bu sahnedeki konuşmalar, 182-188 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey yıkandıktan sonra, Arif Bey ile kahvaltı yapar. Bu sırada Sefer çayları hazırlarken onlar da Kâmil Bey'in ettiği kavga ve İttihatçı Nuh Bey hakkında konuşurlar. Konuşma sırasında, Sefer iki yerde karşımıza çıksa da ikili arasında geçen diyalogda yeri yoktur. Kâmil Bey ile Binbaşı Arif Bey arasında geçen konuşma 208-216 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölüm Kâmil Bey'in hapisane müdürünün yanına götürülmesiyle başlar. Kâmil Bey'i müdürün yanına götüren başgardiyen, Kâmil Bey'i yanlış anladıkları için dert yanar. Burada geçen konuşmalar 225 ve 226. sayfada verilmiştir.

Müdürün odasına getirilen Kâmil Bey, hapisane müdüründen büyük bir saygı görür ve Faytoncu Osman Ağa ile yaşadıkları için ondan özür diler. Kâmil Bey ve hapisane müdürü arasında geçen konuşmalar 226-231 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, revire döndüğünde Arif Bey, 'Naima Tarihi'ni okur. İkisi arasında geçen buradaki diyalogda, Binbaşı Arif Bey, hapisane sorumlularının onu ilk zamanlar gözetim altında tutabileceği hakkında uyarır ve bu durum karşısında dikkatli olması konusunda telkin eder. Buradaki sahnede geçen konuşmalarda da 'anlatım tekniği' ve 'diyalog tekniği' birlikte kullanılmıştır. Konuşmalar 232-236 sayfa aralığında verilmiştir.

Revire geri dönen Kâmil Bey, uyumaya hazırlandığı sırada Nuh Bey ve Veznedar Sıtkı Efendi, tavla oynamaktadır. Burada karşılıklı bir konuşma geçmez, Veznedar Sıtkı

Efendi'nin de bulunduğu sahnede sadece Nuh Bey'in diyaloglarına yer verilir. Diyalog 236.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey, tavla bittikten sonra, Nuh Bey ile birlikte konuşmaya başlar. Nuh Bey, Niyazi Efendi'nin arkadaşıdır. Ancak Niyazi Efendi'nin dolandırıcı olduğuna inanmak istemez. Abdülhamit'in aleyhinde birtakım kâğıtları dağıtırken yakalanır ve mahkûm edilir. Sürekli öldürülme korkusu içinde yaşamaktadır. Kâmil Bey, eski İttihatçı olan Nuh Bey ile ağırlıklı olarak İttihat ve Terakki partisi hakkında konuşur. Anlatma tekniği ve diyalog tekniğinin birlikte geçtiği bu sahne, hacim ve içerik olarak önemli bir yer oluşturur. 237-251 sayfa aralığında verilen bu diyalog ikinci ara bölümün son sahnesidir.

Üçüncü ara bölümde Kâmil Bey'in ziyaretine Nermin Hanım, Hala Hanım, Sabriye Hanım ve daha sonra Fatma Hanım ile oğlu Kadir gelir. Kâmil Bey, ziyaret bittikten sonra Sefer ile birlikte Arif Bey'in yanına gider. İkisi arasında kısa bir diyalog gerçekleşir.

Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey'in yanına gider ve ona Fatma Hanım ile aralarında geçen konuşmadan bahseder. Konuşma sırasında Arif Bey'i arkadaşı Binbaşı Şükrü Bey geldiği için çağırırlar. Arif Bey ile Kâmil Bey arasında geçen konuşmalar, 270 ve 271.sayfada verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde, Binbaşı Arif Bey hatırlılar koğuşuna yemeğe davet edilmiştir. Kâmil Bey de resim yapmak istediği için davet edilmesine rağmen odasında kalmıştır. Kâmil Bey, resim yaparken yanına mahkûmlardan Falçata Seyfi gelir ve birlikte konuşmaya başlarlar. Falçata Seyfi, Kâmil Bey'e, Haddaneli'nin hapse nasıl düştüğünü anlatır. Konuşma devam ederken Maçka güzelini öldüren Mehdi Bey, Falçata Seyfi'yi çağırır. Seyfi buna kulak asmaz. Kâmil Bey ve Falçata Seyfi arasında geçen konuşma 279-282 sayfa aralığında verilmiştir.

Mehdi Bey'in çağırmasına kulak asmayan Falçata Seyfi, Veznedar Sıtkı Efendi'nin gelerek Mehdi Bey'in onu çağırdığını söylemesiyle gider. Falçata Seyfi ve Veznedar Sıtkı Efendi'nin konuşması sırasında ortamda Kâmil Bey de bulunur fakat ikili konuşurken araya girmez. Buradaki diyalog 283 ve 284.sayfada verilmiştir.

Falçata Seyfi gidince, Kâmil Bey ve Veznedar Sıtkı Efendi konuşmaya başlar. Kâmil Bey, Veznedar Sıtkı Efendi'nin geçmişini ve hapse nasıl düştüğünü öğrenir. Sıtkı Efendi, Kâmil Bey'den başını ağrıttığı ve resim yapmasına engel olduğunu düşündüğü için özür diler. İkili arasında geçen konuşma 283-294 sayfa aralığında verilmiştir.

Sıtkı Efendi, Mehdi Bey'in odaya girmesiyle dışarı çıkar. Bu sırada Kâmil Bey ve Mehdi Bey baş başa kalır. Kâmil Bey'in resim yaptığını gören Mehdi Bey, Kâmil Bey'den öldürdüğü dostu Maçka güzeli Meliha'nın resmini yapması ister. Konuşma sırasında Mehdi Bey, Kâmil Bey'e Meliha ile nasıl tanıştığını ve onu nasıl öldürdüğünü anlatır. Mehdi Bey, gittikten sonra Kâmil Bey, Ayşe'yi neden kendilerine göstermediklerini düşünerek üzülmemektedir. Bu sahnede geçen konuşma 295-310 sayfa aralığında verilmiştir.

“Millîci Abi” bölümünün son ara bölümü olan beşinci ara bölümde, Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey ve Nuh Bey, gazete okur. Haberlerden yola çıkarak birtakım değerlendirmede bulunurlar. Konuşmanın sonunda Kâmil Bey, sigara içme bahanesiyle koridora çıkar. Bu sırada Veznedar Sıtkı Efendi, Kâmil Bey'in yanına yaklaşarak işlerin ciddi olduğunu ve değişen dengeler karşısında hapisanede kötü vaziyetlerin olabileceğini bu sebeple Binbaşı Arif Bey'in işleri ciddiye alması gerektiğini söyler. Kâmil Bey ve Veznedar Sıtkı Efendi arasında geçen konuşma, 320-323 sayfa aralığında verilmiştir.

Bu konuşmanın devamında, Binbaşı Arif Bey ile konuşan Kâmil Bey, işlerin Arif Bey tarafından gayet ciddiye alındığını görür. Binbaşı Arif Bey, söz konusu karışıklık karşısında, silah bulunmasını kararlaştırır ve Sefer'den Kâmil Bey'e bıçak getirmesini emreder. Konuşma sırasında Sefer bıçak getirir ve bıçağı verdikten sonra ortadan kaybolur. Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey'e Nermin ve Ayşe'nin durumunun karışıklık karşısında nasıl olacağını sorar. Binbaşı Arif Bey de Nermin Hanım ve Ayşe'nin onların Kozyatağı'ndaki köşklerine gitmesini teklif eder. Kâmil Bey ve Arif Bey arasındaki konuşmalar 323-327 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, ziyaretine eşi ve Sabriye Hanım'ın geleceğini düşünse de sadece Hala Hanım'ın hizmetçisi Eleni gelmiştir. Nermin, gece Fransızların düzenlediği bir baloya katıldığı için sabaha doğru yatmış ve bu sebeple gelememiştir. Kâmil Bey, Eleni'ye birtakım sorular sorar. Eleni'nin konuşmasında sürekli Doktor Lütfü Bey'den bahsetmesi ve Nermin Hanım'ın da baloya Lütfü Bey ile gitmesi Kâmil Bey'i rahatsız eder. Eleni, Kâmil Bey'e Sabriye Hanım'ın çizmesi için ısmarladığı resimleri sorar. Kâmil Bey ise resimlerin daha kurumadığını ve ertesi gün birisini göndermelerini ister. Eleni gittikten sonra Kâmil Bey, içinde bulunduğu durum hakkında düşüncelere dalar. Kâmil Bey ile Eleni arasında geçen konuşmalar 327-330 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, Eleni'yi yolcu ettikten sonra yolda Binbaşı Arif Bey ile karşılaşır. Arif Bey, Doktor Barbut'un Fransızca gazeteyi Kâmil Bey'in odasına bıraktığını söyler. Bunun üzerine Kâmil Bey, odasına gider. Kâmil Bey ile Arif Bey arasındaki konuşma 330.sayfada verilmiştir.

Romanın son diyalogu Kâmil Bey ile Arif Bey arasında geçer. Gece uyuyamayan Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey'in yanına gider ve içini sıkan şey ile ilgili konuşmaya başlar. Binbaşı Arif Bey, Kâmil Bey'i rahatlatmaya çalışır. Daha sonra odasına giden Kâmil Bey, uyandığında düşüncelere dalarak Nermin'in kendisini aldattığına karar verir. Romanın sonunda da bir mektup yazarak onu boşar. Kâmil Bey ile Arif Bey arasında geçen konuşmalar 334-340 sayfa aralığında verilmiştir.

2.2.2.1.2. İki den Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog

Birinci bölümün ilk kısmında Kâmil Bey, Don Kişot'un resmini yapmaktadır. Bu sırada içeriye Gardiyan İbrahim ve kanun çavuşu girer. Kâmil Bey'e yeni tutulacağı yere götürüleceği söylenir. Bekirağa Bölüğü'nden çıkarılan Kâmil Bey, kelepçelendiği için bu durumu yargılar. Sokaktakiler Kâmil Bey'in kelepçeli bir şekilde götürüldüğünü görünce ona öfkeli bir şekilde bakıp laf atarlar. Bu durumdan oldukça rahatsız olan Kâmil Bey, bir araba bulması için Gardiyan İbrahim'e adeta yalvarır. Kâmil Bey'in Bekirağa Bölüğü'nden çıkartılıp arabaya bindiği süre boyunca; Kâmil Bey, Gardiyan İbrahim, kanun çavuşu ve sokaktaki insanların da içinde olduğu çoklu bir diyalog gerçekleşir. Bu diyaloglar 2-8 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde kanun çavuşu Kâmil Bey'i yeni tutulacağı yere getirir. Burada ilk karşılaştıkları kişi Vahap Onbaşı'dır. Vahap Onbaşı ilk olarak gelenleri hastaneci zannetse de yeni suçlu getirildiğini öğrenir. Bunun üzerine Amcabey olarak bilinen Şahabettin'i çağırır. Bu bölümde geçen diyaloglar 13-16 sayfa aralığında verilmiştir.

Bu bölümde geçen bir diğer çoklu diyalog Kâmil Bey'in arama işlemi sırasında gerçekleşir. Arama sırasında Kâmil Bey sinirlenir bunun üzerine Vahap Onbaşı, Amcabey'i çağırır. Burada geçen diyalog 19-20 sayfa aralığında gerçekleşmiştir.

Kâmil Bey'in arama işlemi sırasında cebinden babadan kalma altın bir saat çıkar. Saati görünce heyecanlanan Vahap Onbaşı, Amcabey'i çağırır. Burada geçen diyalog 24-28 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey'in arama işi hastanecilerin gelmesi üzerine sona erer. Fayrap Ömer'i çağırın Vahap Onbaşı, Kâmil Bey'i koğuşuna götürmesini ister. Burada geçen diyalog 28.sayfada verilmiştir.

Fayrap Ömer ile yeni koğuşuna doğru giden Kâmil Bey yolda kavga eden çocuklara rastlar. Burada da Fayrap Ömer ile çocuklar arasında kısa bir konuşma gerçekleşir. Kâmil Bey, yine ortamda bulunmasına rağmen diyalogda bulunmaz. Bu diyalog 29.sayfada verilmiştir.

İkinci ara bölümün son çoklu diyalogu hapisanedeki şadırvanda geçmektedir. Fayrap Ömer Kâmil Bey'i koğuşa doğru götürür, bu sırada şadırvanın olduğu yerde Osman Ağa'yı görür. Bundan sonra çoklu diyalogların olduğu bir sahne gerçekleşir. Ortamında; Osman Ağa, Faryap Ömer, Zekeriya Hoca, Lazoğlu, Kâmil Bey, Sübyan koğuşunun çocukları ve Tanaş bulunmaktadır. Bu ortamda geçen konuşmaların tamamında Osman Ağa bulunmaktadır. 29-33 sayfa aralığında geçen bu diyaloglarda da kahramanlar buldukları ortama göre konuşturulmuştur.

Üçüncü ara bölümde Kâmil Bey artık yeni koğuşundadır. Bu bölümün ilk çoklu diyalogu Kâmil Bey, Seringel, Fayrap, Zekeriya Hoca ve koğuştaki diğer mahkûmlar arasında gerçekleşir. Koğuştakiler Kâmil Bey'e dimdik bakar. Bu bakışlardan tedirginlik duyan Kâmil Bey'i Seringel, Zekeriya Hoca'ya teslim eder. Koğuşta bulunları Kâmil Bey'e geçmiş olsun dileklerinde bulunur. Bu diyalog 35-37 sayfa aralığında verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde geçen diğer çoklu diyalog; Kâmil Bey, Zekeriya Hoca ve Fayrap arasında geçer. Zekeriya Hoca, Kâmil Bey'e sigara almak için gittiğinde, önünü Fayrap çevirir ve sigarayı kendisinin alacağını söyler. Zekeriya Hoca ve Fayrap bu konu üzerinde tartışınca, Kâmil Bey kendisi için çekiştiklerini düşünerek duygulanır. Bunu gören koğuştaki kişiler de bu duruma gülerler. Bu diyalog 44.sayfada verilmiştir.

Üçüncü ara bölümün bir diğer çoklu diyalogu Meydancı Çocuk, Seringel ve Osman Ağa arasında gerçekleşir. Bu konuşmada argo sözcük kullanımı çoktur. Diyalog 45 ve 46.sayfada verilmiştir.

Üçüncü ara bölümün son diyalogu çoklu diyalog şeklinde gerçekleşir. Koğuş, dar bir mekân özelliği taşıdığı için genellikle buradaki konuşmalar, iki kişi arasında geçmez. Konuşma iki kişi arasında başlasa da dinleyici pozisyonunda olan kişi sayısı mekânın da etkisiyle çok olduğu için; konuşma iki kişi arasında sonlanmaz. Burada vereceğimiz örnekte de koğuşta hep birlikte namaz kılınır. Daha sonra hep birlikte yemek yenilir.

Paytoncu Osman Ağa, Kâmil Bey'i yanına çağırarak ona ikramlarda bulunur. Yemek boyu sohbetler edilir. Laz Ali, Osman Ağa'ya karşı kabahat işlediği anlaşılan Pandeli'yi getirerek affettirmeye çalışır. İlk başta kızgın bir tavır gösteren Osman Ağa, yumuşar ve Pandeli'ye yemek verilmesini söyler. Bu diyalog 49-54 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde ilk çoklu diyalog Kâmil Bey, Osman Ağa ve Zekeriya Hoca arasında gerçekleşir. Osman Ağa, Kâmil Bey'e Zekeriya Hoca'nın nasıl biri olduğundan bahseder. Buradaki konuşmalar 56-57.sayfada verilmiştir.

Bu konuşmanın devamında Osman Ağa, yeni gelen Toyçu Mahmut'u yanına çağırıp hapse nasıl düştüğünü sorar. Bu sırada Seringel gelerek yeni gelen mahkûmlardan para toplar. Buradaki diyaloglar zaman atlaması olmadan verilmiştir. Kâmil Bey, uykusunun geldiğini söyleyerek Osman Ağa'nın bulunduğu ortamdan ayrılır. Bu sırada Kâmil Bey'in yatağı serilir. Yatak serildikten sonra Kâmil Bey, tuvalete gitmek için izin ister fakat tuvalette Osman Ağa olduğu için onun çıkmasını beklerler. Bekledikleri sırada bu sefer Fayrap Ömer gelerek bayram parası ister. Buraya kadar geçen sürede diyaloglar düz bir zamanda ilerler ve konuşma ortamında sürekli üçüncü bir kişi bulunur. Diyalog, 57-64 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümün son çoklu diyalogu kumar oynayanlar arasında geçmektedir. Kumar sahnesi ayrı ayrı sayfalarda verilmiştir. Kumarcılar oyun oynadığı sırada eş zamanlı olarak Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca da yataklarında konuşmaktadırlar. Burada başta Pandeli ve Fayrap Ömer olmak üzere koğuştaki bulunan diğer kişiler kumar oynamaktadır. Osman Ağa'nın uyanmasından korkan Seringel, kumarcıları sık sık uarmaktadır. Kumarcıların konuşması ilk olarak 68 daha sonra da 70 ve 71.sayfada verilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün ilk dört ara bölümü Kâmil Bey'in koğuştaki ilk gününü anlatır. Beşinci ara bölüm Şeker Bayramı'nın ilk günüdür. Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca konuştuğu sırada, Faytoncu Osman Ağa'yı tıraş etmek üzere berber gelir. Berberin gelmesiyle birlikte hapisane ortamında bulunan kişilerin de içinde olduğu kalabalık bir diyalog gerçekleşir. Diyalog, 88-89 sayfa aralığında verilmiştir.

Hapishanedekiler arasında bayramlaşma merasimi olur. Mahkûmlar sırasıyla Osman Ağa'nın bayramını kutlarlar. Kâmil Bey, bayramlaşma merasimi bittikten sonra malta denilen geniş koridorda gezerken âdembabalar etrafını çevirerek sigara ister. Bunu

gören Zekeriya Hoca gelerek âdembabalari uzaklaştırır. Buradaki diyalog, 90 ve 91.sayfada verilmiştir.

Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca, maltada konuşurken hapishane müdürü mahkûmlarla bayramlaşmaya gelir. Burada geçen diyaloglar 94-96 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, Zekeriya Hoca'yı sigara aldirmaya gönderdikten sonra ilk olarak camiye sonra da kiliseyi gezmeye çıkar. Daha sonra kilisede Hıdır ile karşılaşır. Kâmil Bey'in Hıdır ile konuşması bittikten sonra dışarı çıkar. Bu sırada Hıdır bahçedeki bir güvercini yakalar ve ona işkence etmeye başlar. Bu durumu gören mahkûmlardan Meliko deliye döner ve para karşılığında güvercini Hıdır'ın elinden kurtarmaya çalışır. Bu diyalog ortamında; bahçedeki çocuklar, Meliko, Laz Ali, Hıdır ve diğer mahkûmlar vardır. Bu diyalog 112-114 sayfa aralığında verilmiştir.

Deli Hıdır ile Meliko'yu izleyen Kâmil Bey'in yanına Zekeriya Hoca gelir. Bu sırada Fayrap Ömer gelerek Osman Ağa'nın Kâmil Bey'i yemeğe çağırdığı söyler. Bu diyalog 114 ve 115.sayfada verilmiştir.

Yemekten sonra Osman Ağa, Seringel'e ziyaretçileri gelmeyen Aziz Bey ve Kâmil Bey adına bütün koğuşa kahve yapmasını söyler. Çoklu diyaloga örnek verilecek bu sahne 118 ve 119.sayfada verilmiştir.

Beşinci ara bölümün bir diğer çoklu diyalogu Osman Ağa, Seringel ve Fayrap arasında geçer. Seringel, Osman Ağa'ya kumar akşamıyla ilgili hesap verir. Burada geçen diyalogda konuşmalar Osman Ağa ve Seringel arasında geçmesine rağmen ortamda bulunan Fayrap Ömer, yer yer diyalogda bulunur. Buradaki konuşma 124-126 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey'in ziyaretine eşi yerine Rum kızı hizmetçi Eleni gelir. Eleni ile Kâmil Bey'in konuşması bittikten sonra Kâmil Bey yine istemeye istemeye Osman Ağa'nın sofrasına oturur. Bu kez, Kâmil Bey, Osman Ağa'ya teşekkür eder ve artık yemekleri kendisinin yiyeceğini söyler. Osman Ağa, Kâmil Bey'e laf atar, bunun üzerine koğuştan bir ses duyulur. Köprücü Arslan, süpürge parası vermediği için dayak yemektedir. Daha sonra Osman Ağa, kahve içme bahanesiyle Kâmil Bey'i kahve içmeye çağırır. Konuşmak istemesindeki amaç Kâmil Bey'e kumar oynatmaktır. Kâmil Bey, kumar bilmediğini söyleyince Osman Ağa, mahkûmlardan Kesik Süleyman ve Zarzar'ı çağırarak oyuna başlar. Osman Ağa, sürekli kaybeder, kaybettikçe de öfkelenir. Bu süreçte Kâmil Bey'den

kumar parası ister ve aldığı tüm parayı kaybeder. Kumar devam ederken Kâmil Bey ve Zekeriya Hoca konuşmaya başlar. Burada geçen sahnede aynı ortamda birden fazla diyalog ortaya çıkmaktadır. Bu bölümde Kâmil Bey'in bütün parası bitmiştir. Buradaki konuşmalar 133-147 sayfa aralığında geçmektedir.

Birinci ana bölümün son kısmı, Kâmil Bey'in uyanmasıyla başlar. Koğuşta elektrikli bir hava vardır. Kâmil Bey, Zekeriya Hoca'ya neden böyle olduğunu sorunca Osman Ağa'nın sabaha kadar kumar oynadığını ve sonunda kaybettiğini söyler. Bu konuşmanın devamında Osman Ağa, Kâmil Bey'e tüm parayı kaybettiğini kazansa yarısını ona vereceğini söyler. Bu sırada Kâmil Bey'e ismarladığı yatak gelir. Bu yatak kaliteli olduğundan koğuştakilerin dikkatini çeker. Osman Ağa, Kâmil Bey'in misafirliğinin bittiğini söyleyerek Fayrap Ömer'e Kâmil Bey'den yatak ve yemek parası almasını söyler. Kâmil Bey'e yapılan bütün hizmetler aslında ücret karşılığında yapılmıştır. Borcu ödeyecek parası olmadığını söyleyen Kâmil Bey, istenen paranın on lirasını evden isteyeceğini söyler. Kâmil Bey, akşam kumar için verdiği elli liralık kumar parasının da geri kalan borcuna karşılık sayılacağını düşünür. Ancak Faytoncu Osman Ağa, bu paranın ortaklık parası olduğunu ve borç olmadığını dile getirir. Bunun üzerine Kâmil Bey'in baba yadigârı saatine el konulur. Bu sahnede ortamda Osman Ağa, Kâmil Bey, Fayrap Ömer, Laz Ali, Tanaş ve koğuştaki diğer mahkûmlar vardır. Konuşmalar genel olarak Osman Ağa ve Kâmil Bey arasında ilerleyip diğerleri konuşmanın devamında kendilerine yer bulur. Buradaki diyaloglar, 148-156 sayfa aralığında geçmektedir.

Kâmil Bey, Zekeriya Hoca ile konuştuğu sırada ziyaretine Ramiz Efendi'nin eşi Fatma Hanım ve oğlu Kadir, komşularının oğlu Murat gelir. Fatma Hanım, hiç çekinmeden Millî Mücadele hakkında bilgi verir. Daha sonra yaptığı kurabiye dolu paketi verir. Ramiz Efendi'nin oğlu Kadir de harçlıklarından biriktirdiği parayla Kâmil Bey'e sigara almıştır. Kâmil Bey, misafirleriyle konuştuğu sırada ilk önce yanlarına çay getirmek için Fayrap daha sonra da mahalleden tanıdıkları Zarzar gelir. Ziyaret sahnesinde geçen diyalogların tamamı 164-170 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, ziyaretçileri gittikten sonra maltaya geçer. Bir müddet burada durduktan sonra koğuşa girer ve Fatma Hanım'ın verdiği kurabiye paketini bıraktığı yerde bulamaz. İlk olarak Zekeriya Hoca'ya nerede olduğunu sorar. Zekeriya Hoca, Seringel'in aldığını söyleyince, koğuşta sesler yükselir. Seringel, Osman Ağa'nın da

olaya dâhil olması üzerine cesaretleterek Fatma Hanım'a küfür eder. Bu söz üzerine çılgına dönen Kâmil Bey, Seringel'e sert bir yumruk atar ve kavga etmek için yaklaşan Laz Ali ve Tanaş'ı da aynı şekilde yumruklayarak yere serer. Osman Ağa bıçak çekmeye yeltendiğinde Kâmil Bey, ona yönelerek bayılıta kadar dövüp Müdüre götürmek üzere sürükler. Kâmil Bey ve Osman Ağa'yı gören Başgardıyan Musa Çavuş'un Kâmil Bey'in suçunu sorması üzerine kısım nöbetçisi gardıyan hırsızlık cevabını verir ve Kâmil Bey'in çıkışıyla gerçek kimliği açığa çıkar. Altıncı ara bölümün son sahnesi, çoklu diyaloga örnek vereceğimiz 173-177 sayfa aralığında geçen olayları kapsar. Bu sahneler, Kâmil Bey'in artık "Millîci Abi" olarak anılacağı ikinci ana bölüme geçişini hazırlar:

"Burada bir paket olacaktı Hoca Efendi."

"Nasıl paket?"

"Bugün getirilen paket..."

"Haaa. Buradaydı. 'Hoca gözlerini bir hoş kırıştırdı.' Bavula mavula..."

"Yok birisi şaka olsun diye almasın?"

Hoca güldü:

"Sahi, dur hele. Seringel Ağa aldı demin gibime..."

"Neden alıyor?"

"Bilmem. Meraklandı, açtı. Birini yedi. Beğendi. Ağa'ya götürdü. Birazını yediler, gerisini Pandeli'ye verdiler. Yarın çayla..."

"Pandeli'ye mi?"

"He ya..."

Kâmil Bey, kahve ocağına doğru seslendi:

"Biraz bakar mısınız Seringel Efendi?"

Yüzü de, sesi de gayet sakindi. O kadar ki koğuştta hiç kimse başını çevirmemişti. Seringel umursamadan sordu:

"Neymiş?"

"Burada bir paket vardı."

"Ne paketi?"

"Kurabiye..."

"Eyy?"

"Siz almışsınız."

"Biz mi almışız? 'Koğuştta sesler birden kesildi.' Kim dedi bakalım?"

"Siz almışsınız."

"Almadık ya, almışsak bile, n'olmuş? N'apalım yani?"

"Lütfen paketimi getiririn."

"Lütfenmiş. Oğlum burası neresi? Burası mahpushane... Herkes malını kollayacak... Kör müsün? Malına sahip olaydın."

"Paketi istiyorum."

"Vermezsem?"

Osman Ağa kasılarak bağıdı:

"Neymiş? Neye hırlaşıyorsunuz ulan?"

Kâmil Bey, Ağa sedirine doğru yürüdü:

"Benim Kurabiye paketini almışlar."

"Ne paketini?"

"Kurabiye..."

"Bavuldan mı?"

"Hayır."

"Kime teslim ettin."

"Hiç kimseye."

"Öyle almışlardı. İyi de etmişler. 'Güldü.' Malına sahip olmadın mı, burada adamın kışından donunu çeker alırlar."

“Paketi Osman Efendi...”

“Kes ulan, uzatma!”

“Benim paketimi verin.”

“Ulan hıyarağa, paketi benden mi istiyorsun?”

“Senden... Ondan... Paketi çıkarın!”

Osman Ağa biraz eğlenmek için lafı değiştirdi:

“Şuna paket nerden gelmiş bakalım? Geldiğini gören var mı?”

“Bugün Fatma Hanım getirdi.”

“Nasıl Fatma Hanım bu?”

Kâmil Bey, bu Fatma Hanım'ın nasıl bir Fatma Hanım olduğunu bu herife anlatacak uygun bir kelime ararken, sol omuzu başında Seringel'in yılışık sesini duydu:

“Ben o karyı tanırım, orospunun biridir.”

(...)” (EŞM, s.173-174).

“Millîci Abi” bölümü, kavgadan bir gün sonrasının anlatıldığı birinci ara bölümle başlar. Kâmil Bey, kavgadan sonra, Binbaşı Arif Bey'in yanına -revire- alınmıştır. Burada Binbaşı Arif Bey'in emriyle Kâmil Bey'in yıkanması için sıcak su hazırlanmıştır. Kâmil Bey yıkandıktan sonra, Binbaşı Arif Bey ile kahvaltı yapar. Başlangıçta konuşma, Kâmil Bey ile Arif Bey arasında geçerken daha sonra İttihatçı Nuh Bey'in yanlarına gelmesiyle üç kişi arasında geçmeye başlar. Bu bölümde geçen konuşmalar ağırlıklı olarak İttihat ve Terakki hakkındadır. Konuşmanın devamında içeriye Başgardıyan Musa Çavuş gelerek, hapisane müdürünün Kâmil Bey'i çağırttığını söyler. Kâmil Bey, isteksiz bir şekilde müdürün yanına gider. Argo sözcüklerin yer aldığı buradaki konuşmalar, 216-223 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölüm Kâmil Bey'in hapisane müdürünün yanına doğru götürülmesiyle başlar. Kâmil Bey, götürüldüğü sırada mahkûmlar onun hakkında konuşur. Hapishane müdürünün odasına girdiklerinde, müdür, gardiyanı tersleyerek dışarı çıkarır. Müdür ile Kâmil Bey'in konuşması bittikten sonra odaya gelen başgardıyan, müdür tarafından tekrar azarlanır. Buradaki sahnede geçen konuşmalar 224-226 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, hapisane müdürünün odasından çıktıktan sonra, başgardıyan tarafından Binbaşı Arif Bey'in bulunduğu revire götürülür. Bu sırada başgardıyan, Osman Ağa ve çevresindekilerin durumu hakkında Kâmil Bey'e bir şeyler anlatır. Konuşmanın devamında mahkûmlar yine Kâmil Bey hakkında konuşur. 231.sayfada verilen bu konuşmalarda 'anlatma tekniği' ve 'diyalog tekniği' birlikte kullanılmıştır.

Kâmil Bey, revire döndüğünde Arif Bey, 'Naima Tarihi'ni okur. İkisi arasında geçen buradaki diyalogda, Binbaşı Arif Bey, hapisane sorumlularının onu ilk zamanlar gözetim altında tutabileceği hakkında uyarır ve bu durum karşısında dikkatli olması

konusunda telkin eder. Buradaki sahnede geçen konuşmalarda da ‘anlatım tekniği’ ve ‘diyalog tekniği’ birlikte kullanılmıştır. Konuşmalar 232-236 sayfa aralığında verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde Kâmil Bey, müdürün odasına götürülür. Müdürün odasında; Hala Hanım, Sabriye ve Nermin vardır. Kâmil Bey, gelenlerin arasında kızı Ayşe’yi göremediği için üzülür ve Ayşe’ye kendisinin hapisanede olmadığı hakkında yalan söylendiğini öğrenir. Bu sahnede Hala Hanım, Kâmil Bey’in içinde bulunduğu durum hakkında eleştirir. Sabriye de Kâmil Bey’in çizdiği tabloyu çok beğendiklerini ve para karşılığında Prens Fahire Hanımefendi’nin ve Kontes Bolkinova’nın resimlerini yapmasını ister. Konuşma sırasında sürekli olarak Doktor Lütfü Bey’in adının geçmesi Kâmil Bey’in canını sıkır. Bu sırada Kâmil Bey, Nermin Hanım’dan evdeki gereksiz eşyaları satmasını ve para ihtiyaçlarını bu şekilde karşılamalarını ister. Sefer, kahve getirir. Hala hanım kahveyi yadırgar ve içmek istemez. Konuşmanın ilerleyen kısmında Ramiz Efendi’nin karısı Fatma Hanım ve oğlu Kadir içeriye girer. Konuşma sırasında Fatma Hanım, Kâmil Bey’in başından geçen bütün şeyleri açık sözlülükle dile getirir. Bu sahnede geçen konuşmalar, çoklu diyaloga örnek olarak verebileceğimiz en uzun konuşmalardan biridir. Diyalog 252-269 sayfa aralığında geçmektedir.

Kâmil Bey, ziyaret bittikten sonra Binbaşı Arif Bey’in yanına geçer. İkili konuşurken, Binbaşı Arif Bey’in arkadaşı Şükrü Bey geldiği için Arif Bey’i çağırırlar. Daha sonra Kâmil Bey de meydancı tarafından davet edilir. Binbaşı Arif Bey, Şükrü Bey ve Kâmil Bey, birlikte konuşurlar. Bu diyalog 273-278 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde Kâmil Bey, koğuştta resim yapmaktadır. Bu sırada sırasıyla ilk önce Falçata Seyfi daha sonrada Veznedar Sıtkı Efendi yanına gelir. Veznedar Sıtkı Efendi, Kâmil Bey’in yanından ayrılacağı sırada odaya Mehdi Bey girer ve birlikte konuşurlar. Mehdi Bey, Sıtkı Efendi ile dalga geçer. Bu konuşma 294 ve 295.sayfada verilmiştir.

“Millîci Abi” bölümünün son ara bölümü olan beşinci ara bölümde, Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey ve Nuh Bey, gazete okur. Haberlerden yola çıkarak birtakım değerlendirmede bulunurlar. Konuşma sırasında kapının önünde bulunan Veznedar Sıtkı Efendi içeri girerek işlerin kötüye gittiğini, Mustafa Kemal Paşa’nın korkup kaçtığını söyleyerek çıkabilecek karışıklıklar hakkında Binbaşı Arif Bey’i uyarır. Arif Bey, Sıtkı Efendi’nin anlattıklarına sinirlenerek onu kovar. Bu konuşmadan sonra Kâmil Bey, sigara

içme bahanesiyle odasına çıkar. Bu sahnede geçen konuşmalar 312-320 sayfa aralığında verilmiştir.

Kâmil Bey, ziyaretine gelen Eleni'yi yolcu ettikten sonra odasına çekilir. Bu sırada Maçka Güzelinin Mehdi Bey, kadınlar koğuşundaki Utçu Cemile ve Nezihe'yi izler. Burada geçen konuşmalar, 332 ve 333.sayfada verilmiştir. Bu diyalog, romanda geçen son çoklu diyalogdur.

2.2.2.2. *Esir Şehrin Mahpusu'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı*

*Esir Şehrin Mahpusu'*nda geçen diyalog kullanımı; “kısa diyalog”, “orta uzunlukta diyalog” ve “uzun diyalog” olmak üzere üç bölümde incelenmiştir.

“Hafız Ağa” bölümü 1-177 sayfa aralığında altı ara bölümden oluşmaktadır. Diyalogların hacim yönüyle romanda kapladığı yer aşağıda gösterilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün birinci ara bölümünde iki diyalog gerçekleşmiştir. Bu diyaloglar, 2-8 sayfa aralığında uzun diyalog ve 8-12 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklindedir.

“Hafız Ağa” bölümünün ikinci ara bölümünde sekiz diyalog geçmektedir. Bu diyaloglar; 13-16 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 16-17 sayfa aralığında kısa diyalog, 17.sayfada kısa diyalog, 17-20 sayfa aralığında uzun diyalog, 22-23 sayfa aralığında kısa diyalog, 24-28 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 28 ve 29.sayfada kısa diyalog ve 29-33 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 33.sayfada kısa diyalog şeklinde tabloda gösterilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı yedidir. Bu diyaloglar; 35-37 sayfa aralığında kısa diyalog, 37-41 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 43-44, 44, 45-46, 47-49 sayfa aralıklarında kısa diyalog ve 49-54 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde tabloda gösterilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün dördüncü ara bölümde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 55-56 ve 56-57 sayfa aralığında kısa diyalog, 57-64 sayfa aralığında uzun diyalog, 64.sayfada kısa diyalog, 64-68 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 68.sayfada kısa diyalog, 70-71 sayfa aralığında kısa diyalog ve 69-83 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde tabloda gösterilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün beşinci ara bölümü diyalog bakımından oldukça zengindir. Bu bölümde geçen diyalog sayısı on dokuzdur. Diyaloglar tek grafiğe

sıgmadığı için birbirinin devamı niteliğinde ikinci bir grafikten yararlanılmıştır. Bu bölümde geçen diyaloglar; 84-88 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 88-89 ve 90-91 sayfa aralığında kısa diyalog, 91-94 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 94.sayfada kısa diyalog, 96-97 ve 100.sayfada kısa diyalog, 101-108 sayfa aralığına uzun diyalog, 109-111 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 112, 112-114, 115, 117-118, 118-119 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 119-123 sayfa aralıklarında orta uzunlukta diyalog, 124-126 ve 126-127 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 129-132 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 132.sayfada kısa diyalog, 133-147 sayfa aralığında uzun diyalog ve 145-147 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Hafız Ağa” bölümünün son bölümünde geçen diyalog sayısı dokuzdur. Bu diyaloglar; 148-156 sayfa aralığında uzun diyalog, 157-158, 158-159, 159-161, 162 ve 163-164 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 164-170 sayfa aralığında uzun diyalog, 170-171 sayfa aralığında kısa diyalog ve 173-177 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Millîci Abi” bölümü, 181-342 sayfa aralığında beş bölümden oluşmaktadır.

“Millîci Abi” bölümünün ilk ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyalogların tamamı uzun hacimli diyaloga örnek olarak gösterilebilir.

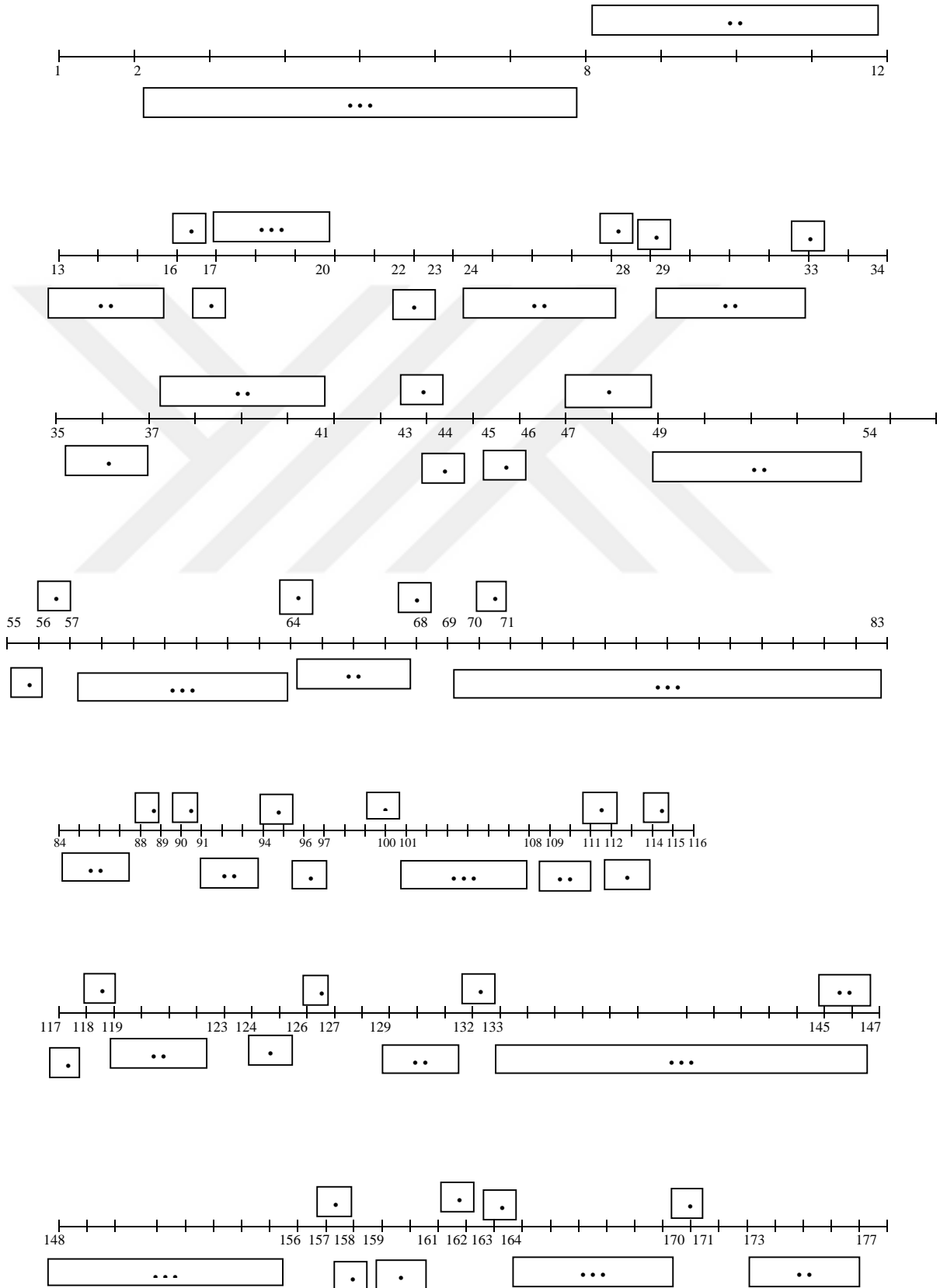
“Millîci Abi” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar;224-225 ve 225-226 sayfa aralığında kısa diyalog, 226-232 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 231.sayfada kısa diyalog, 232-236 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 237-251 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

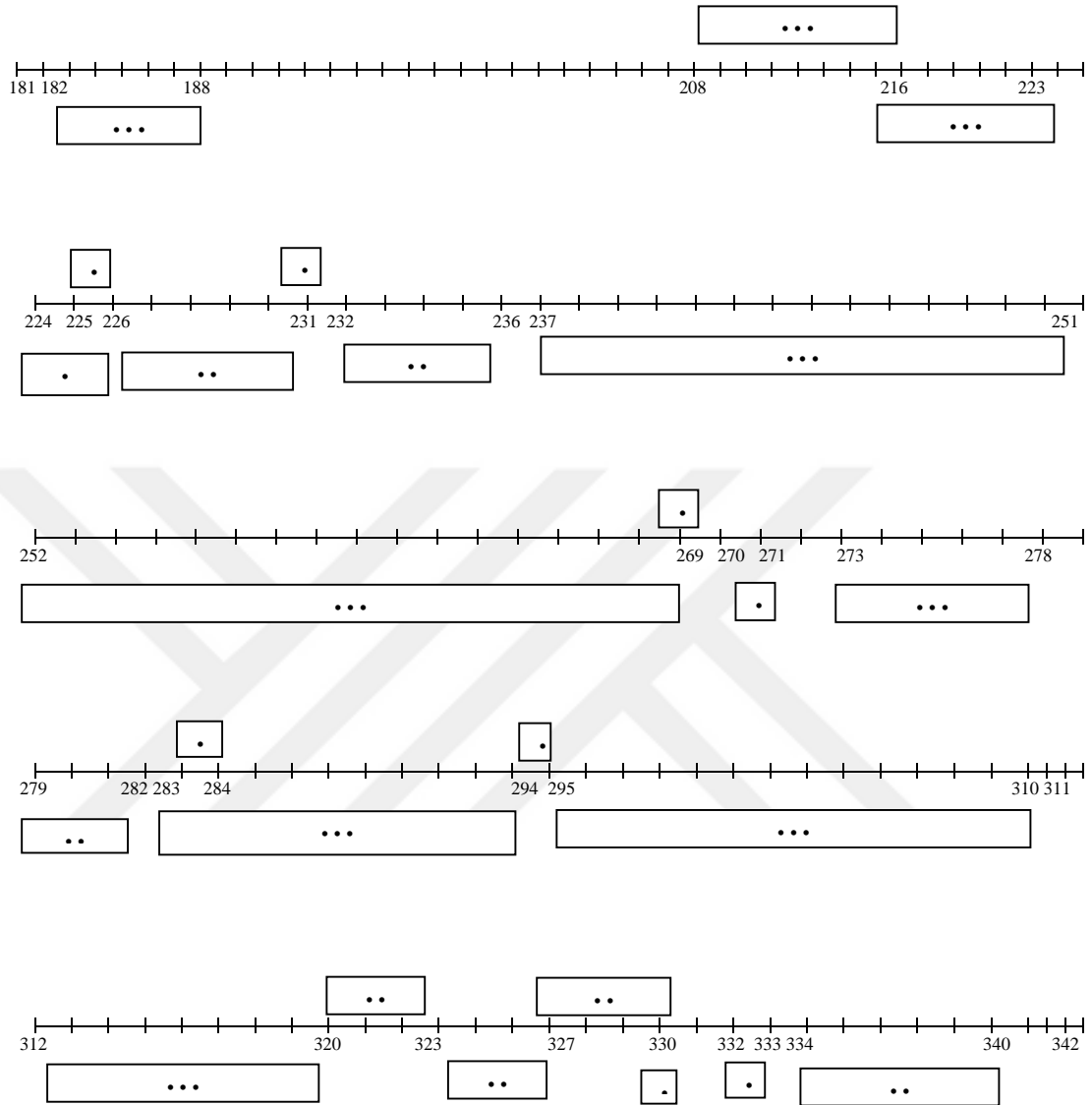
“Millîci Abi” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördtür. Bu diyaloglar; 252-269 sayfa aralığında uzun diyalog, 269.sayfada kısa diyalog 270-271 sayfa aralığında kısa diyalog ve 273-278 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Millîci Abi” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 279-282 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 283-284 sayfa aralığında kısa diyalog, 283-294 sayfa aralığında uzun diyalog, 294-295 sayfa aralığında kısa diyalog ve 295-310 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Millîci Abi” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı yedidir. Bu diyaloglar 312-320 sayfa aralığında uzun diyalog, 320-323, 323-327, 327-330 sayfa

aralıklarında orta uzunlukta diyalog, 330 ve 332 sayfalarda kısa diyalog ve 334-340 sayfa aralıklarında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

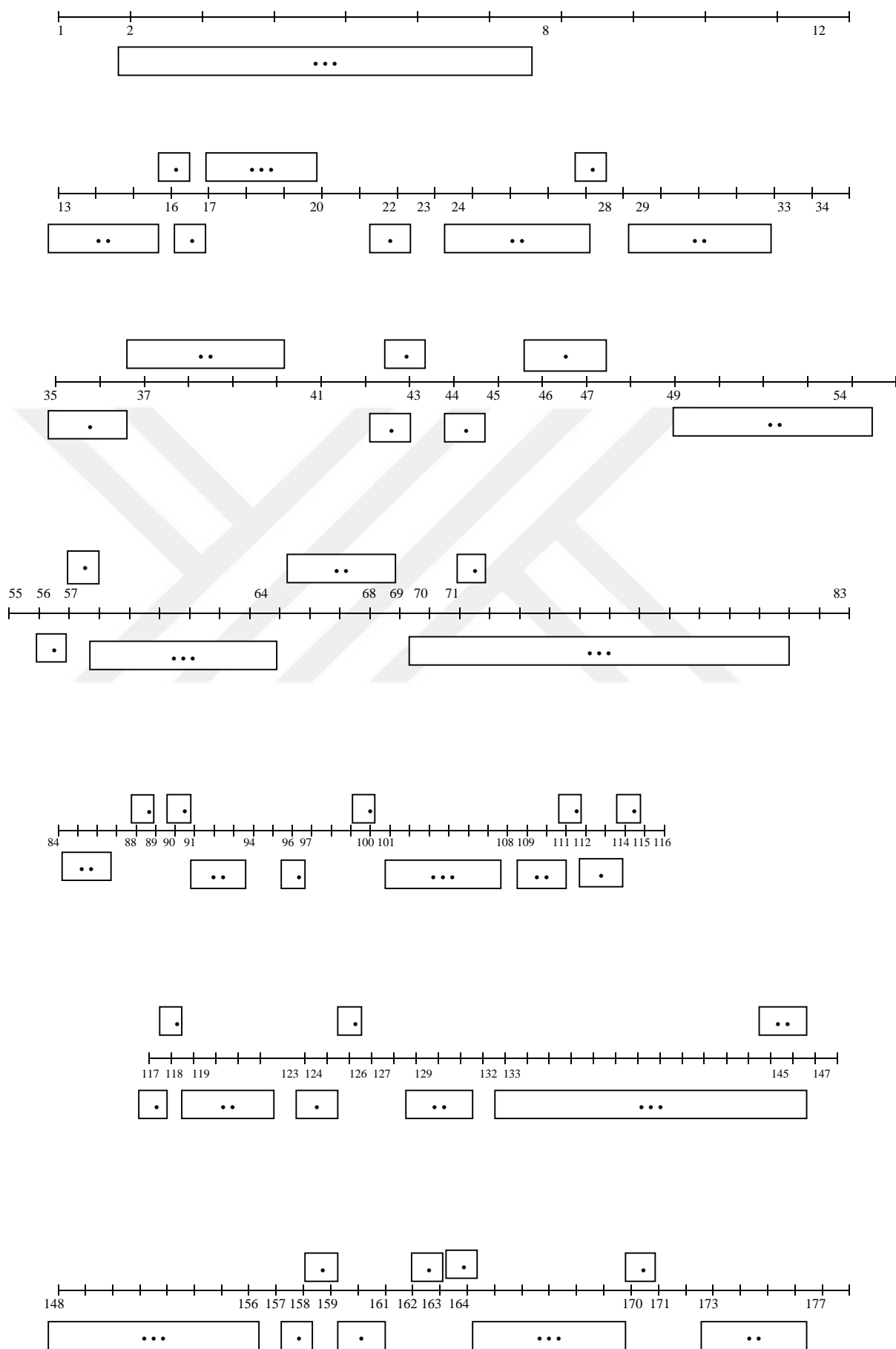

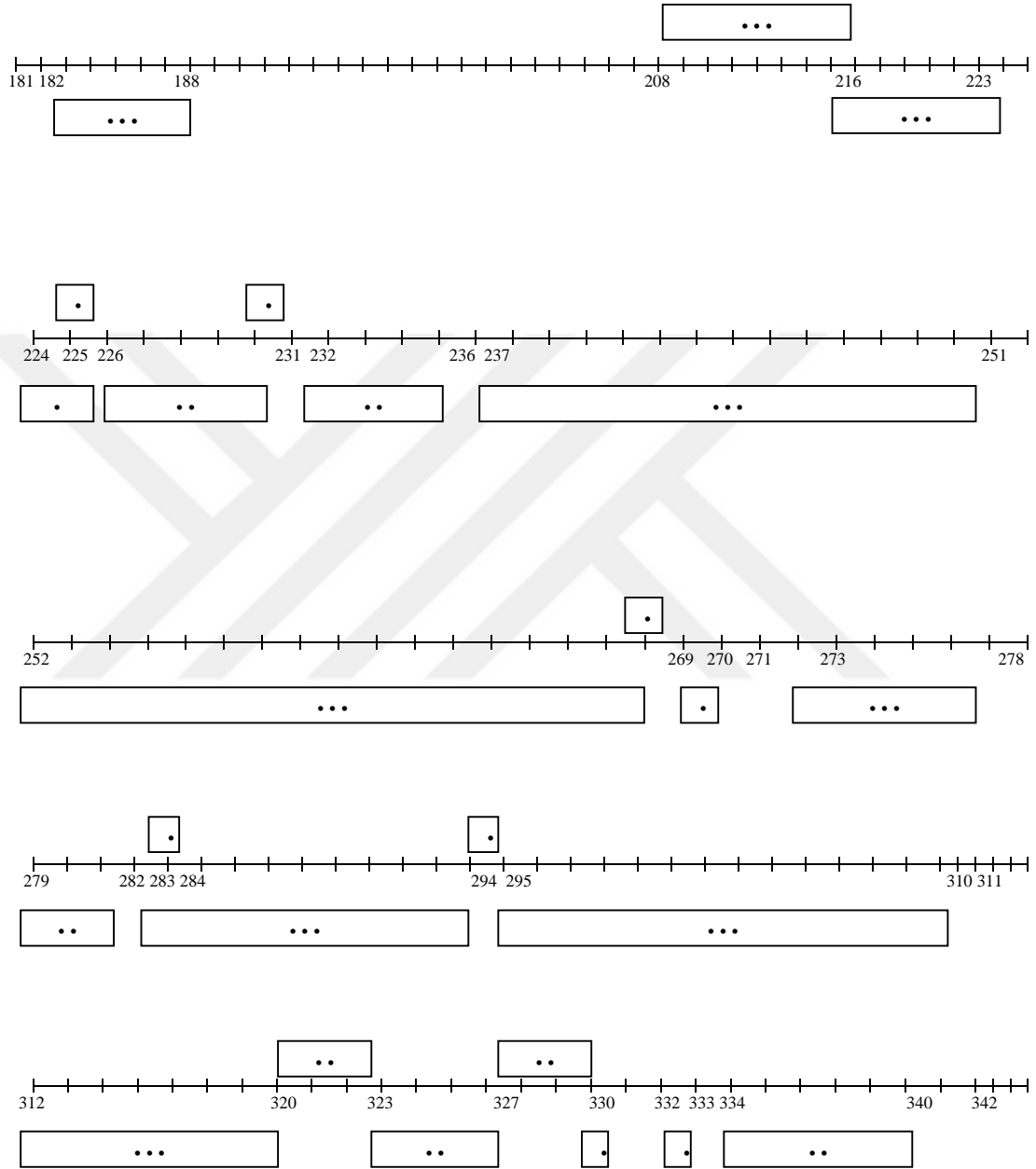
Şekil 3 Esir Şehrin Mahpusu'nda Hacim Yönüyle Diyalog

2.2.2.3. Esir Şehrin Mahpusu'nda Öykülemeye Dağılım Yönüyle Diyalog

Esir Şehrin Mahpusu romanı 342 sayfadan oluşmaktadır. Romanda 82 diyalog geçmektedir. Bu diyalogların; 44'ü kısa, 21'i orta uzunlukta, 17'si ise uzun diyalogdur. *Esir Şehrin Mahpusu*'nda olaylar Kâmil Bey üzerinden ilerler ancak Kâmil Bey, diyalogların tamamında katılımcı değildir. Kimi diyaloglarda muhataplardan biri kimi diyaloglarda da konuşmayı sorularla başlatan kimsedir.

..

Şekil 4 Esir Şehrin Mahpusu'nda Öyküleme Dağılım Yöntüyle Diyalog

Romanda geçen diyalogların dağılımı şu şekildedir: Kâmil Bey'in yeni tevkifhaneye götürüldüğü sırada Kâmil Bey, kanun çavuşu, Gardiyan İbrahim ve sokaktaki insanlar; Arabada kanun çavuşu ve Kâmil Bey; yeni tevkifhanede Kâmil Bey,

Vahap Onbaşı ve Amcabey; yeni tevkifhanede Kâmil Bey ile Amcabey; yeni tevkifhanede Amcabey ile Vahap Onbaşı; yeni tevkifhanede Kâmil Bey ile Vahap Onbaşı; yeni tevkifhanede Amcabey, Kâmil Bey ve Vahap Onbaşı; yeni tevkifhanede Vahap Onbaşı ile Fayrap Ömer; yeni tevkifhanede Amcabey ile Vahap Onbaşı; yeni tevkifhanede Kâmil Bey, Fayrap Ömer ile Vahap Onbaşı; hapishane avlusunda Fayrap Ömer ile hapishanedeki çocuklar; hapishanedeki şadırvanda Osman Ağa, Fayrap Ömer, Zekeriya Hoca, Lazoğlu, Sübyan koğuşunun çocukları ve Tanaş; hapishanede Fayrap Ömer ile sübyan koğuşunda bulunan bir çocuk; koğuşta Kâmil Bey, Seringel, Fayrap, Zekeriya Hoca ve koğuştaki diğer mahkûmlar; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey, Zekeriya Hoca, Fayrap Ömer; koğuşta Osman Ağa, Seringel ve Meydancı çocuk; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Osman Ağa, Pandeli, Laz Ali ile Kâmil Bey; koğuşta Pandeli ve Osman Ağa; koğuşta Kâmil Bey, Osman Ağa ve Zekeriya Hoca; koğuşta Toycu Mahmut, Osman Ağa, Seringel, Kâmil Bey ile Fayrap Ömer; tuvalette Kâmil Bey ile tanımadığı biri; koğuşta kumarcılar arasında; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Osman Ağa, berber ve koğuş ortamındaki kişiler; maltada Kâmil Bey, Zekeriya Hoca ve adembabalar koğuşundaki mahkûmlar; maltada Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta hapishane müdür ve mahkûmlar; koğuşta Zekeriya Hoca ile Kâmil Bey; koğuşta Kâmil Bey ile Kömürcü İbrahim; bahçede Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; bahçede Kâmil Bey ile hapishane imamı; kilisede Kâmil Bey ile Hıdır; bahçede bahçedeki çocuklar, Meliko, Laz Ali, Hıdır ve diğer mahkûmlar; bahçede Kâmil Bey, Zekeriya Hoca; bahçede bahçede Kâmil Bey, Zekeriya Hoca ve Fayrap Ömer; koğuşta Osman Ağa, Kâmil Bey, Seringel ve Aziz Bey; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Osman Ağa, Seringel ve Fayrap Ömer; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; bahçede Kâmil Bey ile Eleni; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey, Kesik Süleyman, Zarzar ve Osman Ağa; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Osman Ağa, Kâmil Bey, Fayrap Ömer, Laz Ali, Tanaş ve koğuştaki diğer mahkûmlar; koridorda Kâmil Bey ile Köprücü Arslan; avluda Kâmil Bey ile sigara aldirmaya gönderdiği adam arasında; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; koğuşta Kâmil Bey ile Seringel; bahçede Kâmil Bey ile Zekeriya Hoca; bahçede Kâmil Bey, Fatma Hanı, Kadir, Zekeriya Hoca, Fayrap ve Zarzar; koğuşta Kâmil Bey ile Zekeriya

Hoca; koğuşta Kâmil Bey, Zekeriya Hoca, Osman Ağa, Laz Ali, Seringel, Tanaş ve Musa avuş; revirde Kâmil Bey ile Sefer; revirde Kâmil Bey ile Binbaşı Arif Bey; revirde Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey, Sefer ve Musa avuş; hapishanede Kâmil Bey ile Musa avuş; hapishane müdürünün odasında Kâmil Bey ile hapishane müdürü; hapishanede başgardıyan, Kâmil Bey ve mahkûmlar; revirde Kâmil Bey ile Binbaşı Arif Bey; Nuh Bey'in odasında Nuh Bey ile Veznedar Sıtkı Efendi; Nuh Bey'in odasında Kâmil Bey ile Nuh Bey; hapishane müdürünün odasında Hala Hanım, Sabriye Hanım, Nermin Hanım, Fatma Hanım ve Kâmil Bey; revirde Kâmil Bey ile Binbaşı Arif Bey; revirde Binbaşı Arif Bey, Kâmil Bey ile şükrü Bey; revirde Falçata Seyfi ve Kâmil Bey; revirde Kâmil Bey ile Veznedar Sıtkı Efendi; revirde Mehdi Bey, Kâmil Bey, Veznedar Sıtkı Efendi ve Falçata Seyfi; revirde Kâmil Bey ile Mehdi Bey; revirde Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey, Nuh Bey ve Veznedar Sıtkı Efendi; bahçede Kâmil Bey ve Veznedar Sıtkı Efendi; revirde Binbaşı Arif Bey ve Kâmil Bey; bahçede Kâmil Bey ile Eleni; revirde Kâmil Bey ile Arif Bey; hapishanede Maçka Güzelinin Mehdi Bey, Nezihe ve Utu Cemile; revirde Kâmil Bey ile Arif Bey.

2.2.2.4. *Esir şehrn Mahpusu'nda Bir slup gesi Olarak Diyalog*

“Esir şehir lemesi”nin ikinci kitabı olan *Esir şehrn Mahpusu* romanındaki diyalog kullanımı, ilk romana göre fazladır. 342 sayfadan oluşan romanda 82 diyalog geçmektedir.

Esir şehrn Mahpusu romanındaki “Katılımcı yönüyle diyalog” başlığında, romanda geçen diyalogların kaç kişi arasında geçtiğini inceledik. Romanda geçen 82 diyalogun 48'i iki kişi arasında geçerken, 34' ikiden fazla kişi arasında geçer. *Esir şehrn Mahpusu'nda*, *Esir şehrn İnsanları*'ndan farklı olarak tek bir mekâna yönelim söz konusudur. Hapishane ortamını, “Esir İstanbul”un bir yansıması olarak ele alan yazar; hapishane ortamındaki diğer mahpuslara da değinir. Bu durum ilk romanda neredeyse tüm diyaloglarda bulunan Kâmil Bey, bu romanda 58 diyalogda bulunmaktadır. Yazar, ilk romanda bütün olayları Kâmil Bey üzerinden ilerletirken, bu romanda; hapishane ortamının etkisiyle farklı karakterlerin Millî Mücadele meselesine bakış açılarını vermek istemesinden kaynaklanabilir.

Kemal Tahir, bu romanda ilk romana göre halk söyleyişlerine daha çok yer verir. Yazar, olayların gergin olduğu kısımlarda romandaki karakterlerden birini Orta Anadolu

ağzıyla konuşturarak, romanın gerginliğini dağıtır. Bu durum vasıtasıyla esere diyaloglar daha dinamik bir hava katar. *Esir Şehrin İnsanları*'nda “Kâmil Bey” bölümünde ve *Esir Şehrin Mahpusu*'nun ilk ara bölümünde karşımıza çıkan Gardiyan İbrahim ve *Esir Şehrin Mahpusu*'nda “Millîci Abi” bölümünde karşımıza çıkan Sefer karakteri, Çankırlı'dır. Bu karakterlerin roman içinde Orta Anadolu ağzıyla konuşturulması, söz konusu fonksiyonun sağlanması açısından önemlidir.

Kemal Tahir, yine diyaloglar vasıtasıyla kahramanların “Millî Mücadele”ye bakış açılarını ortaya koyar. Romanda geçen; Kâmil Bey, Fatma Hanım, Binbaşı Arif Bey, Binbaşı Rahmi Bey, Ramiz Efendi, Zeybek Niyazi, Şükrü Bey gibi karakterlerin Millî Mücadele taraftarı olduğunu, yine romanda geçen; Nermin, Sabriye, Hala Hanım, Hapishane müdürü, Dr. Lütfü, Paytoncu Osman Ağa, Sarafim Kaptan, Zekeriya Hoca, Fayrap Ömer, Seringel, Laz Ali, Pandeli, Tanaş Ağa, Kesik Süleyman, Terlikçi Falçata Seyfi, Mehdi Bey, Veznedar Sıtkı gibi karakterlerin de Millî Mücadele karşıtı olduğunu diyaloglar vasıtasıyla anlıyoruz. Bu da diyalogun, kahramanların düşünce ve felsefelerin açıklanmasındaki işlevindeki önemini göstermektedir.

Yazar, hapishane ortamının etkisiyle, kahramanları konuştururken argo sözcüklerden bolca yararlanır. Bu da okur olarak bizlerin hapishane insanını ve ortamını bütün yönleriyle anlamamızı sağlar. Çeşitli yetersizliklerin ve dili iyi kullanamamanın sonucu olarak ortaya çıkan argo, yazarın usta kullanımıyla bir bakıma hapishanede bulunan grupların hangi toplumsal yapıya ait olduklarını ortaya koyar. Yazarın bu sözcükleri çok iyi bilmesi, onun mahkûm olarak bulunduğu Malatya, Çorum, Çankırı, Nevşehir gibi bölgelerin halk deyişlerinden derlemeler yaptığını ortaya koymaktadır. Yazarın, hapishane ortamına ait argo sözcüklere yer vermesi onun dil ve üslubuyla ilgili dikkat çekici bir unsurdur. “kayorto”, “puşlavat”, “gebeş”, “fayraplanmak”, “kopil”, “sotaya düşmek”, “çakozlanmak”, “nallanmak”, “kıblesi şaşmak”, “katakulli”, “kıyak dalga”, “fertiklemek”, “gebe zar”, “mangiz”, “racon”, “taş arabası” vb. örnekler yazarın argoya ne kadar hâkim olduğunu göstergesidir.

Esir Şehrin Mahpusu'ndaki “hacim yönüyle diyalog” başlığında romanda geçen diyalogların, hacim yönüyle romanda tuttuğu yer grafikler vasıtasıyla gösterilmiştir. Romanda geçen 82 diyalogun; 44'ü kısa, 21'i orta uzunlukta, 17'si ise uzun diyalogdur. Kâmil Bey, İki kişi arasında geçen ve ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglara baktığımızda bu diyalogların 58'inde bulunur. Kâmil Bey, diyaloglarda dinleyici

konumunda olup arada diğerk kahramanlara sorular sorarak diyalogun oluşmasını sağlamaktadır. Kâmil Bey, farklı karakterleri konuşturarak onları tartışır. Böylece “Esir İstanbul”da hapisane hayatı yaşayan karakterlerin esirliğe bakış açıları verilir.

Esir Şehrin Mahpusu romanındaki “Öykülemde dağılım yönüyle diyalog” başlığında da öykülemde geçen diyalogların dağılımı grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafiklere baktığımızda iki bölümden ve 342 sayfadan oluşan romanın, *Esir Şehrin İnsanları*’nda olduğu gibi neredeyse tamamında diyaloglardan yararlandığı görülür. Romanda diyalog geçmeyen sayfa sayısı 34’tür. Bu durum öykülemde diyalogun ne kadar önemli bir yer kapladığını ve neredeyse her sayfada diyalogun yer verildiğini gösterir.

2.3.YOL AYRIMI

2.3.1.Roman Hakkında⁸

⁸ Roman hakkındaki bilgiler için Sezai Coşkun’un *Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir* adlı eserinden ve Mustafa Dere’nin *Kemal Tahir’in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı-Tema* adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.

Yol Ayrımı, Kemal Tahir'in hayattayken yayımladığı son romanıdır. Roman, kitap halinde ilk olarak 1971'de Sander Yayınları tarafından İstanbul'da yayımlanır. Notlar Dizisinin "Kemal Tahir ve Romanları" başlıklı kısmında *Yol Ayrımı* romanıyla ilgili şu bilgiler verilmiştir:

"Kâmil Bey, mütareke yıllarından İstanbul'un, silahsız direnişçilerinden biridir. Kurtuluş uğrunda, önce kızını sonra kocasını mahpushanede yüzüstü bırakıp yaşama güvenini başka yollarda arama çıkan karısıyla beraber kızını da kaybetmiş, mahpusanede yüzüstü bırakılmıştır.

Kemal Tahir, Esir Şehrin Mahpusu'na üçüncü bölüm olarak eklediği "Yol Ayrımı"nda, öldü sanılan Kâmil Bey'in apansız çıkagelip karısı ve kızıyla hesaplaşmasını anlatıyor. Yıkılan İmparatorluktan miras kalıp, cumhuriyetten bu yana çeşitli yollara başvurduğumuz halde, bir türlü çare bulamadığımız sosyo-ekonomik zorluklarımızın nedenlerini de bu hesaplaşmada yepyeni bir açıdan yorumlamaya çalışıyor." (Notlar-1, 2016, s.64).

Roman, genel olarak Cumhuriyet'in ilanından sonraki gelişmeleri anlatır. Temel olarak Serbest Fırka'nın kurulması ön planda olsa da, Kemal Tahir, bir bakıma bu dönemdeki idare üzerine yoğunlaşır. Serbest Fırka'nın ortaya çıkışını Cumhuriyet idaresiyle bağlantılı bir şekilde ortaya koyar. Yazar, idarenin bir bakıma Gazi'den aferin almak maksadıyla halktan kopuk icraatları üzerine yoğunlaşır. Olayların kurgulanışında Cumhuriyet rejiminin ve bu rejimi kuran kadronun bir yol ayrımına girmesi anlatılmaktadır. Kemal Tahir, romanın ilk bölümü "Madrabazlık" ve ikinci bölümü "Kuvayı Millîyeciler" bölümünde, Selim ve Dadal Efendi gibi kahramanların kişisel maceralarını ve bu maceraların birbirleriyle kesişen yönleri üzerine yoğunlaşır. Üçüncü bölüm olan "Yol Ayrımı"nda ise kahramanlarını bir yol ayrımına sürükler.

Yol Ayrımı; *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu* romanlarına içerik olarak benzese de olayların 1930'larda geçmesi dolayısıyla içerikte farklılaşmalar olur. "Esir Şehir Üçlemesi"nin son kitabı olan *Yol Ayrımı*'nda karakterler, ilk iki romandaki karakterlerle aynıdır. Romanda, farklı bir konunun işlenmesine rağmen, yazarın anlatım tarzının diğer romanlarla benzerlik gösterdiği görülür. Yazar, diğer romanlarda olduğu gibi bu romanda da olayların gelişimini diyaloglar vasıtasıyla ortaya koyar. *Yol Ayrımı*, Serbest Fırka'nın kurulacağı haberinin Vakit Gazetesi'ne ulaşmasıyla başlar. Partinin kurulacağı haberi büyük yankı uyandırır. Herkes böyle bir partinin neden kurulduğunu anlamaya çalışır. Özellikle Doktor Münir Bey, partinin kuruluşunun arka planını sorgulayan değerlendirmelerde bulunur.

Yol Ayrımı'nda, Serbest Fırka'nın kuruluşunun tartışılmasının yanında 'Esir Şehir' üçlemesinin ilk iki kitabında bulunan kahramanlarla da karşılaşılır. Millî

Mücadele'nin başarıya ulaşmasından sonra Cumhuriyet rejimine geçilmiş ve birtakım inkılaplar yapılmıştır. Bu dönemde bir yıl dokuz ay süren hapis hayatından Kuvayı Millîye affıyla kurtulan Kâmil Bey, Binbaşı Arif Bey'in Amasya'daki çiftliğine gider. Davalarını kazanıp eski zenginliğine yeniden kavuşan Kâmil Bey, kızı Ayşe'nin karşısına çıkmak üzere İstanbul'a dönmüştür.

Serinin ilk romanında daha çok kendine yer bulan Ramiz Efendi, eşi Fatma Hanım'ın ölümünden sonra perişan ve yalnız bir haldedir. Kâmil Bey'in kızı Ayşe'yi görmesine Doktor Münir Bey yardımcı olur. Doktor Münir Bey, Ayşe'ye babasının Millî Mücadele uğruna yaşadıklarını anlatır. Bunun üzerine, Cumhuriyet'in idealist gençliğini temsil eden Ayşe, babasına karşı duyduğu nefretten sıyrılır. Romanın son bölümünde, Kâmil Bey'in kızı Ayşe'nin Ramiz Efendi'nin oğlu Kadir ile evlilik hazırları, Gazeteci Murat'ın Celadet Bey'in baldızı Şükran ile flört etmesi ve Kâmil Bey'in eski eşi Nermin ile konuşması aktarılır. Bu bölümde Doktor Münir Bey'in 'yol ayrımı' kavramı ve Kuvayı Millîye'nin ruhu üzerine yaptığı tahliller, final bölümünü meydana getirir.

Romanın bölümleri ve sayfa aralıkları aşağıdaki gibidir:

YOL AYRIMI	
MADRABAZLIK	5 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 1-129.
KUVAYI MİLLİYECİLER	5 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 133-296.
YOL AYRIMI	5 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 299-443.

Tablo 6 Yol Ayrımı Bölümler

Yol Ayrımı'ndeki şahıs kadrosu diğer romanlara nazaran daha geniştir. *Yol Ayrımı*'nda "Esir Şehir" üçlemesinin ilk iki romanından birçok karakteri görebiliriz. Bu romandaki kahramanlar bir çatışma üzerine kurulmuştur diyebiliriz. Özellikle eski-yeni çatışması romanda önemli bir yer tutar. Bu romanda "Esir Şehir" üçlemesinin ilk iki romanından farklı olarak belli bir kahraman yoktur. Birçok kahraman roman boyunca kendisine yer bulur. Romanın adı olan "Yol Ayrımı"ndan da anlaşılacağı üzere, insanlar partiler vasıtasıyla gruplara bölünerek, eski değerlerine sırt çevirerek bir yol ayrımına girmiştir. Roman kahramanlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

Kuva-yı Milliyeciler ve çocukları:	Kâmil Bey, Ramiz Efendi, Cehennem Yüzbaşı, Doktor Münir, Arif Bey, Murat, Selim Nuri, Ayşe, Kadir, Dadal Efendi, Asım Bey, Nuh Bey, Ahmet Ağaoğlu
Tarihi şahsiyetler:	Mustafa Kemal Paşa, İsmet Paşa, Fethi Bey, Talat Paşa.

Dürüst kahramanlar:	Kâmil Bey, Ramiz Efendi, Cehennem Yüzbaşı, Doktor Münir, Arif Bey, Murat, Selim Nuri, Ayşe, Nazmi Cihangir.
Çıkarıcı kahramanlar:	Hacı Halim Efendi, Matbaacı Behram Efendi, Tango Ömer, Avukat Deli Celadet, Dr. Ahmet Lütfü Bey, Arif Oruç.
Yabancı kahramanlar:	Matmazel Berta.
Yeni kuşak:	Gazeteci Murat, Selim Nuri, Ayşe, Kadir.
Eski kuşak:	Kâmil Bey, Ramiz Efendi.
Diğer kahramanlar:	Şükran Hanım, Tellal Ali Çavuş, Tatar Emirze, Sakanın Naci, Yunus Nadi Bey, Kırkbirin Rüstemşah.

Tablo 7 Yol Ayrımı Karakterler

Yol Ayrımı'nda diğer romanların ana karakteri Kâmil Bey, geri plandadır. Yazar, bu romanda bir karakteri ön plana çıkarmaktan daha çok olayı ön plana çıkarır. Bunun dışında romanda ismi en çok ismi geçen kişi, Gazeteci Murat'tır.

Gazeteci Murat: Vakit gazetesinden çalışan Murat karakterini, otobiyografik bir kahraman olarak nitelendirebiliriz. *Esir Şehrin Mahpusu* romanında gazeteci kimliğiyle olmasa da hapisane ziyaretlerinde karşımıza çıkan Murat, bu romanda gazeteci kimliğiyle öne çıkar. Murat oldukça bilinçli bir gazetecidir. Serbest Fırka'nın karşısında Halk Fırkası'nı tutan Murat, dönem olaylarıyla mesleği gereği alakadar olur. Yardımsever bir kahraman olan Murat, Ramiz Efendi'nin perişan halini görünce dayanamaz. Bunun için de Ramiz Efendi'yi yatak odasını satması konusunda ikna eder.

Selim Nuri: Murat'ın arkadaşıdır. Evi olmayan Selim Nuri, Cambaz Kadı Medresesinde kalmaktadır. Arkadaşlarıyla birlikte "Kurtuluş" dergisini çıkaran Selim Nuri, kitap okumayı ve şiir yazmayı sever. Selim Nuri, derginin kapağına Hürriyet Heykeli'nin resmini koyar. Behram Efendi'ye dergiyi bastırmaya gittiğinde, Behram Efendi, dergiyi siyasi bulduğu için parayı peşin aldığı halde basmak istemez. Bunun üzerine Selim Nuri, Behram Efendi'yi döver. Behram Efendi de Selim Nuri'yi polise şikâyet eder. Selim Nuri'yi bilmediği bir yere götürülen polis ekibi, bu yerde onu öldüresiye döver. Daha sonra hastaneye kaldırılan Selim Nuri, verem hastalığından ölür.

Kadir: Ramiz Efendi'nin Fatma Hanım'dan olan oğludur. Deli Celadet Bey'in yanında staj yapar. Romanda tutarlı bir karakter olarak karşımıza çıkmaz. Babası Ramiz Efendi, Halk Fırkası taraftarıyken kendisi Serbest Fırka yanlısıdır. Bundan dolayı babasıyla tartışır ve giyiminden dolayı onu küçük görür. Menfaatlerine göre hareket eder.

Kâmil Bey'in kızı Ayşe'ye, Gazeteci Murat hakkında yalan yanlış şeyler söyler. Yalan söylemeyi seven, küçük düşünen, menfaatçi birisidir.

Ayşe: Kâmil Bey'in kızıdır. “Esir Şehir” üçlemesinde *Esir Şehrin İnsanları* ve *Yol Ayrımı* romanlarında daha çok karşımıza çıkar. *Esir Şehrin Mahpusu*'nda sadece ismi geçmektedir. Ayşe, babası Kâmil Bey'i öldü olarak bilir. Annesi Nermin Hanım'ın babası hakkında anlattıkları yüzünden babasına kızgındır. Dr. Münir Bey, Ayşe'nin babası hakkındaki olumsuz düşüncelerini yıkmaya çalışır. Ayşe, romanda tam bir Kuvayı Millîye taraftarı olarak karşımıza çıkar. Ayşe, babasının Kuvayı Millîyeci olduğunu Sakanın Naci'den duyunca buna çok sevinir. Bunun üzerine babasının yanına giden Ayşe, annesiyle vedalaşma gereği bile görmez. Üvey babası Dr. Lütfü Bey'i de hiç sevmemiştir. Çünkü Lütfü Bey, Serbest Fırka taraftarıdır.

Yol Ayrımı romanı ‘Esir Şehir’ üçlemesinin ilk iki romanının aksine mekânın daha geri planda olduğu bir romandır. Bu romanda da diğer romanlarda olduğu gibi ana mekân İstanbul'dur. Zaman olarak 9 Ağustos 1930 Cuma günü başlayan roman yine bu yılın sonlarına biter.

2.2.2. Yol Ayrımı'nda Diyalog Kullanımı

Kemal Tahir, *Yol Ayrımı* romanında “Esir Şehir” üçlemesinin ilk iki romanında olduğu gibi diyalog tekniğinden bolca yararlanır. Yazar, *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu*'nda geçen diyaloglarda bazı karakterleri Orta Anadolu ağzıyla, bazı karakterleri de İstanbul Türkçesiyle konuştururken, İstanbullu karakterlerin diyaloglarında Orta Anadolu ağzına ait bir söyleyiş bulunmaz. Serinin üçüncü romanı olan *Yol Ayrımı*'nda ise İstanbullu karakterlerin diyaloglarında Orta Anadolu ağzından izler vardır. Genel olarak diyebiliriz ki serinin ilk iki romanında, Orta Anadolu ağzını sadece figüratif şahıslar için kullanan Kemal Tahir, *Yol Ayrımı*'nda ise ortak bir dil olarak kullanır:

“(…) Diğer eserlerinde kahramanları Orta Anadolu ağzıyla konuştururken, anlatıcı kahramanını İstanbul ağzıyla konuşturur. Ancak bu romanda kahramanların yanı sıra anlatıcı kişi de Orta Anadolu ağzıyla konuşur. Buna ilave olarak İstanbullu kahramanlar da Orta Anadolu ağzından izler taşıyan bir dil kullanırlar. Daha önceki romanlarında Orta Anadolu ağzını sadece köylüler için kullanan yazar, bu romanda, söz konusu dili genel halk dili olarak tesis eder(Coşkun,2012:347).

2.3.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog

2.3.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog

Yol Ayrımı üç ana bölümden oluşmaktadır. Her ana bölümün de beş ara bölümü bulunmaktadır. “Madrabazlık” bölümünde dokuz, “Kuvayı Millîyeciler” bölümünde dokuz, “Yol Ayrımı” bölümünde ise on sekiz olmak üzere iki kişi arasında geçen diyalog sayısı otuz altıdır.

İlk ana bölüm olan “Madrabazlık”ta Serbest Fırka’nın kurulması ve bunun yarattığı etki anlatılmaktadır. Bu bölümde *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu*’ndaki hiçbir ana karakter yoktur. Bu romanlardan farklı olarak kurguya yeni kahramanlar dâhil edilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün ilk ara bölümünde Gazeteci Murat, *Vakit* gazetesinde 9 Ağustos 1930 Cumartesi günü çıkacak gazete ile ilgilenmektedir. Bu sırada, Hademe Hıdır Onbaşı, gazetenin patronu Çorum mebusu Asım Bey’den gelen bir telgrafla içeri girer. Telgrafta cumartesi günü çıkacak gazetenin ilk sayısının iptal edilmesi istenmektedir. Bu bölümde geçen konuşmada Gazeteci Murat, Hıdır Onbaşı’ya takılmak maksadıyla Çorum ağzıyla konuşur. Diyalog 2-5 sayfa aralığında verilmiştir.

“(…)”
 “Açık mı geldi bu böyle?”
 “Açık mı? Telgraf kâğıdımızı mı sordun?”
 Hademe Hıdır Onbaşı birden pirelenmiş, her çeşit sorumluluğu önleyecek en uygun karşılığı bulmak için telaşla yutkunmaya başlamıştı.
 “Biz açtık ki Murat Bey’im... Üstünde *Vakit* gazetesi yazılı olduğundan açtık. Yanlış olmasın ki, başkasına gitmesin!”
 “Yanında kimse var mıydı açarken? Telgrafçının getirdiği sırayı sordum.”
 “Kim, kimse mi? Kim olur bu saatta?”
 “Bilmem! Yabancıların biri... Öteki gazetelerden?”
 “Yok hayır! Yoktu yabancılarımız... N’arasın gecenin bir vakti... Ferah ol!”
 “Biri bulunmalıydı ki... Ah n’olaydı, olaydı... Ben sana sormalıydım ferah olmayı...” (YA, s.3).

Gazeteci Murat, bu telgrafın önemli bir telgraf olduğunu anlar ve Başmürettip Haydar Baba’dan, Selim Nuri Bey’in gazetenin eski sayılarını getirtmesini ister. Gazeteci Murat ve Haydar Baba arasında geçen konuşmalar 5 ve 6 sayfa aralığında verilmiştir.

Haydar Baba, Murat Bey’in yanından çıktıktan sonra yanına tekrar Hademe Hıdır Onbaşı gelir ve Murat Bey’e kahve isteyip istemediğini sorar. Bu sırada Murat Bey’e Dadal Efendi’den duyduklarını anlatır. Bu diyalog 6-9 sayfa aralığında verilmiştir.

Hıdır Onbaşı odadan çıktıktan sonra bu sefer odaya eski gazetelerle Musahhah Selim Efendi girer. Murat Bey ve Selim Nuri arasında geçen diyalog 9-16 sayfa aralığında verilmiştir.

Selim Nuri odadan çıktıktan sonra içeriye tekrar Hıdır Onbaşı girer. Hıdır Onbaşı, önemli haberin ne olabileceği hakkında birtakım çıkarımlarda bulunur. Bu sahnedeki konuşmalar 16-18 sayfa aralığında verilmiştir.

Bir müddet sonra odadan içeriye Asım Bey girer ve Hıdır Onbaşı'dan Başdağıtıcı Tatar Emirze'yi bulup getirmesini ister. Asım Bey, Paris elçisi Fethi Bey tarafından yeni bir muhalif parti kurulacağını söyler. Bu haber üzerine Murat Bey tedirgin olur. Bu sahnede geçen diyalog 19-26 sayfa aralığında verilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün ikinci ara bölümünde iki kişi arasında geçen bir diyalog söz konusu değildir.

Üçüncü ara bölümde Gazi Paşa'nın şoförü Çorumlu Dadal Efendi, Yalova'dan İstanbul'a gelir. Hemşerisi Selim Nuri Efendi'yi, yeni kurulan Serbest Fırka'ya buluşmaması hususunda uyaracaktır. Dadal Efendi, Galata Köprüsü'ne çıkınca, Fatih-Harbiye tramvayının kırımızı arabasını bekler. Tramvayda sebepsiz yere sinirlenen vatman, Dadal Efendi'den pasoyu göstermesini ister. Vatman, Dadal Efendi'nin pasoyu göstermesi üzerine, taşıtlara ücretsiz binmeyi sağlayan pasoyu nereden bulduğunu sorar. Bunun üzerine kimliğini açıklayan Dadal Efendi, vatmanı azarlar. 57-59 sayfa aralığında geçen bu sahnede geçen konuşma, dolaylı diyaloga örnek olarak gösterilebilir.

Dadal Efendi, tramvaydan indikten sonra, hemşerisi Selim Nuri ve Gazeteci Murat ile buluşmak üzere Küllük Kahvesine gider. Dadal Efendi sipariş vermek üzereyken Gazeteci Murat gelir ve konuşmaya başlarlar. Bu sahnedeki konuşmalar 60-62 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde iki kişi arasında geçen diyaloga yer verilmemiştir.

Beşinci ara bölümde, Ahmet Ağaoğlu ve Avukat Celadet Bey, Serbest Fırka hakkında Celadet Bey'in yazıhanesinde konuşurlar. Ahmet Ağaoğlu'nun anlattıklarına göre, Fethi Bey'in İzmir mitingi sırasında İzmir halkı, Fethi Bey'i büyük bir sevgiyle karşılamıştır ve Halk Fırkası'na tepki göstermiştir. Avukat Mahmut Celadet Bey, anlatılanlar karşısında Serbest Fırka'ya geçilmesi fikrine kapılır. Ahmet Ağaoğlu ve Avukat Celadet Bey arasında geçen konuşmalar, 105-111 sayfa aralığında verilmiştir.

Doktor Münir Bey, Avukat Celadet Bey'in yazıhanesine geldiğinde onu bulamaz. Bir süre Kadir ile konuştuğundan sonra, Avukat Celadet Bey gelir ve yeni parti Serbest Fırka'ya kaydolduğunu söyler. Doktor Münir, Yunus Nadi'nin *Cumhuriyet* gazetesinde Gazi Paşa'yı hedef alan mektubundan bahseder. Daha sonra Doktor Münir, Celadet

Bey'den Gazeteci Murat'ı aramasını ve işin aslını öğrenmesini ister. Ancak Murat telefonda konuşamaz ve telefonu kapatır. Avukat Celadet Bey ve Doktor Münir Bey arasındaki konuşma, Gazeteci Murat yazıhaneye gelene kadar 113-126 sayfa aralığında ikisi arasında geçer.

“Kuvayı Millîyeciler” başlıklı ikinci ana bölümün ilk ara bölümünde, Gazeteci Murat, Ramiz Efendi'yi aramak üzere onun mahallesine gider. Tango Ömer'in Ramiz Efendi'yi sıkıştırdığını görür ve Tango Ömer'i kovar. Gazeteci Murat, Ramiz Efendi'ye eve geçmesini kendisinin de rakı alıp geleceğini söyler. Bu bölümdeki konuşmalar, 142 ve 143. sayfada verilmiştir.

Gazeteci Murat, rakı almaya gittiği sırada Marangoz İsmail Usta'ya selam verir. 145. sayfada verilen sahnedeki konuşmalar, halkın yeni partiye bakış açısını vermesi bakımından önemlidir.

Ramiz Efendi'nin karısı Fatma Hanım, vefat ettikten sonra evin düzeni bozulmuştur. Ramiz Efendi, mahcup bir şekilde evin düzenledikten sonra Gazeteci Murat ile rakı içip konuşmaya başlarlar. Gazeteci Murat, gelmesini Kadir'in istediğini ve onun, Ramiz Efendi'nin giyim kuşamından rahatsız olduğundan bahseder. Ramiz Efendi, oğlu Kadir ile anlaşamadığını ve aralarında bir uçurum olduğundan bahseder. Konuşmanın devamında Ramiz Efendi, Kâmil Bey'den ve kızı Ayşe'den bahseder. Kâmil Bey'in anlattığına göre, Ayşe, babası Kâmil Bey'in öldüğünü zanneder. Kâmil Bey de yıllar sonra kızının karşısına çıkacaktır. Ramiz Efendi ve Gazeteci Murat arasında geçen diyalog 146-168 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde, Ramiz Efendi'nin oğlu Kadir, Avukat Celadet Bey'in yazıhanesinde, Celadet Bey'in baldızı Şükran Hanım'ı beklemektedir. Kadir, Şükran Hanım'a, Celadet Bey'in Ankara'da olduğu halde gün içinde yazıhaneye geleceği yalanını söyler. Celadet Bey, genç kızlardan hoşlanmaktadır ve kendisine genç kızları ayarlayan birtakım aracılar bulunmaktadır. Şükran Hanım, kızların bulunduğu bir albümün olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Kadir, çekmecedeki çıkardığı müstehcen fotoğrafları Şükran Hanım'a verir. Şükran Hanım, fotoğraflara baktığı sırada Kadir'in kendisini seyrettiğini görür ve onun daha önce Sabriye Hanım'a da aynı oyunu yapmaya çalıştığını söyler ve Kadir'in yalanını ortaya çıkarır. Şükran Hanım, Kadir'in yaptıklarıyla dalga geçer ve ondan kira işleriyle ilgilenmesini ister. Bu sahnede geçen konuşmalar 172-180 sayfa aralığında verilmiştir.

Şükran Hanım, yazıhaneden çıktıktan sonra Gazeteci Murat, Kadir'e Şükran Hanım ile ilgili bazı sorular sorar. Kadir, Şükran Hanım ile birlikte olduğunu yalanını söyler. Daha sonra babası Ramiz Efendi'nin sapıtığını söyler ve kendisinin de Serbest Fırka taraftarı olduğunu Murat'a hissettirir. Konuşmanın devamında Kâmil Bey ve kızı Ayşe hakkında konuştuğundan sonra beraber içmeye giderler. Bu sahnede geçen diyaloglar 181-189 sayfa aralığında verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde, Kâmil Bey, eski eşi Nermin'i görmek üzere Doktor Lütfü Bey'in evine gider. Kimliğini gizleyen Kâmil Bey, hasta sanılarak içeri alınır. Bu sırada hastabakıcı kadın, Kâmil Bey'in niçin geldiğini Doktor Lütfü Bey'e Almanca anlatır. 206.sayfada verilen bu sahnede Kâmil Bey de bulunur fakat diyaloga dâhil olmaz. Hastabakıcı kadın gittikten sonra Doktor Lütfü Bey ile yalnız kalan Kâmil Bey, gerçek kimliğini açıklar. Doktor Lütfü Bey, Kâmil Bey'i son derece nazik karşılar. Konuşma sırasında Kâmil Bey'in kızı Ayşe içeri girer fakat babası Kâmil Bey'i tanımaz. Ayşe, Doktor Lütfü Bey'e annesiyle ilgi bir şeyler sorar ve çıkar. Bu sahnede de Kâmil Bey ortamda bulunur fakat diyaloga katılmaz. Doktor Lütfü Bey ve Kâmil Bey, Ayşe hakkında konuşur. Daha sonra Doktor Lütfü Bey, Nermin Hanım'ı görüşme öncesi hazırlamak için çıkar. Bu sahnede geçen konuşmalar 205-209 sayfa aralığında verilmiştir.

Bir süre sonra içeri giren Nermin Hanım, Kâmil Bey'i oldukça sıradan karşılar. Nermin Hanım, Kâmil Bey'i öldü sandıklarını söyler. Kâmil Bey, Ayşe'ye kendisini babasının bir arkadaşı olarak tanıtılmasını ister. Nermin Hanım, bu fikre pek sıcak bakmaz. Daha sonra Doktor Münir Bey'in, Ayşe'yle babasının bir arkadaşı olarak tanıştırılmasına karar verilir. Bu sahnede geçen diyaloglar 209-212 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölüm, üçüncü ara bölümde bahsedilen Ayşe ve Doktor Münir Bey buluşmasının gerçekleştiği bölümdür. Doktor Münir Bey ve Ayşe, Doktor Lütfü Bey'in evinden çıkıp yürümeye başlarlar. Ayşe, babasının kendilerini başka bir kadın uğruna terk ettiğini ve öldüğünü sanır. Babasıyla ilgili Doktor Münir Bey'e birtakım sorular sorar. Konuşmalarından Ayşe'nin Kuvayı Milliyeci olduğu anlaşılır. Ayşe, o denli Kuvayı Millîye taraftarıdır ki etrafındaki insanları, Kuvayı Millîye yanlısı olup olmadıklarına göre seçer. Bir süre sonra Kâmil Bey'in hapisaneden arkadaşı Sakanın Naci'nin mekânına geçerler. Garsondan kendilerine çay demlemesini ister. Bu bölümde Ayşe ve

Doktor Münir Bey, Sakanın Naci gelene kadar yalnız konuşurlar. Bu sahnede geçen diyaloglar 243-265 sayfa aralığında geçmektedir.

“Yol Ayrımı” başlıklı üçüncü ana bölümün ilk ara bölümünde Selim Nuri, yayımladıkları *Kurtuluş* dergisinin yeni sayısının basılıp basılmadığını görmek için Behram Efendi’nin matbaasına gider. Gittiğinde Numan Usta’yla karşılaşan Selim Nuri ona Behram Efendi’yi sorar. Bu sahnede geçen diyalog 307 ve 308. sayfada verilmiştir.

Selim Nuri, basılan dergileri ararken Behram Efendi’yi çırağıyla uygunsuz bir şekilde yakalar. Bunun olayı görmezden gelen Selim Nuri, dergiyle ilgili Behram Efendi ile konuşmaya başlar. Behram Efendi, Selim Nuri’ye bu sıralar dergilerle uğraşmamasını başının belaya girebileceğini söyler. Selim Nuri de Behram Efendi’ye karşılık verince konuşma tartışmaya dönüşür. Selim Nuri eline geçirdiği bir sobayla Behram Efendi’yi döver. Bu sahnede geçen diyalogda ‘anlatım tekniği’ ve ‘diyalog tekniği’ birlikte kullanılmıştır. Diyalog 309-312 sayfa aralığında verilmiştir.

Selim Nuri’nin Behram Efendi’yi dövmesinin üzerinden iki gün geçer ve Selim Nuri, Canbaz Kadı Medresesi’nin avlusunda çamaşır yıkamaktadır. Dergi basılmadığı için üzgün olan Selim Nuri, ayrıca Behram Efendi’nin kendisini şikâyet etme ihtimali yüzünden de tedirginlik yaşar. Selim Nuri, düşünceler içinde çamaşır yıkarken Cafer Efendi isminde bir polis gelerek Müdür Bey’in onu görmek istediğini söyler. Bu bölümde konuşma polis memuru ve Selim Nuri arasında geçmektedir. Diyalog 314 ve 315. sayfada verilmiştir.

Selim Nuri, karakola geldiklerinde neden getirildiğini sorar, ancak cevap alamaz. Daha sonra Selim Nuri’yi bir arabaya bindirerek bilmediği bir yere doğru götürürler. Bir süre gözleri kapalı bir şekilde duran Selim Nuri, gözleri açılınca geldiği yerin paşa konağı olduğunu görür. Sorgu odasına geçildikten sonra Selim Nuri, bir iskemleye oturtulur. Masanın üzerinde *Kurtuluş* dergisinin basılmayan sayısı durmaktadır. Sorgucu, Selim Nuri’ye dergiyle ilgili sorular sorar. Bunun üzerine Selim Nuri, kendisini şikâyet edenin Behram Efendi olduğunu düşünür. Sorgucu, onu tehdit edince Selim Nuri de sinirlenerek dergiyi çıkardığı zaman Bolşeviklerden para aldığını söyler. Konuşmanın devamında Selim Nuri ensesine yumruk yiyince karşısındaki adamın boğazına sarılır. Selim Nuri’nin sorgu sahnesinde üçüncü bir şahıs olmadığı için diyalog iki kişi arasında geçmektedir. Bu sahnede geçen diyaloglar 329-335 sayfa aralığında verilmiştir.

Götürüldüğü yerde dayak yiyen Selim Nuri, yüzüne su dökülerek uyandırılır. Uyandığında yanında bulunan adam, ona hangi cesaretle böyle davrandığını sorar. Adamlar aralarında geçen kısa konuşmadan sonra Selim Nuri, tekrar bayılır. Bu sahnede geçen diyalog 336.sayfada verilmiştir.

Ahmet Ağaoğlu, Selim Nuri olayının olduğu aynı gece Mustafa Kemal ile aralarında geçen bir konuşmayı anlatır. Ahmet Ağaoğlu'nun Ankara'da olduğundan haberi olan Mustafa Kemal; Ahmet Ağaoğlu'nu görmek ister ver geldiğinde İsmail Hakkı'nın makalesi hakkında görüşlerini sorar. O gece, Ahmet Ağaoğlu ve Mustafa Kemal, Serbest Fırka üzerinde konuşurlar. 336-341 sayfa aralığında verilen bu sahnede 'anlatım tekniği' ve 'diyalog tekniği' birlikte kullanılmıştır.

İkinci ara bölümde, Selim Nuri yediği dayaktan sonra iyice kötü haldedir ve verem olduğu öğrenilmiştir. Bu ara bölümün ilk kısmında Gazeteci Murat ile Dadal Efendi, Selim Nuri hakkında konuşmaktadırlar. Saray şoförü olan Dadal Efendi, bulunduğu konum itibarıyla yaptırılmayacağı iş olmadığını ve asıl suçun Selim Nuri'yi uyarmadığı için kendinde olduğunu söyler. Bu sahnede de 'anlatım tekniği' 'diyalog tekniği' ile birlikte verilmiştir. Dadal Efendi ağırlıklı geçen bu konuşmalar 342-353 sayfa aralığında verilmiştir.

Gazeteci Murat, Ankara'ya Meclis oturumlarını izlemek için gitmektedir. Selim Nuri'yi bıraktığı pansiyondan çıkarken pansiyon sahibi Madam Agavni, kendisiyle konuşmak ister. Madam Agavni, pansiyona iki polisin geldiğini söyler. Murat, olayı anlayarak durumu toplarlar ve Madam Agavni'yi rahatlatır. Bu sahnede geçen diyalog 365-367 sayfa aralığında geçer.

Üçüncü ara bölümde, Ayşe ve Kadir, Eyüp Sultan vapur iskelesindedir. Kadir, Ayşe'nin Gazeteci Murat'tan hoşlandığını anlayarak, Gazeteci Murat ile ilgili birtakım asılsız sözler söyler. Konuşmanın devamında Ayşe, Kadir'e; Murat ile Şükran Hanım arasında bir ilişki olup olmadığını sorar ve bunu birinci ağızdan öğrenmek için Şükran Hanım'ın telefon numarasını ister. Kadir ve Ayşe arasında geçen bu sahne 368-381 sayfa aralığında geçer:

"Var mı sizde o hanımın telefon numarası?"

"Telefon numarası? Hangi hanımın?"

"Şükran Hanım'ın?"

"Var evet... N'olacak?"

"Telefon edeceğim! Bakalım, o da saklayacak mı?"

"Hiç gerekmez! Bana sorarsanız..."

"Kaçtır numara?"

“Yanımda yok! Yazıhanede...”
 “İyi öyleyse... Şimdi doğru yazıhaneye gideriz!”
 “Ne diyeceksiniz? Hiç uygun değil... Kabadır Şükran Hanım... Sinirlenirsiniz...” (YA, s.381).

Konuşmanın devamında Şükran Hanım’ı arayan Ayşe, Şükran Hanım’a, onu Murat için aradığını ve Murat ile verem hastası Selim Nuri’nin aynı odada kalmasının Murat’ın ve yakınlığı sebebiyle de onun sağlığını olumsuz etkileyebileceğinden bahseder. Şükran Hanım, Ayşe’ye teşekkür eder ve pansiyonun yerini bilip bilmediğini sorar. Şükran Hanım, Ayşe, Celadet Bey’in yazıhanesinde olduğunu söyleyince oraya geleceğini söyler. Bu sahnedeki konuşmalar 381-383 sayfa aralığında verilmiştir.

Ankara’dan dönen Murat, arabayla pansiyona doğru gitmektedir. Arabayı kullanan şoför ile Murat arasında, particilik üzerine konuşmalar geçer. Bu sahnedeki konuşmalar 383-387 sayfa aralığında verilmiştir.

Murat, pansiyona geldiğinde Madam Agvani’yle karşılaşır. Madam Agvani, Selim Nuri’nin Ayşe ve Şükran Hanım tarafından hastaneye götürüldüğünü öğrenir. Bu diyalog 387-388 sayfa aralığında geçmektedir.

Üçüncü ara bölümün son sahnesinde, Gazeteci Murat, Selim Nuri’nin bir haftadır, masraflarını Şükran Hanım’ın karşıladığı, Ortaköy’de bir klinikte kaldığını öğrenir. Aceleye merdivenleri çıkan Murat, geldiğinde arkadaşı Selim Nuri’nin ölüm haberini alır. Burada Şükran Hanım ile karşılaşan Murat, Selim Nuri’nin sanatoryuma yatırılmak için yazdığı mektupları görür ve öfkeli bir şekilde hepsini yırtar. Bu sahnede geçen diyaloglar 389 ve 390. sayfalarda verilmiştir.

Dördüncü ara bölümün başlarında, Gazeteci Murat, Doktor Münir Bey’in köşküne gider. Köşke girdiğinde onu, köşkün hizmetkârı Gülnihal Dadı karşılar. Murat burada bir süre, Gülnihal Dadı ile sohbet eder. Bu konuşma 392 ve 393. sayfada verilmiştir.

Murat, Gülnihal Dadı ile bir süre konuştuktan sonra, Doktor Münir Bey’in yanına çıkar. Murat, Ayşe’nin Kadir’e verilip verilmeyeceğini öğrenmek için gelmiştir. Doktor Münir Bey, Kâmil Bey’in bu işe olumlu baktığını söyler. Burada geçen konuşmalarda, Ramiz Efendi ve oğlu Kadir’in arasının açık olduğu anlaşılır. Konuşma sırasında Gülnihal Dadı, Murat Bey ve Münir Bey’e bir şeyler ikram eder. Gülnihal Dadı, gittikten sonra konuşmaya devam edilir. Konuşmanın ikinci perdesinde siyaset üzerine konuşulur. Doktor Münir Bey, Serbest Fırka’nın kapatılması ve memleket meseleleriyle ilgili görüşlerini açıklar. 393-418 sayfa aralığında verilen bu sahnedeki konuşmalar, *Esir*

Şehrin Mahpusu'nda daha çok karşımıza çıkan Binbaşı Arif Bey'in gelmesine kadar iki kişi arasında geçer.

Dördüncü ara bölümün son sahnesinde, Binbaşı emeklisi Arif Bey de Doktor Münir Bey'in köşküne gelir. Arif Bey ve Murat arasında kısa bir diyalog gerçekleşir. Sahnede, Doktor Münir Bey de bulunur fakat herhangi bir konuşması yoktur. Bu sahnedeki diyalog 418.sayfada verilmiştir:

"Binbaşı emeklisi Arif Bey girdi:

"Vay Murat! Denizi geçersin de bize uğramazsın!

Murat kalkıp Arif Bey'in elini öptü:

"Aceleydi işim Arif amca... Dönecektim hemen... Nasıl yengemiz hanım? Nasıldır Zeynep bacımız?"

"Duymadılar ki bize uğramadığını, bak bakalım nasıllarmış!" (YA, s.418).

Romanın son ara bölümünde; Gazeteci Murat, Şükran Hanım'ın evine gider. Şükran Hanım, Kâmil Bey'in kızı Ayşe'nin Selim Nuri için telefon etmesini anlatır. Bu sahnede Ayşe, Kâmil Bey ve Nermin Hanım hakkında konuşulur. Konuşma devam ederken Nermin Hanım gelir. Diyalog 419 ve 423. sayfa aralığında geçmektedir.

Nermin Hanım gittikten sonra konuşma tekrar Murat ve Şükran Hanım arasında geçer. Gazeteci Murat, Nermin Hanım'ın anlattıklarından sonra Nermin Hanım'ı haklı bulurken; Şükran Hanım, Kâmil Bey'i haklı bulur. Daha sonra Kadir hakkında konuşmaya başlarlar. Şükran Hanım, Kadir'in söylediği yalanların farkındadır ve onunla ilgili olumsuz düşünmektedir. Gazeteci Murat'ın Şükran Hanım'ı öpmesiyle roman sona erer. Diyalog 429-443 sayfa aralığında verilmiştir.

2.3.2.1.2. İki'den Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog

Yol Ayrımı romanının ilk ana bölümünde birden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı sekizdir. İlk diyalog Vakit gazetesinin sahibi Asım Bey, Murat Bey ve Hıdır Onbaşı arasında geçer. Mebus Asım Bey, telaşlı bir şekilde gazeteye girer ve Hıdır Onbaşı'dan Başdağıtıcı Tatar Emirze'yi bulmasını ister. Bu sahnede geçen konuşma 19 ve 20.sayfada verilmiştir.

Bir süre sonra Başdağıtıcı Tatar Emirze gelir. Bu sahnede Tatar Emirze, baskı sayısının çok olmasını ister ve bu konuda Ası Bey ile çekişir. Sonunda Tatar Emirze'nin istediği olur ve Vakit gazetesi seksen bin adet basılır. 27-30 arasında geçen bu sahnedeki konuşmalarda; Asım Bey, Tatar Emirze, Hıdır Onbaşı, Murat Bey ve başmakiniist vardır.

İkinci ara bölümde eski ittihatçılardan Ahmet Ağaoğlu, Avukat Celadettin Bey ve Doktor Münir Bey; Avukat Celadettin Bey'in yazıhanesinde otururlar. Serbest Fırka'nın açılması hususunda herkes merak içindedir ve meraklarının giderilmesi için Ahmet Ağaoğlu'ndan bilgi istenir. Ahmet Ağaoğlu da oradakilere partinin kurulma serüvenini ve programını anlatır. Serbest Fırka'nın kurulmasını Gazi Paşa istemiştir. Avukat Celadet Bey ve Doktor Münir Bey bu duruma çok şaşırırlar ve bu işin içinde başka bir iş olduğunu düşünürler. 32-54 sayfa aralığında geçen bu sahnede 'diyalog tekniği' ve 'anlatım tekniği' birlikte kullanılmıştır.

Üçüncü ara bölümde saray şoförü Dadal Efendi, yeni kurulan parti hakkında hemşerisiyle buluşmak üzere Yalova'dan İstanbul'a gelir. Tramvaydan indikten sonra, Gazeteci Murat ve Selim Nuri'yle buluşmak üzere Küllük Kahvesine geçer. Dadal Efendi sipariş vermek üzereyken Gazeteci Murat gelir. Dadal Efendi ve Gazeteci Murat konuşurlarken Selim Nuri gelir ve Serbest Fırka hakkında konuşmaya başlarlar. Gazeteci Murat, Serbest Fırka'nın ilk defa nasıl ortaya çıktığı hakkında Dadal Efendi'ye birtakım sorular sorar. Bu sahnede geçen konuşmalar 62-80 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümün başında, Kadı Nurullah Molla ve onun yaptırdığı Canbaz Kadı Medresesi hakkında bilgi verilir. Selim Nuri ve onun fakülteden arkadaşları, virane halindeki bu medreseyi onarıp içine yerleşmişlerdir. Selim Nuri ve arkadaşları medreseyi düzenlerken Komiser, haraç istemiş onlar da Saray şoförü olan Dadal Efendi'yi komiserin karşısına dikmişlerdir. Bu sahnede geçen konuşmalar 87-89 sayfa aralığında verilmiştir.

Selim Nuri ve arkadaşları *Kurtuluş* adında bir dergi çıkarırlar. Canbaz Kadı Medresesi'nin avlusundaki incir ağacının altında oturan Selim Nuri ve arkadaşları, yeni kurulan parti sonrasında derginin izleyeceği yol hakkında konuşurlar. Konuşma sırasında orada bulunan Kadir, Serbest Fırka'nın tarafında yer almayı uygun görse de Selim Nuri aynı görüşte değildir. O, *Kurtuluş* dergisinin edebiyat dergisi olarak kalması taraftarıdır. Bu sahnede geçen konuşmalar 92-104 sayfa aralığında verilmiştir.

Beşinci ara bölümde, Avukat Celadet Bey'in yazıhanesinde Ahmet Ağaoğlu ve Celadet Bey, Serbest Fırka üzerine konuşurlar. Bu sırada Doktor Münir Bey, Celadet Bey'in yazıhanesine doğru yürür. Yazıhaneye geldiğinde Avukat Celadet Bey yoktur ve orada stajyerlik yapan Ramiz Efendi'nin oğlu Kadir'i görür. Kadir, Doktor Münir Bey'e kahve söyler. Bu sırada kahveci gelir ve diyaloga dâhil olur. Konuşma devam ederken Avukat Celadet Bey gelir. Buradaki konuşmalar 111-113 sayfa aralığında verilmiştir.

Avukat Celadet Bey ve Doktor Münir konuşmaya devam ederken yazıhaneye Gazeteci Murat gelir. Gazeteci Murat, Gazi Paşa'nın Yunus Nadi'ye yazdığı cevap mektubunu getirir. Gazi Paşa'nın mektubunda Yunus Nadi'yi desteklediği kanısına varılır. Bunun üzerine Gazeteci Murat, Celadet Bey ve Doktor Münir Bey; Fethi Bey'in yarı yolda bırakıldığı düşüncesine kapılırlar. Burada geçen konuşmalar 126-129 sayfa aralığında verilmiştir.

“Kuvayı Milliyeciler” bölümünde, ikiden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı yedidir. Bu bölümün ilk ara bölümünde Gazeteci Murat, Ramiz Efendi'nin yanına gider. İlk olarak onu sürekli takıldığı meyhanede arar. Fakat Ramiz Efendi, buraya üç gündür gelmemiştir. Gazeteci Murat, daha sonra Ramiz Efendi'nin mahallesine, Kocamustafapaşa'ya, gider. Bir süre ilerledikten sonra Ramiz Efendi'yi Tango Ömer ile birlikte görür. Tango Ömer, Ramiz Efendi'yi partililik işlerinden dolayı sıkıştırmakta, Faytoncu Osman Ağa'nın, onun sandık başında durmasını istemediğini söylemektedir. Gazeteci Murat, Tango Ömer'e müdahale eder ve Faytoncu Osman Ağa'ya hakaret ederek onu kovar. Bu sahnede geçen konuşmalar 138-142 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde Ramiz Efendi'nin oğlu ve Avukat Celadet Bey'in oğlu Kadir, Celadet Bey'in yazıhanesinde konuşurken içeriye Gazeteci Murat girer. Şükran Hanım, onu *Vakit* gazetesinde çıkan resimlerden tanıdığını söyler. Kadir'in de olduğu bu sahne 180 ve 181. sayfada verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde, Kâmil Bey, eski eşi Nermin'i görmek üzere Doktor Lütfü Bey'in evine gider. Kapıyı çaldığında Doktor Lütfü Bey'in bir hastası sanılarak bekleme odasına alınır. Bekleme sırasında Keramet Pelvan ve Kâmil Bey konuşmaya başlar. 193-205 sayfa aralığında verilen bu sahnede; Kâmil Bey, uşak, Keramet Pelvan, hasta bakıcı ve hastalar vardır.

Üçüncü ara bölümün devamında Gazeteci Murat ve Kadir, Kâmil Bey'in konağına giderler ve Nuh Bey'i de orada görürler. Herkes Kâmil Bey ve Ayşe meselesinin ne olacağını düşünmektedir. Bu sırada aralarında partililik ile ilgili birtakım konuşmalar geçer. Daha sonra içeriye Doktor Münir Bey, Arif Bey ve Topçu Albay Cemil Bey girer. Konuşma sırasında ortak konu Kâmil Bey'dir ve onun hakkında konuşurlar. Kâmil Bey konağa geldiğinde Nermin Hanım ile neler konuştuklarını anlatır. Doktor Münir Bey, Ayşe ile konuşturulmak üzere Kâmil Bey tarafından görevlendirilir. Bu bölüm diyalog açısından oldukça zengindir. Bu sahnenin hacimli olmasının en büyük sebebi olaydan

ziyade, Kâmil Bey beklenirken kahramanlar arasında güncel konularla ilgili geçen konuşmalardır. Bu sahnede geçen diyaloglar 213-242 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölüm, üçüncü ara bölümde bahsedilen Doktor Münir Bey ile Ayşe'nin buluşmasıyla başlar. Bu bölümde bir süre dolaşan Doktor Münir Bey ile Ayşe, daha sonra Kâmil Bey'in hapisshaneden arkadaşı Sakanın Naci'nin mekânına geçerler. Doktor Münir, içeriye girdiğinde Sakanın Naci'yi tanımazlıktan gelir. Daha sonra garsona söyleyerek Sakanın Naci'yi yanına çağırır. Doktor Münir Bey, Naci'ye Ayşe'nin kime benzediğini sorar. Sakanın Naci, bilemeyince onun Kâmil Bey'in kızı olduğunu söyler. Sakanın Naci, Kâmil Bey ile hapisshane arkadaşı olduğu ve onun Kuvayı Millîyeci olup hala yaşadığını söylediğinde Ayşe, hıçkırarak ağlamaya başlar. Bu sahnede geçen diyaloglar 265-270 sayfa aralığında verilmiştir:

“(...)

Doktor Münir Bey tabakasından cigaranın yumuşağını seçiyor gibi yaparak bekledi.

“Evde Kuvayı Millîye'nin lafını neden etmediklerini şimdi anladım. Hapisten çıkar çıkmaz mı gitti Avrupa'ya babam, o kadınla?”

Doktor Münir Bey yavaşça karşılık verdi:

“Kadın madın yok... Babanız Avrupa'ya da gitmedi!”

“Gitmedi mi?”

“Gitmedi. Arif amcanızla Amasya'daki çiftliğe gittiler, Arif amcanız, babanızın mahpusluk arkadaşlarından bir binbaşı emeklisidir.”

“Orada mı öldü?”

“(...)

“Amasya'da mı öldü, Doktor amca?”

Sakanın Naci, ‘Orada mı öldü?’ sorusunun verdiği şaşkınlıktan kurtulup atıldı:

“Ölen kim yahu?”

“Babam... Kâmil babam...”

“Baban mı? Ne ölmesi! Sakanın Naci bir kıza, bir Doktora baktı. Bunu da anan olacak karı mı uydurdu? Ne zaman ölmüş senin baban bu hesapça?”

“On yıl oluyor...”

“Ya dört gün önce... Av dönüşü, oturduğun masada kahve içen Millîci Abi neyin nesi?”

“Dört gün önce mi? Ne diyorsunuz? Ne diyor Doktor amca? Sağ mı, benim babam? Sağ, değil mi? Bana yalan söylediler, değil mi? Yalan söylediniz... Sağ benim babam... Hadi götürün beni ona... Götürün beni... Götürün...” (YA, s.269-270).

Beşinci ara bölümde, Ramiz Efendi'nin eşi Fatma Hanım'dan yadigâr olan yatak takımı, Selim Nuri ve Gazeteci Murat tarafından satılıp Ramiz Efendi'ye üst baş alınması için Kapalıçarşı'ya götürülür. Fatma Hanım, bu yatak takımını oğlu Kadir'e evlendiği gece kullanılması için vasiyet etmiştir. Kadir de babasını bu yatak takımı satılmazsa bir daha onunla konuşmayacağını söylemesi üzerine satmak için ikna etmiştir. Selim Nuri ve Gazeteci Murat, yatak takımını Şükran Hanım'ın tavsiyesi üzerine, Hacı Halim Efendi'nin dükkânına götürürler. Yatak takımı alıcı bulması için Tellal Ali Çavuş tarafından Kapalıçarşı esnafına gösterilir. Bu sırada yanlarına Şükran Hanım gelir. Yatak

takımını inceler ve Gazeteci Murat'a, bir İngiliz Hanım'ın böyle şeylere ilgili olduğunu; bu nedenle birkaç gün beklemleri ister. Murat, Hacı Halim Efendi'yle yatak takımı yüzünden şiddetlenen tartışma sonrası bohçayı geri ister. Hacı Halim Efendi, bohçayı bulamamış gibi yapar. Şükran Hanım söz konusu bohçayı görür ve bunun çok değerli bir parça olduğunu anlar. Şükran Hanım, uzun bir pazarlık sonucu bohçayı Hacı Halim Efendi'ye satar. Böylece yatak takımı elden çıkarılmamıştır ve Ramiz Efendi'ye alınacak kıyafetler için gerekli para bulunmuştur. Bu sahnede geçen diyaloglar 271-292 sayfa aralığında verilmiştir.

Gazeteci Murat ve Selim Nuri, yatak takımını alıp Ramiz Efendi'nin yanına gider. Geldiğinde Ramiz Efendi'yi perişan bir halde bulur. Ramiz Efendi, yatak takımı satılmamış da olsa Fatma Hanım'ın hatırasına ihanet edildiğini düşünür. Ramiz Efendi, bu olay üzerine oğlu Kadir ile yol ayrımına geldiğini düşünür. Bohçadan gelen parayla Ramiz Efendi'ye yeni kıyafetler alınır. Ancak Ramiz Efendi tepkisiz davranır. Bu sahnede geçen diyaloglar 293-296 sayfa aralığında verilmiştir.

“Yol Ayrımı” bölümünde, ikiden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı beştir. Selim Nuri, yayımladıkları *Kurtuluş* dergisinin yeni sayısının Behram Efendi'yle kavga etmesi neticesinde basılmamasından dolayı tedirgin bir şekilde medresesinin avlusunda çamaşır yıkar. Bu sırada Cafer isiminde bir polis memuru gelerek onu karakola götürür. Selim Nuri, karakola geldiklerinde neden getirildiğini sorar, ancak cevap alamaz. Daha sonra Selim Nuri'yi bir arabaya bindirerek bilmediği bir yere doğru götürürler. Otomobile bindiğinde arabada bulunan Yüzbaşı, Selim Nuri'ye ceplerindeki eşyaları boşalttırdıktan sonra başına bir şey geçirir. Uzun bir yoldan sonra Selim Nuri'yi bilmediği bir yere getirirler. Selim Nuri, gözleri açılınca geldiği yerin paşa konağı gibi bir yer olduğunu görür. Selim Nuri'nin medreseden alınıp sorguya çekileceği yere gelene kadar ‘dolaylı diyalog’ ve ‘anlatım tekniği’ içeren sahnelere yer verilmiştir. Bu sahnede geçen diyaloglar 319-328 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde, Selim Nuri yediği dayaktan sonra iyice kötü haldedir ve verem olduğu öğrenilmiştir. Gazeteci Murat ve Dadal Efendi, Selim Nuri'yle ilgili konuşurken Kırkbirin Rüstemşah gelir. Rüstemşah, kaldıkları medresenin boşaltıldığını, Dadal Efendi'nin Hızır gibi yetiştiğini söyler. Dadal Efendi, bu duruma çok sinirlenir ve medreseye doğru giderler. Bu sahnede geçen diyalog 353-357 sayfa aralığında verilmiştir.

Medreseye geldiklerinde polis memurları, Dadal Efendi'ye saygı göstererek durumu açıklarlar. Kalabalıkta bulunan biri, Selim Nuri'nin medrese avlusuna atıldığını söyler. Murat, bunu duyunca arkadaşının yanına gider. Bu duruma çok kızan Dadal Efendi, bağırmaya başlar. Selim Nuri, Murat'a; Dadal Efendi'nin boşa bağırmasını, hiçbir şey yapamayacağını söyler. Dadal Efendi, komiserle konuşurken birden sesi kesilmiş ve buraya hiç gelmediğinin sayılmasını isteyerek geri adım atmıştır. Dadal Efendi, daha sonra Murat'ın yanına gelerek onun da bu işe karışmamasını işin içinde komünistlik olduğunu söyler. Bu sahnede geçen diyaloglar 357-365 sayfa aralığında verilmiştir:

“Bana müsaade Murat Efendi... Durum vaziyetler... Senin bildiğin gibi değil... Komiserime sor da bak! Aklın varsa... Benden sana kardaş öğüdü, sen de savuş! Elini ağzına kapattı. Çünkü bu meselede komünistlik varmış ki Murat kardaşım... Aman savuş!”
“Kolay! Beyazıt'tan bize bir otomobil yollar mısınız?”
“Otomobil... Olmaz! Aman beni katma bu işe Murat Bey'im... Aman ayaklarını öpeyim beni katma!” (YA, s.363).

Dördüncü ara bölümde, Gazeteci Murat, Ayşe'nin Kadir'e verilip verilmeyeceğini öğrenmek üzere Doktor Münir Bey'in köşküne gider. Doktor Münir Bey ile Murat bir süre konuştuğundan sonra yanlarına evin hizmetçisi Gülnihal Dadı gelir. Gülnihal Dadı'nın ısrarıyla Murat Bey, akşam yemeğine kalır. Bu sahnede geçen diyalog, 398 ve 399.sayfada verilmiştir.

Romanın son ara bölümünde; Gazeteci Murat ve Şükran Hanım, Şükran Hanım'ın evinde konuşurken kapı çalar ve Nermin gelir. Nermin, Murat ve Şükran'a, Kâmil Bey ile yaşanan ayrılık sürecini anlatır. Yaşananların görüldüğü gibi olmadığından bahseder. Nermin Hanım, gidene kadar konuşmalar üçü arasında geçmektedir. Bu sahne 423-429 sayfa aralığında geçer.

2.3.2.2. Yol Ayrımı'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı

*Yol Ayrımı'*nda diyalog kullanımı; “kısa diyalog”, “orta uzunlukta diyalog” ve “uzun diyalog” olmak üzere üç bölümde incelenmiştir. Diyalogların gösterim şekli şu şekildedir:

“Madrabazlık” bölümü 1-129 sayfa aralığında beş ara bölümden oluşmaktadır.

“Madrabazlık” bölümünün ilk ara bölümünde geçen diyalog sayısı sekizdir. Bu diyaloglar; 2-5 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 5-6 sayfa aralığında kısa diyalog,

6-9 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 9-16 sayfa aralığında uzun diyalog, 16-18 sayfa aralığında kısa diyalog, 19-20 sayfa aralığında kısa diyalog, 19-26 sayfa aralığında uzun diyalog ve 27-30 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog, 32-54 sayfa aralığında uzun diyalog şekline grafikte gösterilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar; 57-59 ve 60-62 sayfa aralığında kısa diyalog, 62-80 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde gösterilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı ikidir. Bu diyaloglar 87-89 sayfa aralığında kısa diyalog ve 92-104 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Madrabazlık” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördür. Bu diyaloglar; 105-111 sayfa aralığında uzun diyalog, 111-113 sayfa aralığında kısa diyalog, 113-126 sayfa aralığında uzun diyalog ve 126-129 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kuvayı Millîyeciler” bölümü 133-296 sayfa aralığında beş ara bölümden oluşmaktadır.

“Kuvayı Millîyeciler” bölümünün ilk ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar 138-142 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 142-143 sayfa aralığında kısa diyalog, 145 sayfa aralığında kısa diyalog ve 146-168 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kuvayı Millîyeciler” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar; 172-180 sayfa aralığında uzun diyalog, 180-181 sayfa aralığında kısa diyalog ve 181-189 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kuvayı Millîyeciler” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog dördür. Bu diyaloglar; 193-205 sayfa aralığında uzun diyalog, 205-109 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 209-212 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog ve 213-242 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kuvayı Millîyeciler” bölümünün dördüncü bölümünde geçen diyalog sayısı ikidir. Bu diyaloglar 243-265 sayfa aralığında uzun diyalog ve 265-270 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kuvayı Milliyeciler” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı ikidir. Bu diyaloglar; 271-292 sayfa aralığında uzun diyalog ve 293-296 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Yol Ayrımı” bölümü 299-443 sayfa aralığında beş ara bölümden oluşmaktadır.

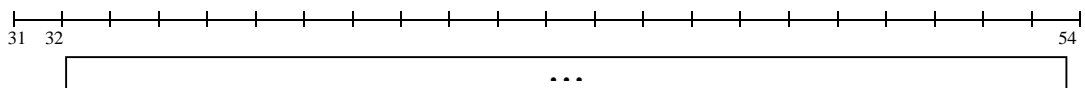
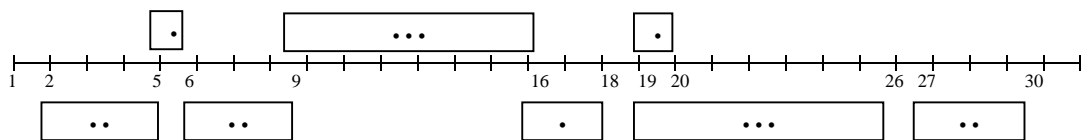
“Yol Ayrımı” bölümünde geçen diyalog sayısı sekizdir. Bu diyaloglar; 307-308 sayfa aralığında kısa diyalog, 309-312 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 314-315 ve 315-316 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 319-328, 329-335 sayfa aralıklarında uzun diyalog, 336.sayfada kısa diyalog ve 336-341 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

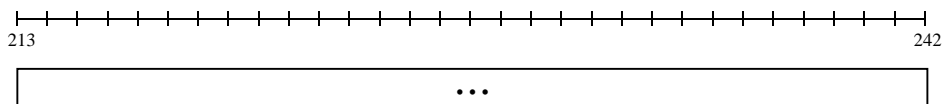
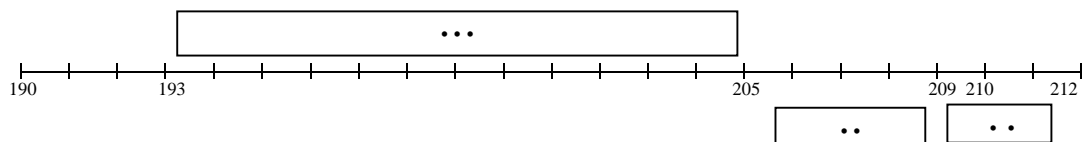
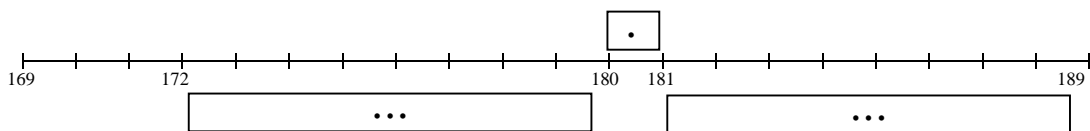
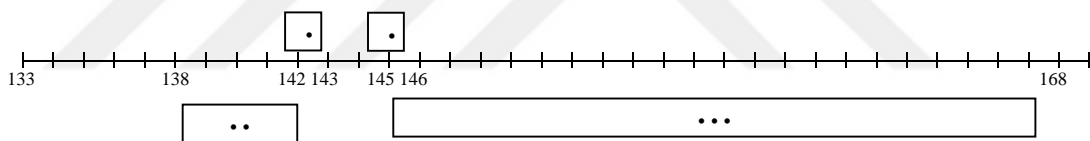
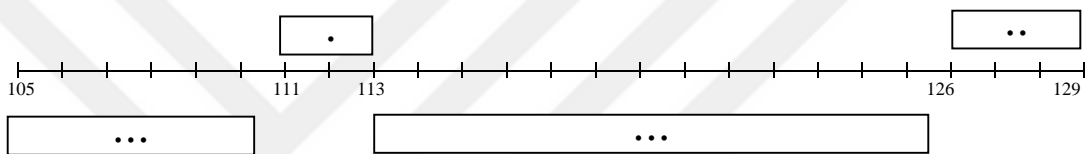
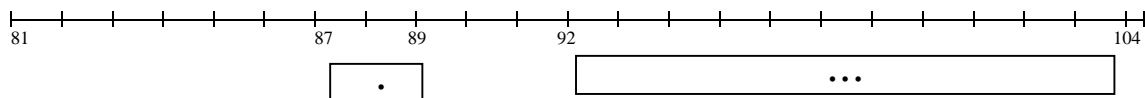
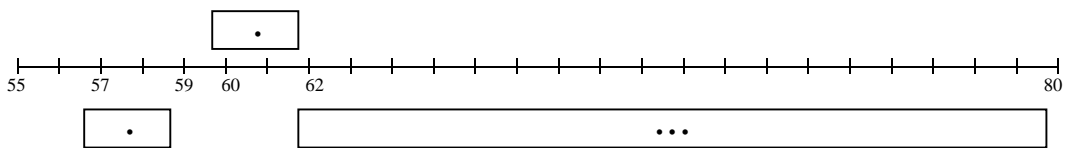
“Yol Ayrımı” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördtür. Bu diyaloglar; 342-353 sayfa aralığında uzun diyalog, 353-357 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 357-365 sayfa aralığında uzun diyalog ve 365-367 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

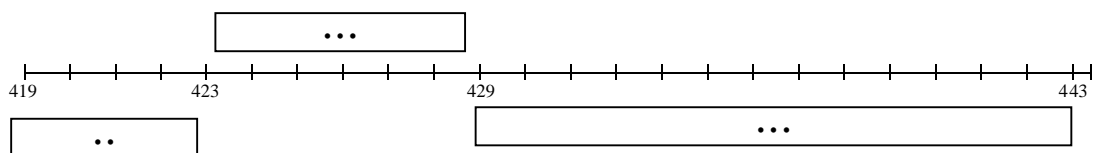
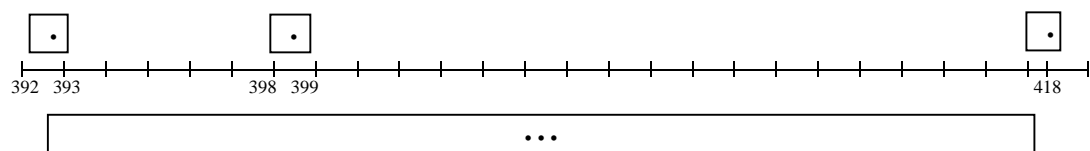
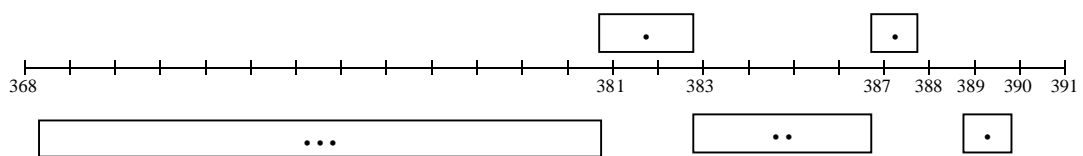
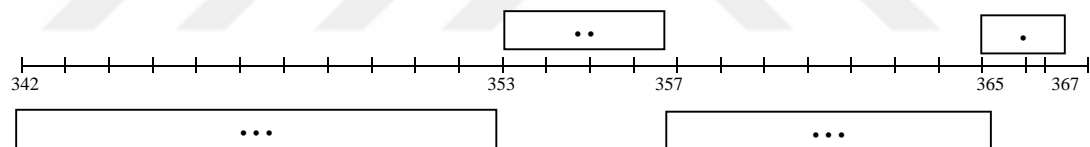
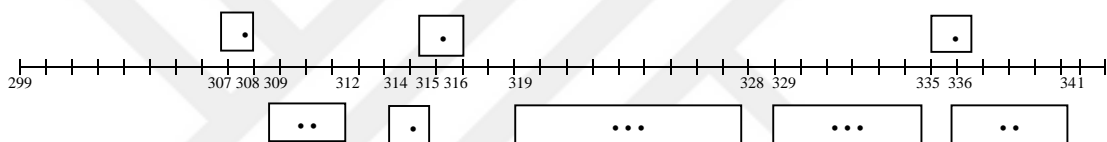
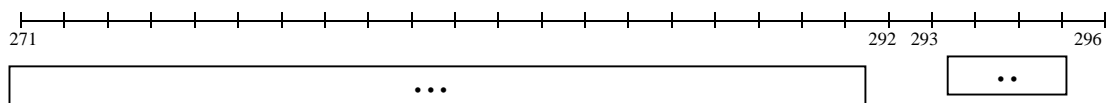
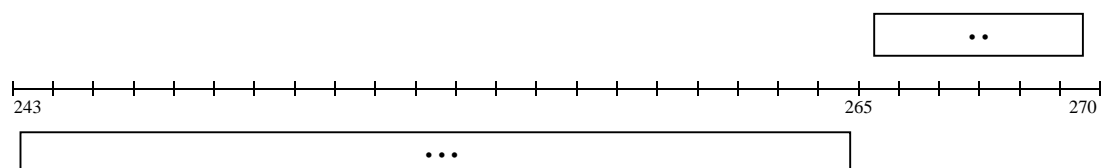
“Yol Ayrımı” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 368-381 sayfa aralığında uzun diyalog, 381-383 sayfa aralığında kısa diyalog, 383-387 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 387-388 ve 389-390 sayfa aralıklarında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Yol Ayrımı” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördtür. Bu diyaloglar 392-393, 398-399 ve 418.sayfada kısa diyalog ve 393-418 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Yol Ayrımı” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar 419-423 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 423-429 ve 429-443 sayfa aralıklarında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

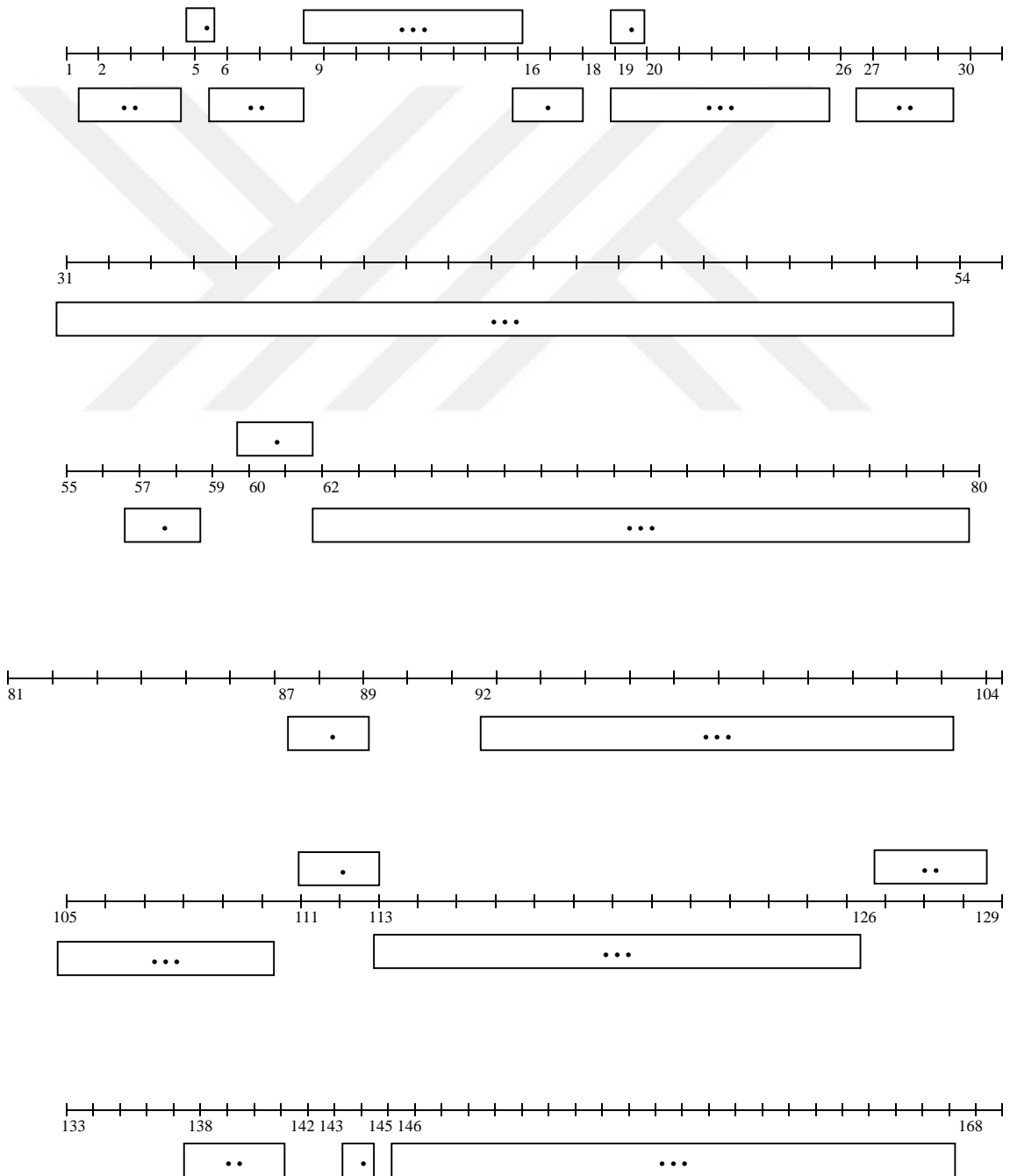

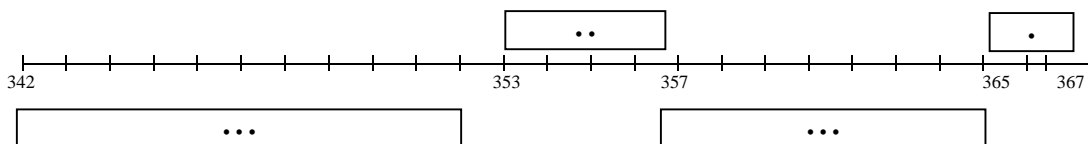
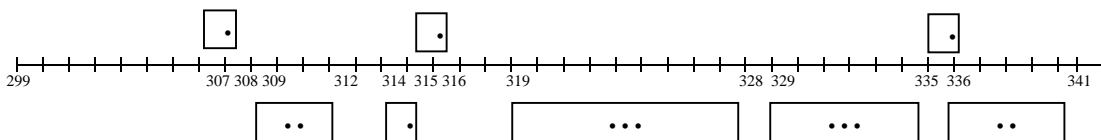
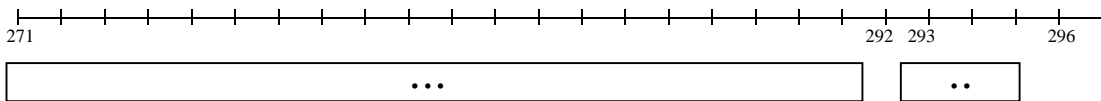
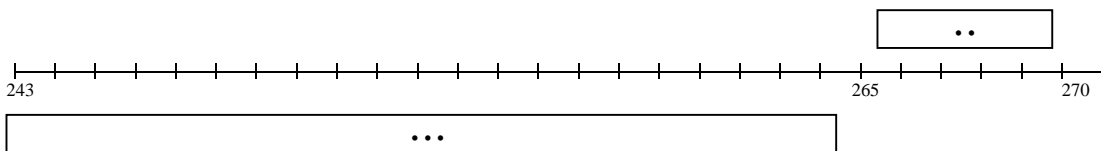
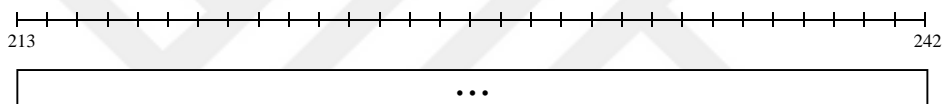
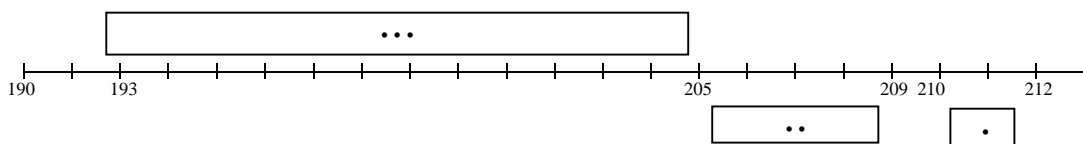
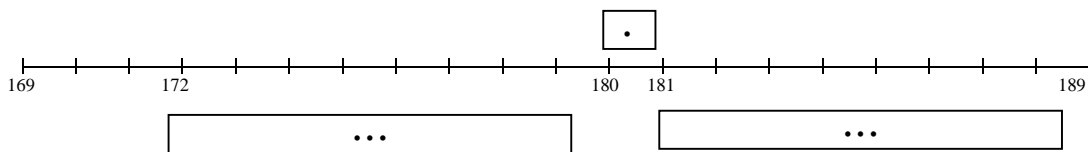

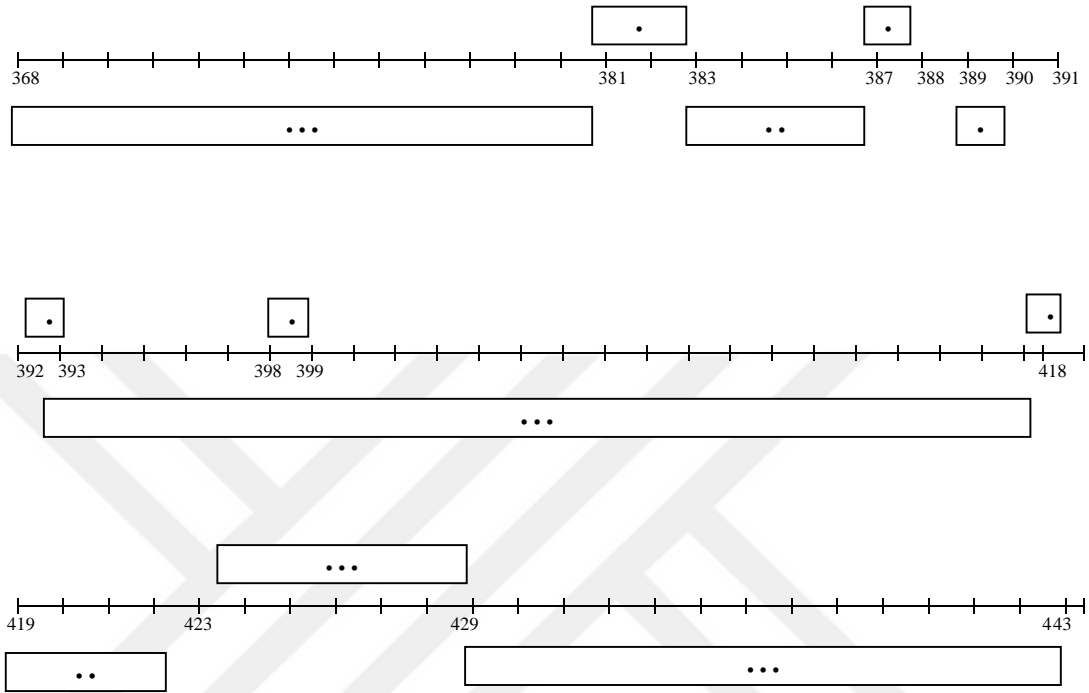
Şekil 5 Yol Ayrımı'nda Hacim Yönüyle Diyalog

2.3.2.3. Yol Ayrımı'nda Öyküleme Dağılım Yönüyle Diyalog

Yol Ayrımı romanı 443 sayfadan oluşmaktadır. Romanda 57 diyalog geçmektedir. Bu diyalogların; 21'i kısa, 14'ü orta uzunlukta, 22'si ise uzun diyalogdur.

Şekil 6 Yol Ayrımı'nda Öyküleme Dağılım Yöntüyle Diyalog

Romanda geçen diyalogların dağılımı şu şekildedir: *Vakit* gazetesinde Gazeteci Murat ile Hıdır Onbaşı; *Vakit* gazetesinde Gazeteci Murat ile Haydar Baba; *Vakit* gazetesinde Gazeteci Murat ile Hademe Hıdır Onbaşı; *Vakit* gazetesinde Musahhih Selim Efendi ile Gazeteci Murat; *Vakit* gazetesinde Hademe Hıdır Onbaşı ile Gazeteci Murat; *Vakit* gazetesinde Asım Bey, Murat Bey ve Hıdır Onbaşı; *Vakit* gazetesinde Gazeteci Murat ile Asım Bey; *Vakit* gazetesinde Asım Bey, Tatar Emirze, Hıdır Onbaşı, Murat Bey ve başmakinist; Avukat Celadettin Bey'in yazıhanesinde Ahmet Ağaoğlu, Avukat Celadettin Bey ve Doktor Münir Bey; Fatih-Harbiye tramvayında Çorumlu Dadal Efendi ile vatman; Küllük kahvesinde Selim Nuri ile Gazeteci Murat; Küllük kahvesinde Gazeteci Murat, Dadal Efendi ve Selim Nuri; Canbaz Kadı Medresesi'nde Dadal Efendi, Selim Nuri, komiser, Selim Nuri'nin arkadaşları ve mahalleli; Canbaz Kadı Medresesi'nin avlusundaki incir ağacının altında Selim Nuri ve arkadaşları; Celadet Bey'in yazıhanesinde Ahmet Ağaoğlu ve Avukat Celadet Bey; Avukat Celadet Bey'in

yazıhanesinde Ahmet Ağaoğlu, Celadet Bey ve Doktor Münir Bey; Celadet Bey'in yazıhanesinde Avukat Celadet Bey ve Doktor Münir Bey; Celadet Bey'in yazıhanesinde Gazeteci Murat, Celadet Bey ve Doktor Münir Bey; Ramiz Efendi'nin mahallesinde Ramiz Efendi, Gazeteci Murat ile Tango Ömer; Ramiz Efendi'nin mahallesinde Gazeteci Murat ve Ramiz Efendi; Ramiz Efendi'nin mahallesinde Gazeteci Murat ile Marangoz İsmail Usta; Ramiz Efendi'nin evinde Ramiz Efendi ve Gazeteci Murat; Avukat Celadet Bey'in yazıhanesinde Celadet Bey'in baldızı Şükran Hanım ile Kadir; Avukat Celadet Bey'in yazıhanesinde Gazeteci Murat ile Şükran Hanım; Avukat Celadet Bey'in yazıhanesinde Gazeteci Murat ile Kadir; Doktor Lütfü Bey'in evinde; Kâmil Bey, uşak, Keramet Pelvan, hasta bakıcı ve hastalar; Doktor Lütfü Bey'in evinde hastabakıcı ve Doktor Lütfü Bey; Doktor Lütfü Bey'in evinde Kâmil Bey ile Doktor Lütfü Bey; Doktor Lütfü Bey'in evinde Kâmil Bey ile Nermin Hanım; Kâmil Bey'in konağında Gazeteci Murat, Kadir, Nuh Bey, Doktor Münir Bey, Arif Bey ve Topçu Albayı Cemil Bey; mahallede Doktor Münir Bey ve Ayşe; Sakanın Naci'nin çay ocağında Doktor Münir Bey, Ayşe ve Sakanın Naci; Kapalıçarşı'da Gazeteci Murat, Selim Nuri, Şükran Hanım, Hacı Halim Efendi ve Kapalıçarşı esnafı; kahvede Gazeteci Murat, Selim Nuri ve Ramiz Efendi; Behram Efendi'nin matbaasında Selim Nuri ile Behram Efendi; Behram Efendi'nin matbaasında Selim Nuri ile Behram Efendi; Canbaz Kadı Medresesi'nin avlusunda Selim Nuri ile polis memuru; karakolda Selim Nuri ile polisler; sorguda Selim Nuri ile polis memuru; sorguda Selim Nuri ve yanında bulunan adam; Köşk'te Ahmet Ağaoğlu ve Mustafa Kemal; kahvede Gazeteci Murat ile Dadal Efendi; kahvede Gazeteci Murat, Dadal Efendi ve Kırkbirin Rüstemşah; Canbaz Kadı Medresesi'nde Dadal Efendi, polis memuru, Gazeteci Murat ve medresede bulunanlar; pansiyonda Madam Agavni ve Gazeteci Murat; Eyüp Sultan vapur iskelesinde Ayşe ve Kadir; yazıhanede Ayşe ve Şükran Hanım; takside Gazeteci Murat ile taksici; pansiyonda Madam Agvani ile Gazeteci Murat; klinikte Gazeteci Murat ile Şükran Hanım; Münir Bey'in köşkünde Gazeteci Murat ile Gülnihal Dadı; Münir Bey'in köşkünde Gazeteci Murat ile Münir Bey, Münir Bey'in köşkünde Gazeteci Murat, Münir Bey ile Gülnihal Dadı; Münir Bey'in köşkünde Binbaşı emeklisi Arif Bey ve Gazeteci Murat; Şükran Hanım'ın evinde Gazeteci Murat ile Şükran Hanım; Şükran Hanım'ın evinde Gazeteci Murat, Şükran Hanım ve Nermin Hanım; Şükran Hanım'ın evinde Gazeteci Murat ile Şükran Hanım.

2.3.2.4. *Yol Ayrımı'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog*

“Esir Şehir Üçlemesi”nin son kitabı olan *Yol Ayrımı* romanı üslup bakımından serinin ilk iki romanıyla benzerlik göstermektedir. 443 sayfadan oluşan romanda 57 diyalog geçmektedir.

Yol Ayrımı romanındaki “katılımcı yönüyle diyalog” başlığında, romanda geçen diyalogların kaç kişi arasında geçtiğini inceledik. Romanda geçen 57 diyalogun 36’sı iki kişi arasında geçerken, 21’i ikiden fazla kişi arasında geçer. İki kişi ve ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglarda katılımcı olarak en çok bulunan kişi Gazeteci Murat karakteridir. Serinin ilk iki romanında daha çok diyalogu olan Kâmil Bey’in ise diyalog sayısı tüm romanda 3’tür. Yazar, ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglarda genellikle iki kişiyi kendi arasında konuştururken, üçüncü kişi daha sonra gelerek diyaloga dâhil olur. Üçten fazla kişi arasında geçen diyaloglara baktığımızda da bunların genellikle önemli bir mesele üzerinde durulan diyaloglar olduğu görülür. Konu olarak çok partili hayata geçiş denemesini anlatan romanda, tartışılan konunun ağırlığı diyaloglar vasıtasıyla hafifler. Romanda geçen bazı diyalogların olayın akışına yardımcı olduğu görülmektedir. Çok partili hayata geçiş denemesinin öncesi ve sonrası diyaloglar vasıtasıyla daha iyi takip edilir.

Yazar, *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu* romanlarında kahramanlarını Orta Anadolu ağzıyla konuştururken, ana kahraman olan Kâmil Bey’i İstanbul ağzıyla konuşturur. Serinin üçüncü romanı olan *Yol Ayrımı*’nda ise Orta Anadolu kahramanların yanı sıra İstanbullu kahramanlarda da Orta Anadolu ağzından izler bulabiliriz. Genel olarak diyebiliriz ki serinin ilk iki romanında, Orta Anadolu ağzını sadece figüratif şahıslar için kullanan yazar, *Yol Ayrımı*’nda ise bu ağzı genel halk dili olarak kullanır (Coşkun, 2012:347). Kemal Tahir, romandaki karakterlerden Çorumlu Hıdır Onbaşı ve Dadal Efendi’nin olduğu konuşmalarda Orta Anadolu ağzını kullanır. Bu kişilerle diyaloga giren karakterler de İstanbul ağzının yanı sıra Orta Anadolu ağzıyla da konuşturulur. Yazarın farklı üsluptaki kişileri bir araya getirip konuşturması esere zenginlik kazandırmaktadır. Bu diyaloglarda yazarın cümleleri uzatmaması, konuşmanın rahat bir hal kazanması sağlar. Dolayısıyla bu durum okurun romanı ilgiyle okumasını sağlar.

Yol Ayrımı'ndaki "hacim yönüyle diyalog" başlığında romanda geçen diyalogların hacim yönüyle romanda tuttuğu yer grafikler yardımıyla gösterilmiştir. Romanda geçen 57 diyalogun; 21'i kısa, 14'ü orta uzunlukta, 22'si ise uzun diyalogdur. Romandaki uzun diyaloglara baktığımızda, bunların romanda hacim olarak oldukça yer kapladığını görürüz. Romandaki kişilerin okumuş ve kültürlü kimseler olması, bir mesele üzerinde daha fazla yoğunlaşmaları, dolayısıyla diyalogun uzamasını sağlamaktadır. Bu diyaloglar hacim olarak uzun olmasına rağmen yapı olarak kısa cümlelerden oluşmaktadır. Uzun diyalogların kısa cümlelerle anlatılması da olayların akıcı bir üslupla ifade edilmesini sağlar. Yazar, diyalog devam ederken, ara ara anlatma tekniğinden de yararlanarak diyalogun içinde geçen konuşmaları yorumlar. Bu da diyalogun romandaki hacmini arttırır. Uzun diyaloglara baktığımızda bunların roman içinde kapladığı yer en az 7 en çok 26'dır. Berna Moran, Kemal Tahir'in uzun diyaloglarının işlevini şu şekilde açıklar:

" (...) Kemal Tahir'in yapıtlarında bütünlüğü bozan, yalnızca tarihsel, toplumsal konularda bilgi aktaran parçalar değildir. Yazarın diyaloga olan aşırı düşkünlüğü de romanını sanatsal yönden yıpratır. Aslına bakılırsa Kemal Tahir bir diyalog ustasıdır ve yazdığı konuşma sahnelerinin kıvraklığına ve akıcılığına Türk romanlarında çok az rastlanır. Ama şunu da söylemek gerekir ki, yazarın büyük bir keyifle yazdığı anlaşılabilir bu diyalog sahneleri kimi zaman işlevini yitirir ve "konuşma için konuşma"ya dönüşür (...) (Moran, 2016: 203).

Yol Ayrımı'nda geçen uzun diyaloglara baktığımızda bunların tamamının romanda anlatılan olayla ilgili olmadığı görülür. Asıl konu olarak çok partili hayata geçiş denemesini anlatan romanda bazı diyalogların işlevsiz olduğu görülür. Ayşe'nin Kadir'le yaptığı uzun konuşma, Şükran Hanım ile Kadir arasında geçen uzun konuşma; konuyla ilgisi olmayan diyaloglara birer örnektir.

Yol Ayrımı romanındaki "öykülemeye dağılım yönüyle diyalog" başlığında da öykülemeye geçen diyalogların dağılımı grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafiklere baktığımızda üç bölüm ve 443 sayfadan oluşan roman, serinin ilk iki romanında olduğu gibi neredeyse tamamında diyalog tekniğinden faydalanıldığı görülmektedir. Romanda diyalog geçmeyen sayfa sayısı 57'dir. *Yol Ayrımı* romanı da *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu* romanlarında olduğu gibi diyalog tekniğinden oldukça faydalanılan bir romandır. Çok partili yaşama geçiş denemesini anlatan romanda, aksiyonun olduğu hemen hemen hiçbir olay yaşanmaz. Yazar, tarihî anlatımın sıkıcılığından bizleri diyaloglar vasıtasıyla kurtarır. Eserdeki olayların okunurluğu ve akıcılığı diyaloglar vasıtasıyla sağlanır. Farklı görüşlere sahip karakterlerin düşüncelerini kendi ağızlarıyla ifade etmesinin, tartışmasının ve konu üzerindeki yorumlarının okumaya renk katma gibi

bir işlevinin olmasının yanında üsluba da çeşitlilik katmaktadır. Ayrıcı yazarın diyaloglarda araya girmemesi, bir meselenin çoklu bakış açısıyla yorumlanmasını sağlamaktadır.

2.4. KURT KANUNU

2.4.1. Roman Hakkında⁹

1969 yılında yayımlanan *Kurt Kanunu*, Mustafa Kemal Atatürk'e 14 Haziran 1926 tarihinde düzenlenmesi tasarlanan ve 'İzmir Suikastı' olarak bilinen olayı konu alır. *Kurt Kanunu*, kitap halinde ilk defa Bilgi Yayınevi tarafından 1969 yılında Ankara'da yayınlanır.

Romanda, Atatürk'e düzenlenen "İzmir Suikastı" konusu işlenir. İttihat ve Terakki içinden yetişmiş bir grup, Mustafa Kemal'i ortadan kaldırıp ülkenin yönetimine hâkim olmak için bir suikast tertip eder. Eski Ankara Valisi Abdülkerim Bey, suikastı planlayan İttihatçı arkadaşları Lazistan mebusu Ziya Hurşit Bey'le onun adamları olan Laz İsmail ve Gürcü Yusuf'u, 1926 yılının temmuz ayında İstanbul'dan İzmir'e yolcu eder. Birkaç gün sonra gazeteler, suikastın ortaya çıkarıldığını, suçluların yakalandığını, azmettiricilerin ise aranmakta olduğunu bildirir.

Abdülkerim, eski İttihat ve Terakki komitacılarından olan çok sevdiği Kara Kemal'i Cerrahpaşa'daki evinde bulur; Kara Kemal'in suikast planından haberi yoktur ama Abdülkerim, bu işi kendisinden bileceklerini söyleyerek onu kaçmaya razı eder. İkili uzun süre kaçak yaşamak zorunda olduklarından çeşitli mekânlarda saklanırlar. En son Belgrat ormanlarındaki bir çiftlikte gizlenirler. Abdülkerim, kendilerini tanıyan köylü Sarı Çavuş'la Toptancı Şaban'ın, onları yakalamak için çiftliği basacaklarını öğrenir. Baskıncılara pusu kuran kaçaklar, Şaban'ı vurup kaçarlar ve yolda ayrılırlar.

Kara Kemal, çocukluk arkadaşı Emin Bey'in İstanbul'da Aksaray'daki evine bitkin hâlde gelir; Emin Bey'in kız kardeşi Perihan'ın izni ile bu eve sığınır. Kara Kemal'in rejim ile ilgili eleştirileri buradaki konuşmalar sırasında daha net anlaşılır. Emin Bey'in evi basılınca Kara Kemal, intihar eder. Olaydan sonra tutuklanan Emin Bey, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanır; beraatına karar verilir. Ancak Emin Bey, Kara

⁹ Roman hakkındaki bilgiler için Sezai Coşkun'un *Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir* adlı kitabından ve Mustafa Dere'nin *Kemal Tahir'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı-Tema* adlı doktora tezinden yararlanılmıştır.

Kemal'i kurtaramadığı için çok üzgündür. Romanın sonunda bir gece yarısı diğer kaçak Abdülkerim de Emin Bey'in evinin kapısını çalar. Emin Bey'in kız kardeşi Perihan, onu içeri almaz. Emin Bey durumu öğrenince Abdülkerim'i İstanbul sokaklarında arar, ancak Abdülkerim karanlıklarda kaybolmuştur. Romanın bölümleri ve sayfa aralıkları aşağıdaki gibidir:

KURT KANUNU	
KANLI TUZAK	3 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 1-78.
SÜREK AVI	4 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 79-173.
İNSANLIK SORUNU	3 alt bölümden oluşur. Sayfa aralığı 177-298.

Tablo 8 Kurt Kanunu Bölümler

Kurt Kanunu, Kara Kemal Bey'in etrafında cereyan eden olaylarla şekillenir. Kara Kemal Bey'in yanında Emin Bey de kurgu içerisinde, fikir olarak öne çıkan bir kahramandır. Kemal Tahir'in romanında geçen bu kişiler, tarihte var olmuş İzmir Suikastı olayının tanığı olan kişilerdir. Hikâyenin başkişisi olan Kara Kemal gerçekte yaşamış bir kişidir. Bir diğer önemli kişi olan Abdülkerim ise İttihatçıların eski Ankara Valisi, Abdülkadir'dir. Gerçek hayatta belki de yan yana gelmemiş bu kişiler yazarın tarihi romanında yarattığı kurguyla bizlere sunulmuştur. Kara Kemal, Abdülkerim, Gurbet Hala, üç ana karakter olarak romanın her üç bölümünde de yer alır. Semra Hanım, romanın ikinci bölümünde, Emin Bey de üçüncü bölümde ana karakterlerin yanında yer alır. Ballı Naciye, Hasip Ağa, Niyazi, tüm romanın yan karakterleridir. Gazeteci Murat ve Perihan da son bölümün yan karakterleridir. Romandaki olay örgüsü içinde kahramanları, İttihatçı ve Halkçılar olarak ikiye ayırabiliriz. Bunun dışında suikast olayı içinde olanlar da ayrı olarak değerlendirilebilir:

Halkçılar:	Gazeteci Murat, Hacı Yunus Efendi, Sarı Çavuş, Şaban Efendi.
İttihatçılar:	Kara Kemal Bey, Abdülkerim, Emin Bey, Şükrü Bey, Baytar Rasim, Niyazi, Sarı Efe.
Suikastçılar:	Ziya Hurşit, Şükrü Bey, Baytar Rasim, Saruhan Mebusu Abidin, Laz İsmail, Giritli Şevki, Gürcü Yusuf, Sarı Efe.
Yabancı kahramanlar:	Prences Nadya.
Diğer kahramanlar:	Naciye, Gurbet Hala, Doktor İhsan, Nesibe, Derviş Kâhya, Perihan, Semra Hanım, Hayriye.

Tablo 9 Kurt Kanunu Karakterler

Kara Kemal: Kemal Tahir'in düşüncelerini açıklamada kurguladığı bir kahramandır. İttihatçıların hem iyi hem de kötü yönlerini ortaya koyar. Kara Kemal Bey, zeki bir kahramandır. Esnaf birlikleri kurar ve esnafın her türlü dertlerine koştuğu için herkes tarafından sevilmektedir. Küçük Efendi olarak da bilinen Kara Kemal Bey'in ismi, İttihatçıları suikast fikrine ikna edebilmek için kullanılır. Suçu olmadığı halde kaçır ve kaçınılmaz olarak ölüme yollanır. Kemal Tahir, Kara Kemal'in suikast olayında suçsuz olduğu düşündüğü için, kurguda bu düşüncesini etkin kılar. Kara Kemal, tehlike altındayken bile insanları sıkıntıya sokmak istemeyecek kadar düşünceli birisidir. Kara Kemal, Emin Bey'in evine düzenlenen bir baskın sırasında intihar eder.

Emin Bey: Eski itttihatçılardan olan Emin Bey, maliyeden emeklidir. Sorumluluk almak istemediği için evlenmeyen Emin Bey, yine savaş yıllarında ortaya çıkan soygunculuğa bulaşmamak için emekliliğe sığınma yolunu seçmiştir. Sürekli kitap okuyan Emin Bey, kaçak arkadaşı Kara Kemal Bey'i yaklaşık üç gün evinde saklar. Kara Kemal Bey'in evinde bulunması üzerine kendisi de sorgulanır, fakat suçlu bulunmayarak serbest bırakılır. Emin Bey sonraları kendisine sığınmak isteyen Abdülkerim'i evine almak istese de kardeşi Perihan buna izin vermez. Emin Bey'in psikolojik durumuna romanda yer verilmiştir. Emin Bey'in psikolojik durumu romanda ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir.

Abdülkerim: Suikast olayında baş sorumlulardan biridir. Kadınlara karşı düşkünlüğü olan Abdülkerim, Naciye'ye karşı olan duygularını tatmin etmek için onun adresini alarak evine gider. İstanbul'un ünlü çapkınlarından. Romanda gerçekçi bir şekilde çizilen Abdülkerim Bey, eski İttihatçılardan ve eski Ankara Valisi Abdülkadir Bey'i temsil eder. Silahşörlükte oldukça yeteneklidir ve sonuna kadar Kara Kemal'e sadakati yansıtır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ünlü fedaisi Abdülkerim, eserde İzmir Suikastını hazırlayan komitenin de perde arkası yöneticidir. Cemiyete uzun süre istihbarat yapan, gazeteci yazar Ahmet Samim'i vurmakla da tanınmaktadır: *“Lastikleri çekersin ayağına... Bir köşe başına sokulursun arkadan cıvıv. Tamam! Tastamam böyle vurmuştu, Bahçekapı'da, simitçi fırının önünde gazete Ahmet Samim avanağını...”* (KK, s.17).

İzmir Suikastı'na ilgisi olmadığı halde Kara Kemal Bey'i de katar. Bu sebeple suçluluk duyar ve Kara Kemal Bey'i de korumak için kaçmaya ikna eder. Roman sonunda

da Kara Kemal Bey gibi Emin Bey'in evine sığınmaya çalışır fakat Perihan Hanım, abisinin yaşadığı sıkıntıları düşünerek onu gönderir.

Kurt Kanunu'nda da olay zamanı, 1926 yılıdır. Yazarın bu romanı yayımlama zamanı ise 1969 yılıdır. Romanın anlatım kaynağı Türk tarihinin belli bir devresi olan İzmir Suikastıdır. Yazar, İzmir Suikastı olayını merkeze alıp hikâyeyi kurgulayarak bizlere aktarmıştır. Tarihsel bakımından olaylar 1926 yılında geçmektedir. Olaylar kronolojik ve somut olarak gün, ay, yıl şeklinde anlatılır. Roman, suikastçıların Mustafa Kemal'i öldürmek üzere İstanbul'dan İzmir'e vapurla hareket etmeleriyle başlar. Daha sonra Baytar Rasim'den Kara Kemal'in isminin suikaste karıştığını öğrenen Abdülkerim'in Kara Kemal'in yanına gitmesiyle olaylar hızlanmaya başlar. Abdülkerim ve Kara Kemal'in kaçak hayatı yaşamaya başlamalarıyla birlikte zamanı gazete sayfalarından takip ederiz buda hikâyenin zamanı hakkında bize bilgi verir. İlk olarak Semra Hanım'ın evinde kaçak hayatına başlarlar. Semra Hanım'ın köşküne düzenlenen bir baskınla kaçakların yollarının ayrılır. Kara Kemal Bey, Emin Bey'in evinde intihar eder, Abdülkerim ise Emin Bey'in evine sığınmak istese de Perihan Hanım tarafından buna izin verilmez. *Kurt Kanunu* romanında geçen mekân genel olarak İstanbul'dur. İstanbul ekseninde ilerleyen olaylarda Abdülkerim ve Kara Kemal, İstanbul'un içindeki yerlerde saklanırlar. Bu yerlerin isimleri romanda gerçek isimleriyle verilmiştir: Terkos Gölü, Belgrad Ormanları, İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Kâğıthane, Fatih Camisi, Malta Çarşısı, Eyüp Sultan. Aksaray, Cerrahpaşa.

2.4.2. Kurt Kanunu Romanında Diyalog Kullanımı

Kurt Kanunu'nda kullanılan dil ve üslup, "Esir Şehir Üçlemesi"ndeki romanlarla büyük ölçüde, benzerlik göstermektedir. Romandaki kahramanların çoğunun İstanbullu olmasından dolayı, halk ağzına çok yer verilmemiştir. Bunun dışında halk söyleyişlerine, Gurbet Hala ve Şaban Efendi'de rastlarız. Yazar, bu kahramanları da diğer romanlarda olduğu gibi Orta Anadolu ağzıyla konuşturur.

Kemal Tahir, romanda "diyalog tekniği"nden sıkça yararlanmaktadır. Bu diyaloglar da kimi zaman kahramanları tanıtır, kimi zaman da siyasi konuların arka planında yatan gerçekleri verir.

2.4.2.1. Katılımcı Yönüyle Diyalog

2.4.2.1.1. İki Kişi Arasında Geçen Diyalog

Kurt Kanunu üç ana bölüm ve bu ana bölümlerin altında yer alan on ara bölümden oluşmaktadır. “Kanlı Tuzak” bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı dokuz, “Sürek Avı” bölümünde iki kişi arasında geçen diyalog sayısı yedi, “İnsanlık Soru” bölümünde geçen diyalog sayısı ise on üçtür.

İlk ana bölüm olan “Kanlı Tuzak”ın ilk ara bölümünde eski İttihatçı Abdülkerim Bey, Mustafa Kemal’e suikast düzenleyecek olan Ziya Hurşit, Laz İsmail ve Gürcü Yusuf’un içinde bulunduğu Gülcemal Vapuru’nun Galata’dan ayrılmasını bekler. Vapur rıhtımdan ayrılınca Abdülkerim Bey rahatlar. Ancak vapur ayrılmadan önce vapurdan inen Laz İsmail’in metresini görmüş ve aklı Ballı Naciye’de kalmıştır. Bu sırada Abdülkerim Bey ve bulunduğu birahanenin garsonu arasında kısa bir diyalog geçer. Abdülkerim Bey, Rum garsondan Camgöz Halil’i çağırmasını ister. Bu bölümdeki konuşmalar 13-17 sayfa aralığında verilmiştir.

Abdülkerim Bey, Camgöz Halil gelince Laz İsmail’in ev adresini ister ve Camgöz Halil bir süre sonra adresi Abdülkerim Bey’e getirir. Abdülkerim Bey ve Camgöz Halil arasında geçen diyalog 19-23 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde Abdülkerim Bey, Laz İsmail’in evine gider. Abdülkerim Bey, Ballı Naciye’ye vapurda ne işi olduğunu sorar. Başta Abdülkerim Bey’e nazlanan Ballı Naciye daha sonra onunla birlikte olur. Abdülkerim Bey dört gün Ballı Naciye’nin yanında kalır. Ballı Naciye ve Abdülkerim Bey arasında geçen diyalog 24-33 sayfa aralığında verilmiştir.

Abdülkerim Bey’in evde kaldığı dördüncü günün sabahı kapı çalar. Gelen Baytar Miralay Rasim Bey’dir. Abdülkerim Bey, Rasim Bey’in yanına geçmeden önce Ballı Naciye ile arasında kısa bir diyalog gerçekleşir. Bu diyalog 35 ve 36 sayfa aralığında verilmiştir.

Rasim Bey, Abdülkerim Bey’e haberlerin kötü olduğunu ve evden hemen çıkmaları gerektiğini söyler. Rasim Bey’in anlattıklarına göre Mustafa Kemal’e düzenlenecek suikast meselesi karışmış, işin içinde olmamasına rağmen Kara Kemal Bey de tehlike altına girmiştir. Rasim Bey, Abdülkerim Bey’e Kara Kemal’in saklanması gerektiğini anlatmasını ister. 36-42 sayfa aralığında geçen bu konuşma, Abdülkerim Bey ile Rasim Bey’in ayrılmasıyla sona erer.

“Kanlı Tuzak” bölümünün son ara bölümünde Abdülkerim Bey, Kara Kemal’i Mesadet Hanı’ndaki yazıhanesinde bulamadığı için bir taksiyle onun evine gider. Bu

bölümde taksici ve Abdülkerim Bey, arasında bir diyalog gerçekleşir. Bu diyalog, 43 ve 44. sayfada verilmiştir.

Abdülkerim Bey, Kara Kemal'in yanına geldiğinde konuşurlar. Abdülkerim Bey, Kara Kemal Bey'i birkaç gün bulunduğu yerden uzaklaşmaya razı etmeye çalışır. 47-51 sayfa aralığında geçen bu diyalog, Kara Kemal Bey'in odacısı Hasip Ağa gelene kadar ikisi arasında geçer.

Abdülkerim Bey, Hasip Ağa'nın verdiği haberlerden sonra, Kara Kemal'in de sıkıştırmalarına dayanamaz ve suikastı anlatıp kendisinin de işin içine isminin karıştırıldığından bahseder. Kara Kemal, haberi duyunca saklanmaya karar verir. Konuşma, Hasip Ağa gelene kadar ikisi arasında geçer. Diyalog, 53-58 sayfa aralığında geçer.

Kara Kemal ve Abdülkerim Bey, Semra Hanım'ın Fındıklı'daki konağına gitmeye karar verir ve evden ayrılarak taksiye binerler. Takside suikast hakkında konuşurlar. Kara Kemal ve Abdülkerim Bey arasında geçen diyalog 59-76 sayfa aralığında verilmiştir. Bu diyalogda ortamda taksicide bulunur fakat konuşmada herhangi bir işlevi söz konusu değildir.

"Sürek Avı" başlıklı ikinci ana bölümünün merkezinde Kara Kemal Bey ve Abdülkerim Bey vardır. İkisi de Semra Hanım'ın konağında saklanmaktadırlar. Kara Kemal, gazetelerde suikastla ilgili bir haber olup olmadığına bakar. *Vakit* gazetesinde, Mustafa Kemal'in İzmir gezisi hakkında bir haber yoktur. Kara Kemal içinde bulunduğu durum hakkında düşüncelidir. Abdülkerim Bey ile çeşitli konular hakkında konuşarak zaman geçirirler. 89-93 sayfa aralığındaki diyalog, Semra Hanım gelene kadar ikisi arasında geçmektedir.

Bu bölümde geçen olayları gazete haberlerinden takip ederiz. Bu haberler olayın geçtiği zaman hakkında da bilgi vermektedir. 17 Haziran Perşembe gününe ait gazetede Gazi Paşa'nın İzmir'e geldiği yazmakta; fakat suikastla ilgili hiçbir haber bulunmamaktadır. 18 Haziran tarihli gazetede de Gazi Paşa'ya karşı bir suikastın meydana çıkarıldığı ve tertipçilerin yakalandığı yazmaktadır. Bu haber karşısında Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey'e her şeyin bittiğini söyler. Bu diyalog 95-97 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde, Kara Kemal'in tanıdığı olan Gurbet Hala, Semra Hanım'ın konağına gelir. Kara Kemal, ona birtakım emirler vererek akşam dönmesini ister. Konağa

geç gelen Gurbet Hala, ortalığın karışık olduğunu söyler. Gurbet Hala'nın anlattıklarına göre suikast girişimi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na yıkılmak istenmektedir ve kimse Kara Kemal'e yardım etmeye yanaşmaz. Bu konuşmalar olayların gidişatı hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir. Gurbet Hala ve Kara Kemal arasında geçen bu konuşmalar 101-105 sayfa aralığında verilmiştir.

Kara Kemal, Gurbet hala gittikten sonra gazete okumaya başlar. Daha sonra yanına Semra Hanım gelir. Semra Hanım, Kara Kemal Bey'in gerçek kimliğini bildiğini ve diledikleri kadar evinde kalabileceklerini söyler. Bu bölümde geçen konuşmalar 109 ve 110. sayfada verilmiştir.

Abdülkerim Bey, gelen haberler karşısında oldukça tedirgindir. Bir süre içinde buldukları durum hakkında konuşurlar. Daha sonra Abdülkerim Bey, Kara Kemal'den kendisinin başını yaktığı için özür diler. Bu bölümde geçen konuşmalar 112-118 sayfa aralığında verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde Abdülkerim Bey ve Kara Kemal, Semra Hanım'ın çiftliğindedir. Abdülkerim Bey, kaçak kömür yakan Sinoplu Temel'in karısı Hayriye'yi izler. Kadınla birlikte olmayı kafasına koyan Abdülkerim Bey, kadının yanına gideceksen yanına Toptancı Şaban Efendi gelir ve konuşmaya başlar. Şaban Efendi, Hayriye'nin başka erkeklerle birlikte olduğundan ve kendinden bahseder. Şaban Efendi, Kara Kemal ve Abdülkerim Bey'in başına konan ödülü almak için onları aramaya çıkmıştır. Şaban Efendi, Abdülkerim Bey'e onun ve Kâmil Bey'in resmini gösterir. Abdülkerim Bey, büyük bir soğukkanlılıkla onları görmediğini söyler. Bir müddet konuştuğuktan sonra Şaban Efendi oradan ayrılır. Oldukça hacimli olan bu diyalog 129-152 sayfa aralığında verilmiştir.

Dördüncü ara bölümde, Derviş Kâhya, Hacı Bektaş Veli Menakıpnamesi okumaktadır. Abdülkerim Bey bir süre onları izledikten sonra Hayriye'nin kapısına dayanır. Ona para getirdiğini söyleyerek kapıyı açtırır ve birlikte olurlar. Bir müddet sonra Hayriye, Abdülkerim Bey'in konuştuğu Şaban Efendi ve Sarı Çavuş'un onlar uykudayken suikast düzenleyeceğini söyler. Abdülkerim Bey, gelenlerin sesini duyarak dışarı çıkar. Bu sırada Derviş Kâhya ateş eder. Abdülkerim Bey, Şaban Efendi'yi öldürür. Çatışmayla birlikte ikinci ana bölüm sona erer. Bu bölümde geçen konuşmalar 157-170 sayfa aralığında verilmiştir.

“İnsanlık Sorunu” başlıklı üçüncü ana bölümün ilk kısmı, Emin Bey’in evinde ruh çağırma seansıyla başlar. Misafirler, Perihan Hanım’ın getirdiği çayları içtikten sonra kalkar. Daha sonra Emin Bey’in yanına kız kardeşi Perihan gelerek, kaçakların evlerine sığındıklarında Emin Bey’in ne yapacağını sorar ve abisinin cevabı üzerine Kara Kemal’i eve aldığını söyler. Aşağıdan gelen öksürük sesiyle irkilen Emin Bey, kardeşine su ısıtmasını ve kendi kıyafetlerinden çıkarmasını söyleyerek Kara Kemal’in yanına gider. Emin Bey ve Perihan arasında geçen konuşmalar, 194-198 sayfa aralığında verilmiştir.

Kara Kemal, Emin Bey yanına gelince ona çatışmadan nasıl kurtulduklarını ve suikast hakkında bildiklerini anlatır. Bu bölümdeki konuşmalar, 199-212 sayfa aralığında verilmiştir.

Kara Kemal’in yanına haber getirmek için yine Gurbet Hala gelir. Gurbet Hala gittikten sonra, Emin Bey ve Kara Kemal’e daha güvenli bir yer bulana kadar evinde kalabileceğini söyler. Daha sonra Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi siyaseti hakkında konuşurlar. Gurbet Hala gelene kadar konuşma ikisi arasında geçmektedir. Bu bölümdeki konuşma 215-221 sayfa aralığında verilmiştir.

Gurbet Hala yanlarından gittikten sonra, Emin Bey ve Kara Kemal, kaçış planı hakkında konuşmaya başlarlar. Kara Kemal, Alman Von Herman’ın yardımıyla kaçmaya karar verir. Emin Bey, kaçış işinde Kara Kemal Bey’e yardım etmek için Niyazi’yle konuşmaya gider. Kara Kemal ve Emin Bey arasındaki diyalog, 225-227 sayfa aralığında verilmiştir.

Kara Kemal ve Emin Bey, geçmiş zaman uygulamalarından ve Cumhuriyet dönemiyle ilgili konuşmaya devam ederler. Emin Bey’in Alman komisyoncunun yanına gittiği sırada eve baskın düzenlenir ve Kara Kemal, baskın sırasında intihar eder. Bu bölüm 229-236 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölümde, Emin Bey sorgulanmak üzere İzmir’e götürülür. Mahkemeye götürülenler tek tek buldukları hangardan çıkarılınca Emin Bey tek başına kalır. Bu sırada Çingene cellat, Başçavuş ile konuşur. Başçavuş kimlerin asılacağını sayar. On kişi asılacaktır fakat Kara Kemal kendisini vurmuş, Abdülkerim Bey ise hala aranmaktadır. Ancak iki darağacı daha yapılması için emir verilmiştir. Bu kişinin kim olduğu hakkında konuşurlar. Bu bölümde geçen konuşmada Emin Bey de ortamdadır fakat sadece konuşulanları dinler. Diyalog, 245-248 sayfa aralığında verilmiştir.

Çingene cellat, Başçavuş ile konuşması bittikten sonra Emin Bey'in yanına gelir. Emin Bey'in suçunun ne olduğunu öğrenmeye çalışır. Yazar, bu bölümde geçen konuşmada celladı çingene ağzıyla konuşturur. Konuşmalar 248-251 sayfa aralığında verilmiştir.

Son ara bölümde Gazeteci Murat, merdivenli üçer beşer çıkarak Emin Bey'in yanına gelir. Ona mahkemede verdiği savunmasından dolayı hayranlıklarını iletir. Doktor İhsan Bey ve Perihan Hanım gittikten sonra yalnız kalan Emin Bey ve Murat, Kara Kemal'in intiharı hakkında konuşurlar. Gazeteci Murat, baskını tesadüfen gördüğünü ve baskına giden polislerin peşine takıldığını anlatır. Eve geldiğinde de Kara Kemal'in intiharına şahit olduğunu söyler. Murat'ın anlattıklarına göre Kara Kemal, intihar etmeden önce kakhaha atmıştır. Bu diyalog 265-267 sayfa aralığında verilmiştir:

"(...) Anlatabilseydim de hiç kimse anlayamazdı. Ancak kıyamet koptuktan sonra dünyayı sarabilecek bu kalın sessizliğin içinde bir gülüş duydum."
"Gülüş mü? Ne münasebet! Kim gülüyor?"
"Kara Kemal Bey..."
"Emin misin?"
"Şundan eminim ki, sordum polislere sonradan... Onlar da duymuşlar. Birisi, 'Kanım donuyordu az daha!' dedi."
"Nasıl gülüş? Ne gibi?"
"Hiçkırığa benziyor desem değil... Dünyaya küskün zamanlarda güleriz ya... İnsanlardan umut kestiğimizde... Hemen arkasından silah sesi... Sert değil... Gayet yumuşak... Boğuk... Nerde o gülüşteki korkunçluk... (...)" (KK, s.267).

Emin Bey, mahkemeden sonra oldukça huzursuzdur. Gece boyunca uyumamıştır. Perihan Hanım, çayın hazır olduğunu söylemek için geldiğinde Emin Bey'in perişan halini görür ve ağlamaya başlar. Emin Bey'in sıkıntıdan saçlarının beyazladığını söyler. Bu diyalog 272 ve 273. sayfada verilmiştir.

Emin Bey, uykum geldi bahanesiyle odasına çıkar. Daha sonra Kara Kemal'in okuduğu kitaplara göz gezdirir. Baskın sırasında intihar eden Kara Kemal Bey'in ihbar konusunda kendisinden şüphelenip şüphelenmediğini merak etmektedir. Düşünceler içinde olan Emin Bey, Kara Kemal'in baskın sırasında kendisinden şüphelenip şüphelenmediğini merak etmektedir. Bu düşünceler içinde evden çıkan Emin Bey ile kardeşi arasında 'dolaylı diyalog' diyebileceğimiz bir konuşma geçer. Diyalog 277. sayfada verilmiştir.

Emin Bey, Kara Kemal'in intihar sırasında attığı kakhahanın sebebini ve kendisinden şüphe duyulup duyulmadığını öğrenmek için Gurbet Hala'nın bostanına gider. Gurbet Hala, baskın sırasında Gazeteci Murat'ın orada olmadığını söyler. Gazeteci

Murat, intihar olayını ilginç hale getirmek için yalan söylemiştir. Burada geçen diyalog 281-284 sayfa aralığında verilmiştir.

Emin Bey eve geldiğinde Perihan Hanım'a Gurbet Hala ile konuştuklarını anlatır. Gazeteci Murat'ın yalanı hakkında konuşurlar ve onu meselenin aslını öğrenmek için yemeğe çağırmaya karar verirler. Bu bölümde geçen diyalog 284-287 sayfa aralığında verilmiştir:

"(...) Ne kadar ayıp! N'apıyım ben şimdi bu yalancıya?"
"N'apacaksın... Bir sofraya hazırla akşam... Çağır Doktor İhsan Beylerle birlikte... Vur suratına yalancılığını... Sıkıştıralım biraz... Utandıralım."
"Utandır mı? Hiç umudum yok... Sırıtır. Ziddıma basmak için yemeklerimi beğenmez." (KK, s.287).

Emin Bey, yemeğe gelen misafirler gittikten sonra iyice sıkıntı içine girer. Kardeşi Perihan'la sorumluluk duygusu üzerinde konuşmaya başlarlar. Konuşma sırasında kapı çalar. Gelen Abdülkerim Bey'dir. Perihan, gözaltında olduklarını söyleyerek Abdülkerim Bey'i eve almaz. Durumu öğrenen Emin Bey çağırmaya koşar, peşinden seslense de Abdülkerim Bey, karanlıkta kaybolmuştur. Bu bölümde geçen diyalogda Abdülkerim Bey'in konuşmada hiçbir etkisi yoktur. Onun ne dediğini Perihan Hanım vasıtasıyla öğreniriz. 294-298 sayfa aralığında geçen sahne romanın son diyalogudur.

2.4.2.1.2. İki'den Fazla Kişi Arasında Geçen Diyalog

Romanın ilk ana bölümü "Kanlı Tuzak" bölümünde birden fazla kişi arasında geçen diyalog sayısı üç, "Sürek Avı" bölümünde üç, "İnsanlık Sorunu" bölümünde ise ondur.

Abdülkerim Bey'in Ballı Naciye'nin evinde kaldığı dördüncü günün sabahı kapı çalar. Gelen Baytar Miralay Rasim Bey'dir. Rasim Bey, Abdülkerim Bey'in adresini Camgöz Halil'den öğrenmiştir. Bu sahenin başında Abdülkerim Bey, Naciye ve Rasim Bey arasında kısa bir diyalog geçer. Bu diyalog 33-35 sayfa aralığında verilmiştir.

Üçüncü ara bölümde, Kara Kemal Bey'in yanına giden Abdülkerim Bey, Kara Kemal'e söyleyemediği bir sebepten dolayı birkaç günlüğüne buldukları yerden uzaklaşmaları gerektiğini söyler. Bu konuşmanın devamında Kara Kemal'in odacısı Hasip Ağa gelir. Hasip Ağa, polislerin Ankara'dan gelen emirle yazıhaneyi aradığını ve Kara Kemal'in sıkı göz hapsinde tutulacağını söyler. Bu diyalog 51-53 sayfa aralığında verilmiştir.

Abdülkerim'den suikast işine isminin karıştırıldığını öğrenen Kara Kemal, odacısına birtakım emirler verir. Bu diyalog 58 ve 59.sayfada verilmiştir.

“Sürek Avı” başlıklı ikinci ana bölümünün merkezinde Kara Kemal Bey ve Abdülkerim Bey vardır. Semra Hanım'ın konağında bulunan Kara Kemal ve Abdülkerim, Semra Hanım yanlarına gelene kadar suikastla ilgili konuşurlar. Daha sonra Semra Hanım gelerek onları yemeğe davet eder. Bu diyalog 93 ve 94.sayfada verilmiştir.

İkinci ara bölümün ikinci kısmı, Kara Kemal'in tanıdığı olan Çorumlu Gurbet Hala'nın anlatımıyla başlar. Gurbet Hala, bohçacı kılığında Semra Hanım'ın konağına girer. Gurbet Hala, eve girdiğinde Semra Hanım, Abdülkerim Bey ve Kara Kemal ile selamlaşır. Daha sonra erkeklerle baş başa kalan Gurbet Hala, onlara buldukları durumla ilgili birtakım sorular sorar. Konuşmanın devamında Kara Kemal Bey, Gurbet Hala'dan yardım ister ve akşam tekrar gelmesini ister. Bu sahnede geçen konuşmalar 98-100 sayfa aralığında verilmiştir.

Gurbet Hala, bu bölümde kaçaklara bilgileri getiren kişidir. Dolayısıyla bizler de olayların arka planını Gurbet Hala vasıtasıyla öğreniriz. Gurbet Hala'nın getirdiği haberlere göre Kara Kemal'i yakalamak için İttihatçı fedailerden Memetçe Bey, İstanbul'a getirilir. Memetçe Bey'in Semra Hanım ve Abdülkerim Bey'i tanıştıran kişi olması onları tedirgin eder. Semra Hanım'ın konağında artık kalamayacaklarını kararlaştırırlar. Bu yüzden Semra Hanım'ın Belgrad Ormanları civarında bulunan Kömürcü Pınarı'ndaki çiftliğine gitmek için hazırlık yaparlar. Bu bölümde geçen konuşmalar 119-122 sayfa aralığında verilmiştir.

“İnsanlık Sorunu” başlıklı üçüncü ana bölümde, romanın önemli kahramanlarından Emin Bey'in hikâyesinden söz edilir. Bu bölümün ilk kısmında Emin Bey'in evinde; kız kardeşi Perihan, Doktor İhsan, Nesibe, Gazeteci Murat Derviş Kâhya'nın ruhunu çağırırlar. Ruh çağırma seansı sırasında Emin Bey gelerek masadakilerle konuşur. Konuşmanın ana konusunu Abdülkerim Bey ile Kara Kemal oluşturmaktadır. Abdülkerim Bey ve Kara Kemal yakalanmamışlardır. Onları yakalamak için sıkı bir denetim uygulanmaktadır. Emin Bey'in kız kardeşi Perihan Hanım'ın getirdiği çaylar içildikten sonra, ruh çağırma seansında bulunan misafirler kalkarlar. Bu konuşma 177-190 sayfa aralığında verilmiştir:

*“Ey ruuuuh! Geldinse üç kere vur!”
Tak... Tak... Tak...
Doktor İhsan Bey birden heyecanlandı:*

“Ey ruuuuh! Kâhya Derviş’in ruhuysan üç kere vur!”
 Gazeteci Murat, ‘Neden sormadı soruyu? Neden uzattı boşuna?’ diye düşünerek suratını
 asmıştı.
 Tak... Tak... Tak...
 “Ey ruuuuh... Birden elektrik yanıp sofa aydınlanınca, eni-konu kızgın çıktı. ‘Hay Allah...
 Berbat ettin, Emin Bey! Tam...’”
 “Kapı çalınıyor... Duymuyor musunuz Perihan?”
 Perihan Hanım, abisine anlamaya çalışarak bakarken gazeteci Murat atıldı:
 “Berbat ettiniz seansı Emin dayı... Tam karşılık vermeye başlamıştı ruh...”
 Tak tak tak...
 (...)” (KK, s.177-178).

Gurbet Hala, Kara Kemal’e yine haberler getirmektedir. Bu sırada ölüm cezasına çarptırılan Kara Kemal’in, İngiliz elçiliğine sığındırılmasının yolları araştırılmaktadır. Bu bölümde konuşmalar, Emin Bey, Gurbet Hala ve Emin Bey arasında geçmektedir. Diyalog 214 ve 215.sayfada verilmiştir.

Gurbet Hala, bir süre sonra tekrar Kara Kemal ve Emin Bey’in yanına gelir. Gurbet Hala, Alman bir binbaşı aracılığıyla Kara Kemal’in sınır dışına çıkabileceğini anlatır. Daha sonra bu işi halletmek için oradan ayrılır. Bu bölümdeki konuşma 221-225 sayfa aralığında verilmiştir.

İkinci ara bölüm, yargılanmak için İzmir’e getirilen Emin Bey’in ambara benzeyen bir yerde bekleyişiyle başlar. Bu bekleyiş sırasında Kazım Karabekir, Refet Paşa ve Ali Fuat Paşa başta olmak üzere suikastta parmağı olduğu düşünülen önemli adamlar içeriye girer. Askerler gelerek paşalara geçmiş olsun der. Bu sırada paşalar kendi arasında konuşmaya başlar. Bu bölümde geçen konuşmalar 241-243 sayfa aralığında verilmiştir.

Paşalar kendi aralarında konuşurken Köse Kâtip gelerek savunma yapmak isteyenlerin gelmesini söyler. Bu sırada konuşmak isteyenler kendilerini savunmak için atılırlar. Bu sırada hangarda bulunan Halet Bey, Emin Bey ile konuşmaya çalışır fakat başçavuş, Emin Bey ile konuşmanın yasak olduğunu söyler. Bu bölümdeki konuşmalar Emin Bey’in hangarda yalnız kalmasıyla son bulur. Konuşma 244.sayfada verilmiştir.

Emin Bey, bir süre çingene cellatla konuştuktan sonra, köse kâtip gelerek onu sorgulanması üzere çağırır. Emin Bey, mahkemede sorulan bütün soruları açık yüreklilikle cevaplar. Sorgu sırasında Emin Bey’in kardeşi Perihan’ın suçu üstlendiğini belirten kâğıt okunur. Emin Bey, insani bir sorumlulukla Kara Kemal’i sakladığını söyleyerek mahkemeye karşı dik durması neticesinde serbest bırakılır. Mahkemede geçen konuşmalar 251-259 sayfa aralığında verilmiştir.

Romanın son ara bölümünde, sorgulamadan aklanan Emin Bey evine döner. Gazeteci Murat heyecanlı bir şekilde Emin Bey'in yanına gelir ve mahkemedeki tavrı karşısında ona hayranlık duyduğunu söyler. Bir süre Kara Kemal ve Abdülkerim hakkında konuştuktan sonra Murat ve Emin Bey yalnız kalır. Bu sırada ortamda Doktor İhsan ve Perihan Hanım da vardır. Diyalog 260-265 sayfa aralığında geçer.

Gazeteci Murat ve Emin Bey, Kara Kemal'in intiharı hakkında konuşurken içeriye Perihan Hanım girer ve konuşmaya dâhil olur. Gazeteci Murat, Perihan Hanım gelince muhabbeti değiştirmeye çalışır. Diyalog 267.sayfada verilmiştir.

Gazeteci Murat, Emin Bey'in yanına onun gibi gazetecilik yapan arkadaşlarını getirir. Gazeteciler Emin Bey'in mahkeme karşısında gösterdiği tavırdan oldukça memnun olduklarını anlatır. Emin Bey, gazetecilere Kara Kemal Bey'in düşüncelerinden bahseder ve onlar gittikten sonra sıkıntı içine girer. Bu bölümde geçen diyaloglar 274-276 sayfa aralığında verilmiştir.

Emin Bey, Gazeteci Murat'ın Kara Kemal'in intiharı konusunda yalan söylediğini öğrenir. Perihan Hanım'la Murat'ın yalanını yüzüne vurmak için onu yemeğe çağırmaya karar verirler. Gazeteci Murat geldiğinde işi alaya alır. Fakat Emin Bey'in bu yalan karşısında yıkıldığını görünce pişman olur. Konuşmanın sonunda Doktor İhsan Bey, dul baldızı Nesibe Hanım'dan ud çalarak ortamı neşelendirmesini ister. Romanın son çoklu diyalogu olan bu bölümdeki diyalog 287-293 sayfa aralığında verilmiştir.

2.4.2.2. Kurt Kanunu'nda Hacim Yönüyle Diyalog Kullanımı

Kurt Kanunu 'nda diyalog kullanımı; “kısa diyalog”, “orta uzunlukta diyalog” ve “uzun diyalog” olmak üzere üç bölümde incelenmiştir. Diyalogların gösterim şekli şu şekildedir.

“Kanlı Tuzak” bölümü 9-76 sayfa aralığında üç ara bölümden oluşmaktadır.

“Kanlı Tuzak” bölümünün ilk ara bölümünde geçen diyalog sayısı ikidir. Bu diyaloglar; 13-17 ve 19-23 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kanlı Tuzak” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı dördtür. Bu diyaloglar; 24-33 sayfa aralığında uzun diyalog, 33-35, 35-36 sayfa aralığında kısa diyalog ve 36-42 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Kanlı Tuzak” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı altıdır. Bu diyaloglar; 43-44 sayfa aralığında kısa diyalog, 47-51 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 51-53 sayfa aralığında kısa diyalog, 53-58 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 58-59 sayfa aralığında kısa diyalog ve 59-76 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir

“Sürek Avı” bölümü, 79-173 sayfa aralığında dört ara bölümden oluşmaktadır.

“Sürek Avı” bölümünün ilk ara bölümünde geçen diyalog sayısı üçtür. Bu diyaloglar; 89-93 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 93-94 ve 95-97 sayfa aralığında kısa diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Sürek Avı” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 98-100 sayfa aralığında kısa diyalog, 101-105 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 109-110 sayfa aralığında kısa diyalog, 112-118 sayfa aralığında uzun diyalog ve 119-122 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Sürek Avı” bölümünün üçüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı birdir. Bu diyalog; 129-152 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“Sürek Avı” bölümünün dördüncü ara bölümünde geçen diyalog sayısı ikidir. Bu diyalog; 157-170 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

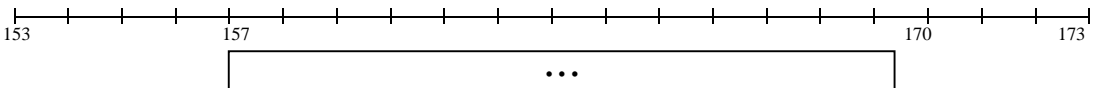
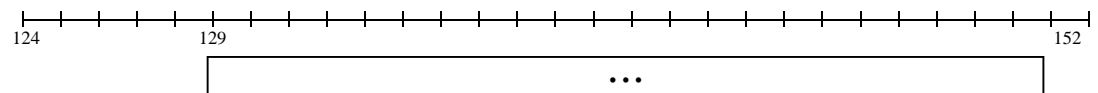
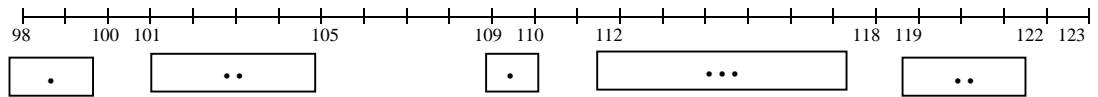
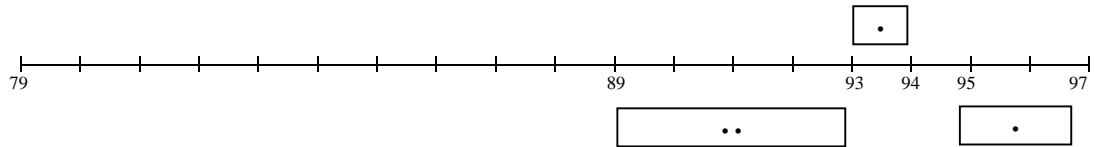
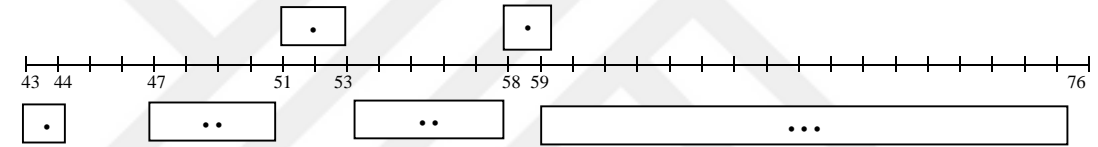
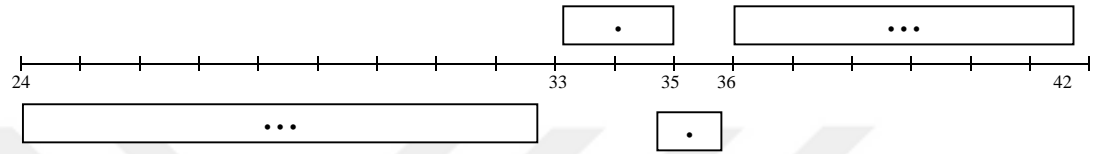
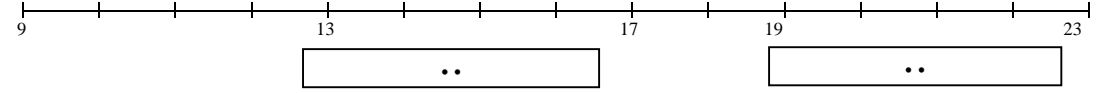
“İnsanlık Sorunu” bölümü, 177-298 sayfa aralığında üç ara bölümden oluşmaktadır.

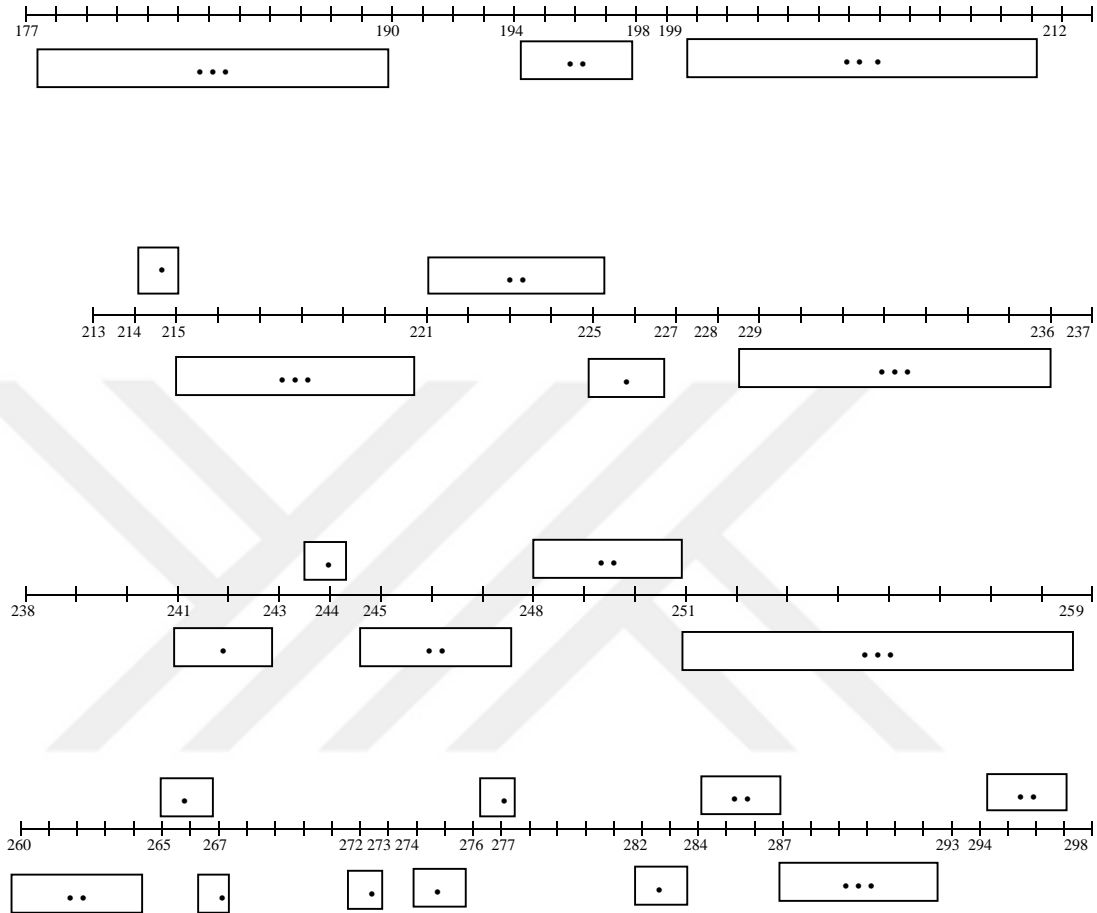
“İnsanlık Sorunu” bölümünün birinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı yedidir. Bu diyaloglar 177-190 sayfa aralığında uzun diyalog, 194-198 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 198-212 ve 215-221 sayfa aralığında uzun diyalog, 221-225 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 225-227 sayfa aralığında kısa diyalog ve 229-236 sayfa aralığında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“İnsanlık Sorunu” bölümünün ikinci ara bölümünde geçen diyalog sayısı beştir. Bu diyaloglar; 241-243, 243-244 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 245-248, 248-251 sayfa aralıklarında orta uzunlukta diyalog ve 251-259 sayfa aralıklarında uzun diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

“İnsanlık Sorunu” bölümünün son ara bölümünde geçen diyalog sayısı dokuzdur. Bu diyaloglar; 260-265 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog, 265-267, 267, 272-273, 274-276, 277, 282-284 sayfa aralıklarında kısa diyalog, 284-287 sayfa aralıklarında orta

uzunlukta diyalog ve 287-293 sayfa aralıklarında uzun diyalog, 294-298 sayfa aralığında orta uzunlukta diyalog şeklinde grafikte gösterilmiştir.

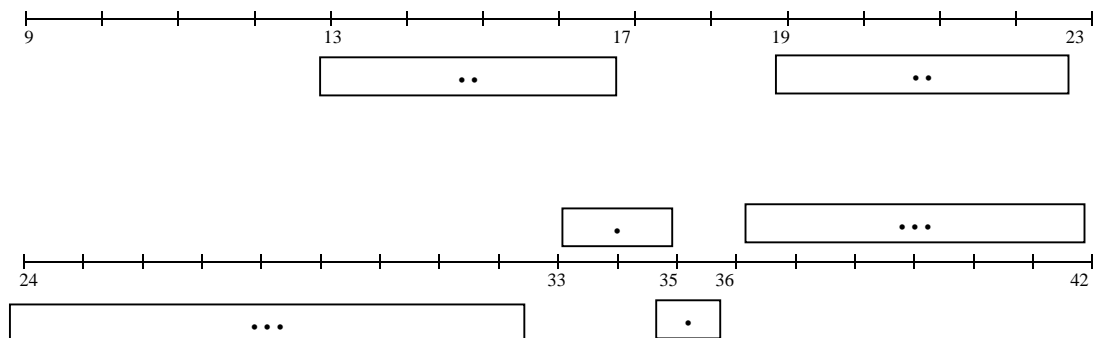

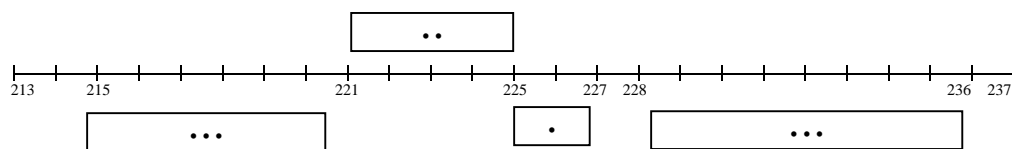
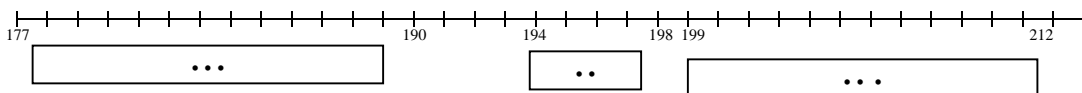
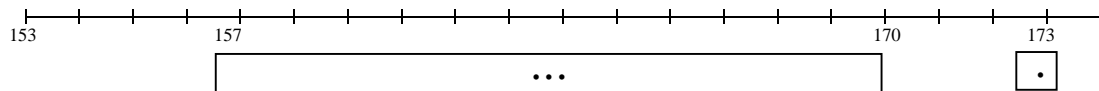
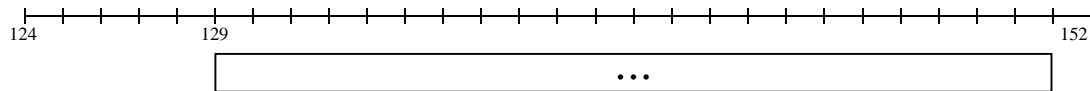
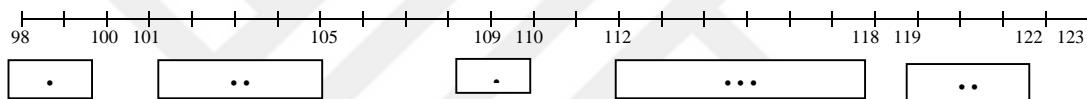
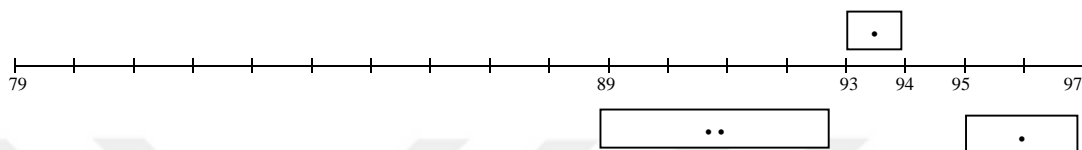
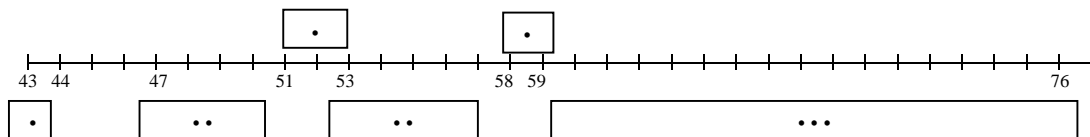

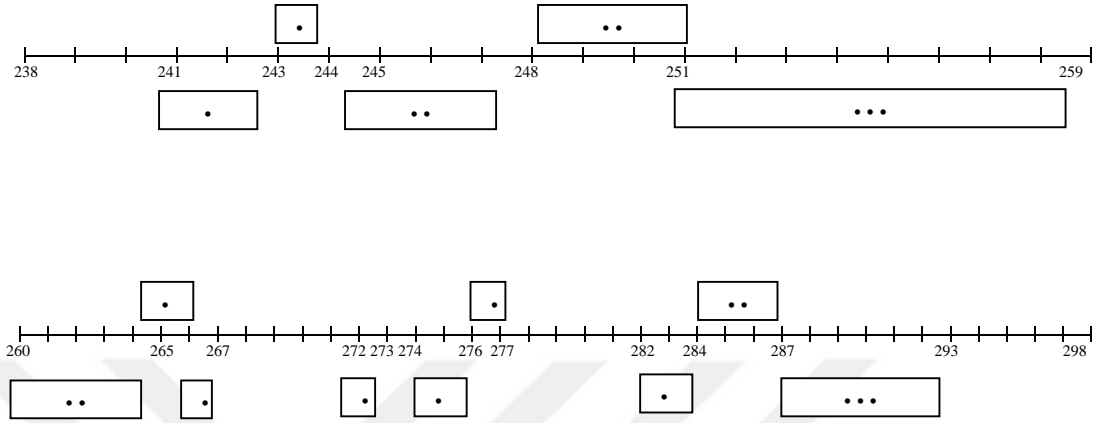
Şekil 7 Kurt Kanunu'nda Hacim Yönüyle Diyalog

2.4.2.3. Kurt Kanunu'nda Öykülemeye Dağılım Yönüyle Diyalog

Kurt Kanunu romanı 298 sayfadan oluşmaktadır. Romanda 45 diyalog geçmektedir. Bu diyalogların; 19'u kısa, 13'ü orta uzunlukta, 12'si ise uzun diyalogdur.

Şekil 8 Kurt Kanunu'nda Öyküleme Dağılımı Yöniyle Diyalog

Romanda geçen diyalogların dağılımı şu şekildedir: birahane de Abdülkerim Bey ile Rum garson; birahane de Abdülkerim Bey ile Camgöz Halil; Laz İsmail'in evinde Abdülkerim Bey ile Ballı Naciye; Laz İsmail'in evinde Abdülkerim Bey, Naciye ve Rasim Bey; sokakta Abdülkerim ile Baytar Rasim; takside taksici ve Abdülkerim Bey; Kara Kemal Bey'in evinde Kara Kemal Bey ile Abdülkerim Bey; Kara Kemal Bey'in evinde Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey ve Hasip Ağa; takside Abdülkerim Bey ile Kara Kemal; Semra Hanım'ın konağında Kara Kemal Bey ile Abdülkerim Bey; Semra Hanım'ın evinde Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey ile Semra Hanım; Semra Hanım'ın konağında Kara Kemal Bey ile Abdülkerim Bey; Semra Hanım'ın konağında Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey ve Gurbet Hala; Semra Hanım'ın konağında Gurbet Hala ve Kara Kemal Bey; Semra Hanım'ın konağında Semra Hanım ve Kara Kemal Bey; Semra Hanım'ın konağında Kara Kemal Bey ile Abdülkerim Bey; Semra Hanım'ın konağında Kara Kemal Bey, Abdülkerim Bey ve Semra Hanım; Paşa Çiftliği'nde Abdülkerim ile Toptancı Şaban Efendi; Paşa Çiftliği'nde Abdülkerim ile Hayriye; Emin Bey'in evinde; Perihan, Doktor İhsan, Nesibe, Gazeteci Murat ve Emin Bey; Emin Bey'in evinde Emin Bey ile Perihan Hanım; Emin Bey'in evinde Emin Bey ile Kara Kemal Bey; Emin Bey'in evinde Emin Bey, Gurbet Hala ve Emin Bey; Emin Bey'in evinde Kara Kemal Bey ile Emin Bey; Emin Bey'in evinde Gurbet Hala, Kara Kemal ve Emin Bey; Emin Bey'in evinde Kara Kemal ve Emin Bey; hangarda Paşalar ve askerler arasında; hangarda Halet

Bey, paşalar, başçavuş arasında; hangarda Çingene cellat ile başçavuş; hangarda Çingene cellat ile Emin Bey; sorguda Emin Bey ile hâkimler; Emin Bey'in evinde Emin Bey, Gazeteci Murat, İhsan ve Perihan Hanım; Emin Bey'in evinde Emin Bey ile Gazeteci Murat; Emin Bey'in evinde Emin Bey, Gazeteci Murat ve Perihan Hanım; Emin Bey'in evinde Emin Bey ile Perihan Hanım; Emin Bey'in evinde Kara Kemal Bey, Gazeteci Murat ve gazeteciler; Gurbet Hala'nın bostanında Gurbet Hala ve Emin Bey; Emin Bey'in evinde Perihan Hanım ve Emin Bey; Emin Bey'in evinde Emin Bey, Perihan Hanım, Doktor İhsan Bey, dul baldızı Nesibe Hanım ve Gazeteci Murat; yine Emin Bey'in evinde Emin Bey ile Perihan.

2.4.2.4. Kurt Kanunu'nda Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog

Kemal Tahir'in "Esir Şehir Üçlemesi"nin dışında incelediğimiz *Kurt Kanunu* romanı, Atatürk'e düzenlenmek istenen İzmir Suikastı'nı konu alan bir romandır. Dil ve üslup olarak "Esir Şehir Üçlemesi"ndeki romanlarla benzerlik gösterir. 298 sayfadan oluşan romanda 45 diyalog geçmektedir.

Kurt Kanunu romanındaki "katılımcı yönüyle diyalog" başlığına baktığımızda; romanda geçen 45 diyalogun 29'u iki kişi arasında geçerken, 16'sı ikiden fazla kişi arasında geçer. Katılımcı olarak diyaloglarda en çok bulunan kişi, son bölümde romana dâhil olan Emin Bey'dir. Emin Bey dışında; Abdülkerim Bey'in 18, Kara Kemal Bey'in ise 16 diyalogda olduğu görülür. Özellikle Kara Kemal Bey ve Emin Bey'in diyalogları, kahramanların psiko/sosyal durumlarını ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Kahramanlar sürekli kaçış halinde olduklarından kimseye içlerinde bulunduğu durumu açıklayamaz. Özellikle "Kanlı Tuzak" ve "Sürek Avı" bölümlerinde Kara Kemal Bey ve Abdülkerim Bey sürekli kaçış halindedir. Birbirlerinden başka güvenecek kimseleri olmadığı için yalnız kaldıklarında genellikle suikast hakkında konuşurlar. İki kişi arasında geçen diyaloglara baktığımızda da bu diyalogların genellikle üç kişi arasında geçtiğini, üçün üzerinde kişi arasında geçen diyalogların ise çok olmadığı görülür. Yazar, üç kişi arasında geçen diyaloglarda genellikle ilk olarak iki kişiyi konuşturur; üçüncü kişiye ortama sonradan dâhil olarak diyaloga katılır. Romanda beş kişi arasında geçen diyaloglar "İnsanlık Sorunu" bölümünde, Emin Bey'in evinde geçmektedir. Bu diyaloglarda, Emin Bey, Perihan Hanım, Doktor İhsan Bey, Nesibe Hanım ve Gazeteci

Murat'ı kendi arasında başarıyla konuşturan yazar; kahramanların düşünceleri bu diyaloglar vasıtasıyla dile getirir.

Kemal Tahir, bu romanda da Orta Anadolu ağzını kullanmaktan geri durmaz. Kara Kemal Bey ve Abdülkerim Bey, Semra Hanım'ın çiftliğinde kaçtıklarında, burada Abdülkerim Bey'le Şaban Efendi'yi konuşturan yazar, Şaban Efendi'yi Orta Anadolu ağzıyla konuşturur. Şaban Efendi dışında romandaki bir diğer Orta Anadolu ağzını konuşan kahraman Çorumlu olan Gurbet Hala'dır. Farklı kişileri bir araya getirip konuşturan yazar, esere doğallık kazandırır.

Kurt Kanunu'ndaki "hacim yönüyle diyalog" başlığında romanda geçen diyalogların hacim yönüyle romanda tuttuğu yer grafikler yardımıyla gösterilmiştir. Romanda geçen 45 diyalogun; 19'u kısa, 13'ü orta uzunlukta, 12'si ise uzun diyalogdur. Romanda genellikle kısa diyaloglara yer verilmiştir. Bu diyalogların olayların gelişiminde önemli rolü bulunmaktadır. Yazar, diyaloglar vasıtasıyla anlatma yönteminin sıradanlığından eseri kurtarıp akıcı bir özellik kazandırmıştır. Uzun diyaloglara baktığımızda da bunların genellikle suikast fikriyle alakalı ve suikastın arka planında yatan gerçekleri açıklayan konuşmalar olduğunu görürüz. Özellikle Kara Kemal Bey ve Emin Bey arasında geçen diyaloglar buna örnektir.

Kurt Kanunu romanındaki "öykülemeye dağılım yönüyle diyalog" başlığında da öykülemeye geçen diyalogların dağılımı grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafiklere baktığımızda, üç bölüm ve 298 sayfadan oluşan romanın diğer romanlarda olduğu gibi diyaloglar bakımından zengin olduğunu görürüz. Romanda diyalog geçmeyen sayfa sayısı yaklaşık olarak 70'dir. Bu bakımdan denilebilir ki romanda diyalog diğer romanlarda olduğu gibi düzenli bir dağılım göstermiştir. Roman, öykülemedeki diyalogların dağılımı vasıtasıyla didaktik olay anlatımının sıkıcılığından kurtararak akıcılık kazanmıştır.

SONUÇ

Kemal Tahir, şiirle başladığı yazma serüvenini çeşitli türlerde eserler kaleme alarak devam ettirmiştir. Şiirleriyle istediği başarıyı yakalayamayan şair, Nazım Hikmet'le tanıştıktan sonra onun yeteneği karşısında alçak gönüllülük göstererek şiir yazmayı bırakır. Şiir yazdığı yıllar Kemal Tahir'in dil ve üslubunun gelişmesine katkı sağlar. Şiir serüveninden sonra hikâye yazmaya başlayan yazar, bu türde de istediği seviyeye ulaşamaz. 1940 yılından sonra roman yazma serüvenine girişen yazar, hayatının sonuna kadar roman türüne bağlı kalır. Daha çok romanlarıyla adından söz ettiren Kemal Tahir, edebiyatımızda romancı olarak edindiği konumunu her zaman korumuştur. Onun Türk edebiyatındaki yerini korumasında hiç şüphesiz eserlerinde kullandığı dil ve üslubun önemli bir yeri vardır.

Kemal Tahir'in hayatı eserlerini şekillendirmiştir. Sarı Mustafa (Mustafa Börklüce), Nazım Hikmet ve Kerim Sadi'nin tesiriyle sosyalizm anlayışını benimseyen yazar, cezaevi dönemlerinde bu anlayışın etkisiyle eserler yazmaya başlar. Edebiyatı, topluma yol gösteren bir ayna olarak gören yazar, eserlerini belli bir plan ve amaç doğrultusunda yazar. Berna Moran'ın ifadesiyle Kemal Tahir, eserlerinde drama düşmüş tek insandan yola çıkarak toplumun içinde bulunduğu dramı göstermeye çalışır. *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* romanlarında Kâmil Bey ve *Kurt Kanunu* romanında Kara Kemal toplumun dramını yansıtan şahıslardır.

Kemal Tahir, romanlarındaki karakterleri gerçek yaşamdan beslenerek oluşturur. Yazar, roman karakterlerini meydana getirirken yaşanmışlıklarından ve gözlemlerinden yararlanır. Hapishane yıllarını Çankırı, Malatya, Çorum ve Nevşehir'de geçiren yazar, bu yörenin halkını romanlarında oldukça gerçekçi çizer. Yazarın gerçekçiliği sağlaması onun gözlem gücüyle ifade edilebilir. Roman yazma serüvenini gerçeklik üzerine kuran yazar, romanlarında kendi yaşamından izler de sunar. Yazar, kimi zaman kendisini bir kahraman olarak romana yerleştirir kimi zaman da sanat ve edebiyatla ilgili bazı değerlendirmelerini bir kahraman vasıtasıyla dile getirir.

Kemal Tahir, eserlerini yazarken hayatı en iyi ifade eden türlerde biri olan romani seçmiştir. Sanatçının toplumu aydınlatma gibi bir görevi olduğunu savunan yazar, bu amaç doğrultusunda Türk toplumunun tarihte yaşadığı ve ders çıkarılması gerektiğini düşündüğü olayları romanlarında anlatarak toplumda bir tarih bilinci oluşturmayı amaçlamıştır. Eserlerini toplumcu gerçekçi bir anlayışla yazan Kemal Tahir, gerçekliği

sağlamada da diyalog tekniğinden bolca yararlanır. Yazar, roman kişilerini doğrudan konuşturarak onlara fikirlerini aracısız bir şekilde ifade etme imkânı verir.

Kemal Tahir'in romanları üzerine birçok konuda akademik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar daha çok yazarın romanlarının tematik yönü üzerinedir. Kemal Tahir, romanlarında tartıştığı fikirler kadar dili ve üslubuyla da özel bir yazardır. *Kemal Tahir'in Romanlarında Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog* adlı bu yüksek lisans tezinde, Kemal Tahir'in haklarında daha çok söz edilen, okunan romanları olması sebebiyle; *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* ve *Kurt Kanunu* romanlarında “diyalog tekniği”nin kullanımını inceledik. Ortaya çıkan tespitler yazarın anlatımı, üslubu hakkındaki yorumlara katkı sağlayacaktır.

Klasik anlatma tekniğinin gerçekliği anlatmada getirdiği sınırlılıklar, gerçekçi anlayışla eserlerini oluşturulan yazarlar tarafından fark edilmiş ve gerçekçi yazarlar gösterme/sahneleme yöntemini romanlarında kullanmışlardır. Gösterme/sahneleme yapılırken kullanılan tekniklerden olan diyalog, Kemal Tahir'in romanlarında oldukça çok kullandığı tekniklerden biridir.

Kemal Tahir'in “diyalog tekniği”ni eserlerinde bolca kullanması, onun toplumsal gerçekçi bir anlayışla yazmasıyla ilişkilendirilebilir. Roman kişilerinin konuşmaları, o kişilerin düşüncelerini doğrudan ortaya koyar. Yazar, diyaloglar vasıtasıyla kendi ana düşüncesinin savunuculuğu yapan bir kişiyle o düşünceye karşı çıkacak diğer bir kişiyi konuşturup kendi düşüncelerini haklı çıkarır.

Yazarın seçtiğimiz romanlarında diyalogları “Katılımcı Yönüyle Diyalog”, “Hacim Yönüyle Diyalog”, “Öyküleme Dağılım Yönüyle Diyalog” başlıklarında inceledik ve daha sonra her romanı ayrı ayrı “Bir Üslup Ögesi Olarak Diyalog” başlığı altında yorumladık.

Çalışmada elde edilen tespitler şunlardır:

Kemal Tahir'in romanlarında diyalog kullanımının bir araştırma konusu olarak ele alınmasının sebebi; yazarın diyalog kullanımının onun üslûbunu ortaya koymada en önemli göstergelerden biri olduğundan dolayıdır. Kemal Tahir'in *Notlar*'ında belirttiği üzere, bir yazar kendi toplumunun sesiyle, kendine özgü bir üslûpla konuşur. Buna göre yazar, kahramanları konuştururken kendinden ifadelerle onları konuşturur. Dolayısıyla bir romanda konuşan kahramanların dilinin, eseri meydana getiren yazarın üslûbuna gönderme yapacağı ve onun karakterini ortaya koyacağı açıktır.

Esir Şehrin İnsanları, *Esir Şehrin Mahpusu*, *Yol Ayrımı* ve *Kurt Kanunu* romanlarındaki diyalogların incelediği tezimizde, ustaca meydana getirilen diyalogların kahramanların münasebetlerini nasıl çatıştırıp, değiştirip ve geliştirdiğine örneklerle dikkat çekilmiştir. Kemal Tahir, edebiyatımızda herkes tarafından kabul edildiği üzere romanlarında diyalogu ustaca kullanan yazarlarımızdan biridir. İncelediğimiz romanlarında diyalog örneklerinin en önemlileri seçilmiştir. Bu diyaloglara baktığımızda; bir olay hakkında haber verme, kahramanları tanıtmaya, öyküyü geliştirme, problem veya problem çözme diyalogu, tartışma diyalogu, uzlaşma diyalogu, iki farklı karakterde kahramanın bir araya gelip uzlaştığı diyaloglar gibi pek çok işlevi vardır.

Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları* romanında insanların işgal altındaki İstanbul'a bakış açıları, romandaki diyalogların niteliğini de belirler. Romanda işgale karşı olan ve işgal güçlerinin yanında olan iki grup arasında meydana gelen çatışma, romandaki diyaloglara da sirayet etmiştir. *Esir Şehrin İnsanları*'ndaki hâkim diyaloglar çatışma, ana kahramanın gelişimini sağlayan ve tartışma diyaloglarıdır.

Kemal Tahir'in bir diğer romanı *Esir Şehrin Mahpusu*'nda meydana gelen diyaloglara baktığımızda da bu diyaloglar daha çok sesli diyaloglara örnek olarak verilebilir. Hapishane ortamının etkisiyle farklı kişilikteki karakterleri bir araya getiren yazar, bu kahramanların aynı meseleye bakış açılarını diyaloglar vasıtasıyla bizlere verir. Kemal Tahir'in üslûp özelliklerini ortaya koyması bakımından başarılı olan bu roman, diyaloglar bakımından oldukça zengindir.

Esir Şehir Üçlemesi'nin son romanı olan *Yol Ayrımı*'nda da diğer iki romanın olduğu gibi çatışma diyalogları görülür. Romandaki kahramanlar artık tamamıyla bağımsız Türkiye insanlarıdır fakat düşünceleri aynı olmadığı için farklı yollara partiler vasıtasıyla ayrılmıştır. Romanın konusuna uygun olarak sert ve çözüme ulaşılmaya çalışan diyaloglar dikkat çeker. Ortak idealler uğruna mücadele eden insanların yol ayrımına girdiği romanda uyum diyaloglarına genel olarak rastlanmaz.

Kurt Kanunu romanına baktığımızda da romanda Kara Kemal Bey ve Emin Bey arasında geçen diyalogların "İzmir Suikastı" fikrinin arkasında yatan gerçekleri vermesi bakımından önemli olduğu görülmektedir. Tarihi bir şahsiyet olan Kara Kemal Bey ve romanda meydana gelen olaylar tarihî kaynaklara dayanmaktadır. Bu bakımdan Kemal Tahir, suikastla ilgisi olmayan bir kişiye diyaloglar vasıtasıyla kendisini aklamaya fırsatı verir.

Kemal Tahir'in tezimize konu olan romanlarını, "katılımcı yönüyle" incelediğimizde, *Esir Şehrin İnsanları*'nda geçen 93 diyalogun 68'i iki kişi arasında geçmekteyken, 25'i ikiden fazla kişi arasında geçer. Serinin ikinci romanı *Esir Şehrin Mahpusu*'nda geçen 82 diyalogun 48'i iki kişi arasında geçmekteyken, 34'ü ikiden fazla kişi arasında geçer. Serinin üçüncü romanı *Yol Ayrımı*'nda geçen 57 diyalogun 36'sı iki kişi arasında geçerken, 21'i ikiden fazla kişi arasında geçer. Son olarak, "Esir Şehir Üçlemesi"nin dışında incelediğimiz *Kurt Kanunu* romanında geçen 45 diyalogun 29'u iki kişi arasında geçerken, 16'sı ikiden fazla kişi arasında geçer. Bu bağlamda "iki kişi arasında geçen diyalog"un en fazla olduğu eser, *Esir Şehrin İnsanları* olurken; "ikiden fazla kişi arasından geçen diyalog"un en fazla olduğu eser, *Esir Şehrin Mahpusu* olur.

"Esir Şehir Üçlemesi"nin başkahramanı olan Kâmil Bey, *Esir Şehrin İnsanları*'nda; diyaloga en çok katılan kişi konumundayken; *Esir Şehrin Mahpusu* ve *Yol Ayrımı* romanında bu katılım azalır. *Esir Şehrin Mahpusu*'nda Kâmil Bey'in diyaloglarına ilk romana nazaran daha az yer verilir. Bu durumun sebebi; farklı kişilerin hapisane ortamında bir araya gelmesi ve yazarın bu farklı kültürden kişileri konuşturmasıdır. Bu durumun sebebi; Kemal Tahir'in bu romanda, bir kahramanı ön plana çıkarmaktan ziyade çok partili yaşama geçiş denemesini anlatmak istemesinden kaynaklanır. Bundan dolayı romanda diyaloglar tek bir kahramandan ziyade farklı karakterler arasında dağılmıştır.

"Esir Şehir Üçlemesi" serisiyle diyalog kullanımı bakımından benzerlik gösteren *Kurt Kanunu* romanında da olaylar, Abdülkerim Bey ve Kara Kemal Bey üzerinden ilerler. Bu romanda iki kişi arasında geçen diyalogların çok olmasının sebebi; "İzmir Suikastı" gibi önemli bir meseleye karışan ve sürekli kaçış halinde olan karakterlerin kendilerini açığa çıkarmak istememelerinden kaynaklanabilir. Karakterler bir kaçış halinde olduklarından çoklu toplantılar olmaz dolayısıyla daha çok az karakterlerle bir araya gelirler.

"Esir Şehir Üçlemesi" ve *Kurt Kanunu* romanındaki ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglara baktığımızda da en çok diyalogun, 34 diyalogla *Esir Şehrin Mahpusu*'nda geçtiği görülür. *Esir Şehrin Mahpusu*'nda ikiden fazla kişi arasında diyalogların fazla olması mekân sebebiyledir. Hapishanede kalan karakterlerin ortak yaşam alanı koğu olduğu için diyaloglar, ikiden fazla kişi arasında geçer. Kâmil Bey'in

yanına ziyaretçileri geldiğinde bile konuşma sırasında dinleyici pozisyonunda olan bir kahraman bulunur.

Yazarın incelediğimiz romanlarına baktığımızda, ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglarda genellikle iki kişi kendi arasında konuşurken, üçüncü kişi diyaloga sonradan dâhil olarak diyalogun devamını sağlamaktadır. Üç ve daha fazla katılımcının olduğu diyaloglarda da konuşma yine iki kişi arasında devam ederken diğer katılımcılar; merkezde konuşan iki kişinin tasarrufu doğrultusunda diyaloga katılır. Yazarın, diyaloglarda katılımcı sayısını arttırması, ele alınan konudaki çok sesliği sağlamaktadır.

Kemal Tahir'in incelediğimiz romanlarında, kahramanları konuştururken Orta Anadolu ağzından bolca yararlanır. Yazar, “Esir Şehir Üçlemesi”nin ilk iki kitabında İstanbul Türkçesini Orta Anadolu ağzıyla birlikte kullanırken, *Yol Ayrımı*'nda, Orta Anadolu ağzına daha çok yer verdiği görülmektedir. Yazar, olayların yoğun olduğu kısımlarda halktan bir kahramanı Orta Anadolu ağzıyla konuşturarak, eserin yoğun atmosferini dağıtır. *Esir Şehrin İnsanları*'ndaki Gardiyan İbrahim ve *Esir Şehrin Mahpusu*'ndaki Çankırlı Sefer, bu kişilere örnek olarak vereceğimiz karakterlerdir. *Yol Ayrımı*'nda da Orta Anadolu ağzı serinin ilk iki romanına göre daha belirgindir. Yazar, İstanbullu kahramanları diğer romanlardan farklı olarak, Orta Anadolu ağzından izler taşıyan bir dille konuşturur. Yazar, *Kurt Kanunu* romanında da Çorumlu Gurbet Hala ve Şaban Efendi'yi Orta Anadolu ağzıyla konuşturarak esere doğallık kazandırır.

Kemal Tahir, Orta Anadolu ağzına ek olarak; hapisane ortamında geçen *Esir Şehrin İnsanları* ve *Esir Şehrin Mahpusu* romanlarında, argo sözcük kullanımına yer verir. Suç mekânı olan hapisanede geçen diyaloglarda özellikle kumar, kabadayılık, cinsellik gibi konularda argo kullanımı görülmektedir. Yazar, yaşamında hapis ortamlarında uzun süre kaldığı için argo kullanımına hâkimdir.

İncelediğimiz romanlara “hacim yönüyle” baktığımızda; daha çok kısa diyalogların romanlarda yer kapladığı görülmektedir. Romanda bir-üç sayfa arası diyaloglar “kısa diyalog”, altı sayfa tutan diyaloglar “orta uzunlukta diyalog” altı sayfanın üzerinde olan diyaloglar da “uzun diyalog” olarak değerlendirilmiştir. Kısa ve orta uzunlukta diyalogların en çok yer kapladığı roman, 54 kısa diyalogla *Esir Şehrin İnsanları* olurken; en çok uzun diyalogun geçtiği roman, 22 diyalogla *Yol Ayrımı*'dır. *Yol Ayrımı*'nda daha çok uzun diyalogların olmasının sebebi; çok partili yaşama geçişle ilgili farklı görüşte olan kişilerin bir araya gelip uzun uzadıya konuşmalarından kaynaklanır.

Romanlarda geçen uzun diyalogların genellikle mühim bir meselenin konuşulduğu ve tartişıldığı diyaloglar olduğu söylenebilir. Romanlara baktığımızda olaylar, farklı meknlerde çoğunluk olarak iki kişi arasında geçen konuşmalarla ilerler. Bu diyaloglar, bazen karakteri oluşturmayı bazen olayların devamını sağlar. Bazıları da siyasi bir olayı ifade etmek için ya da Kemal Tahir'in görüşlerini ifade etmek için kurulmuştur. Orta uzunluktaki ve uzun diyaloglarda da katılımcı sayısı artmaktadır. Bu diyaloglar, konuşanların dil ve üslubunu, kültürünü ve davranışlarının arka planında yatan nedenleri vermesi açısından önemlidir.

“yklemedeki dağılım yönüyle diyalog” başlığına baktığımızda, incelediğimiz romanların neredeyse her iki sayfasının birinde diyalog geçmektedir. Bu diyalogların tamamının hikyeye fazla bir katkısı olmasa da olayın akışına yardımcı olduğu ve esere ritim kazandırdığı görülmektedir. Farklı karakterdeki kişilerin kendi yörelerinin ağzıyla diyaloga girmesi, bir meselenin tek bir bakış açısıyla değil de farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesini sağlar. Farklı kimlikteki, farklı düşüncedeki kişilerin diyaloga katılması; üsluba bir farklılık getirmesinin yanında anlatıdaki monotonluğu da bozar. Kemal Tahir, toplum hayattaki çok sosliliği, diyaloglar vasıtasıyla romanda ortaya çıkarır. Yazar, hikâyede kendi otoritesiyle oluşturduğu meseleye karşı çıkan ve bu meseleye katılan karakterleri bir araya getirip konuşturur. Bu diyaloglar, karakterlere hâkim otorite karşısında kendileri rahatça ifade etme imkânı sağlar.

KAYNAKÇA

Kemal Tahir Romanları

Tahir, Kemal. (2018). *Esir Şehrin İnsanları*. İstanbul: İthaki Yayınları.

——— (2018). *Esir Şehrin Mahpusu*. İstanbul: İthaki Yayınları.

——— (2016). *Yol Ayrımı*. İstanbul: İthaki Yayınları.

——— (2016). *Kurt Kanunu*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Kemal Tahir Notları

Tahir, Kemal. (2016). Notlar/Sanat Edebiyat-1. (haz. Cengiz Yazoğlu), İstanbul: İthaki Yayınları.

Tahir, Kemal. (2016). Notlar/Sanat Edebiyat-2. (haz. Cengiz Yazoğlu), İstanbul: İthaki Yayınları.

Genel Kaynaklar

Bozdağ, İsmet. (2003). *Kemal Tahir'in Sohbetleri*. İstanbul: Yaba Yayınları.

Çetişli, İ. (2014). *Metin Tahlillerine Giriş/2*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Coşkun, Sezai. (2012). *Esir Şehrin Hür İnsanı Kemal Tahir /İnsan, Eser, Fikir*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Demir, Yavuz. (1995). *İlk Dönem Türk Hikâyelerinde Anlatıcılar Tipolojisi*. Akçağ Yayınları: Ankara.

Dinler Köksal, Sümeyye. (2017). *Kemal Tahir'in Notlar'ına Yansıyan Roman Poetikası*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Durmuş, İsmail. (2012). *Üslup*. Cilt II. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.

Eğribel, Ertan. Andı, M. Fatih. (Ed.). (2010). *Kemal Tahir 100 Yaşında*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Er, Tülay. (1986). *Kemal Tahir'in Altı Romanının Halkbilimsel Açından Değerlendirilmesi*. Ankara: Feryal Matbaacılık.

- Huyugüzel, Ö. Faruk. (2018). *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Hüküm, Muhammed. (2017). *Şair-Sosyolog Kemal Tahir*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Işıksalan, Nilay. (2012). Kemal Tahir'in Tarih Anlayışı ve Romancılığı. Kemal Tahir Özel Sayısı, Yıl 16, Sayı 181. Ankara: Hece Yayınları.
- Medilow, A.A. (2017). Romanda Şimdiki Zaman. (Hazırlayan:P. Stevick, Çeviren: S. Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları: Ankara.
- Moran, Berna. (2016). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-2*. İletişim Yayınları: İstanbul.
- Naci, Fethi. (2017). *Yüz yılın 100 Türk Romanı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Önal, Mehmet. (2008). *Edebi Dil ve Üslup*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.
- Refiğ, H. (2015). *Kemal Tahir'le Birlikte*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Sazyek, Hakan. (2004). *Romanda Temel Anlatım Yöntemleri üzerinde Bir Sınıflandırma Çalışması*. Folklor/Edebiyat Dergisi: Sayı 37.
- Sazyek, Hakan. (2020). *Roman Terimleri Sözlüğü*, Hece Yayınları: Ankara.
- Stevenson, R.L. (2017). *Doku: Öz-Biçim Uyumu, Roman Teorisi* (Hazırlayan:P. Stevick, Çeviren: S. Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları: Ankara.
- Alangu, Tahir. (1965). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman Cilt III*. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Tekin, Mehmet. (2012). *Roman Sanatı*. Ötüken Yayınları: İstanbul.
- Tepe, Ercan. (2019). *Toprakla Boğuşmak Yumuşatır İnsanı*. İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*. www.tdk.gov.tr. (12.05.2020).
- Ünlü, M., Özcan, Ö. (2005). *20. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Yalçın, Murat. (2010). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt II*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.
- Yaraman, Ayşegül. (2014). *Biyografya Kemal Tahir 4*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yavuz, Hilmi. (2012). *Kemal Tahir ve Marksizm*. Kemal Tahir Özel Sayısı. Yıl 16, Sayı 181. Ankara: Hece Yayınları.

Kemal Tahir Hakkında Yapılmış Tezler

- Acar, Mehpara Tuba. (2015). *XX.Yüzyıl Türk Romanında Engelli Karakterlerin 'Küçük Ağa' ve 'Köyün Kamburu' Romanları Çerçevesinde Değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbal, Emel. (2012). *Kemal Tahir'in Romanlarında Kadın ve Eğitim.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbulut, Halil İbrahim. (2019). *Türk Romanında Eşkıya Tipolojisi: Yaşar Kemal ve Kemal Tahir.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Akça, Hilal. (2016). *Kemal Tahir'in Romanlarında Yolculuk Arketipi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, Nihayet. (2005). *Kemal Tahir'in Romanlarında Şahıslar Dünyası.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslaner, Aysu. (2011). *Kurmaca Anlatıda Anlatabilirlik'in Stilistik Tezahürü Olarak Anlatıcı Özne Üzerine Bir Mukayese: Küçük Ağa ve Yorgun Savaşçı.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atlı, Oğuzhan. (2011). *Kemal Tahir'in Eserlerinde Halk Bilim Unsurları.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayçiçek, Vahdettin. (2016). *Yağmur Beklerken ve Yol Ayrımı Romanlarına Etnometodolojik Bir Yaklaşım.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Mustafa. (2003). *Kemal Tahir'in Romanlarında Sosyal Problemler.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Feyza Betül. (2018). *Kemal Tahir'in Romanlarında Osmanlı'ya Bakış.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Coşkun, Sezai. (2006). *Kemal Tahir- Şahsiyeti, Eserleri, Fikirleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Çavdar, Yıldırım. (2018). *Kemal Tahir'in Romanlarında Söz Varlığı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikleş, Can. (2019). *Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Kemal Tahir'de Aydın Kimliği: Esir Şehir Üçlemesi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Alican. (2019). *Kemal Tahir ve Kemalizm: Resmi İdeoloji ve Edebiyat*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çolak, Harun. (2011). *Kemal Tahir'in Romanlarında Erkek Kahramanlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalar, Tuba. (2015). *Kemal Tahir Romanlarında Yapı ve İzlek*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ardahan: Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Daşlı, Yılmaz. (2007). *Kemal Tahir'in Düşün Eserlerindeki Bazı Sosyolojik Tartışmalar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Davut Ekşi. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Kültüründe Üç Çizgi Üç Yazar (Y. Kadri Karaosmanoğlu, Kemal Tahir, Tarık Buğra)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Dere, Mustafa. (2019). *Kemal Tahir'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı-Tema*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Dinç, Merve. (2019). *Kemal Tahir'in Eserlerinde Türkiye'de Tek Parti Dönemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, Hilal. (2008). *Kemal Tahir'in Romanlarında Kadın Kahramanlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Durmaz, Özlem Fedai. (1998). *Kemal Tahir'in Romanlarında Tarih ve Toplum*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ecevit, Aylin Turgut. (2014). *Kadın Mahkûmlar Arasındaki Hiyerarşik Yapı: Kemal Tahir'in Karılar Koşuşu Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergül, Hamide. (2015). *Kemal Tahir'in Devlet Ana Romanı İle Tarık Buğra'nın Osmancık Romanının Söz Dizimi Çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fazlıoğlu, Faruk Nafiz. (2004). *Türk Düşüncesinin Yeniden Şekillenmesi Aşamasında Bir Aykırı Yaklaşım: Kemal Tahir ve Kimlik Sorunu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökyayla, Mehmet. (2007). *Sinema-Edebiyat İlişkisi Çerçevesinde Türk Sinemasında Modernleşme: Kemal Tahir ve Halit Refiğ Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülşen, Ayşegül. (2012). *Tarihi Gerçek ve Roman Gerçeği Açısından Kemal Tahir'in Romanları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülünay, Ayça. (2019). *Cemil Meriç ve Kemal Tahir'in Eserlerinde Türk Toplum Yapısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük: Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, Mehtap. (2019). *Kemal Tahir'in Sosyalizm Anlayışında Devlet*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, Özgür. (2010). *Kemal Tahir'in Tefrika Halinde Kalmış Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, Olgun. (2011). *Türk Romanında Toplumsal Gerçeklik: Kemal Tahir Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürçi, Mehmet Emin. (2010). *Kemal Tahir'in Polisiye Romanları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Harmancı, Hasan. (2016). *Abdurrahman Eş-Şarkavi ve Kemal Tahir'in Romanlarında Sosyal Problemler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hüküm, Muhammed. (2016). *Kemal Tahir Romanlarının Edebiyat Sosyolojisi Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işıksalan, Nilay. (1990). *Kemal Tahir'in Tarihi Romanları Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İldeş, Özgür. (2003). *Kemal Tahir'in Köy Romanlarında Mekân*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İmançer, Dilek. (1995). *Türk Sinemasında Kemal Tahir Uyarlamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kabaca, Elif. (2019). *Kemal Tahir'in Din ve Toplum Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, Zehra. (2019). *Kemal Tahir'in Tarihi Romanlarında Sosyal Olaylar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaş, Rezan. (2010). *Kemal Tahir'in Romanlarında Halkbilimi Unsurları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkutan, Kadir. (2016). *Kemal Tahir'in Romanlarındaki İkilemelerin Türkçe Öğretimi Bakımından Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Namalır, Elif. (2019). *Kemal Tahir'in Romanlarında Eğitim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdamar, Ömer. (2008). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Kemal Tahir'in Romanlarında İttihat Ve Terakki Cemiyeti*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pınar, Elif. (2007). *Kemal Tahir'in Hikâye ve Romanlarında Anadolu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Pınarbaşı, Esat. (2000). *Kemal Tahir'de Batılılaşma: Türk Modernleşmesine Farklı Bir Yaklaşım*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Reis, Özgül. (2019). *Türk ve Alman Edebiyatından Seçilen Eserlerde Engelli Karakterlerin Sunuluş Biçimleri (Kemal Tahir- Köyün Kamburu, Hasan Ali Toptaş- Sonsuzluğa Nokta, Stefan Zweig- Ungeduld Des Herzens, Günter Grass- Blechtrommel)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıaslan, Satı. (2014). *Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Kemal Tahir'in 1950-1960 Yılları Arasındaki Köy Romanlarında Halk Kültürü Unsurları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıkoca, Erem. (1996). *Kemal Tahir Düşüncesinde Batılılaşma Olgusu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sevim, Seçkin. (2003). *Kemal Tahir'in Türk Romanı Düşüncesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sözer, İbrahim Veli. (2019). *Kemal Tahir'in Öykülerinde Mizah*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Van yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sümbüllü, Yusuf Ziya. (2006). *Kemal Tahir'in Tarihi Romanları Üzerine Oluşumsal Yapısalcı Eleştiri Bakımından İnceleme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeker, Aziz. (2019). *Kemal Tahir, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal'in Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın-Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şener, Ramazan. (2014). *Kemal Tahir'in Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tarkan, Nihat. (2011). *Kemal Tahir ve Luis Martin-Santos'un Eserlerinde Aydın*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tekin, Fatih Cihangir. (2006). *Kemal Tahir'in 'Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahpusu, Yol Ayrımı' Adlı Eserlerinde Devrik Yapı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, Nevzat. (2000). *Kemal Tahir'in Siyasal ve Toplumsal Görüşleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yetişen, Gökhan. (2007). *Gerçekliğin Değişkenliği Kemal Tahir Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Yüksel. (2003). *Kemal Tahir Düşüncesinde Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Süreci ve Osmanlılık Siyasetinin Anlamı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Alkan. (2005). *Kemal Tahir'in Romanlarında Şahıslar Kadrosu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Ebru. (2019). *Fakir Baykurt ve Kemal Tahir Yapıtlarında Köy ve Köylülük Olgusu: Karşılaştırmalı Sosyolojik Bir Değerlendirme*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğit, İrfan. (2013). *Türkiye'nin Demokratikleşme Sürecinde Kemal Tahir'in Yeri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Doğan KIRICI
Doğum Yeri	1991 / İstanbul
Lisans Öğrenimi	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi / Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (2010-2014)
Yüksek Lisans Öğrenimi	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı / Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı (2017-2020)
Yabancı Dili	İngilizce
E-posta	dgnkirici@hotmail.com